

Europos Sąjungos oficialusis leidinys

C 27

Leidimas
lietuvių kalba

Informacija ir pranešimai

52 tomas

2009 m. vasario 3 d.

Pranešimo Nr.

Turinys

Puslapis

III Parengiamieji aktai

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

446-ojoje plenarinėje sesija, 2008 m. liepos 9–10 d.

2009/C 27/01	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl vandenilinių variklinių transporto priemonių tipo patvirtinimo, iš dalies keičiantį Direktyvą 2007/46/EB COM(2007) 593 galutinis — 2007/0214 (COD)	1
2009/C 27/02	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Įvairių politinių priemonių, išskyrus atitinkamą finansavimą, galinčių prisidėti prie mažų ir vidutinių įmonių augimo ir vystymosi	7
2009/C 27/03	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato „Darnaus ir konkurencingo Europos turizmo darbotvarkė“ COM(2007) 621 galutinis	12
2009/C 27/04	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Baltosios knygos dėl ES hipotekinių kreditų rinkų integracijos COM(2007) 807 galutinis	18
2009/C 27/05	Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyriaus nuomonė dėl Statybų sektoriaus raidos Europoje	22
2009/C 27/06	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos verslo paslaugų sektoriaus vystymosi	26
2009/C 27/07	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl kosmetikos gaminių (nauja redakcija) COM(2008) 49 galutinis — 2008/0035 (COD)	34
2009/C 27/08	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią Direktyvos 2001/82/EB ir Direktyvos 2001/83/EB nuostatas dėl vaistų rinkodaros pažymėjimų sąlygų keitimo COM(2008) 123 galutinis — 2008/0045 (COD)	39

LT

Kaina:
26 EUR

(Tęsinys antrajame viršelyje)

2009/C 27/09	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl paprastų slėginių indų (Kodifikuota redakcija) COM(2008) 202 galutinis — 2008/0076 (COD)	41
2009/C 27/10	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Į krovinių vežimą orientuoto geležinkelių tinklo link COM(2007) 608 galutinis	41
2009/C 27/11	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato dėl Europos uostams skirtos politikos COM(2007) 616 galutinis	45
2009/C 27/12	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Kelių transporto. Savarankiškai dirbančių vairuotojų darbo laikas	49
2009/C 27/13	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui — Europos strateginis energetikos technologijų planas (SET PLANAS) „Ateities, kurioje taikomos mažai anglies dvideginio išmetančios technologijos, kūrimas“ COM(2007) 723 galutinis	53
2009/C 27/14	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Klimato kaitos ir žemės ūkio sąsajos Europoje	59
2009/C 27/15	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią Direktyvą 2003/87/EB, siekiant patobulinti Bendrijos prekybos šiltnamio dujų apyvartiniais taršos leidimais sistemą ir išplėsti jos taikymo sritį COM(2008) 16 galutinis — 2008/0013 (COD)	66
2009/C 27/16	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą dėl valstybių narių pastangų mažinti į aplinką išmetamus šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekius, Bendrijai siekiant įvykdyti įsipareigojimus iki 2020 m. sumažinti išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį COM(2008) 17 galutinis — 2008/0014 (COD)	71
2009/C 27/17	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl anglies dioksido geologinio saugojimo ir iš dalies keičiančią Tarybos direktyvas 85/337/EEB, 96/61/EB, direktyvas 2000/60/EB, 2001/80/EB, 2004/35/EB, 2006/12/EB ir Reglamentą (EB) Nr. 1013/2006 COM(2008) 18 galutinis — 2008/0015 (COD)	75
2009/C 27/18	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą iš dalies keičiančią Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2006/66/EB dėl baterijų ir akumuliatorių bei baterijų ir akumuliatorių atliekų 6 straipsnio 2 dalies nuostatą, susijusias su baterijų ir akumuliatorių pateikimu į rinką COM(2008) 211 — 2008/0081 (COD)	81
2009/C 27/19	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Neenergetinių medžiagų kasybos pramonės Europoje	82
2009/C 27/20	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Mažumų integracijos: romai	88
2009/C 27/21	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Platformos, skirtos aktyvesniam pilietinės visuomenės dalyvavimui ES lygiu skatinant trečiųjų šalių piliečių integracijos politiką, struktūros, organizavimo ir veikimo aspektų	95
2009/C 27/22	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Naujos Europos socialinių veiksmų programos	99

2009/C 27/23	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos direktyvą dėl trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir apsigyvenimo siekiant dirbti aukštos kvalifikacijos darbą sąlygų COM(2007) 637 galutinis — 2007/0228 (CNS)	108
2009/C 27/24	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos direktyvą dėl vienos paraiškų dėl vieno leidimo trečiųjų šalių piliečiams apsigyventi ir dirbti valstybės narės teritorijoje pateikimo procedūros ir valstybėje narėje teisėtai gyvenančių trečiųjų šalių darbuotojų vienodų teisių COM(2007) 638 galutinis — 2007/0229 (CNS)	114
2009/C 27/25	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą dėl Europos kūrybiškumo ir naujovių metų (2009 m.) COM(2008) 159 galutinis — 2008/0064 (COD)	119
2009/C 27/26	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Geresnės integracijos į vidaus rinką, kaip pagrindinio sanglaudos ir augimo salose veiksnio	123
2009/C 27/27	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Skirtumo tarp įsivaizduojamos ir faktinės infliacijos priežasčių	129
2009/C 27/28	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pilietinės visuomenės vaidmens ES pasirengimo narystei paramos programose, skirtose Albanijos Respublikai	140
2009/C 27/29	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pilietinės visuomenės organizacijų tinklų sukūrimo Juodosios jūros regione	144
2009/C 27/30	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Kaip suderinti informavimo apie Europą nacionalinį ir europinį aspektą“	152

III

(Parengiamieji aktai)

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

446-OJOJE PLENARINĖJE SESIJA, 2008 M. LIEPOS 9–10 D.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl vandenilinių variklinių transporto priemonių tipo patvirtinimo, iš dalies keičiantį Direktyvą 2007/46/EB

COM(2007) 593 galutinis — 2007/0214 (COD)

(2009/C 27/01)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 95 straipsniu, 2007 m. lapkričio 14 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl vandenilinių variklinių transporto priemonių tipo patvirtinimo, iš dalies keičiančio Direktyvą 2007/46/EB.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. birželio 11 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Edgardo Maria Iozia.

446-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. liepos 9–10 d. (liepos 9 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 117 narių balsavus už ir 5 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

EESRK išreiškė teigiamą nuomonę dėl tokio naudojimo strateginio pasirinkimo.

1.1 EESRK pritaria nagrinėjamo reglamento (COM(2007) 593 galutinis) turiniui ir palankiai vertina suderintų vandenilinių variklinių transporto priemonių tipo patvirtinimo taisyklių nustatymą Bendrijos lygiu; jis pritaria pasirinkimui visose valstybėse narėse įvesti vienodą ES lygmens procedūrą, kadangi ji paprastesnė ir akivaizdžiai pigesnė negu 27 skirtingi tipo patvirtinimai. Be to, skirtingos taisyklės sudarytų sąlygas konkurencijos iškreipimui ir bendrosios rinkos susiskaidymui.

1.2 Šios priemonės svarba akivaizdi: nors ateityje numatomas didelis vandenilinių variklinių transporto priemonių pardavimų augimas, iki šiol dar nėra šių transporto priemonių tipo patvirtinimo procedūros nacionaliniu ar ES lygiu. Kai kurių valstybių narių jau priimtos laikinos reglamentavimo taisyklės labai skirtingos.

1.3 EESRK nuomone, būtina skubiai priimti reglamentą, kuris sektoriaus įmonėms taptų saugiu atspirties tašku, galinčiu paskatinti dideles investicijas, būtinas norint skatinti investuoti į su vandenilio naudojimu susijusių technologijų vystymą. Neseniai pateiktose nuomonėse šia tema buvo pabrėžta, kad „vandenilis, nepaisant dabartinių apribojimų, yra ateities uždavins“, ir

1.4 Beje, priėmus Bendrijos reglamentą derinimo srityje būtų suteikta svarbi vartotojų saugos garantija. Vartotojų pasitikėjimo stiprinimas yra esminė sąlyga turint omenyje tikėtiną spartų šių transporto priemonių plitimą: anot Komisijos prognozių, vandenilinių variklinių transporto priemonių skaičius iki 2020 m. turėtų siekti vieną milijoną.

1.5 Svarbus pavyzdys, rodantis tikslo pagrįstumą ir jo konkretų įgyvendinamumą, yra nuolat augantis hibridinių taksi automobilių skaičius Niujorke, kur vykdoma apgalvota miesto politika sudaro sąlygas derinti aplinkos apsaugos ir rinkos taisyklės. Kartu tai įrodo, kad šių technologijų vystymui bandoma sukurti dirbtines kliūtis, už kurių slypi noras apginti savus interesus.

1.6 Įgyvendinti šį tikslą būtina, kadangi tik ryžtingai keičiant iškastinius energijos šaltinius galima gauti rezultatą, derantį su Bendrijos tvaraus vystymosi ir kovos su klimato kaitos padariniais politika. Šį rezultatą galima pasiekti laipsniškai pradedant naudoti vandenilį, antrosios kartos biokurą ir kitus atsinaujinančius biodegalus.

1.7 Būtina parama šiai ilgalaikiai strategijai gali būti suteikta prisiėmus konkrečių ilgalaikių išipareigojimų technologijų tyrimų srityje. Todėl EESRK ragina įgyvendinti tikslingas mokslinių tyrimų programas ir visų pirma skubiai priimti reglamentą COM(2007) 571, kuriame numatoma įsteigiant „Kuro elementų ir vandenilio bendrąją įmonę“ įgyvendinti Bendrą technologijų iniciatyvą (BTI) ⁽¹⁾. EESRK remia mokslinių tyrimų programas, nukreiptas į naujus vandenilio gamybos bei naudojimo sprendimus, ragina jas įgyvendinti ir pritaria vandenilio naudojimo srityje veikiančių įmonių bei mokslinių tyrimų centrų prašymams, kad Taryba ir Parlamentas paspartintų reikalingų pasiūlymų priėmimo procesą.

1.8 EESRK ragina Komisiją jau dabar išnagrinėti platinimo tinklo tankumo klausimą, kadangi saugios ir veiksmingos vandenilio laikymo technologijos bei atitinkamas platinimas yra būtini siekiant populiarinti dujų mišiniais varomas transporto priemonės.

1.9 Iš pradžių šiais veiksmais turėtų būti skatinama naudoti suskystintas naftos dujas (SND) ir metaną visoje Bendrijos teritorijoje. Tai artimiausias ir realistiškiausias tikslas siekiant bent iš dalies dekarbonizuoti degalus, tačiau dabar daugelyje Bendrijos šalių jie propaguojami silpnai arba visai nepropaguojami. Šiuo pirmuoju etapu, kai kuriamos vis saugesnės ir veiksmingesnės technologijos (laikymo ir platinimo srityse), siekiama artimiausiu metu palengvinti perėjimą į dujų mišinių ir vandenilio propagavimo pereinamąjį etapą, norint pasiekti galutinę vandenilio propagavimo stadiją.

1.10 EESRK mano, kad svarbiausia rasti konkrečių atsakymų į klausimą, kaip įgyti būsimų vartotojų pasitikėjimą, kad neliktų jokių abejonių, vis dar gaubiančių vandenilio naudojimą. Todėl reikia įgyvendinti plačias informavimo programas, kuriomis būtų aiškiai ir argumentuotai tvirtinama, kad ši technologija jau pasiekė dabartinį įprastinių transporto priemonių saugos lygmenį.

1.11 EESRK džiaugiasi, kad teikiant pasiūlymą buvo pasirinkta teisinė reglamento forma, kadangi tai sektoriaus gamintojams užtikrina vienodas siūlomų taisyklių taikymo sąlygas visose valstybėse narėse.

1.12 Be to, Komitetas pritaria pasiūlymui pagrindines nuostatas parengti ir taikyti vadovaujantis komitologijos procedūra ir pritaria pereinamojo laikotarpio įvedimui atsižvelgiant į tai, kad taikyti visas šias nuostatas sektoriaus įmonėms bus pakankamai sudėtinga.

1.13 EESRK remia ir laiko svarbiu Europos dalyvavimą GCG (*Global Coordination Group* — Pasaulinėje koordinavimo grupėje) siekiant suformuluoti visame pasaulyje taikytinas tipo patvirtinimo taisykles (GTR — *Global Technological Regulation* — pasauliniai techniniai reglamentai), tačiau pabrėžia, kad tokio susitarimo siekimas neturi tapti kliūtimi žengti į priekį įgyvendinant šią teisėkūros procedūrą. Atitinkamos teisėkūros priemonės ir patirtis Bendrijos nuostatų taikymo srityje turi sustiprinti Europos vaidmenį visose pasaulinėse organizacijose ir sukludyti

tarptautinius reglamentus, kurie bus taikomi vandenilinėms transporto priemonėms, rengti remiantis tik vienintele šiuo metu turima patirtimi (Japonijos).

1.14 Galimybė naudotis patirtimi, paremta Bendrijos lygmens teisės aktų nuostatomis ir reikšmingais rezultatais, kurių galima pasiekti priėmus svarbų ir tęstinį išipareigojimą technologijų tyrimų srityje, galės tapti pamatiniu automobilių pramonės sektoriuje jau veikiančių įmonių konkurencingumo veiksnium, kadangi didelės ateities rinkos dalis galima užsitikrinti pritaikant naujas technologijas ir naujus degalus.

1.15 EESRK nuomone, visiems šiems veiksams atlikti reikalingi ryžtingi ir greitai sprendimai bei strateginė ir perspektyvi vizija, kuri atitiktų ateities scenarijų, kai atėjus laikui vandenilis atliks svarbų ir lemiamą vaidmenį.

1.16 EESRK prašo Komisijos dar kartą apsvarstyti pasiūlymą dėl specifinio ženklavimo vandenilinėms transporto priemonėms, kurį būtų galima aiškinti kaip tam tikrą diskriminavimą, kadangi taip tarsi nurodoma, kad jos yra „pavojingos“, nors atlikti saugos bandymai davė analogiškus rezultatus, kaip ir bandymai, atlikti su transporto priemonėmis, varomomis kitomis degalų rūšimis. Kaip alternatyvą tokiam specifiniam ženklavimui EESRK veikiausiai siūlo nurodyti naudojamus degalus visose transporto priemonėse, kad būtų galima jas aiškiai atpažinti.

1.17 Siekiant sudaryti palankesnes sąlygas vandenilinių variklinių transporto priemonių propagavimui nesukūrus platinimo tinklo, EESRK siūlo Komisijai patvirtinti ir nedidelius perdirbimo įrenginius, leidžiančius išgauti vandenilį iš metano dujų (pvz., namų energijos stotis — angl. *Home energy station* — ar panašūs įrenginiai). Tai galėtų būti pirmasis konkretus bandymas patenkinti pradinį vandenilio poreikį, tačiau pagrindinis tikslas ir toliau turėtų būti vandenilio gamyba iš atsinaujinančių energijos šaltinių: biodujų, fotolizės ar elektrolizės proceso metu naudojant iš atsinaujinančių energijos šaltinių gaunamą elektros energiją.

2. Išanga

2.1 Nagrinėjamas reglamentas (COM(2007) 593 galutinis) paremtas teiginiu, kad nėra Bendrijos masto patvirtinimo sistemos taisyklių, taikytinų vandenilinėms variklinėms transporto priemonėms, nors numatoma plėtoti šio tipo transporto priemonių prekybą.

2.2 Be to, šiuo metu daugelis valstybių narių taip pat nėra nustatę taisyklių šioje srityje.

Iš tiesų visuose galiojančiuose teisės aktuose, susijusiuose su variklinių transporto priemonių tipo patvirtinimu, nenumatoma jokių vandenilinėms variklinėms transporto priemonėms taikytinų bendrųjų taisyklių, visų pirma dėl to, kad pastarosios skiriasi nuo kitų variklinių transporto priemonių, varomų įprastais degalais.

⁽¹⁾ OL C 204, 2008 8 9, p. 19.

2.3 Kai kurios valstybės narės priėmė laikinas taisykles, kurios gerokai skiriasi tarpusavyje. Jeigu tokia padėtis išliks, įvairiose valstybėse narėse ims galioti skirtingos tipo patvirtinimo procedūros, o tai neišvengiamai sukels bendrosios rinkos susiskaidymą, konkurencijos taisyklių iškreipimą ir panaikins galimybę naudojant vandenilio technologiją konkrečiai ir ryžtingai prisidėti prie aplinkos gerinimo.

2.4 Todėl nagrinėjamame pasiūlyme priimti reglamentą keliamas tikslas užtikrinti bendrosios rinkos veikimą ir užkirsti kelią skirtingose valstybėse narėse eksploatuoti pagal skirtingus standartus patvirtintų tipų transporto priemonės, kadangi tai pažeistų pusiausvyrą tarp gamintojų ir skatintų kurti dirbtines prekybos kliūtis Europos Sąjungoje.

2.5 Tokia padėtis taptų kliūtimi Sąjungoje vystyti technologijas, susijusias su vandenilio naudojimu tuo metu, kai būtina spartinti šios technologijos naudojimą ir konkrečią plėtrą. Vandenilis yra viena iš pagrindinių alternatyvų iškastiniam kurui, šandien naudojamam 98 proc. viešojo ir privačiojo transporto ir sudarančio 50 proc. pirminių energijos šaltinių. Ši dalis linkusi didėti ir, jei nebus priimta jokių ryžtingų sprendimų siekiant padidinti kuro įvairovę, gali pasiekti 73 proc.

2.6 Nagrinėjamas pasiūlymas kaip ir svarbios mokslinių tyrimų programos, grindžiamos Septintąja bendrąja mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir demonstracinės veiklos programa, yra ryžtingas žingsnis į priekį vandenilio naudojimo link, kurio naudojimo saugos lygis šiandien pasiekė įprastinių technologijų saugos lygį ir gali susilaukti potencialių vartotojų pritarimo.

2.7 Bendrijos lygmens darniųjų standartų priėmimas vandenilinių variklinių transporto priemonių tipo patvirtinimo srityje neabejotinai yra lemiamas etapas siekiant būtino vartotojų pritarimo. Vartotojų pasitikėjimo vandenilio naudojimu ugdymas yra būtinas veiksnys norint paspartinti alternatyviais degalais varomų ir labai mažai šiltnamio dujų išskiriančių transporto priemonių pateikimą į rinką, kadangi tai yra būtina sąlyga siekiant užtikrinti realią ir konkrečią aplinkos apsaugą.

3. Komisijos pasiūlymas

3.1 Nagrinėjamo pasiūlymo priimti reglamentą dėl vandenilinių variklinių transporto priemonių tikslas — nustatyti visoje Europos Sąjungoje galiosiančius vandeniliu varomų variklinių transporto priemonių tipo patvirtinimo standartus.

3.2 Jame numatoma iš dalies pakeisti pagrindų Direktyvą 2007/46/EB, į Bendrijos vandenilinių transporto priemonių tipo patvirtinimo procedūrą lygiomis teisėmis įtraukiant M1-M2-M3 ir N1-N2-N3 klasių vandenilines transporto priemones ⁽²⁾ ir

(2) M1 kategorija transporto priemonės keleiviams vežti, kuriose, be vairuotojo vietos, yra ne daugiau kaip aštuonios sėdimos vietos.

M2 kategorija transporto priemonės keleiviams vežti, kuriose, be vairuotojo vietos, yra daugiau kaip aštuonios sėdimos vietos ir kurių didžiausia masė neviršija 5 tonų.

M3 kategorija transporto priemonės keleiviams vežti, kuriose, be vairuotojo vietos, yra daugiau kaip aštuonios sėdimos vietos ir kurių didžiausia masė viršija 5 tonas.

N1 kategorija transporto priemonės kroviniams vežti, kurių didžiausia masė neviršija 3,5 tonų.

N2 kategorija transporto priemonės kroviniams vežti, kurių didžiausia masė viršija 3,5 tonas, bet neviršija 12 tonų.

N3 kategorija transporto priemonės kroviniams vežti, kurių didžiausia masė viršija 12 tonų.

tokias transporto priemones nurodyti visuose su tipo patvirtinimu susijusiuose reglamentuose bei direktyvose.

3.3 Pasiūlymo teisinis pagrindas — Sutarties 95 straipsnis

Pasiūlyme visiškai laikomasi **subsidiarumo principo**, kadangi Bendrijos lygmens politinių tikslų negalima pasiekti nacionaliniu lygmeniu ir ši procedūra nesukuria kliūčių bendrajai rinkai.

Be to, pasiūlymu užtikrinamas **proporcingumo principo** laikymasis, kadangi juo kaip vienintelio tikslo siekiama užtikrinti tinkamą bendrosios rinkos veikimą ir aukštą visuomenės saugos bei aplinkos apsaugos lygį.

3.4 Komisija pasirinko reglamento formą, kadangi norint nuostatas taikyti visose valstybėse narėse nereikia laukti, kol jos bus perkeltos į atitinkamus jų teisės aktus. Tokiu būdu tipo patvirtinimo standartų priėmimo laikotarpis būtų nevienodas ir tam tikrais atvejais tektų gerokai keisti įstatymus, į kuriuos jie perkeliama.

3.5 Dėl svarstomo pasiūlymo buvo surengtos plačios konsultacijos su visomis suinteresuotomis šalimis. Nacionalinių valdžios institucijų, automobilių gamintojų, sudedamųjų dalių tiekėjų ir sektorių asociacijų požiūrius apibendrino Vandenilio darbo grupė.

3.6 Buvo apsvarstyti keturi sprendimai:

- nekeisti politikos, išlaikyti esamą padėtį,
- priimti teisės aktus valstybių narių lygmeniu,
- priimti teisės aktus ES lygmeniu,
- nereglamentavimo galimybė: savireguliacijavimas.

3.7 Vėliau buvo paskirtas konsultantas, kuris turėjo parengti atsakymus saugos, technologijų ir su skirtingais sprendimais susijusių išlaidų klausimais. Rezultatai buvo pateikti pagrindinėms su vandenilio technologija susijusioms automobilių sektoriaus įmonėms.

3.8 Šiame plačiame konsultacijų procese išaiškėjo, kad geriausias kelias — priimti Sąjungos lygmens teisės aktą, kuriuo remiantis būtų galima Bendrijoje patvirtinti visas vandeniliu varomas transporto priemones.

3.9 Pagrįsdama savo pasirinkimą, Komisija pristatė tyrimą ⁽³⁾, kuriuo įrodoma, jog bus paprasčiausia ir pigiausia įvesti ES tipo patvirtinimo procesą, kad ir griežtą, lyginant su 27 skirtingų tipo patvirtinimo sistemų, galiosiančių skirtingose valstybėse narėse, teorinėmis išlaidomis.

(3) Parengė TRL, Limited, Komisijos techninis ir mokslinis konsultantas.

3.10 Komisijai perduoti konsultanto atlikti vertinimai. Remdamasi išankstinių konsultacijų rezultatais, ji parengė svarstomą pasiūlymą, kuriuo prasidėjo institucinė procedūra.

3.11 Pasak Komisijos, reglamente apibrėžti reikalavimai padeda suteikti vandenilinių transporto priemonių vairuotojams būtinas saugos garantijas ir svariai prisidėti prie aplinkos apsaugos.

3.12 Siekiamas galutinis tikslas — kad praėjus 36 mėnesiams po reglamento įsigaliojimo įrenginiai, visos sąlytį su vandeniliu turinčios sudedamosios dalys ir naudojamos medžiagos visiškai atitiktų reglamente numatytus reikalavimus.

4. Klausymas

4.1 Klausymo metu, kuriame dalyvavo Komisija, mokslininkai, automobilių gamintojai, dalyvaujantys kuriant vandenilines transporto priemones, Europos asociacijų ir vartotojų atstovai bei kuro elementų gamintojai, išryškėjo pagrindinės svarstymo kryptys ir buvo apžvelgta informacija apie naujausius technologijų pasiekimus.

4.2 Pagrindinis dėmesys buvo skiriamas plačiosios visuomenės informavimo reikšmei ir iniciatyvoms, pavyzdžiui, Romoje jau keletą metų įgyvendinamai iniciatyvai *H2 Roma*. Iniciatyvos, kai visuomenei pristatomi transporto technologijų laimėjimai ir ji supažindinama su technologija, kuri vis dar laikoma „pavojinga“, skatina glaudesnius gamintojų ir piliečių ryšius. Klausymo dalyviai parodė didelį susidomėjimą EESRK, kaip galimo kultūrinio tarpininko, vaidmeniu.

4.3 Gamintojai ir vartotojai pabrėžė būtinybę siekti, kad būtų pasitikima transporto priemonių, jų laikymo bei platinimo infrastruktūros sauga, užtikrinant pakankamą vandenilio kiekį. Tyrimai turi būti tęsiami ir labiau remiami. Dalyviai teigiamai įvertino naujausias su degalų elementais susijusias ES iniciatyvas, kartu ir sprendimą finansuoti bendrą technologijų iniciatyvą.

4.4 Autonominio veikimo testai parodė, kad jau dabar vandenilinė transporto priemonė gali nuvažiuoti iki 600 km. Rengiamasi atlikti kitus bandymus.

4.5 Klausymo metu paaiškėjo, kad vandenilinės transporto priemonės jau šiuo metu yra technologijų tikrovė, tačiau dar nėra ekonominių ir socialinių sąlygų, kurios būtinos norint pradėti jomis prekiauti. Pirmoji kliūtis bus įveikta priėmus tipo patvirtinimo reglamentą.

5. Bendrosios pastabos

5.1 EESRK pritaria nagrinėjamo pasiūlymo priimti reglamentą turiniui ir palankiai vertina suderintų vandenilinių varik-

linių transporto priemonių tipo patvirtinimo taisyklių priėmimą, kadangi ši procedūra reiškia pažangą palyginti su esama padėtimi. Iš tiesų nesant atitinkamų teisės aktų akivaizdžiai susidaro sąlygos konkurencijos iškreipimui ir bendrosios rinkos susiskaldymui. Svarbu, visų pirma dėl aiškių saugos ir aplinkos apsaugos priežasčių, kad reglamentas būtų priimtas greitai.

5.2 EESRK nuomone, nesant tvirtos principų sistemos, neišvengiamai atgrasomos svarbios investicijos, būtinos vystyti technologijas, susijusias su vandenilio — rytdienos variklinių transporto priemonių energijos vektoriaus — naudojimu.

5.3 Nagrinėjamas pasiūlymas dera su Sąjungos politika tvaraus vystymosi ir kovos su klimato kaitos padariniais srityje, kuri yra Bendrijos iniciatyvų pagrindas ir būtinas indėlis į bendrųjų Lisabonos strategijos tikslų įgyvendinimą.

5.4 EESRK tvirtai įsitikinęs, kad nesant visapusiško ir spartaus vandenilinių transporto priemonių vystymo ir laipsniško iškastinio kuro pakeitimo, nauda aplinkai būtų gana ribota ir, bet kuriuo atveju, menka kiekybiniu požiūriu. Komitetas pabrėžia, jog svarbu skatinti aplinkos tvarumą ir ryžtingai kovoti su klimato kaitos padariniais. Šių tikslų galima pasiekti naudojant vandenilį, antrosios kartos biokurą ir kitą atsinaujinantį kurą.

5.5 EESRK laikosi nuomonės, kad kelias, kurį reikia nueiti siekiant įveikti dabartinę tendenciją, kai energijos poreikius iš esmės patenkina iškastiniai šaltiniai, sudarantys 85–90 proc. pasaulio energijos pasiūlos, yra patrauklus ir įveikiamas naudojant vandenilį bei išitraukiant iš mokslinių tyrimų kuro elementų ir vandenilio srityje. O dėl iškastinio kuro, vertinant perspektyvas reikia atsižvelgti į tai, kad ateityje jo ištekliai mažės ir nuolat augs kainos.

5.6 Vienoje nuomonėje ⁽⁴⁾ EESRK visiškai remia Komisijos iniciatyvą (COM(2007) 571 galutinis) įsteigiant „Kuro elementų ir vandenilio bendrąją įmonę“ skirti beveik 470 mln. eurų finansavimą Bendrai technologijų iniciatyvai (BTI) įgyvendinti. Tai padės Komisijai, valstybėms narėms ir pramonei vykdant plataus masto mokslinių tyrimų veiksmus sujungti išteklius ir skirti juos programoms, susijusioms su energijos išteklių įvairovės ir prieinamumo didinimu strategiškai svarbiuose sektoriuose.

5.7 Kitoje nuomonėje dėl energijos rūšių derinimo transporto srityje ⁽⁵⁾ EESRK „yra įsitikinęs, kad vandenilio bei antrosios kartos biologinių degalų gamybos ir naudojimo moksliniams tyrimams ypač svarbu skirti daug daugiau lėšų“ ir „pritaria verslo subjektų ir mokslinių tyrimų centrų, kurie Tarybos ir Parlamento pavedimu tiria vandenilio naudojimą, raginimams paspartinti pasiūlymo priėmimo procesą“.

⁽⁴⁾ OL C 204, 2008 8 9, p. 19.

⁽⁵⁾ EESRK 1104/2007 (TEN/297), 1.4 p. Dar nepaskelbta Oficialiajame leidinyje.

5.8 Kuro elementai yra energijos konverteriai, padedantys gerokai sumažinti šiltnamio dujų ir kitų teršalų susidarymą. Pirmiau minėtoje nuomonėje EESRK susidomėjęs stebėjo neseniai pasiektą pažangą biomasės apdorojimo srityje tiriant naujus kuro elementams skirtus katalizatorius, kurių technologija gali puikiai pasitarnauti ieškant variklinėms transporto priemonėms tinkamų energijos šaltinių.

5.9 Dar kartą tvirtindamas, kad vandenilio naudojimas siekiant juo pakeisti iškastinių kurų yra privalomas ir pageidautinas etapas, EESRK pabrėžia, kad variklinių vandenilinių transporto priemonių pateikimui į rinką reikalingos išskirtinai didelės investicijos į visų su šiuo procesu susijusių sričių mokslinius tyrimus. Dėl šios priežasties EESRK pageidauja, kad būtų įgyvendinamos šios strategijos stiprinimo mokslinių tyrimų programos, ir jas remia.

5.10 EESRK mano, kad šio plataus masto proceso didelės kainos problema negali stabdyti tokios technologijos vystymo ir atidžiai stebi visas programas, kurias taikant ieškoma naujų aplinkai nekenksmingos vandenilio gamybos sprendimų, turėdamas omenyje tai, kad dabartiniai sprendimai, kai daugiau kaip 90 proc. vandenilio gaunama iš metano, paremti energijos šaltiniu, kuris, aišku, svarbus, tačiau jo ištekliai riboti.

5.11 EESRK pabrėžia, kad bet kokiai technologijų pažangai reikalingos didelės lėšos neturi būti vertinamos siaurame lengvųjų automobilių srities kontekste, nors kiekybės požiūriu ji ir svarbi. Kai kalbama apie strateginę ir perspektyvos viziją, vertinant išlaidas reikia atsižvelgti į būsimą naudą, kurią galima gauti plačiau naudojant vandenilį aukštiems tikslams pasiekti — nuo viešojo ir privataus transporto, prekių pervežimo ir traukinių bei laivų variklių varomosios jėgos iki galimo vandenilio naudojimo, aišku, tolesnėje perspektyvoje, elektros jėgainių srityje.

5.12 EESRK giliai įsitikinęs, kad jeigu šios svarbios mokslinių tyrimų programos bus vystomos taip kaip dera ir gaus reikalingą ekonominę bei politinę paramą iš visų suinteresuotų subjektų, galimybė naudotis variklinėmis transporto priemonėmis, iš dalies arba visiškai varomomis vandeniliu, per palyginti trumpą laiką gali tapti tikrove.

5.13 Svarbus pavyzdys, rodantis tikslo pagrįstumą ir jo konkretų įgyvendinamumą, yra nuolat augantis hibridinių taksi automobilių skaičius Niujorke, kur vykdoma apgalvota miesto politika sudaro sąlygas derinti aplinkos apsaugos ir rinkos taisykles. Kartu tai įrodo, kad šių technologijų vystymui bandoma sukurti dirbtines kliūtis, už kurių slypi noras apginti savus interesus.

5.14 Visose nuomonėse šia tema EESRK rėmė vandenilio pasirinkimą, kadangi jis, nepaisant dabartinių apribojimų, yra ateities iššūkis. Komitetas atidžiai stebi naujausius projektus, parengtus remiantis iniciatyvomis, kuriose numatoma naudoti

įvairias gamybos ir perdirbimo technologijas ir rengiamos sąlygos ateityje vandenilį naudoti variklinėms transporto priemonėms varyti.

5.15 Žvelgdamas iš šios perspektyvos, EESRK dar kartą ragina Komisiją apsvarstyti, kaip būtų galima Europos Sąjungos teritorijoje išplėsti alternatyvių degalų platinimo tinklą, visų pirma labiau propaguoti suspaustų gamtinių dujų (SGD) naudojimą. Kai kuriose valstybėse narėse jos mažai naudojamos, o kitose, išskyrus kelias teigiamas išimtis, pvz., Lenkiją, jų apskritai nėra.

5.16 Laikymo ir platinimo sritis yra konkretus tikslingo mokslinių tyrimų šiame sektoriuje orientavimo pavyzdys. Būtinybė turėti naujoviškų dujų paskirstymo technologijų yra pagrindinis ir lemiamas klausimas siekiant platinti naujas variklines transporto priemones tiek pereinamuoju laikotarpiu, kai bus naudojami įvairūs dujų mišiniai, tiek įgyvendinant galutinį tikslą — naudoti vandenilį kaip degalus.

5.17 Šioje srityje reikia per tinkamą laiką sukurti veiksmingesnes ir saugesnes paskirstymo sistemas, remiantis patirtimi, įgyta dviejose šiuo metu Europoje veikiančiose įmonėse Mantuvoje (Italija) ir Miunchene (Vokietija), mokslinius tyrimus grindžiant technologijų požiūriu vis pažangesnėmis sistemomis ir pagrindiniu tikslu laikant aukštą saugos ir aplinkos apsaugos standartų taikymą.

5.18 Todėl EESRK mano, kad griežtų saugos ir veiksmingumo standartų taikymas dujinių degalų laikymo ir platinimo srityje šiuo laikotarpiu yra pagrindinis klausimas, reikalaujantis aukštų tikslų siekiančios SGD ir metano įrenginių platinimo visoje Europos teritorijoje programos, o tai atitinka artimiausią ir realistiškiausią tikslą, t. y. bent iš dalies dekarbonizuoti kurą. Dekarbonizacija yra tarpinis etapas rengiantis galutiniam etapui — vandenilio platinimui. Kadangi dujų ir vandenilio laikymo ir platinimo technologijos labai panašios, pirmųjų vystymasis tikrai paskatins plačiau naudoti vandenilį.

5.19 EESRK suvokia, kad vandenilio naudojimas vis dar kelia kainų ir saugos problemų. Šias problemas, kurias lemia iš praeities atėjęs nepasitikėjimas, šiandien būtina spręsti remiantis įvairiose šalyse atliekamais išsamiais tyrimais, kad būtų pasiektas įprastinių technologijų saugos lygis. Įgyvendinus šį tikslą vykdant plačias ir konkrečias informavimo programas gali pavykti įgyti būsimų vartotojų pasitikėjimą, kadangi tai yra būtina sąlyga siekiant iš esmės atgaivinti šios technologijos naudojimą.

5.20 Todėl EESRK mano esant būtina vandeniliu grindžiamą strategiją papildyti aukštų tikslų siekiančia informavimo programa, kuri padėtų išsklaidyti dabartinį būsimų vartotojų, vandenilį laikančių aukštos rizikos produktu, nepasitikėjimą.

5.21 Ši labai plati informavimo programa turi skleisti aiškia žinią: naudojant vandenilį šiandien jau galima pasiekti aukštą saugos lygį, būdingą įprastoms transporto priemonėms, taip pat ir atsitikus eismo įvykiui. Tai pagrindinis aspektas norint suteikti patikimumo Komisijos prognozėms, susijusioms su tikslu iki 2020 m. Bendrijos teritorijoje pradėti eksploatuoti bent milijoną vandenilinių transporto priemonių (*Poveikio vertinimo 34 psl.*).

5.22 Nagrinėjamas pasiūlymas priimti reglamentą dėl Bendrijos lygmens standartų nustatymo vandenilinių variklinių transporto priemonių tipo patvirtinimo srityje yra pirmasis žingsnis, padėsiantis įgyti šį pasitikėjimą ir jį išlaikyti. Šį procesą reikia remti vadovaujantis pagrindiniu principu, jog vandenilio naudojimas turi lemiamą reikšmę siekiant apsaugoti aplinką, kadangi, kaip žinome, šie degalai neišskiria šiltnamio dujų ir jų sudėtyje nėra anglies teršalų.

5.23 EESRK džiaugiasi, kad teikiant pasiūlymą buvo pasirinkta teisinė reglamento forma, kadangi tiesiogiai taikant šias nuostatas visose valstybėse narėse sektoriaus gamintojams bus užtikrintos vienodos sąlygos.

5.24 Be to, EESRK pritaria pasiūlymui pagrindines nuostatas parengti ir taikyti vadovaujantis komitologijos procedūra ir pasisako už tai, kad gamintojams būtų nustatytas pereinamasis laikotarpis, nes tokia nuostata proporcinga technologijos, kuriai pritaikyti reikia daug laiko, sudėtingumui.

5.25 EESRK remia ir laiko svarbiu Europos dalyvavimą, drauge su Japonija ir Jungtinėmis Valstijomis, Pasaulinėje koordinavimo grupėje — struktūroje, siekiančioje sukurti vandenilinių

variklinių transporto priemonių tipo patvirtinimo pasaulinę procedūrą.

5.26 Tačiau tokio masto susitarimo siekimas neturi tapti kliūtimi toliau tęsti Bendrijos teisėkūros procedūrą, kadangi terminai, reikalingi pasaulinio lygmens susitarimui pasiekti, ilgesni negu nagrinėjamo reglamento įgyvendinimo trukmė. Tai, kad šioje struktūroje yra Europa, turinti specifinę teisėkūros priemonę ir patirties jos taikymo srityje, ne tik sustiprina jos vaidmenį, bet ir sutrukdė patvirtinti taisykles, parengtas remiantis vien Japonijos sukaupta patirtimi.

5.27 Svarbus Europos vaidmuo priimant pasaulinio lygmens sprendimus yra ir pagrindinė sąlyga siekiant išsaugoti stambių Europos automobilių gamintojų konkurencingumą: jie negali atitrūkti nuo rinkos raidos, kadangi stipri, tinkama ir pažangiausiomis technologijomis grindžiama veikla yra pagrindinis veiksnys siekiant užimti dideles ateities rinkos dalis.

5.28 Nors tipo patvirtinimo tema yra tik vienas viso proceso aspektų, tai svarbus etapas siekiant naudoti alternatyvų kūrą, galintis palengvinti sudėtingą Europos padėtį, susijusią su išskatiniu kuru, atnešiantis didelės naudos aplinkai ir padėsiantis mums pasirengti neabejotinam laipsniškam šių išteklių išsekimui per tam tikrą laikotarpį, kurio trukmės neįmanoma nuspėti.

5.29 Esant tokiai padėčiai, reikalingi drąsūs sprendimai bei strateginė perspektyvos vizija, kuri peržengtų dabarties ribas ir atitiktų ateities scenarijų, pagal kurį vandenilio naudojimui teks pagrindinis vaidmuo.

2008 m. liepos 9 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl įvairių politinių priemonių, išskyrus atitinkamą finansavimą, galinčių prisidėti prie mažų ir vidutinių įmonių augimo ir vystymosi

(2009/C 27/02)

ES Tarybai pirmininkaujančios Slovėnijos vardu Slovėnijos ekonomikos ministras Andrej Vizjak 2007 m. rugsėjo 20 d. kreipėsi į Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetą prašydamas parengti tiriamąją nuomonę dėl

įvairių politinių priemonių, išskyrus atitinkamą finansavimą, galinčių prisidėti prie mažųjų ir vidutinių įmonių augimo ir vystymosi.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. birželio 11 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Claudio Cappellini.

446-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. liepos 9–10 d. (liepos 9 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 122 nariams balsavus už ir 5 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK mano, kad Europos smulkiojo verslo teisės aktas (angl. *Small Business Act for Europe*, SBAE), kurį jis ne kartą prašė parengti, turėtų padėti atgaivinti Europos mažųjų įmonių chartiją ir yra puiki proga ne tik išvystyti mažųjų įmonių potencialą, bet ir įsitikinti, ar iš tikrųjų institucijos ir valstybės narės nori pradėti tikrai iniciatyvią ir ilgalaikę paramos MVĮ ir labai mažoms įmonėms politiką.

1.2 Ši politika negali būti įgyvendinama vien ekonominių sunkumų laikotarpiais, kai politiniai sluoksniai iš naujo susižavi MVĮ ir labai mažomis įmonėmis, užpildančiomis darbo vietų deficitą ir mažinančiomis nedarbo statistiką. Ji turi tapti brandžia ilgalaikio šių įmonių konkurencingumo palaikymo politika.

1.3 EESRK siūlo 10 pamatinių priemonių MVĮ palaikyti ir jų vystymą atgaivinti taip sukuriant aplinką, kuri iš tiesų būtų palanki joms ir veiksmingam **Europos smulkiojo verslo teisės aktui**, kuris turėtų būti ne vien politinė deklaracija:

- gerai išmanyti Europos įvairių kategorijų MVĮ struktūrą, jų raidą ir poreikius horizontaliuoju ir sektorių lygmeniu atsižvelgiant į rinkos vidaus, išorės bei tarptautinius aspektus ir teikti šiais klausimais metines ataskaitas;
- integruoti MVĮ aspektą į visas Bendrijos politikos sritis ir į teisėkūros procesą;
- visais lygmenimis toliau įgyvendinti administravimo supaprastinimo strategiją, įtvirtinti naują konsultavimosi su įvairių kategorijų MVĮ ir joms atstovaujančiais tarpininkais metodą;
- užtikrinti, kad visų lygmenų teisės aktuose būtų atsižvelgiama į įvairių kategorijų MVĮ padėtį bei poreikius ir būtų laikomasi „pradėk nuo mažo“ (angl. *Think small first*) principo;
- užtikrinti, kad teisės aktuose būtų laikomasi keturių esminių principų: 1) veiksmingos poveikio analizės, 2) proporcin-

gumo, 3) „vieno karto“ (angl. *only once*), 4) MVĮ atstovo (SME Envoy) pareigybių išsaugojimo išplečiant jo įgaliojimus ir vidaus rinkos lygmeniu veikiančio MVĮ ombudsmeno pareigybių įsteigimo;

- palaikyti MVĮ atstovaujančių tarpininkų vykdomą paramos ir patariamąją veiklą;
- įgyvendinti įmonių bendradarbiavimo, jų organizacijų mainų programas ir sukurti paramos paslaugų tinklą;
- sukurti nuolatinę platesnę naujovių diegimo politiką, skirtą labai mažoms įmonėms;
- skatinti MVĮ dalyvauti ES programose ir supaprastinti prieigą prie jų;
- pradėti įgyvendinti įmonių nuosavybės perdavimą ir perėmimą lengvinančią politiką.

1.4 EESRK ragina, kad Europos smulkiojo verslo teisės aktas būtų teisiškai privalomas visais lygmenimis.

1.5 Jis taip pat pageidauja, kad Europos smulkiojo verslo teisės aktas padėtų plėtoti MVĮ sektoriaus socialinių partnerių socialinį dialogą siekiant sukurti kuo geresnę darbo aplinką, kad būtų skatinamas kūrybiškumas ir inovacijos, tai pat ir darbo sąlygų požiūriu, ypatingą dėmesį skiriant saugumo gerinimui ir kenksmingų veiksmų darbo vietoje tyrimams.

2. Tiriamosios nuomonės nuostatos

2.1 Visuotinai pripažįstama, kad mažosios ir vidutinės įmonės (MVĮ) Europos Sąjungos ekonomikai labai svarbios, tai yra esminis veiksnys ekonomikos augimo ES lygmeniu, galintis padėti išspręsti naujuosius globalizacijos uždavinius. Vertinant 2005–2007 m. įgyvendintos MVĮ politikos rezultatus, matyti, kad taikant principą „pradėk nuo mažo“ pasiekta didelė pažanga tiek Bendrijos, tiek nacionaliniu lygmeniu.

2.2 Europos Komisija pabrėžė, kad būtina visiškai išlaisvinti MVĮ augimo ir darbo vietų kūrimo potencialą ir visapusiškai panaudoti jų galimybes diegti naujoves. Ši kryptis atsispindėjo 2007 m. gruodžio 11 d. priimtame pranešime dėl atnaujintos Lisabonos augimo ir užimtumo strategijos. Tokiomis aplinkybėmis buvo paskelbta **Europos smulkiojo verslo teisės akto** koncepcija siekiant pagrindinio tikslo — nustatyti konkrečius principus ir priemones, kurie padėtų pagerinti Europos MVĮ aplinką atsižvelgiant į jų įvairovę. Ši iniciatyva buvo teigiamai įvertinta 2007 m. gruodžio mėn. Europos Vadovų Taryboje, taigi dabartinis Komisijos siekis — 2008 m. birželio mėn. pateikti teisės akto pasiūlymą.

2.3 EESRK taip pat norėtų priminti, kad neseniai parengė arba šiuo metu rengia daug kitų MVĮ politikai skirtų nuomonių, kaip antai:

- Europos verslo paslaugų sektoriaus vystymasis (INT/412 — pranešėjas E. Calleja) (nuomonė rengiama);
- „MVĮ skirta mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros programa“ (INT/379 — pranešėjas C. Cappellini);
- „MVĮ politikos vidurio laikotarpio peržiūra“ (INT/392 — pranešėjas B. Burns) (nuomonė rengiama);
- „Tarptautiniai viešieji pirkimai“ (INT/394 — pranešėjas H. Malosse);
- „Mikrokreditai“ (INT/323 — pranešėjas A. Pezzini) (nuomonė rengiama).

2.4 Tarybai pirmininkaujanti Slovėnija prašo EESRK pateikti politinio pobūdžio pasiūlymų, kurie galėtų paskatinti MVĮ augimą. Todėl EESRK turėtų ne sudaryti naują techninių priemonių, galinčių paskatinti individualų MVĮ augimą, sąrašą, o pasiūlyti labiau struktūruotą politinę programą ir MVĮ skirtas naujoves.

2.5 Iš daugelio prioritetų ES pirmininkaujanti Slovėnija pirmenybę teikia dviem:

- a) padėti visoms VMĮ, atsižvelgiant į jų dydžio, veiklos, sektorių, gamybos būdų skirtumus, įveikti didžiuosius uždavinius, kuriuos jos turės spręsti vykstant pramonės, klimato ar demografinės permainoms, taip pat spręsti socialinius ir rinkų restruktūrizacijos, kurią lemia globalizacijos padariniai, klausimus bei problemas, susijusias su platinimo sąlygų, gaminių ir paslaugų standartizavimo bei sertifikavimo pasikeitimais;
- b) sudaryti sąlygas, kad su MVĮ būtų glaudžiai bendradarbiaujama priimant politinius sprendimus, nustatant veiklos prioritetus ir priimant visų lygmenų teisėkūros sprendimus, kurie turės įtakos jų veiklos valdymui.

2.6 Be to, ES Tarybai pirmininkaujanti Slovėnija prašo EESRK parengti nuomonę dėl Europos smulkiojo verslo teisės akto.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Ankstesnėse savo nuomonėse EESRK apžvelgė didelę pažangą, kuri pasiekta MVĮ labui, ypač galimybių gauti finansavimą ir administravimo supaprastinimo srityse. Komitetas džiau-

giasi, galėdamas pabrėžti labai didelius Europos institucijų pozicijos pokyčius mažųjų įmonių atžvilgiu ir tikisi, kad tokius pasikeitimus lėmė ne vien dabartinės sudėtingos ekonominės ir socialinės aplinkybės. Vis dėlto, nepaisant didelio žingsnio į priekį, pastaraisiais metais pradėtoje įgyvendinti politikoje vis dar yra daug trūkumų.

3.2 Kalbant konkrečiai, EESRK mano, kad, neturėdama teisinės galios, Europos mažųjų įmonių chartija nepasiekė savo strateginių tikslų ir dažniausiai likdavo tiesiog politine deklaracija. Todėl būtina labiau skatinti chartijos įgyvendinimą valstybių narių ir regionų lygmeniu bei vėl imtis atlikti metinius įvertinimus ir pateikti rekomendacijas valstybėms narėms.

3.3 Be to, buvo dažnai minėta, kad būtina siekti glaudesnio dialogo su įvairių kategorijų MVĮ; EESRK mano, kad būtina Europos, valstybių ir regionų lygmeniu pradėti naują dialogo kultūrą, kuri padėtų sustiprinti ir institucijų lygmeniu įtvirtinti institucijų ir įvairių sričių MVĮ atstovaujančių tarpininkų sutarimus.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Kurti naują aplinką, palankią visų MVĮ vystymuisi

Esant tokiai padėčiai, MVĮ gresiant dideliems iššūkiams ir siekiant suteikti aiškesnę struktūrą atnaujintai Lisabonos strategijai, priimtai 2008 m. Pavasario Europos Vadovų Tarybos susitikime, bei palaikyti Komisijos iniciatyvas, kuriomis siekiama padidinti MVĮ konkurencingumą, EESRK visiškai palaiko pirmininkaujančios šalies iniciatyvą įgyvendinti MVĮ skirtą naujovių diegimo politiką, kurios pagrindu taptų Europos smulkiojo verslo teisės aktas.

4.2 MVĮ ir mikroįmonėms skirtas europinis projektas

EESRK rekomenduoja Bendrijos institucijoms nesutelkti dėmesio tik į sparčiai besivystančias įmones, jų poziciją tarptautiniu lygmeniu ir įvairius jų tobulinimo principus, kadangi galiausiai, negalėdamas pasinaudoti Bendrijos priemonėmis, nukenčia pridėtinę vertę kuriančios, naujoves diegiančios, darbo vietas steigiančios ir teritorijų stabilumą užtikrinančios mažosios įmonės. Komitetas ragina ES ir visų lygmenų vietos valdžios institucijas savo politika įgyvendinti naujoves, palankias MVĮ, ir sukurti tikrą Europos projektą, jungiantį visas mažųjų, vidutinių ir mikroįmonių ekonomines pajėgas ES reikalingam augimui ir užimtumui padidinti. Šis europinis projektas taip pat turi padėti skatinti ir plėtoti dialogą su ekonominiais ir socialiniais partneriais bei įvairių kategorijų MVĮ atstovaujančiomis organizacijomis dėl naujų didžiųjų Bendrijos uždavinių, susijusių su klimato kaita, demografiniais pokyčiais ir imigracija, aplinka, energetika ir kt., kuriuos MVĮ turės spręsti. Šis projektas, paremtas ne tik stipriai augančiomis įmonėmis, bet ir visų pirma „artimumo“ ekonomika bei vadinamąja „tradicine“ veikla, turi padėti Sąjungai pradėti „žmogiško dydžio“ įmonių skatinimo politiką ir remtis „artimumo“ ekonomika siekiant užtikrinti valstybių narių ekonomikos augimą ir sutelkti dėmesį į penkias prioritetines priemones.

4.2.1 Išmanyti skirtingų MVĮ kategorijų padėtį ir apie ją informuoti. Kiekvienos srities Bendrijos politika turi būti pagrįsta aiškiais ir padėti atspindinčiais duomenimis. MVĮ sąvoka apima labai skirtingų kategorijų ir skirtingų formų veiklą vykdančias įmones ir jų realijas (t. y. individualios įmonės ar bendrovės, nesamdančios darbuotojų ar turinčios iki 250 darbuotojų, prekybos, socialinės ekonomikos ar su laisvosiomis profesijomis susijusią veiklą vykdančios įmonės). Šios įmonės veiklą vykdo įvairiose srityse, jų padėtis ir poreikiai taip pat labai skiriasi. Duomenys apie įvairias MVĮ kategorijas dažnai būna neišsamūs arba jų iš viso nėra. Anksčiau tyrimus atlikdavo ir pagrindinius duomenis pateikdavo Europos MVĮ observatorija. Todėl EESRK džiaugiasi, kad Europos Komisijos įmonių generalinis direktoratas atnaujiną MVĮ observatorijos veiklą ir prašo:

- pradėti plačią programą, pagal kurią, bendradarbiaujant su suinteresuotomis MVĮ atstovaujančiomis organizacijomis, būtų atliekami ekonominių tyrimai, taip pat ir atskirų sektorių, dėl įvairių kategorijų MVĮ, įskaitant įmones vietose ir regionuose, dėl padėties bei poreikių, taip pat vykdomos statistinės analizės,
- bendradarbiaujant su mokslinių tyrimų centrais, universitetais ir valstybėmis narėmis, Europos, valstybių ir teritoriniu lygmeniu skatinti ir plėtoti įmonių organizacijų mokslinių tyrimų veiklą ir studijas.

4.2.2 Integruoti MVĮ aspektą į visas Bendrijos politikos sritis. EESRK gali daryti išvadą, kad, nepaisant mažosioms įmonėms palankių politinio pobūdžio pareiškimų, išlieka aiški visų lygių įstatymų leidėjų tendencija (galbūt dėl realios padėties nežinojimo ar paprastesnio sprendimo ieškojimo) galvoti, kad didelei įmonei tinkami principai gali būti taikomi mažosioms. Šis teorinis požiūris į bendrą ekonominį modelį nesuderinamas su egzistuojančia visuomenės ir įmonių kultūros formų įvairove ir jis lemia, kad 90 proc. Europos įmonių mano, jog Bendrijos politika nustatoma jų nevertinant ir į jas neatsižvelgiant. EESRK nori atkreipti Bendrijos institucijų ir valstybių narių dėmesį į tai, kad mažos įmonės ir mikroįmonės yra pagrindinė Bendrijos ekonomikos ir darbo vietų kūrimo varomoji jėga, tačiau kyla pavojus, kad jos taps silpnąja grandimi ir ne dėl jų kaltės, o todėl, kad visų lygių valdžios institucijos joms skiria per mažai dėmesio. Komitetas prašo, kad Europos smulkiojo verslo teisės aktas būtų pirmasis praktinis žingsnis ir kad į įvairių kategorijų MVĮ poreikius ir ypatumus būtų privaloma atsižvelgti visose politikos srityse, programose ir derybose, įskaitant socialinį dialogą ir tarptautinius ryšius tiek Bendrijos, tiek valstybių ir regionų lygmeniu.

4.2.3 Tęsti administravimo supaprastinimo politiką. EESRK aktyviai ragina Komisiją dėti daugiau pastangų siekiant supaprastinti Bendrijos teisės aktus. Tačiau visų pirma jis prašo tiek Bendrijos institucijų, tiek valstybių narių pradėti veiksmingesnę supaprastinimo politiką, kurią sudaro penki punktai:

- sukurti realią „pradėk nuo mažo“ politiką;

- supaprastinti, tačiau nemažinti atsakomybės. EESRK abejoja nuolatinio mažųjų įmonių atleidimo nuo mokesčių pagrįstumu ir veiksmingumu ir palankiau vertina proporcingus mokesčius bei tiesioginį susitarimą su suinteresuotomis MVĮ organizacijomis;
- reguliariai įtraukti įvairioms MVĮ atstovaujančias organizacijas į Bendrijos, valstybių ir regionų teisėkūros procesą, įvairiais lygmenimis vykstantį socialinį dialogą ir skatinti aktyvesnį bendradarbiavimą su EESRK ir Regionų komitetu;
- visais lygmenimis ir visose pakopose susisteminti „vieno karto“ principą;
- parengti praktinių vadovų ir priimtų teisės aktų aiškinamųjų dokumentų, kad jie taptų labiau suprantami ir lengviau perkeliami.

4.2.4 Remti tarpininkų vykdomą paramos ir patariamąją veiklą. Visoms MVĮ teikdamos techninės pagalbos paslaugas, kurioms teikti būtina konkreti kompetencija ir kurių negali teikti naujasis Europos įmonių tinklas (Entreprise Europe Network), šios įvairioms MVĮ atstovaujančios organizacijos ir tarpininkai yra svarbiausiais sėkmingo Bendrijos politikos įgyvendinimo veiksnys. Jos atlieka nepakeičiamą vaidmenį perduodant informaciją ir teikiant pagalbą įmonėms, ypač pritaikant teisės aktų nuostatas kiekvienos įmonės konkrečiam atvejui ir perkeltiant teisės aktų nuostatas į mikroekonomikos ir vietos lygmenį, įskaitant ir vietose esančias pačias mažiausias įmones. Viena vertus, EESRK mano, jog iš esmės svarbu, kad visų lygmenų valdžios institucijos išsipareigotų laikytis iniciatyvios įmonių veiklos palaiškymo politikos ir kad MVĮ skirtose Bendrijos programose būtų numatytos specialios paramos priemonės šioms organizacijoms. Antra vertus, Komitetas prašo Komisijos, valstybių narių ir regionų įgyvendinti Štutgarte įvykusios Ketvirtosios Europos amatų ir mažųjų įmonių konferencijos išvadą, priimtas minėtoje srityje.

4.2.5 Vėl pradėti įgyvendinti įmonių bendradarbiavimo, jų organizacijų mainų programas. EESRK prašo Komisijos vėl pradėti vykdyti tarpregioninio įmonių bendradarbiavimo programas, kurių veiksmingumas jau įrodytas. Be to, būtina paremti tarpininkaujančių organizacijų veiksmus arba sudaryti sąlygas sukurti institucijas, kurios skatintų tokį bendradarbiavimą.

4.3 Priimti veiksmingą Europos smulkiojo verslo teisės aktą

4.3.1 EESRK džiaugiasi, kad Taryba ir Komisija palankiai vertina galimybę priimti Europos smulkiojo verslo teisės aktą. Beje, Komitetas yra jau ne kartą raginęs šį aktą priimti ⁽¹⁾. Komiteto nuomone, Europos smulkiojo verslo teisės aktas bus veiksmingas, jei jį sudarant bus laikomasi šių reikalavimų:

⁽¹⁾ Žr. EESRK nuomonę „Verslo, visų pirma MVĮ, potencialas (Lisabonos strategija)“ (OL C 256, 2008 10 27, p. 8).

4.3.1.1 smulkiojo verslo teisės aktu turi būti siekiama **sukurti kuo geresnę aplinką** MVĮ ir mikroįmonėms, veikiančioms visais lygmenimis, bei pateikti sprendimus uždaviniais, kuriuos MVĮ turės spręsti visą savo gyvavimo ciklą, tai visų pirma uždaviniai, susiję su įmonių perdavimu ir perėmimu; todėl Europos smulkiojo verslo teisės aktas neturi pabloginti MVĮ darbuotojų darbo sąlygų, priešingai, vykdomos iniciatyvos turėtų sudaryti sąlygas labiau atsižvelgti į jų padėtį;

4.3.1.2 aktas turi **sukurti realią pridėtinę vertę** ir neapsiriboti paprasčiausiu esamų programų papildymu ar įvairių šiuo metu taikomų priemonių koordinavimu;

4.3.1.3 jis negali būti tiesiog dar viena politinė deklaracija, kokia, deja, buvo Europos mažųjų įmonių chartija, negali apsiriboti tik Bendrijos ir valstybių narių institucijų politiniais įsipareigojimais; EESRK mano, kad MVĮ ir mikroįmonės vertos didesnio dėmesio, todėl **Europos smulkiojo verslo teisės aktui suteikus teisinę galią** bus įrodyta, kad ES iš tiesų nori įgyvendinti MVĮ ir mikroįmonėms palankią politiką;

4.3.1.4 todėl Europos smulkiojo verslo teisės aktas **turi būti privalomas, jis turi** būti taikomas priimant sprendimus visais lygmenimis — Europos, nacionaliniu ir regionų, ir skirtas visų lygių valdžios institucijoms, valstybėms narėms paliekant atsakomybę dėl jo įgyvendinimo ⁽²⁾;

4.3.1.5 į jo nuostatas turi būti **atsižvelgiama įgyvendinant Bendrijos politiką**: MVĮ klausimą reikia įtraukti į visas politikos sritis ir plėtoti holistinį požiūrį, kuris apimtų visus politikos aspektus ir įvairioms MVĮ taikytinų naujųjų taisyklių pasekmes.

4.3.2 EESRK prašo, kad į Europos smulkiojo verslo teisės aktą būtų įtrauktos **penkios pagrindinės politinės priemonės**, kurios leistų užtikrinti, kad teisės aktų nuostatos nevaržys MVĮ vystymosi ir konkurencingumo:

4.3.2.1 **Užtikrinti, kad kuriant Bendrijos teisės aktus visais lygmenimis būtų atsižvelgiama į įvairių kategorijų MVĮ konkrečią padėtį bei jų specifinius poreikius.** Šiuo tikslu reikia nustatyti visais sprendimų priėmimo lygmenimis taikytiną pamatinę taisyklę: teisėkūros pasiūlymai turi būti rengiami susipažinus su MVĮ, ypač labai mažų įmonių, poreikiais bei lūkesčiais ir laikantis „pradėk nuo mažo“ principo, ypatingą dėmesį skiriant savarankiškai dirbantiems asmenims, kurie sudaro daugiau negu pusę Europos įmonių. Tam visų pirma reikalingos nuolatinės konsultacijos su MVĮ atstovaujančiomis organizacijomis bei atitinkamas šių organizacijų ekspertų dalyvavimas visų patariamųjų komitetų (veikiančių regionų, valstybių ar Europos lygmeniu) veikloje sprendžiant problemas, galinčios sudaryti poveikį MVĮ (kaip konkrečiai prašyta Konkurencingumo tarybos 2006 m. kovo 13 d. posėdyje).

⁽²⁾ Žr. nuomonę „Tarptautiniai viešieji pirkimai“ (OL C 224, 2008 8 30, p. 32), kurioje EESRK prieštariauja, „kad ES mažoms ir vidutinėms įmonėms būtų įvesta kvotų sistema pagal JAV taikomą Smulkiojo verslo įstatymo (angl. *Small Business Act*) modelį“.

Tuo remdamasis EESRK prašo, kad kiekviename Komisijos generaliniame direktorate būtų paskirtas už MVĮ atsakingas asmuo, kuriam būtų pavesta prižiūrėti, kad rengiant teises priemones ir GD valdomas programas būtų tinkamai atsižvelgta į MVĮ ir mikroįmonių prioritetus bei lūkesčius.

4.3.2.2 **Užtikrinti, kad teisės aktuose būtų laikomasi keturių pagrindinių principų.** EESRK nuomone, visų lygmenų teisės aktų ir MVĮ skirtų kolektyvinių ar individualių programų ir priemonių veiksmingumą lemia keturi principai, tad Komitetas norėtų, kad jie būtų įtraukti į Europos smulkiojo verslo teisės aktą bei nuosekliai taikomi visais lygmenimis:

— **sisteminę poveikio MVĮ analizę.** Nei vienas teisės aktas neturėtų būti priimtas iš anksto neatlikus sisteminės poveikio įvairių atitinkamo veiklos sektoriaus kategorijų įmonėms analizės, neįvertinus tiesioginių ir netiesioginių pasekmių, kaip antai administracinė našta, atsirasiančios informavimo bei investavimo išlaidos ir galima jų nauda MVĮ;

— **proporcingumo principas.** Teisės aktais neturėtų būti įpareigojama įgyvendinti MVĮ nenaudingas priemones ir apsiriboti tik būtiniausiomis priemonėmis; teisės aktų taikymo sąlygos turi būti pritaikytos prie atitinkamų įmonių skirtingos padėties ir jų realių bei jų teisės aktų įgyvendinimo pajėgumų;

— **„vieno karto“ principas.** MVĮ užduotis — gaminti, o ne būti administracinėmis tarnybomis. Deklaracijos ir administracinės procedūros ta pačia tema įmonėms gali būti privalomos tik vieną kartą, o administracinės institucijos turi viena kitai šią informaciją perduoti. „Vieno karto“ principą galėtų taikyti įstaigos, kurios laikosi principo „viena įmonė — vienas tarpininkas“, remdamosi tarpininkaujančiomis organizacijomis, kurios jau dabar atlieką šį vaidmenį nacionaliniu lygiu;

— **apsaugos principas.** Teisės aktas negali būti priimtas, jeigu jis prieštariauja MVĮ vystymuisi ir gali sumažinti jų konkurencingumą. Turėtų būti sudaromos sąlygos sustabdyti kiekvieno naujo teisės akto pasiūlymo priėmimą, jei nebuvo atlikta išsami jo poveikio analizė ar juo siūlomos priemonės prieštariauja MVĮ socialiniam ir ekonominiam vystymuisi.

EESRK pabrėžia, kad būtinas visiškas administracinių procedūrų skaidrumas sudarant sąlygas MVĮ gauti visus su jomis susijusius administracinius duomenis ir esant poreikiui juos pataisyti.

4.3.2.3 **Sukurti platesnę harmoningą naujovių diegimo politiką.** EESRK prašo, kad Komisija, valstybės narės ir vietos valdžios institucijos ne tik remtų aukšto lygio technologijų diegimą, bet vykdytų iniciatyvesnę politiką, į programas įtraukdamos specialias priemones, kuriomis būtų remiamas mažo ir vidutinio sudėtingumo naujų technologijų ir netechnologinių naujovių diegimas MVĮ, ypač labai mažose įmonėse.

Vien naujasis Europos įmonių tinklas (angl. *Enterprise Europe Network*) niekada negalės veiksmingai padėti visoms įmonėms, turinčioms naujovių diegimo potencialą. EESRK ragina Europos smulkiojo verslo teisės akte nustatyti šiuos prioritetus:

- skatinti socialinius partnerius mažose ir vidutinėse įmonėse pradėti dialogą siekiant sukurti kūrybai ir naujovėms palankią darbo aplinką,
- remti konsultantų skyrimą į MVĮ ir mažosioms bei mikroįmonėms tarpininkaujančias organizacijas kuo artimesniu įmonėms lygmeniu bei organizuoti verslininkų ir darbuotojų poreikius atitinkantį mokymą siekiant veiksmingiau diegti naujoves ir pasinaudoti naujomis galimybėmis, kurias atveria rinkos permainos,
- kurti finansinius instrumentus, pritaikytus prie labai mažų įmonių poreikių, užtikrinant, kad šie instrumentai taip pat remtų dirbantiems skirtas priemones,
- skatinti valstybes nares ir regionus kartu su MVĮ organizacijomis pradėti tirti naujų technologijų ir netechnologinių naujovių diegimo galimybes MVĮ, visų pirma mikroįmonėse.

4.3.2.4 Išplėsti galimybes susipažinti su ES programomis. EESRK mano, kad dėl sudėtingos administracinės sistemos ir įvairių reikalavimų mažosioms įmonėms vis sunkiau ar netgi neįmanoma dalyvauti Bendrijos programose. Todėl padėtis tampa paradoksali — tarpininkaujančios įmonės vis mažiau domisi šiomis programomis. Kaip pavyzdį galima pateikti teisinius suvaržymus, dėl kurių sunku imtis novatoriškų veiksmų, remti bandomuosius projektus, todėl iš ES atimama galimybė sulaukti gausių novatoriškų pasiūlymų. EESRK nuomone, reikėtų persvarstyti principus ir priemones. Kadangi tai yra sudėtingas darbas, šioje nuomonėje negalima tiksliai išvardyti būtinų pakeitimų, tačiau EESRK ragina Komisiją rengiant Europos smulkiojo verslo teisės aktą konsultuotis su MVĮ atstovaujančiomis organizacijomis ir nustatyti naujas įvairaus teritorinio lygmens programų rengimo ir dalyvavimo jose sąlygas.

Atsižvelgiant į šias aplinkybes, būtina, kad struktūriniai fondai sudarytų palankesnes sąlygas MVĮ dalyvauti viešuosiuose pirkimuose, ypač nepalankioje padėtyje esančiuose regionuose ⁽³⁾.

4.3.2.5 Palengvinti ir skatinti įmonių nuosavybės perdavimą ir perėmimą. EESRK ypač pabrėžia įmonių perdavimo ir

perėmimo svarbą, visų pirma miestuose ir kaimo vietovėse esančių mažųjų gamybos ir paslaugų įmonių; jei jos, kaip prognozuojama, išnyks (o to tikrai galima išvengti), tai turės labai didelės neigiamos įtakos pastangoms išsaugoti šiose vietovėse vykdomą veiklą ir darbo vietas. Todėl reikėtų, viena vertus, skatinti kurti pirkėjų ir pardavėjų suartinimo sistemas bei skatinti finansines ar mokestines priemones, antra vertus, raginti verslininkus užtikrinti didesnę kapitalizaciją siekiant išlaikyti jų įmonių turto vertę.

Kai kurių verslininkų, vykdančių veiklą kaimo vietovėse, konkreti patirtis rodo, kad būtini nauji sprendimai, pavyzdžiui, viešojo ir privataus sektoriaus partnerystė.

4.4 Europos smulkiojo verslo teisės akto pagrindu turėtų tapti privalomąją teisinę galią turinti priemonė

4.4.1 Siekiant, kad Europos smulkiojo verslo teisės aktas būtų ištis veiksmingas, EESRK prašo Tarybą ir Parlamentą priimti šias priemones ir jas įtvirtinti privalomąją teisinę galią turinčiame teisės akte, kuris bus taikomas priimant sprendimus Europos, valstybių bei regionų lygmeniu.

4.4.2 Todėl EESRK prašo, kad kasmet būtų įvertinama, kaip Bendrijos ir nacionaliniu lygiu taikomas Europos smulkiojo verslo teisės aktas bei įgyvendinama MVĮ politika, ir apibendrinama pasiekta pažanga; pažangos metinei ataskaitai turėtų būti skirtas specialus atskiras Lisabonos strategijos įgyvendinimo skyrius.

4.4.3 Remdamasi šiomis ataskaitomis, Komisija turėtų parengti rekomendacijų dėl Europos smulkiojo verslo teisės akto įgyvendinimo valstybėse narėse ir regionuose. Komitetas galėtų pateikti savo nuomonę dėl šių rekomendacijų.

4.4.4 EESRK prašo, kad atsižvelgiant į minėtą metinį vertinimą, prireikus, Europos smulkiojo verslo teisės aktas ir MVĮ politika būtų keičiami ar persvarstomi.

4.4.5 EESRK primygtinai siūlo Komisijai ir Tarybai glaudžiai bendradarbiauti su įvairiomis MVĮ atstovaujančiomis organizacijomis rengiant ir įgyvendinant Europos smulkiojo verslo teisės aktą.

2008 m. liepos 9 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

⁽³⁾ Žr. Komiteto nuomonę dėl Tarptautinių viešųjų pirkimų CESE 979/2008.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato „Darnaus ir konkurencingo Europos turizmo darbotvarkė“

COM(2007) 621 galutinis

(2009/C 27/03)

2007 m. spalio 19 d. Europos Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato „Darnaus ir konkurencingo Europos turizmo darbotvarkė“.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. birželio 13 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas **Juan Mendoza Castro**.

446-oje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. liepos 9–10 d. (2008 m. liepos 10 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 108 nariams balsavus už ir 5 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas pritaria Komisijos komunikatui „Darnaus ir konkurencingo Europos turizmo darbotvarkė“ ir jį gerai vertina. Komitetas remia Komisijos išsipareigojimą artimiausiais metais aktyviau vykdyti turizmo politiką ir strategiją pasitelkus šią darbotvarkę, kuria bus remiamasi minėtas politiką ir strategiją praktiškai įgyvendinant. Ši nauja politika jau anksčiau buvo pristatyta Komisijos komunikate „Atnaujinta ES turizmo politika: glaudesnė partnerystė Europos turizmui skatinti“.

1.2 Komitetas vertina Komisijos pastangas glaustai apibendrinti daug ir svarbių dokumentų, nuomonių ir diskusijų. Rezultatas atitinka užsibrėžtą tikslą plačiai visuomenei suprantama forma pristatyti Darnaus turizmo grupės ir nuomonę parengusių ekspertų darbo rezultatus ir po to vykusią viešųjų konsultacijų rezultatus.

1.3 Komisija teisi šią naująją turizmo politiką susiedama su atnaujinta Lisabonos strategija ir konkurencingumo bei darnumo gerinimą pasirinkdama bendrais tikslais, o ekonominę gerovę, socialinę lygybę ir sanglaudą, aplinkos ir kultūros apsaugą — konkrečiais tikslais.

1.4 Komitetas taip pat pritaria Komisijos komunikate nurodytiems sunkumams ir jiems spręsti pasiūlytomis priemonėmis. Pasiūlytu metodu siekiama įvairiomis bendradarbiavimo ir konkurencingo bendradarbiavimo priemonėmis įtraukti visas suinteresuotas šalis, o jų dalyvavimas laikomas naujosios turizmo politikos ir jos įgyvendinimo darbotvarkės kertiniu akmeniu. Komisijos komunikate nurodytų iššūkių svarba nekelia abejonių, o tęstinis šiltnamio dujų pasekmių tvarumui tyrimas ateityje turėtų tapti vienu iš pagrindinių darbotvarkės elementų.

1.5 Komitetas pritaria Komisijos ketinimui šią naująją politiką įgyvendinti dialogo, bendradarbiavimo, naujų paramos veiksmų ir suinteresuotųjų šalių koordinavimo priemonėmis. **Darnaus ir konkurencingo Europos turizmo darbotvarkė** — tai konkretaus metodo vystymas ir visoms Europos turizmo suinteresuotosioms šalims pasiūlytų įgyvendinimo priemonių taikymas. Vis dėlto Komitetas mano, kad Komisija, o konkrečiai — Įmonių ir pramonės generalinis direktoratas, gali ir turi atlikti aktyvesnį

vaidmenį ir privalo imtis lyderio vaidmens įgyvendinant daugybę Europos masto iniciatyvų, pvz., socialinio turizmo, visiems prieinamo turizmo ir mokymo turizmo srityje. Komisija ir kitos institucijos turėtų labiau stengtis įtraukti mažas, vidutines ir labai mažas įmones darnaus turizmo vystymą ir į darbotvarkės laikymąsi ir įgyvendinimą. Teigiamai vertina Komisijos „patraukliausių turizmo vietovių“ iniciatyvą. Ji įkūnija gerą patirtį ir yra tinkamas pavyzdys.

1.6 Komitetas dar kartą siūlo ir rekomenduoja skatinti Europos turizmo forumo kūrimą ir toliau plėtoti **Europos konsultacinės turizmo tarybos** ir **Europos turizmo agentūros** idėjas bei aptarti jų įkūrimo praktines nuostatas. Šios dvi institucijos galbūt galėtų tapti forumais, kurie už turizmą atsakingoms valdžios institucijoms ir įvairioms turizmo sektoriaus suinteresuotosioms šalims suteiktų galimybę bendrauti siekiant tobulinti informaciją apie darnų ir konkurencingą turizmą ir ją skleisti, stebėti Europos turizmo politikos ir darbotvarkės vykdymą ir ypač stengtis išvelgti turizmo sektoriaus tendencijas ir numatyti, kokių veiksmų būtina imtis. Klimato kaita ir jos pasekmės turizmui bei veiksmams, kurių būtina imtis, galėtų būti dviejų pirmiau minėtų institucijų konkretūs tikslai.

1.7 Komitetas labai palankiai vertina Komisijos ketinimą gerinti turimų finansinių priemonių panaudojimą. Konkretus pavyzdys — socialinis turizmas. Komisija mano, kad šioje srityje susidarė palankios galimybės vykdant bandomąjį projektą imtis tarpvalstybinio pobūdžio praktikos. Ši praktika galėtų būti susijusi su socialiniu turizmu ir visiems prieinamu turizmu, žmogiškųjų išteklių tobulinimu, gaminio tobulinimu ir skverbimusi į rinką. Komitetas mano, kad jau yra pakankamai galimybių imtis tarpvalstybinių priemonių vykdant bandomuosius projektus minėtose srityse.

1.8 EESRK palankiai vertina, kad buvo užbaigta veikla, vykdyta įgyvendinant turizmui skirtą Darbotvarkę 21. Jos rezultatai, išdėstyti Komisijos komunikate „**Darnaus ir konkurencingo Europos turizmo darbotvarkė**“, papildo darnaus Europos turizmo bendrąją politiką ir jai suteikia konkretumo. Iš esmės, šiuo tikslu sudarytos komisijos parengtas techninis dokumentas sudaro Komisijos komunikato pagrindą ir jį papildo, todėl šie du dokumentai svarstyti kartu.

1.9 Kalbant apie statistikos duomenų sritį, Komitetas reiškia pasitenkinimą, kad Komisija, atsižvelgdama į Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto prašymą, paskelbė kvietimą teikti paraiškas sukurti turizmo observatorijų tinklą. Šios observatorijos turėtų ne tik teikti duomenis apie sektorių, bet taip pat būti pajėgios formuoti strateginę ir perspektyvinę viziją, kuri leistų numatyti ir apibrėžti būsimus veiksmus.

1.10 Komitetas pasirengęs tęsti savo darbus turizmo klausimu pagal Komisijos komunikate dėl darbotvarkės nustatytas gaires ir ragina kitas Europos institucijas, valstybes nares, vietos ir regionų valdžios institucijas, sektoriaus suinteresuotąsias šalis (įmonių vadovus ir profesines sąjungas) bei plačiąją visuomenę bendradarbiauti, kad turizmas būtų suvokiamas ir remiamas kaip visuotinė teisė ir strateginę reikšmę Europos atečiai turinti ekonominė veikla. Siekiant vystyti darnesnę ir konkurencingesnę turizmą taip pat būtina, kad visos suinteresuotosios šalys ir vartotojai jaustųsi už tai atsakingi.

1.11 Nors Komisijos komunikate turizmo veikla nagrinėjama atsižvelgiant į socialinio pobūdžio rodiklius ir aspektus, Komitetas apgailestauja, kad jame neužsimenama apie Europos pilietybės koncepciją ir jos realią išraišką; turizmo sektorius jau atlieka, bet galėtų atlikti dar aktyviau, sanglaudos veiksnio vaidmenį, suvienydamas įvairias kultūras ir socialines realijas vardan Europos pilietybės, kurią visi turėtų skatinti ir plėtoti. Įvairių Europos valstybių kultūrų, kalbų, gamtos ir kultūros paveldo įvairovė ir skirtumai — tai milžiniškas turtas, kurį galima ir reikėtų panaudoti kaip priemonę vieni kitus pažinti ir mūsų, kaip Europos piliečių, teisėms pripažinti. Atsižvelgiant į turizmo ir kultūros sąveikos galimybes, kaip jau teigta ankstesnėje EESRK nuomonėje, Europos lygio diskusijose ir dokumentuose turizmo tema daug dėmesio reikia skirti ir kitam aspektui — kultūrai.

1.12 Siekiant vystyti konkurencingesnę ir darnesnę turizmą derėtų atsižvelgti į konkrečius turizmo vietovių ypatumus. Komitetas rekomenduoja atkreipti dėmesį į specifinius ypatumus tų valstybių narių, kurios labai priklauso nuo turizmo. Rengiant su turizmu susijusią politiką ir pasiūlymus, deramą dėmesį reikia skirti skirtingų regionų poreikiams. Rekomenduojama, kad Komisijai atliekant poveikio vertinimus būtų atsižvelgiama į galimą neproporcingą poveikį įvairiems regionams ir sektoriams, pvz., vietovėms, kurios labai priklauso nuo oro transporto ir negali būti pasiektos kitomis transporto priemonėmis ar priklauso beveik vien tik nuo oro transporto — toks salų atvejis.

1.13 EESRK mano, kad Komisijos komunikate išdėstyti principai ir vertybės: darnumas, socialinė gerovė, konkurencingumas, bendradarbiavimas, partnerystė, nauda, saugumas, užimtumo kokybė ir t. t., iš tiesų sudaro Europos turizmo modelį, bet ne todėl, kad jos sudarytų taisyklių rinkinį, o dėl to, kad šiais principais ir vertybėmis visuotinai remiamasi visoje Europos Sąjungoje.

1.14 Komitetas ragina Komisiją bendromis pastangomis siekti žinių ir kvalifikacijos turizmo srityje sertifikavimo Europos lygiu, kad būtų gerinama šio sektoriaus darbo vietų kokybė ir kokybė. Reikia plėtoti Europos iniciatyvą, kuri suteikia galimybę paprastai ir suprantamai visai Europai (Europos Sąjungai, ELPA/EEE ir šalims kandidatėms) pristatyti darbuotojų, kurie

ieško darbo ir nori dėl profesinių priežasčių judėti Europoje, asmeninius gebėjimus ir kvalifikaciją.

2. Komisijos komunikatas

Siekdami geriau įvertinti ir suprasti, ką Komisija nori pareikšti visoms suinteresuotosioms šalims ir Europos institucijoms, glaustai apžvelgsime komunikato tekstą ir apibendrinsime jo pagrindinius klausimus.

2.1 Komunikato įvadas

2.1.1 **Iššūkis pasiekti darnumo ir konkurencingumo pusiausvyrą.** Komisijos komunikato įvado pirmoje pastraipoje pirmiausia pripažįstama išskirtinė ir strateginė turizmo reikšmė Europos ekonomikai, pagrįsta ne tik kiekybiniais duomenimis, bet ir turizmo gebėjimu kurti darbo vietas ir taip padėti pasiekti atnaujintos Lisabonos strategijos tikslo. Verta paminėti prognozuojamą daugiau nei 3 proc. sektoriaus augimą, kuris neabejotinai yra svarus indėlis siekiant užimtumo tikslų, bet kai kuriais atvejais ir ilgai gali kelti pavojų, kad gali būti pažeisti tam tikri su darnumu susiję apribojimai.

2.1.2 **Konkurencingumas ir darna — du suderinami reikalavimai.** Komisijos komunikate aiškiai teigiama, kad konkurencingumas priklauso nuo turizmo praktikos darnumo bei kokybės, jame aiškiai nurodomi klimato kaitos turizmo sektoriui keliami reikalavimai. Taikant priemones, skirtas prisitaikyti prie klimato kaitos ir su ja kovoti, kartu skatinant naujoves ir turizmo gaminių vertę didelių globalinių sunkumų patiriančiame pasaulyje, lemiamą vaidmenį gali atlikti įmonių socialinė atsakomybė.

2.2 **Darbotvarkės turinys.** Savo komunikate Komisija siūlo siekti naujos turistų gerovės, aplinkos apsaugos ir turizmo bendrovių ir turizmo vietovių konkurencingumo pusiausvyros. Šios pusiausvyros turėtų siekti visi.

2.2.1 **Tiksai ir iššūkiai.** Komunikate, siūlomi trys pagrindiniai darbotvarkės tikslai, kurie yra visų suinteresuotųjų šalių veiklos gairės: ekonominė gerovė, socialinė lygybė ir sanglauda ir aplinkos apsauga.

Komunikate išvardijami labai svarbūs uždaviniai, kuriuos reikia įgyvendinti, siekiant minėtų tikslų:

- darniai valdyti gamtinius ir kultūrinius išteklius;
- mažinti išteklių naudojimą ir taršą;
- prisitaikyti prie pokyčių vadovaujantis bendruomenės interesus;
- mažinti paklausos sezoniškumą;
- spręsti transporto poveikio aplinkai problemą;
- stengtis, kad turizmas būtų prieinamas visiems;
- gerinti darbo vietų turizmo sektoriuje kokybę;
- užtikrinti turistų ir turizmo vietovių saugumą.

Uždavinių sąrašą galima pratęsti, jis negalutinis. o Įvairūs turizmo sektoriaus suinteresuotosios šalys turėtų jį nuolat atnaujinti, nustatyti prioritetus ir tvarkyti vadovaudamiesi bendradarbiavimo dvasia.

2.2.2 Veiksmų programa. Komunikate teigiama, kad darnios priemonės tikslams pasiekti ir iššūkiams įveikti neatsiejamas nuo bendradarbiavimo užtikrinimo ir atsakingo turizmo vietovių, įmonių ir turistų srautų valdymo. Jame taip pat išdėstomos sąlygos šiai darnai pasiekti.

2.2.3 Principai. Komunikate nurodomi devyni principai, kurių reikia laikytis siekiant darnaus ir konkurencingo turizmo. Tris iš jų derėtų pabrėžti:

- paisyti apribojimų, kurie gali būti nustatyti plėtros galimybės, infrastruktūrai ir turistų srautų apimčiai;
- siekti tinkamo vystymosi ritmo, kuris atitiktų bet kurio nustatyto laiku turimus gamtinius, kultūrinius ir socialinius išteklius;
- vykdyti ilgalaikį planavimą, kuris yra darnumo ir konkurencingumo pusiausvyros užtikrinimo sąlyga.

2.3 Kartu siekti pažangos. Šiame skyriuje Komisija pabrėžia, kad visoms suinteresuotosioms šalims, kurių veikla turi įtakos šiam sektoriui, reikia sutelkti pastangas ir veikti savanoriškai ir nuosekliai. Pasiūlytas modelis grindžiamas subsidiarumo principo taikymu, kai remiamos nacionaliniu ir Europos lygiu turizmo vietovės pačios imtasi veiksmų. Todėl komunikate pabrėžiamas ir įvairių šio sektoriaus suinteresuotųjų šalių, ir, atsižvelgiant į Sutartį, Europos Komisijos vaidmuo.

2.3.1 Suinteresuotųjų šalių vaidmuo. Atsižvelgiant į Darnaus turizmo grupės išvadą, šiame komunikate nurodomi platūs įgaliojimai ir konkrečios funkcijos, susiję su trimis veiklos sritimis: turizmo vietovėmis, įmonėmis ir turistais. Pabrėžiama, kad ypač svarbu pagrindinę mintį — būtina siekti darnumo ir konkurencingumo pusiausvyros — perduoti ir išplatinti labai mažų įmonių tarpe.

2.3.2 Europos Komisijos vaidmuo. Komisija prisiima atsakomybę imtis veiksmų vadovaudamasi Sutartimi ir, remdamasi darbotvarka ir ją įgyvendindama, išsipareigoja diegti ir plėtoti įvairias iniciatyvas Bendrijos lygmeniu. Kalbant apie minėtas iniciatyvas, reikia atskirai paminėti šias keturias veiklos kryptis:

- suinteresuotųjų šalių telkimas žinioms įgyti ir dalytis siekiant atrasti darnumo ir konkurencingumo pusiausvyrą. Europos turizmo forumas — puikus pavyzdys, kaip galima keistis idėjomis ir patirtimi;
- patraukliausių turizmo vietovių — gerosios patirties pavyzdžių — skatinimas ir rėmimas, ir jų — turizmo vietovių tinklų, išsipareigojusių siekti darnumo ir konkurencingumo — populiarinimas;
- ES įvairių finansinių priemonių naudojimas. Komisija išsipareigoja platinti informaciją, kuri leistų šias priemones geriau panaudoti turizmo srityje;
- atsižvelgimas į tvarumo ir konkurencingumo aspektus įvairiose Komisijos politikos srityse ir minėtų principų laikymasis įvairiuose regionuose, turinčiuose labai skirtingų problemų ir poreikių: pakrantės regionuose, kalnuotuose regionuose, kaimo vietovėse ir miesto zonose.

2.4 Komunikato išvados

Komunikatas baigiamas raginimu visiems valstybiniais ir privatiems subjektams glaudžiai bendradarbiauti priimant ir praktiškai įgyvendinant darbotvarkę. Dar kartą rekomenduojama vystyti visų lygių bendradarbiavimą, kuris yra konkurencingumo, užtikrinsiančio Europos turizmo sektoriaus ilgalaikį patrauklumą ir darną, gerinimo sąlyga. Komisija su darbotvarkę susijusių veiksmų planą numato įvertinti 2011 m. Taigi, tikslas, kurio Komisija siekia pristatydamą šį komunikatą, yra visiškai aiškus.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Turizmo ir jo strateginės reikšmės Europos ekonomikai pripažinimo klausimu visos Europos institucijos yra paskelbusios ir oficialių, ir neoficialių pareiškimų, kurie stiprina šio sektoriaus vaidmenį, duoda atitinkamą žinią visoms suinteresuotosioms šalims ir labai skatina šio sektoriaus augimą. Turizmo reikšmė nėra susijusi vien tik su ekonomine sritimi, kuriant piliečių Europą turizmas svarbus ir socialiniu požiūriu. Nors sektoriui buvo duotas postūmis, dar daug reikia nuveikti siekiant užtikrinti, kad Europos politikoje turizmas šiandien ir ateityje atliktų šį svarbų vaidmenį.

3.2 Ypač svarbu nurodyti, kad naujojoje Lisabonos sutartyje pripažįstama turizmo svarba Europai ir Europos Sąjungai suteikiama daugiau galimybių prisidėti prie šio sektoriaus plėtros. Šia sutartimi ES suteikiami įgaliojimai ir prievolė remti, koordinuoti ir papildyti valstybių narių veiksmus ir keliama tikslai sukurti palankią aplinką įmonių plėtrai ir skatinti gerosios patirties mainus.

3.3 Turizmo klausimas nagrinėjamas įvairiose Europos institucijose:

- **Europos Parlamentas** priėmė daugybę įvairių rezoliucijų dėl turizmo ir jo poveikio užimtumui bei ekonomikai, pvz., rezoliuciją dėl turizmo ir vystymosi, rezoliuciją dėl darnaus turizmo perspektyvų ir naujų iššūkių;
- **Europos Sąjungos Taryba** ne kartą nagrinėjo turizmo klausimą savo išvadose ir veiksmų planuose, visų pirma siekdama pabrėžti darnumo, konkurencingumo, naujų darbo vietų kūrimo turizmo sektoriuje poreikį. Visų pirma reikia paminėti 2006 m. liepos 7 d. Tarybos priimtas išvadas dėl Komisijos komunikato dėl atnaujintos ES turizmo politikos; Taryba pritaria šiai politikai ir ragina Komisiją aktyviai dalyvauti koordinuojant įvairias politikos sritis;
- **Europos Komisija** paskelbė daug įvairių komunikatų, visų pirma — 2006 m. kovo mėn. komunikatą, kuriame apibrėžiama naujoji ES turizmo politika; Komisija rengė, skatino Europos turizmo forumus ir jiems vadovavo; rengė konferencijas įvairiomis temomis, pvz., socialinis turizmas ir turizmui skirta Darbotvarkė 21; taip pat organizavo daug kitų renginių, pvz., bandomąjį projektą „Patraukliausios Europos turizmo vietovės“, kuris supažindina su ES valstybių narių ir šalių kandidačių gerąja patirtimi ir ją skatina;

- **Regionų komitetas** be kitų darbų šioje srityje, taip pat pateikė nuomonių, pvz., dėl Komisijos komunikatų „Bendradarbiavimas Europos turizmo atečiai“ ir „Pagrindinės Europos turizmo subalansuotos plėtros kryptys“;
- **Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas** visada domėjosi ir toliau labai domisi su turizmu susijusiais klausimais. Tai liudija 11 nuo 1999 m. iki šiandien turizmo klausimais priimtų nuomonių, Komiteto aktyvus dalyvavimas įvairiuose Komisijos sušauktuose Europos turizmo forumuose, daugelyje renginių įvairiais turizmo aspektais ir tų renginių populiarinimas. Ypač svarbus EESRK bendradarbiavimas su kitomis institucijomis visų turizmo srityje jų vykdomų iniciatyvų klausimais.

3.4 Dabartinėje EESRK nuomonėje siekiama įvertinti šį komunikatą, pabrėžiant jo privalumus politinėje ir siūlomo valdymo būdo srityse; joje taip pat siekiama pateikti pasiūlymų, kurie praturtintų jei ne patį tekstą, tai nors diskusijas šiuo klausimu.

3.5 Kaip ir EESRK nuomonėje dėl Komisijos komunikato dėl atnaujintos turizmo politikos (INT/317), šioje nuomonėje dar kartą norima pabrėžti, kad:

- turizmas yra kiekvieno piliečio teisė, kaip nurodoma Pasauliniame turizmo etikos kodekse, ir iš jo galima pasisemti gerosios patirties pavyzdžių;
- ši teisė taip pat tiesiogiai ir netiesiogiai kuria turtą ir rentabilumą, ypač mikroįmonių, mažųjų ir vidutinių įmonių, todėl turizmas yra strateginė Europos pramonė, kuri pasirodė esanti patikima;
- sektoriaus subjektų teikiamų paslaugų kokybė ir vartotojų atsakomybė vietos bendruomenių atžvilgiu yra vertybės, kurias privalome išlaikyti, kadangi tai sudaro tolesnio jo veikimo pagrindą;
- turizmas daro ar turėtų daryti teigiamą įtaką vietos ir regionų ekonomikai, socialinėms, kultūrinėms ir aplinkos sąlygoms bei miesto aplinkai ir todėl tampa priemone, leidžiančia suprasti kitas kultūras, skirtingas bendrabūvio ir elgesio normas bei skatinančia tarpregioninį bendradarbiavimą;
- turizmas yra dinamiškas sektorius ir svarbus šiuo metu ir ateityje užimtumo šaltinis, turintis potencialo kurti geros kokybės, nuolatines, socialines teises užtikrinančias darbo vietas;
- turizmas nėra apsaugotas nuo problemų, pavyzdžiui, masiškumo ir sezoniskumo reiškinių, dėl kurių prarandamas konkurencingumas;
- esame įsitikinę Darnaus ir konkurencingo Europos turizmo darbotvarkės praktiniais privalumais, kadangi joje pateikiama aiški vizija ir numatyti toli siekiantys tikslai;
- Europos turizmo modelis yra vidinė būtinybė, ir jis galėtų tapti pasauliniu atramos tašku, jei būtų pagrįstas ne dar gausesnėmis taisyklėmis, o kokybe, tvarumu, prieinamumu bei kitomis savybėmis, kurios būtų būdingos turistinėms vietovėms ir visiems suinteresuotiems subjektams;

— Europos turizmo modelio pagrindą ir jo turtą sudaro vietovių, turizmo supratimo būdų ir išraiškos formų įvairovės didinimas;

— šis mūsų palaikomas Europos turizmo modelis yra veiksminga taikos ir tautų savitarpio supratimo skatinimo priemonė.

4. Specialiosios pastabos

4.1 Komisijos komunikate pateikiamas konkretus pasiūlymas dėl būtinos darnumo ir konkurencijos pusiausvyros ir kaip to pasiekti praktikoje. Siekiant įtraukti visa tai į gana trumpą Komunikatą, žinoma, reikėjo atlikti didelį darbą apibendrinant medžiagą ir atliekant reikiamą daugelio dokumentų, nuomonių ir diskusijų analizę. Reikėtų pabrėžti, kad svarbiausias tikslas — aiškiai informuoti visuomenę apie Komisijos pagrindinį požiūrį į sektoriaus ateitį ir tam tikras priemones, kurias ketinama įgyvendinti šiame sudėtingame sektoriuje — yra pasiektas.

4.2 Komunikate pateikti argumentai darbotvarkei paremti atrodo tinkami, nes įvertinamas ir ekonominis turizmo poveikis, ir sektoriaus gebėjimai kurti darbo vietas jaunimui, taip pat būtina pusiausvyra tarp darnumo ir konkurencingumo, kurie ilgainiui vienas kitam būna naudingi. Įvairių veiklos rūšių ir regionų ekologinio pėdsako ar plėtros ir priėmimo pajėgumams taikomų apribojimų poveikio vertinimai — tai pagrindiniai elementai siekiant šiuos kintamuosius derinti ir išsaugoti jų pusiausvyrą. Siekiant darnumo ir konkurencingumo pusiausvyros būtina visuotinai pripažinti, kad esama veiklos turizmo sektoriuje mastų ir ritmo apribojimų.

4.3 Gal būtų buvę naudinga šiame komunikate išsamiau išnagrinėti naująją Lisabonos sutartį, siekiant aptarti, kaip ji susijusi su darbotvarke ir kokia jos reikšmė naujosios Europos turizmo politikos įgyvendinimui. Nederėtų pamiršti, kad valstybės narės ir regionai ne kartą nurodė, kad jie nori išlaikyti savo įgaliojimus turizmo srityje, tačiau pageidauja, kad Europos Sąjunga būtų tam tikrų bendrų aspektų, kurie gali padidinti Europos turizmo sektoriaus konkurencingumą, varomąją jėgą ir koordinatoriumi. Vienas pavyzdžių — tai Europą, kaip turizmo vietovę, reklamuojančio Europos interneto portalo, kuris jau tapo vertingu ir naudingu įrankiu, galinčiu pristatyti visas ES šalis, kaip įvairiapusę ir ypatingą turistinę vietovę, įkūrimas ir valdymas.

4.4 Komunikate paminėti iššūkiai ir uždaviniai neabejotinai yra svarbiausi iš visų, kuriuos turizmui teks įveikti artimiausiais dešimtmečiais. Akivaizdu, kad pagrindiniai iššūkiai, susiję su darnumu ir konkurencingumo gerinimu, yra gana dideli ir neatšiejami nuo kitų rimtų iššūkių, pvz., kokybės gerinimo, sezoniskumo mažinimo ar turizmo sektoriuje dirbančių žmonių kvalifikacijos kėlimo. Šie iššūkiai taip pat nurodyti darbotvarkėje.

4.5 Komisijos komunikate keletą kartų raginama bendradarbiauti ir siūloma, kad partnerystės stiprinimas būtų naujosios turizmo politikos ramstis ir skiriamasis bruožas. Ypač svarbu pabrėžti profesinių sąjungų ir darbdavių organizacijų, kurias yra būtina įtraukti į partnerystės susitarimus ir kviesti dalyvauti visose diskusijose ir forumuose, vaidmenį siekiant kartu su jomis įgyvendinti bendrąsias priemones, skirtas turizmo sektoriui gerinti. Taip pat vertėtų skatinti turistų lankomų vietovių ir miestų nuolatinių tinklų kūrimą, kurį įkvėpė bendras tikslas

gerinti konkurencingumą ir darnumą. Komitetas pritaria patraukliausių Europos turizmo vietovių populiarinimui ir ragina, kad ši sąvoka apimtų tinkamą socialinių ir darbo santykių valdymą bei profesinių sąjungų ir darbdavių organizacijų dalyvavimą išrinktoje vietovėje.

Tai leistų pagerinti turizmo vietovių darnumą ir konkurencingumą. Reikia atkreipti į vaidmenį, kurį gali atlikti vartotojų asociacijos savo kompetencijos ribose.

4.6 Komisija imasi įgyvendinti šią naująją politiką remdamasi bendradarbiavimu ir pradėdama taikyti naujas konkrečias paramos ir suinteresuotųjų šalių koordinavimo priemonės. Vienas iš darbotvarkės reikalavimų — kad visos sektoriaus suinteresuotosios šalys prisiimtų didesnę atsakomybę. Įmonių GD, EESRK nuomone, turi atlikti svarbų vaidmenį vykdydama su turizmu tiesiogiai ar netiesiogiai susijusių Europos politikos sričių koordinavimo veiklą. minėtos politikos sritys turi įtakos įvairaus pobūdžio turizmo vietovėms, turinčioms ir savo specifinių ypatumų.

4.7 Komitetas taip pat mano, kad Komisija turėtų aktyviau skatinti Europos masto iniciatyvas, taip pat ir tarpvalstybinį Europos socialinį turizmą. Šiuo atveju reikia priminti, kad EESRK keletą kartų siūlė ir dabar siūlo įsteigti inicijuoti ir sudaryti galimybes Europos turizmo forumui, o taip pat apsvastyti ir išnagrinėti galimybes įkurti **Europos turizmo tarybą** ir **Europos turizmo agentūrą**, kuri teiktų informaciją apie politiką ir Europos turizmo srityje priimtas priemones ir skatintų su tuo susijusią veiklą. Komisijai taip pat siūloma skatinti mokslinius tyrimus, kurie padėtų turizmo sektoriuje diegti technologines platformas, galinčias sudaryti palankias sąlygas turizmo gaminių platinimui, ypač atsižvelgiant į turizmo skatinimo galimybes Europoje ir pasaulio regionus, turinčius didelį turistų srautų potencialą (Kiniją, Indiją, Rusiją, t. t.).

4.8 Komitetas mano, kad, žvelgiant iš vartotojų, įmonių ir sektoriaus suinteresuotųjų šalių pozicijos, Komisijos komunikate neskiriama pakankamai dėmesio Informacijos ir ryšių technologijų (IRT) vaidmeniui naujajame turizmo scenarijuje. Siekiant pagerinti tokių technologijų taikymą, darbas mokslinių tyrimų ir plėtros srityse per keletą ateinančių metų turėtų tapti turizmo sektoriaus prioritetu. Ši veikla neabejotinai duos vaisių gerinant turizmo vietovių, įmonių ir turistų srautų valdymą, kad būtų pasiekta norimos pusiausvyros.

4.9 Akivaizdus noras priimti konkrečias priemones ir ypač pagerinti esamų Europos finansinių priemonių naudojimą yra svarbus, bet reikėtų pasiūlyti ir konkrečią programą, kuri leistų

įgyvendinti komunikate tiksliai nurodytus pagrindinius Europos turizmo tikslus. Privalu užtikrinti, kad visos tiesiogiai ar netiesiogiai turizmui skiriamos lėšos būtų veiksmingai ir našiai panaudojamos pagal jų paskirtį.

4.10 Šį komunikatą reikėtų vertinti atsižvelgiant į svarbų Darnaus turizmo grupės ataskaitos indėlį. Ataskaitoje išdėstytos mintys, ypač dėl visoms sektoriaus suinteresuotosioms šalims tenkančių vaidmenų, tapo svarbiais rodikliais rengiant darbotvarkę. Keletą mėnesių dirbusių žymių ekspertų pastangos buvo labai vaisingos ir suteikė papildomų ir praktinių įžvalgų daugybe su darnumu ir konkurencingumu susijusių klausimų.

4.11 Komunikate aiškiai nenurodyta, koks vaidmuo tenka turizmo statistiniams duomenims. Minėti duomenys turi būti panaudojami stebėti darbotvarkės įgyvendinimą, ir visų pirma daugiau dėmesio turi būti skiriama darnumo, konkurencingumo ir užimtumo kintamiesiems.

4.12 Komunikate aiškiai nurodoma, kad darnaus ir konkurencingo turizmo politiką reikia susieti su visomis Komisijos ir ES politikos sritimis siekiant užtikrinti, kad būtų įgyvendinti darbotvarkėje numatyti tikslai.

4.13 Kaip jau pastebėta EESRK nuomonėje, pavadintoje „Katovicų deklaracija“, nuomonėje „Turizmas ir kultūra — dvi jėgos, skatinančios augimą“, nuomonėje dėl atnaujintos turizmo politikos ir kituose EESRK dokumentuose, siekiant informuoti ir didinti Europos piliečių sąmoningumą, ypač jaunimo, reikia rengti komunikacijos kampanijas.

4.14 Komitetas mano, kad ypač svarbu, jog ir formalus mokymas, ir mokymas darbo vietoje tenkintų įmonių poreikius ir žmonės įgytų daugiau galimybių įsidarbinti. Žinių ir kvalifikacijos atestavimas ir pripažinimas Europos lygiu turėtų tapti priemone, kuri leistų turizmo sektoriuje sukurti daugiau ir geresnių darbo vietų.

4.15 Siekiant padidinti turizmo konkurencingumą ir darnumą, reikia neužmiršti konkrečių vietovių ypatumų. Komitetas rekomenduoja, kad nustatant politiką ir teikiant pasiūlymus būtų atsižvelgta į valstybių narių, kurios labai priklauso nuo turizmo, specifines savybes ir skirtingų teritorijų poreikiams būtų skirtas deramas dėmesys. Tuo pat metu reikėtų pastebėti, kad turizmas į tolimas vietas gali turėti ypatingai didelį poveikį klimato kaitai, kadangi tenka nukeliauti ilgus atstumus. Ateityje reikėtų skatinti rinktis arčiau išvykimo vietos esančias vietas, į kurias galima nuvykti į aplinką išmetant mažiau anglies dvideginio.

2008 m. liepos 10 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

PRIEDAS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

Toliau pateiktam skyriaus nuomonės 4.15 punkto tekstui pritarė daugiau negu ketvirtadalis balsavusiųjų, bet jis buvo pakeistas priimant pakeitimą, už kurį balsavo asamblėja:

4.15 punktas

Papildyti taip:

„4.15 Siekiant padidinti turizmo konkurencingumą ir darnumą, reikia neužmiršti konkrečių vietovių ypatumų. Komitetas rekomenduoja, kad nustatant politiką ir teikiant pasiūlymus būtų atsižvelgta į valstybių narių, kurios labai priklauso nuo turizmo, specifines savybes ir skirtingų teritorijų poreikiams būtų skirtas deramas dėmesys“.

Balsavimo rezultatai:

Už 48 Prieš 43 Susilaikė 16

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Baltosios knygos dėl ES hipotekinių kreditų rinkų integracijos

COM(2007) 807 galutinis

(2009/C 27/04)

Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2007 m. gruodžio 18 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Baltosios knygos dėl ES hipotekinių kreditų rinkų integracijos.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. birželio 11 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Angelo Grasso.

446-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. liepos 9–10 d. (liepos 9 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 123 nariams balsavus už, 1 — prieš ir 5 susilaikius.

1. Vertinimai ir rekomendacijos

1.1 Komisija dar kartą paprašė Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto (EESRK) parengti NUOMONĘ dėl gyvenamųjų ir kitų pastatų pirkimo hipotekinių kreditų rinkų integracijos, t. y. dėl Baltosios knygos dėl ES hipotekinių kreditų rinkų integracijos.

1.2 Paprastai baltoji knyga yra tolesnių veiksmų beveik galutinio ir struktūruoto politinio vertinimo rezultatas. Šiuo atveju taip nėra. Iš tikrųjų Komisija dar turės aptarti daug neaiškių klausimų: bendri investiciniai fondai, finansinių paslaugų teikėjai, produktų susiejimas ir kt. Iš viso apžvelgiama 14 aspektų.

1.3 Taigi, šiame dokumente nagrinėjama baltoji knyga neatspindi užbaigto proceso. Priešingai, šis procesas lieka neužbaigtas dėl savo didelio ir akivaizdaus sudėtingumo. Kodėl tuomet prašoma parengti naują nuomonę, jei baltoji knyga niekuo nepapildė žaliosios knygos, dėl kurios EESRK jau pateikė savo nuomonę?

1.4 Šis klausimas svarstomas jau daugelį metų, tačiau Komisijai vis nepavyksta rasti išeities ir priimti tinkamo sprendimo, kuris padėtų pašalinti kultūrines, teises, administracines ir kitas kliūtis. Kaip tik šios kliūtys, EESRK nuomone, ir trukdo įgyvendinti Komisijos tikslus.

1.5 EESRK nuomonė dėl žaliosios knygos⁽¹⁾, priimta 2005 m. gruodžio mėn. plenarinėje sesijoje tik vienam nariui susilaikius, neprarado savo aktualumo.

1.6 Baltojoje knygoje pabrėžiamas didelis sektoriaus susiskaidymas dėl kultūrinių, teisinių, teisėkūros ir etinių bei socialinių ypatumų, kurie būdingi ir nekilnojamojo turto, ypač gyvenamojo būsto, įsigijimui įvairiose ES valstybėse narėse.

1.7 Vis dėlto EESRK, nors ir nėra tikras dėl konkrečių galimybių integruoti ir suvienodinti ES hipotekinių kreditų rinką, turinčią daug savitumų ir labai skirtingų savybių (žr. 2005 m. gruodžio 15 d. nuomonę. Pranešėjas Umberto Burani⁽²⁾), iš esmės pritaria Komisijos mėginimui nustatyti „taisykles“, ar tai būtų elgesio kodeksai (t.y. geriausia praktika), ar privalomos taisyklės.

1.8 Vis dėlto Komisijos iniciatyva gali atrodyti perdėta, jeigu jos tikslas — persvarstyti visiškai teigiamas galimybes, jau būdingas hipotekinių kreditų rinkos reguliavimo automatizmui.

1.9 Tuo tarpu EESRK siūlo Komisijai išsamiau panagrinėti klausimus, kurie aktualūs bet nekelia itin didelių problemų (pvz., kreditų registrai, skolininko turto pardavimas, finansinio raštingumo ugdymas ir kt.).

1.10 Komitetas mano, kad Komisija, jei spręstume pagal jos veiklos gaires, **vis dar per daug dėmesio skiria galimai trumpalaikiai naudai** įvedus naujas taisykles, pagrįstas ne visai išsamiomis hipotekinių kreditų rinkos interpretavimo schemomis. Laikantis į trumpalaikius rezultatus orientuoto požiūrio, siekiama sumažinti hipotekinių kreditų sąnaudas, tačiau negalvojama apie tikrąją naudą, kurią ES piliečiams galėtų duoti esama finansinių produktų pasiūla ir su jais susijusios naujovės.

1.11 Kaip pabrėžta pirmiau minėtoje EESRK nuomonėje (pranešėjas U. Burani), Komitetas mano, kad Komisijos siūloma tvarka ne itin dera su nuolatiniu rinkos vystymusi, ir baiminasi dėl ilgalaikių pasekmių pažeidžiamiausios susitariančioms šalims, t. y. vartotojams, kuriems apsaugos reikia labiausiai.

⁽¹⁾ OL C 65, 2006 3 17, p. 113, pranešėjas U. Burani.

⁽²⁾ OL C 65, 2006 3 17, p. 113, pranešėjas U. Burani.

1.12 EESRK palankiai vertina galiojančių hipotekinių kreditų taisyklių susiejimą su būtinybe apsaugoti vartotoją. Šie ketinimai pagirtini ir turėtų būti skatinami, jeigu siekiama didinti finansinį raštingumą hipotekinių paskolų klausimu. Todėl reikia palankiai vertinti Komisijos ketinimą **dėti pastangas stiprinti skaidrumo taisykles** siekiant pagerinti vartotojų apsaugą.

1.13 Tačiau **bendrų** paskolų gavėjų keliamos **rizikos įvertinimo taisyklių įvedimas bet kokia kaina** gali pasirodyti pernelyg sudėtingas ir neapibrėžtas sumanymas.

1.14 EESRK nuomone, vykstant deryboms dėl hipotetinio kredito, viena vertus, būtina apsaugoti vartotoją, o, antra vertus, paskolos gavėjas neturėtų pamiršti savo įsipareigojimų paskolą suteikusiai institucijai.

2. Svarbiausios Komisijos dokumento nuostatos

2.1 2007 m. gruodžio 18 d. kartu su Baltąja knyga dėl ES hipotekinių kreditų rinkų integracijos buvo paskelbtas poveikio įvertinimas (SEC(2007) 1683). Prie dokumento pridėti trys priedai: i) hipotekinių kreditų rinkos ypatumai, ii) procedūros arba procesai, iii) specifinių klausimų poveikio įvertinimas.

2.2 Nors minėtas dokumentas (SEC(2007) 1684) yra puiki pirmiau minėto poveikio įvertinimo santrauka, verta pabrėžti kai kuriuos esminius šio dokumento, dėl kurio EESRK buvo paprašytas parengti naują nuomonę, punktus:

- kalbama apie **didelį susiskaidymą** dėl kultūrinių ir teisėkūros ypatumų, ypač dėl etinės ir socialinės reikšmės, kurią gyvenamojo būsto įsigijimas turi skirtingose ES valstybėse narėse,
- atsižvelgiant į nekilnojamojo turto rinkos svarbą ES valstybių narių ekonomikai bei hipotekinių investicijų indėlį į bankininkystės sektoriaus pelningumą, dar kartą akcentuojami visi **opūs klausimo aspektai**, įskaitant ekonomines ir finansines sąlygas,
- pabrėžiama, kad, esant dabartiniam susiskaidymui, gali prireikti **pateikti naują teisės aktą** siekiant paskatinti didesnę rinkos integraciją.

2.3 Taigi, Komisijos dokumente aptariami klausimai, jau nagrinėti ankstesnėje žaliojoje knygoje dėl hipotekinių kreditų. Kitaip ir negalėjo būti, kadangi naujajame dokumente kalbama apie ES hipotekinių kreditų rinkų integraciją ir pirmiau minėtus atitinkamus poveikio įvertinimus.

2.4 EESRK jau turėjo galimybę išdėstyti savo poziciją dėl žaliosios knygos 2005 m. gruodžio 15 d. priimtoje nuomonėje (pranešėjas U. Burani). Šio dokumento turinys visiškai atitinka

EESRK poziciją šiuo klausimu. Šioje nuomonėje visų pirma norima atkreipti dėmesį į Komisijos iškeltus du naujus klausimus:

- pareikšti savo nuomonę dėl Komisijos, remiantis poveikio įvertinimais, atliktais dėl baltosios knygos ⁽³⁾, siūlomų priemonių,
- rengti pasiūlymus, kadangi to paprašė Komisija, padarydama išvadą, kad „visapusišką kontrolės ir vertinimo programą galima sukurti tik parengus išsamius pasiūlymus“ ⁽⁴⁾.

3. EESRK pastabos dėl baltosios knygos

3.1 Baltojoje knygoje iškelta daug spręstinių klausimų, dėl kurių Komiteto prašoma pareikšti nuomonę. Juos galima suskirstyti į vienuolika temų:

- 1) reikalingo produkto pasirinkimas,
- 2) išankstinis kredito grąžinimas,
- 3) produktų derinys,
- 4) kreditų registrai,
- 5) nekilnojamojo turto vertinimas,
- 6) nekilnojamojo turto priverstinio pardavimo procedūros,
- 7) nacionaliniai registrai,
- 8) taikomi teisės aktai,
- 9) palūkanų normų ir vadinamųjų lupikiškų palūkanų normų svyravimų taisyklės,
- 10) hipotekinių kreditų finansavimas,
- 11) nebankinės ir paslaugų institucijos.

3.2 Pastabos dėl įvairių poveikio vertinimo punktų

3.2.1 **Ikisutartinė informacija.** EESRK nuomone, siekiant sumažinti informacijos iškraipymų ikisutartinio etapo metu, svarbu skatinti informacijos ir konkrečių žinių apie hipotekinius kreditus sklaidimą ir skleidimą. Tačiau piliečiams tai neturėtų sudaryti papildomų išlaidų.

3.2.1.1 Informuotumo ir finansinio raštingumo didinimas yra pagrindinė sąlyga siekiant užtikrinti tinkamą naudos ir sąnaudų, kurios susijusios su rizikinga situacija, santykio įvertinimą. Iš tikrųjų, geriausias būdas vykdyti per didelės rizikos prevenciją — susitariančias šalis išsamiai informuoti apie riziką, kurią jos priima.

3.2.1.2 EESRK nuomone, svarbu pabrėžti, kad taisyklėse ir privalomose nuostatose turėtų būti numatyti **informacijos platinimo metodai** ir galimos nuobaudos už jų nesilaikymą. Vis dėlto Komitetas mano, kad paprastas įsipareigojimo primetimas vienai iš susitariančių šalių tik paskatintų ją pabandyti našta perkelti kitai šaliai.

⁽³⁾ Žr. baltosios knygos 2 priedą, teisinės atsakomybės apribojimas ir dokumento anglų kalba 5 puslapis.

⁽⁴⁾ Žr. baltosios knygos 2 priedo 8 punktą.

3.2.2 **Elgesio kodeksai.** EESRK laikosi nuomonės, kad reikėtų priimti priemones, kurios paskatintų laikytis savanoriško elgesio kodekso.

3.2.2.1 Tai padėtų paskolos gavėjui geriau suprasti su kokia rizika jis gali susidurti ir daugiau sužinoti apie galimybes pasinaudoti palankiomis finansavimo sąlygomis.

3.2.2.2 Viena iš priemonių galėtų būti reikalavimas, kad paskolos gavėjas atsakytų į tam tikrus tipinius klausimus, kurie padėtų **pačiam įvertinti savo galimybes priimti finansinius įsipareigojimus vidutinės trukmės ir ilgalaikės trukmės laikotarpiu.**

3.2.3 **Sąnaudų dydis.** EESRK mano, kad finansų įstaigas tikslinga įpareigoti nurodyti visas paskolos sandorio sąnaudas, pateikiant visų sąnaudų komponentų išsklotinę, įskaitant mokesčius.

3.2.4 **Konsultacijos.** EESRK mano, konsultacinėms paslaugoms, glaudžiai susijusioms su hipotekinio kredito operacijomis, turėtų būti suteikta daugiau vertės pasitelkus **nepriklausomus kainodaros mechanizmus, nurodant apskaičiuojant sandorio sąnaudas.**

3.2.5 Išankstinis kredito grąžinimas

3.2.5.1 **Taikomumas.** Kalbant apie išankstinį kredito grąžinimą, reikėtų išskirti: i) išankstinį kredito grąžinimą, kai hipotekinė skola padengiama visiškai arba iš dalies, ii) kredito grąžinimą, kurį lemia galimybė su kitomis finansų įstaigomis susitarti dėl palankesnių kainos sąlygų:

- Pirmuoju atveju EESRK mano, kad svarbu visada leisti išankstinį, taip pat ir dalinį, kredito grąžinimą.
- Antruoju atveju Komitetas mano, kad paskolos sutartis turėtų būti perduota kitai finansų įstaigai.

3.2.5.2 **Išlaidos.** EESRK nuomone, išankstinio kredito grąžinimo išlaidos turėtų būti skaičiuojamos pagal atitinkamas matematines formules ir privalo būti nurodytos užmezgant sutartinius santykius. **Šias išlaidas klientas turėtų apmokėti tik savanoriško kredito grąžinimo atveju. Sutarties nutraukimo atveju išlaidas turėtų padengti naujoji finansų įstaiga.**

3.2.6 **Produktų susiejimas.** Kad susietas produktų pardavimas pasiteisintų, jis visų pirma turėtų būti pagrįstas gebėjimu įrodyti konkrečią tokio susiejimo naudą. EESRK mano, kad šį klausimą būtų galima išspręsti įpareigojant skolintoją pateikti sąnaudų ir naudos santykio skaičiavimus ir paskolos gavėjui duodant pakankamai laiko apsispręsti, ar priimti pasiūlymą, prireikus, net po paskolos sutarties pasirašymo.

3.2.7 **Kreditų registrai.** EESRK sutinka, kad būtinas visos Europos registras, kurio prieigą reguliuotų specialūs privatumo

apsaugos įstatymai. EESRK mano, kad visos Europos kreditų registro sukūrimas iš tikrųjų padėtų sustiprinti įvairių hipotekinių paskolų teikėjų konkurenciją visoje Europoje. Bet kuriuo atveju, tobulinant informavimo procedūras reikia sudaryti palankias tarpvalstybinės prieigos prie visų valstybių narių registrų sąlygas.

3.2.8 **Nekilnojamojo turto vertinimas.** Šiuo atveju manoma, kad nekilnojamojo turto vertinimas yra sudėtingesnis nei bendras finansinis vertinimas. Iš tikrųjų, turto ypatumai (visų pirma tai, kad jis nekilnojamas) lemia jo naudingumą. Be to, jį vertinant įtakos turi išorės veiksniai, susiję su jo vieta:

- morfologija,
- transporto paslaugos,
- gyventojų tankumas ir kt.

Todėl visiškai nerealu tikėtis, kad visus šiuos nekilnojamojo turto vertinimo veiksnius galima apibendrinti viena formule.

3.2.8.1 **Nekilnojamojo turto vertinimo kriterijai.** Dėl pirmiau išvardytų priežasčių EESRK laikosi nuomonės, kad nekilnojamąjį turtą vertinti labai sudėtinga, ir mano, kad nenaudinga nustatyti konkrečią universalią formulę. Komitetas siūlo **vietos lygiu plėtoti geriausią praktiką** ir sugriežtinti reikalavimą, kad vertinimą atliktų sektoriaus profesinių asociacijų įgalioji asmenys, kurie prisiimtų atsakomybę už pasiūlymo nešališkumą.

3.2.8.2 **Su nekilnojamoju turtu susijusios rizikos vertinimas.** EESRK nuomone, vertinant nekilnojamąjį turtą kartu reikėtų atlikti vertės kintamumo vertinimą, kad būtų galima tiksliau pasverti turto suteikiamą garantiją. Todėl EESRK rekomenduoja taikyti finansų rinkos operatorių jau naudojamas priemones, kurių dauguma jau numatytos kituose Bendrijos teisės aktuose, pavyzdžiui, vertės pokyčio riziką (angl. *value-at-risk*) ⁽⁵⁾.

3.2.9 **Skolininko turto pardavimas.** Jeigu hipotekinis kreditas skirstomas į paskolą tam tikram nekilnojamajam turtui ir į paskolą tam tikram asmeniui, reikėtų skirti turto finansinės naudos gavėją ir formalias garantijas pateikusį savininką.

3.2.10 **Taikomi teisės aktai.** EESRK mano, kad galimybė vykdyti naudingą arbitražą — be kitų ES šalių civilinės ir mokesčių teisės užtikrinamų įvairių privalumų — yra varomoji jėga, be kurios rinkos integracija būtų nesėkminga.

3.2.10.1 Taigi, EESRK apskritai pritaria tam, kad būtų toliau taikomi šiuo metu galiojantys valstybių narių teisės aktai susitarinčiai šaliai suteikiant galimybę pasirinkti tuos teisės aktus, kurie padėtų sumažinti paskolos sandorio bendrąsias sąnaudas, kaip jau nustatyta Romos konvencijoje ⁽⁶⁾.

⁽⁵⁾ Žr. Direktyvą 2004/39/EB dėl finansinių priemonių rinkų, vadinamąją MIFID direktyvą, priimtą 2004 m. balandžio 21 d., paskelbtą Oficialiajame Leidinyje ir įsigaliojusią 2004 m. balandžio 30 d.

⁽⁶⁾ Žr. COM(2005) 650, 2005 m. gruodžio 15 d.

3.2.11 **Lupikiškos palūkanos.** EESRK pakartoja savo anksčiau išsakytą nuomonę, visų pirma dėl ypatingų sunkumų teisingai apibrėžti lupikišką palūkanų normą remiantis vartojimo kreditams skirtomis taisyklėmis. Vis dėlto Komitetas pabrėžia, kad informacija tebėra geriausia apsisaugojimo nuo lupikavimo priemonė, todėl siūlo sukurti plataus masto komunikacijos priemones, kad būtų galima teikti informaciją apie rizikos priemonių skalę, taikomą skirtingoms paskolos gavėjų rizikos kategorijoms.

3.2.12 **Hipotekinių kreditų refinansavimas.** EESRK mano, kad baltojoje knygoje išdėstyta požiūris, kuriuo siekiama diferencijuoti refinansavimo taisykles pagal subjektyvų tarpininkų pobūdį (išskiriant bankines ir nebankines institucijas), gali būti pernelyg lengva apeiti.

3.2.12.1 **Nebankinės ir paslaugų institucijos.** Hipotekinius kreditus visais atvejais turėtų teikti patvirtinta ir prižiūrima finansų įstaiga. Tarpininkų parama ir pagalba (pvz., konsultacijos) yra leistina, jeigu ją teikia kvalifikuotos institucijos, nors ir ne kredito įstaigos.

4. EESRK pasiūlymai, kuriuos reikėtų išplėtoti

4.1 Pastarojo meto JAV antrinės būsto paskolų (angl. *sub-prime*) rinkos krizė parodė, kaip nekilnojamojo turto kainų svyravimas ir nepakankamas su klientais susijusios rizikos, kai nemokamos įmokos, kurios neproporcingos užstatyto turto vertei, įvertinimas gali sukelti finansų krizes, destabilizuojančias visą sistemą. Todėl Europos Sąjungoje imantis iniciatyvų reikėtų atsižvelgti į šią patirtį ir į ankstesniame punkte išdėstytus aspektus.

4.2 Kaip siūloma baltojoje knygoje, reikėtų įvesti dvidešimtą hipotekinių kreditų reguliavimo sistemą, kuri veiktų kartu su ES valstybėse narėse galiojančiomis sistemomis, kadangi tai galėtų sudaryti palankias sąlygas didesnei Bendrijos hipotekinių paskolų rinkos integracijai ir išplėsti susitariančiųjų šalių pasirinkimo galimybes nesukuriant sąlygų finansų sistemoms nestabilumui, kurį sukėlė antrinės būsto paskolų rinkos krizė.

4.3 Būna atvejų, kai nekilnojamojo turto, ypač gyvenamojo būsto, pirkimo pasirinkimą lemia emociniai (subjektyvūs) veiks-

niai, kurie neturi nieko bendra su teisingu ir racionalių (objektyvių) turto įvertinimu. Todėl nė viena Komisijos siūloma hipotekinių kreditų reglamentavimo priemonė (kad būtų veiksminga) neturi būti atsieta nuo konkrečios situacijos (objektyvios ar subjektyvios).

4.4 Būtų naudinga parengti pasiūlymą, kurį Komitetas galėtų išnagrinėti išsamiau ir kurio tikslas būtų nustatyti hipotekinių kreditų aiškinamąją schemą, pagal kurią kiekvienas paskolos sandoris būtų laikomas portfeliu, sudarytu iš dviejų pasyvių komponentų:

- pirma, **paskola nekilnojamam turtui (garantuojama turtu)**, kurios vertė grindžiama rinkos kaina ir galimu pastato vertės svyravimu,
- antra, **sutartinė paskola (atsižvelgiama į asmenį)**, kurios vertė grindžiama besiskolinančiojo ekonominiais ir finansiniais pajėgumais ir perspektyvomis.

4.5 Dviejų komponentų hipotekinių kreditų sistemos (angl. *twin mortgage*) pasirinkimas galėtų turėti tam tikrų privalumų, kuriuos reikėtų patikrinti tolesnių tyrimų metu, pavyzdžiui:

- būtų paprasčiau įvertinti su racionaliausiu sandorio elementu (turtu garantuojama paskola) susijusią riziką paskolos gavėjo mokumo (paskola konkrečiam asmeniui) susijusios rizikos atžvilgiu,
- atsirastų galimybė nustatyti skaidrias kainas, atspindinčias įvairius rizikos lygius, lemiamus dviejų paskolos sandorio komponentų (objektyvi turtu pagrįsta paskola ir subjektyvi paskola asmeniui),
- būtų sumažintas neigiamas poveikis finansų sistemai tuo atveju, kai pernelyg didelis paskolų gavėjų skaičius nemoka įmokų, taip išvengiant neseniai finansų rinkos patirtų pasekmių (antrinės būsto paskolų rinkos krizė).

4.6 EESRK tikisi, kad Komisija kuo greičiau išspręs šį klausimą parodydama didesnę ryžtingumą ir sukurdamą sąlygas, kad institucinių aspektų atskyrimas galėtų tapti pagrindu įvesti dvidešimtą sistemą.

2008 m. liepos 9 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyriaus nuomonė dėl Statybų sektoriaus raidos Europoje

(2009/C 27/05)

Europos Komisijos pirmininko pavaduotoja Margot Wallström, atsakinga už institucinius ryšius ir komunikacijos strategiją, Europos Komisijos pirmininko pavaduotojas Günter Verheugen, atsakingas už įmonių ir pramonės politiką, 2007 m. gruodžio 6 d. paprašė Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto parengti tiriamąją nuomonę dėl

Statybų sektoriaus raidos Europoje.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. birželio 13 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Bernard Huvelin.

446-oje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. liepos 9–10 d. (liepos 10 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 57 nariams balsavus už ir 2 susilaikius.

1. Išvados

1.1 Priešingai nei kai kurie gali manyti, statybų pramonės ateitis labiau priklausys ne nuo biudžeto lėšų, kurios šiam sektoriui bus skirtos ateityje (net jei ir toliau bus užtikrintas didesnis programavimo tęstinumas), o nuo kompetentingų valdžios institucijų gebėjimo sukurti visiems taikomą reglamentavimo sistemą siekiant užtikrinti kuo didesnę konkurencijos skaidrumą ir kuo geriau panaudoti visų dydžių įmonių potencialą ir žinias.

1.2 Todėl nuomonėje pateikiamos šios svarbiausios rekomendacijos:

- kuo skubiau reglamentu nustatyti vienodas viešųjų konkursų procedūras, kurios suteiktų galimybę klientams, visų pirma viešajam sektoriui, pasinaudoti kuo įvairesnėmis ir aiškesnėmis priemonėmis, tarp kurių jie galėtų pasirinkti geriausiai jų poreikius atitinkančias sutarties sudarymo priemones,
- užtikrinti, kad statybų srities specialistams reglamentavimo priemonėse būtų numatytos galimybės veiksmingai prisidėti sprendžiant tvaraus vystymosi problemas atsižvelgiant į bendrąsias išlaidas, kuriant įvairios apimties viešojo ir privačiojo sektoriaus partnerystes, teikiant laukiamais rezultatais grindžiamą finansavimą. Mažos ir didelės įmonės šiandien yra pasirengusios šį iššūkį įveikti,
- keisti statybų sektoriaus įvaizdį, kad jis taptų patrauklesnis išsilavinusiam jaunimui ir kad atsirasėtų daugiau norinčiųjų jame dirbti,
- dėti daug pastangų rengiant specialistus, kurių profesijos Europoje sudaro labai didelę su įmonių perkėlimu nesusijusio darbo dalį,
- skatinti tvarias statybas ES,
- išsaugoti palankią ekonominę aplinką ir užtikrinti darbo sąlygas, atitinkančias žmonių poreikius šalyse, kuriose jie dirba,

— skatinti Europos konkurencingumą.

1.3 Tik sudarius tokias sąlygas bus pasirengta galimam konkurentų iš Europos Sąjungai nepriklausančių šalių atvykimui.

2. Įžanga (aplinkybės)

2.1 2007 m. gruodžio 6 d. raštu Europos Komisijos nariai Margot Wallström ir Günter Verheugen paragino EESRK, toliau įgyvendinant Lisabonos darbotvarkę, parengti tiriamąją nuomonę siekiant išsiaiškinti, ar statybų ir paslaugų verslo sektoriams taikomi teisės aktai sudaro tvirtą pagrindą, ar jie atitinka dabartines ir ateities permainas ir galiausiai ar būtina šių sričių teisės aktus supaprastinti, racionalizuoti ir modernizuoti. Reikia aiškiai pasakyti, kad atliekant šį darbą nederėtų apsiriboti tik susijusių sektorių reglamentavimu: reikėtų apimti ir visus kitus teisės aktus, darančius įtaką jų raidai (sveikatos, darbo saugos, aplinkos apsaugos ir t. t.), bei su jais susijusius teisėtus interesus.

2.2 Taigi, reikia nuodugniai ir metodiškai apsvarstyti visus prašyme pateikti nuomonę iškeltus klausimus, kadangi tyrimo sritis labai plati. Anksčiau Komisija jau buvo pavedusi išorės konsultantams atlikti keletą bendrų tyrimų.

2.3 Vis dėlto šioje nuomonėje aptarsime tikrai prašiusių parengti nuomonę nurodytus aspektus, t. y. statybų sektoriuje taikomų ar galimų taikyti teisės aktų ar reglamentų pakeitimus ar supaprastinimą, kurie, įgyvendinant objektyvią strateginę sektoriaus viziją, galėtų pagerinti padėtį užtikrindami geresnes veiklos ir sektoriaus plėtojimo sąlygas.

2.4 Todėl, siekdami tiksliau apibūdinti statybų sektoriaus aplinką, profesijas ir tam tikrus suvaržymus, šioje nuomonėje priminsime kelis svarbius statybų sektoriui būdingus faktus.

3. Statybų sektoriaus vieta Europos ekonomikoje

3.1 2006 m. 27 valstybių narių Europos Sąjungos statybų sektoriuje veikė 2,7 mln. įmonių ir jis pasižymėjo tokiais rodikliais:

	2006 m.
Statybų sektoriaus pridėtinės vertės bendroji dalis BVP	10,5 proc.
Statybų sektoriaus darbuotojų darbo užmokesčio dalis šio sektoriaus BVP	54,5 proc.
Statybų sektoriaus Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimo dalis formuojant visą Bendrąjį pagrindinį kapitalą	50,5 proc.
Statybų sektoriaus užimtumo dalis bendrajame visų sektorių užimtume ⁽¹⁾	7,2 proc.

⁽¹⁾ Statybų sektoriaus užimtumas sudaro 30,4 proc. viso pramonės užimtumo. Šaltiniai: Eurostatas ir Europos statybų pramonės federacija (FIEC).

3.2 Keletas faktų

3.2.1 Statyba — veiklos sritis, kurios negalima perkelti, todėl iš esmės ji yra svarbi būsimoms ES augimo tendencijoms ir jos pramonės struktūrai.

3.2.2 Statyba, atsižvelgiant į jos sukuriamą produkciją ir poreikį valstybėse turėti nuolatinį pagrindą, giliai įsišaknijusi vietos gyvenime, atlieka visuomeninį ir pilietinį vaidmenį, į kurį reikėtų atkreipti dėmesį ir jį skatinti.

3.2.3 Galiausiai, statyba turi atlikti svarbų vaidmenį įgyvendinant su tvariu vystymusi susijusius veiksmus:

- kadangi statybų sektorius — nepakeičiamas investavimo (į būstą, pastatus apskritai, transportą, energijos gamybą ir pan.) dalyvis,
 - pritaikant darbo metodus, taip pat ir statybinių medžiagų sektoriuje, tvaraus vystymosi poreikiams ir reikalavimams.
- 3.2.4 Šio veiklos sektoriaus aplinkos aprašymas nebūtų išsamus, jei ne pridurtume, kad, nepaisant didelių, daugiau kaip 30 metų šios profesijos atstovų dedamų pastangų, požiūris į statybos profesijas vis dar iš dalies neigiamas. Šioje nuomonėje tai nėra neutralus padėties konstatavimas, kadangi po juo slypi:
- kai kuriose šalyse viešųjų sutarčių sudarymo sąlygas reglamentuojančiuose teisės aktuose perteikiamas požiūris ir požiūris į nelegalų darbą,
 - tam tikros problemos, susijusios su jaunimo įdarbinimu (tiesioginis patrauklumas) ir jų profesiniu mokymu (švietimo sistemos nepasitikėjimas statybų sektoriumi).

3.2.5 Dėl tokio šių profesijų pobūdžio — tiek klientų poreikių, tiek įvairių techninių ypatumų požiūriu — šiuo metu

statybų rinka yra labai susiskaldžiusi ir ateityje tokia išliks, todėl kartu dirbs amatininkai, mažos, vidutinės ir didelės įmonės.

Tokiomis aplinkybėmis didelės įmonės sąvoka vartojama tik vykdant didelius projektus: projektai, kurių vieneto vertė yra didesnė kaip 20 mln. eurų, Europos bendrojoje rinkoje sudaro tik 2–5 proc. visos statybų rinkos.

3.2.6 Todėl stambiosios Europos verslo grupės, daugeliu atvejų aktyviai veikiančios pasauliniu mastu, dažniausiai yra mažų ir vidutinių struktūrų „federacijos“, veikiančios vietos lygiu ir tokiomis pat konkurencijos sąlygomis, kaip ir vietos savarakiškos MVĮ.

3.2.7 Stambieji šio sektoriaus dalyviai Europoje dažniausiai vystėsi pagal kitokį negu vadinamąjį amerikietiško modelį, t. y. pasinaudodami savo sukaupta ir išplėta patirtimi bei remdamiesi savo išvalgumu ir dalyvavimu kuriant projektus.

3.2.8 Laikydamosi tokio požiūrio, Europos įmonės užėmė savo susikurtą vietą pasaulinėje rinkoje. Šis modelis, grindžiamas projekto kūrimo ir jo įgyvendinimo sąsaja, nebūtinai yra didžiųjų grupių privilegija: jis gali ir turi būti taikomas įvairaus dydžio įmonėms.

4. Keletas pagrindinių principų

4.1 Europos Komisijos prašymu rengiamos šios tiriamosios nuomonės uždavinys, be teisės aktų supaprastinimo, — pateikti pasiūlymą, kad būtų tęsiami veiksmai, kurie užtikrintų:

- tikrą skaidrumą ir lygias galimybes viešuosiuose konkursuose,
- perėjimą nuo iš tolimos praeities atėjusios nepasitikėjimo kultūros prie pasitikėjimo ir partnerystės kultūros,
- ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo ir statinio eksploatavimo trukmės bendrųjų išlaidų susiejimą,
- intelektinės nuosavybės apsaugos garantiją,
- būtiniausių darbo sąlygų apibrėžimą viešųjų pirkimų procedūrose ir kontrolę bei sankcijų taikymą pažeidimų atveju,
- administracinės naštos mažinimą kiek įmanoma ribojant reglamentus ir procedūras, kartu nepamirštant saugumo aspektų ir sutarties šalių pagrindinių teisių bei pareigų.

4.2 Reglamentuojančiuose teisės aktuose atsižvelgiant į šiuos aspektus turėtų būti ne tik normalizuoti rinkų apimtys svyravimai, kurie nėra šios nuomonės objektas, bet ir sudarytos sąlygos normaliai vystyti statybų sektoriaus dalyviams taip užtikrinant nuoseklią socialinę politiką (užimtumo, saugumo, darbo užmokesčio) ir padidinant sektoriaus patrauklumą įvairiems užsimerintiems dalyviams (jaunimui, tėvams, dėstytojams ir t. t.).

5. Pagrindiniai pasiūlymai

5.1 Pagrindinės sritys, kuriose kompetentingoms institucijoms siūlysimė dėti daugiau pastangų, iš esmės yra:

- viešųjų pirkimų procedūrų suvienodinimas ir supaprastinimas siekiant užtikrinti priemonių ir kompetencijos skaidrumą bei optimizavimą,
- naujovių skatinimas, visų pirma sprendžiant intelektinės nuosavybės idėjų ir variantų problemą,
- mokymas, įskaitant pradinį ir tęstinį visą darbuotojo karjeros laikotarpį,
- šio profesinio sektoriaus, kuriame yra darbo vietų jaunimui, įvaizdžio keitimas,
- socialinės taisyklės, reglamentuojančios ir darbo sąlygas, ir gerą patirtį sveikatos ir saugos srityse,
- tvarus vystymasis plačiąja žodžio prasme — sritis, kurioje statybos įmonės turi atlikti didžiausią vaidmenį ir priimti naujų įsipareigojimų.

5.2 *Viešųjų pirkimų sutarčių sudarymo procedūrų suvienodinimas ir supaprastinimas*

5.2.1 Veiklos kryptys galėtų būti tokios:

- viešuosius pirkimus reglamentuojančius teisės aktus paversti **reglamentu** pakeičiant dabartines direktyvas, kad Europoje būtų visiškai suvienodintos procedūros ir užtikrintos vienodos konkurencijos sąlygos,
- nuolat skatinti pirmenybę teikti ne mažiausią kainą siūlančiam, o geriausią pasiūlymą pateikusiam subjektui,
- sutarties šalims taikyti griežtesnę konkurencinio dialogo tvarką, kad viešosios sutarties sudarymas iš tiesų taptų optimizavimo procedūra, o ne sistemingu idėjų bei intelektinės nuosavybės plagijavimu,
- skatinti laikytis požiūrio, apimančio projektavimą ir įgyvendinimą, kadangi jis leidžia dar projektavimo etape sujungti verslininkų žinias ir projektuotojų talentą,
- dažniau sudaryti bendrąsias sutartis (statybų ir priežiūros darbų ar privačios ir viešosios partnerystės (PVP)) siekiant įgyvendinti tvaraus vystymosi tikslus, rengti ir duoti atsaką į kai kurių šalių dempingo bandymus Europos rinkoje,
- visiškai suderinti standartus ir technines priemones bei suvienyti Europos rinką siekiant panaikinti nacionalines technines kliūtis,
- atsižvelgti į MVĮ poreikius, kad būtų užtikrintas jų veiklos tęstinumas bei darbo vietų išsaugojimas ir kad šis sektorius netaptų pernelyg dvipolis.

Šių priemonių sąrašė turėtų būti aišku viena: atliekant kai kuriuos reglamentuojančių priemonių pakeitimus, sutartį pasirašančioms šalims turi būti pateikiami ne jau parengti problemos sprendimai, o suteikiamos priemonės, kuriomis jie galėtų pasinaudoti savo poreikiams patenkinti.

5.2.2 Visi šie pakeitimai ar pritaikymai turėtų užtikrinti didesnę skaidrumą ir lygias privačių, viešųjų ar pusiau viešųjų įstaigų galimybes bei aiškiai nurodyti, kad visos ekonominės paslaugos turi būti teikiamos konkurencijos sąlygomis pagal oficialiai sudaromas sutartis.

5.3 Naujovės ir intelektinė nuosavybė

5.3.1 Statybų sektorius ypatingas tuo, kad visi jo sukurti produktai yra „prototipai“. Tai skatina kurti Europos teisės aktus, kurie padėtų apsaugoti intelektinę nuosavybę atsižvelgiant į konkrečius saugotinų idėjų duomenis: idėjos daugiausia gimsta organizuojant tam tikrą konkursą ir jos nebūtinai bus kartojamos. Reikėtų sukurti specialius europinius teisės aktus, kurie apsaugotų technines idėjas konkursų procedūrų metu, ir kuriuose būtų nustatomos konkurso dalyvių ginančios teisės.

5.4 Mokymas

5.4.1 Daugelyje valstybių narių statybų sektoriaus specialistai priėjo prie bendros išvados, kad iš esmės nacionalinės švietimo sistemos tik iš dalies atitinka šios srities profesijos poreikius ir kad tai pasakytina apie visus mokymo etapus. Todėl, siekiant gerinti ryšius tarp profesijų ir nacionalinių švietimo sistemų, reikia suteikti postūmį Europos lygiu. Tai galėtų būti daroma:

- skatinant teisės aktais įteisinti profesinį mokymą Europos statybų ir viešųjų darbų sektoriuje (pripažinti visų lygių profesinio mokymo pažymėjimus ir nustatyti jų lygiavertiskumą),
- praktiškai stengiantis sudaryti geresnes sąlygas žmogiškiems ištekliams lavintis skatinant tęstinį mokymąsi. Dėl įtemptos padėties sektoriuje kenčia jo įvaizdis jaunimo akyse ir atsiranda hierarchinis atotrūkis organizacinėse struktūrose. Sektoriui labai reikia kompetentingų specialistų, kadangi šios srities profesijos tapo kvalifikuotos arba netgi labai kvalifikuotos ir reikalauja tvirtų bazinių žinių. Todėl vėliau įmonės turėtų padėti savo darbuotojams lavintis sudarydamos jiems sąlygas pasinaudoti tęstinio mokymosi ir atsivėrusiomis naujomis karjeros galimybėmis,
- sujungiant į „Erazmus“ sistemą įvairių lygmenų Europos statybų ir viešųjų darbų sektoriaus profesijų mokymą, pasinaudojant sukaupta darbo patirtimi vis dar labai ribotoje aplinkoje (naudojantis ESF lėšomis trijose specialybėse, t. y. dažytojų, akmenskaldžių, senų pastatų restauratorių),
- plėtojant Europos universitetus, kuriuose dėstomos statybų ir viešųjų darbų sektoriaus profesijos, ir pripažinti europinį amato meistro diplomą,
- plėtojant projektų vadybininkų mokyklas Europoje, kad viešieji ir privatieji įmonių klientai geriau išmanytų sudaromas sutartis ir įmonių darbą,
- plėtojant tarp Europos įmonių vykdomą tolesnį profesinį mokymą,
- skatinti europines kvalifikacijas (pvz., kalbas).

5.5 Socialinės, sveikatos ir saugumo taisyklės

5.5.1 Dabartinės taisyklės turėjo labai reikšmingos teigiamos įtakos statybos darbų organizavimo būdams. Vis dėlto derėtų:

- paskatinti keitimąsi gerąja praktika dėl saugumo ir sveikatos aspektų,
- kovoti su nelegaliu darbu taikant europines priemones (naudojimas duomenų bankais ir jų tinklų kūrimas, leidimai bei darbuotojų identifikavimo sistemos), įvesti nuobaudas ir taikyti atitinkamą mokesčių sistemą (pvz., lengvatinius PVM tarifus),
- sudaryti palankias REACH reglamento įgyvendinimo sąlygas,
- palengvinti darbuotojų srautų judėjimą nesukeliant socialinio dempingo (sutikti su nustatytais formalumais, taikomais valstybėse, į kurias darbuotojai komandiruojami) ir padėti Europos piliečiams grįžti į kilmės šalį,
- numatyti galimybę nuobaudas taikyti visose ES valstybėse narėse,
- kad bet kokia darbuotojų judumo forma vyktų laikantis šalies, kurioje dirbama, sąlygų.

5.6 Tvarus vystymasis

5.6.1 Kaip minėta pirmiau, sprendžiant klimato kaitos ir pasaulio mastu kylančias problemas, statybos specialistai gali atlikti svarbų vaidmenį. Jie šiandien yra pasirengę priimti atsakomybę, jei reglamentavimas ir paskatos sudarys jiems sąlygas, įnešti savo indėlį kuriant Europos rinką ir skleisti šioje srityje sukauptas žinias kitose pasaulio dalyse, kur, kaip žinoma, reikalingos milžiniškos pastangos, kad vykdomų veiksmų poveikį pajustų visi.

5.6.2 Norint tai pasiekti, reikia:

- įtraukti bendrųjų išlaidų principą (visai investicijos eksploatavimo trukmei) į Europos viešųjų konkursų taisykles. Atsižvelgiant į „tvaraus vystymosi“ kriterijų, būtų galima pateikti geriausio pasiūlymo apibrėžtį. Ji galėtų padėti projektų vadybininkams visiškai atsižvelgti į „tvaraus vystymosi“ aspektą priimančioms sprendimams,

- skatinti viešųjų ir privačiųjų partnerystės procedūras, kadangi jos, dėl savo pobūdžio apimančios projektavimą, įgyvendinimą ir priežiūrą, galėtų tapti geriausia priemone optimizuoti bendrąsias išlaidas,
- perskirstyti tam tikrą finansinę paramą, pavyzdžiui, visose valstybėse narėse ją sutelkiant į didįjį darbą — energijos infrastruktūros atnaujinimą,
- skatinti iš esmės rekonstruoti visus valstybinius statinius ir pastatus,
- skatinti plėtoti ir pripažinti ekologinius rajonus (Bendrijos ekologinio ženklo sukūrimas, finansinės paskatos ir pan.).

5.6.3 Jeigu tiek statybų, tiek transporto sektoriuose statybų įmonėms bus suteikta galimybė dalyvauti visame „projektavimo, įgyvendinimo ir priežiūros“ procese, jų indėlis gali būti esminis (visų pirma užtikrinant būtinų veiksmų finansavimą) atsižvelgiant į jų galimybes tvarkyti bendrąsias išlaidas ir finansuoti investicijas į būsimas energijos taupymo priemones.

5.7 Statybų sektoriaus MVĮ

5.7.1 Mažoms ir vidutinėms statybų sektoriaus įmonėms nekyla problemų, kaip patekti į tam tikro tipo rinką, kaip gali nutikti kituose veiklos sektoriuose (žr. 2.2.5 punktą).

5.7.2 Todėl šių profesijų atstovai pagrįstai nesvarsto siūlytos ir ES valdžios institucijų atvestos „kvotų“ sistemos, kadangi paaiškėjo, kad vieni ar kiti papildomai nurodyti rodikliai iš tiesų visose Europos šalyse gerokai didesni.

5.7.3 Taigi, reikia dar aktyviau spręsti MVĮ problemą ir greta „Smulkaus verslo akte“ numatytų klausimų ieškoti:

- įmonių perdavimo racionalių sprendimų,
- paramos arba abipusių paslaugų ar lėšų teikimo sprendimų, padedančių neiškreipiant konkurencijos įtvirtinti lygias galimybes, visų pirma užtikrinant MVĮ galimybę naudotis sudėtingomis operacijomis (VPP ir tvarusis vystymasis),
- sprendimų, galinčių padėti MVĮ gauti prieigą prie standartizavimo ir standartų.

2008 m. liepos 10 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Dimitris DIMITRIADIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos verslo paslaugų sektoriaus vystymosi

(2009/C 27/06)

Europos Komisijos pirmininko pavaduotoja ir Europos Komisijos narė, atsakinga už institucijų ryšius ir komunikacijos strategiją, Margot Wallström ir Europos Komisijos pirmininko pavaduotojas ir Europos Komisijos narys, atsakingas už įmonių ir pramonės politiką, Günter Verheugen, 2007 m. gruodžio 6 d. paprašė Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto parengti tiriamąją nuomonę dėl

Europos verslo paslaugų sektoriaus vystymosi.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. birželio 11 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas **Edwin Calleja**.

446-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. liepos 9–10 d. (2008 m. liepos 9 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 135 nariams balsavus už, 2 — prieš ir 12 susilaikius.

1. Įžanga

1.1 Europos Komisijos pirmininko pavaduotoja, atsakinga už institucijų ryšius ir komunikacijos strategiją, Margot Wallström ir Europos Komisijos pirmininko pavaduotojas, atsakingas už įmonių ir pramonės politiką, Günter Verheugen paprašė EESRK parengti tiriamąją nuomonę dėl verslo paslaugų, kuri būtų papildoma išsami ankstesnės nuomonės dėl paslaugų ir pramonės ⁽¹⁾ stebėsenos analizė.

1.1.1 Šiame darbe reikėtų atsižvelgti į tai, kad Europos Komisija didelę reikšmę teikia Lisabonos darbotvarkei siekiant išsaugoti ir sustiprinti Europos pramonės konkurencingumą permainų procesą valdant pagal Europos tvaraus vystymosi strategiją, o socialiniu lygmeniu skatinant įvairioms grupėms atstovaujančių socialinių partnerių, kurie galėtų derėtis atitinkamu lygiu, atsiradimą.

1.1.2 Įgyvendinant šiuo tikslus kartu turi būti supaprastinama pramonės reglamentavimo sistema — tai turi būti politinis prioritetas, sudarantis vieną iš svarbiausių Komisijos pramonės politikos sričių.

1.1.3 Be to, šiai pramonės politikai būdingas kompleksškumas, kai atsižvelgiama į įvairių sektorių poreikius.

2. Išvadų ir rekomendacijų santrauka

2.1 Paslaugų sektoriaus svarbos ekonominiam ir socialiniam vystymuisi pripažinimas

EESRK mano, kad būtina skubiai keisti ir plėsti požiūrį į paslaugas, nes jos nebeturėtų būti laikomos tik apdirbamosios pramonės priedėliu. Visuomenėje vyksta didelės permainos, o paslaugos yra šių permainų centre. Todėl Europos Komisija turi pripažinti, kad tokie poslinkiai vyksta ir skirti jiems daugiau dėmesio.

2.2 Veiksmų prioritetai

Atsižvelgiant į didelę galimų veiksmų įvairovę su verslo paslaugomis susijusiose politikos srityse, itin svarbu nustatyti tų veiksmų prioritetus. Reikėtų skubiai siekti pažangos įgyvendinant dešimt pagrindinių 2008–2010 m. Bendrijos Lisabonos programos tikslų. Jie turi tiesioginės arba netiesioginės įtakos paslaugų vystymuisi ateityje. EESRK nuomone, šie prioritetai turėtų būti išdėstyti taip:

— *Priemonės dėl verslo paslaugų politikos ir aukšto lygio grupė.* Rekomenduojama sudaryti aukšto lygio grupę dėl verslo paslaugų, kuri atliktų išsamesnę sektoriaus analizę, ištirtų esamas politikos priemones, nustatytų ir įvertintų, kurios iš jų yra veiksmingesnės ir sėkmingesnės verslo paslaugų atžvilgiu, parengtų konkrečius politikos veiksmus, kurie padėtų sumažinti didžiausias spragas ir patenkinti pagrindinius poreikius. Ypač daug dėmesio reikėtų skirti skirtingų verslo paslaugų subsektorių įvairovei, kad būtų galima nustatyti, kuriems iš jų reikėtų skirti daugiau dėmesio formuojant politiką ir kokių lygiu (regionų, nacionaliniu, ES) reikėtų imtis politikos priemonių.

— *Darbo rinkos politika verslo paslaugų sektoriuje.* Žvelgiant iš socialinės perspektyvos, būtina nuodugniai išanalizuoti, kokius iššūkius kelia naujo pobūdžio užimtumas, atsirandantis dėl verslo paslaugų ir apdirbamosios pramonės sąveikos. Ši analizė turėtų apimti ir švietimo, mokymo, mokymosi visą gyvenimą sritis, turėtų būti analizuojamos darbuotojų, taip pat ir dalyvaujančių užsakovų paslaugų procese, darbo sąlygos. Kad šis tikslas būtų pasiektas, reikėtų skatinti socialinį dialogą sektorių lygiu. Šiuo požiūriu reikėtų parengti darbotvarę, skirtą aptarti konkrečius darbo sąlygų ir galimybių pokyčius, kuriuos lemia struktūrinės, verslo paslaugų sektoriui įtakos turinčios permainos.

— *Verslo paslaugos inovacijų politikoje.* Reikėtų labiau propaguoti mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros (MTTP) ir inovacijų programas ir priemones paslaugų inovacijoms diegti. Būtina skirti daugiau dėmesio organizacinėms inovacijoms, žinių imlioms verslo paslaugoms (ŽIVP) ir inovacijų valdymui.

⁽¹⁾ OL C 318/2006, 2006 12 23, p. 4 (CCMI/035).

- *Verslo paslaugų standartų rengimas.* Įmonės turėtų būti skatinamos padėti rengti standartus pasitelkiant savireguliaciją ir nuodugniai pasikonsultavus su verslo paslaugų vartotojais. Europos standartizacijos komiteto (CEN) ir jo partnerių pritarimas (atvira platforma) yra labai svarbus sėkmingų inovacijų rezultatams platinti, visų pirma operatyviai sudarant neoficialius susitarimus.
- *Paslaugų mokslo kaip naujo švietimo ir mokymo dalyko propagavimas.*
- *Vidaus rinka ir verslo paslaugų reguliavimas.* EESRK sudarė sąrašą sričių, kuriose reikia supaprastinti, sukonkretinti ir sumažinti administracinę naštą, nesumenkinant dabartinių įsipareigojimų, susijusių su darbo higiena ir darbo sauga bei darbuotojų atstovavimu. Be kita ko, atkreipiamas dėmesys į tai, kad nebuvo atliktas Paslaugų direktyvos poveikio verslo paslaugoms vertinimas ir kad šioje srityje reikia daugiau pastangų, pirmiausia direktyvos nuostatas perkėlus į nacionalinės teisės aktus. Šiuo tikslu turėtų būti suplanuoti galimi tolesni veiksmai, kaip labiau atverti prekybą ir padidinti konkurenciją išsiplėtusios ES vidaus rinkose.
- *Tolesnis verslo paslaugų statistikos gerinimas.* Valstybėms narėms rekomenduojama glaudžiau bendradarbiauti, kad verslo paslaugų statistika būtų tikslesnė ir ypač siekiant gauti daugiau informacijos apie verslo paslaugų teikimą, poveikį valstybių narių ekonomikai — tai būtina vyriausybės priemonė, jeigu jos nori padėti sektoriui pasinaudoti savo galimybėmis. Naujausi Europos bendrijos ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriaus (NACE) nuostatų 74 straipsnio pakeitimai vis dar negali užtikrinti, kad būtų renkama informacija, reikalinga patikimiems verslo paslaugų duomenims registruoti.

3. Bendros pastabos

3.1 *Bendros aplinkybės.* 2006 m. rugsėjo mėn. EESRK priimtoje nuomonėje savo iniciatyva CCMI/035 siūloma verslo paslaugoms skirti daugiau dėmesio, nes jos daro didelį poveikį Europos apdirbamajai pramonei. Toje nuomonėje paašškinta verslo paslaugų ir gamybos sąveika, socialinis ir ekonominis poveikis užimtumui, produktyvumui ir konkurencingumui. Minėta nuomonė buvo išeities taškas šiai nuomonei, kuri ją pratęsė ir pateikia išsamesnę verslo paslaugų analizę. Šią nuomonę vertėtų pradėti nuo verslo paslaugų apibrėžties: tai grupė paslaugų, kurios kaip tarpinis produktas veikia gamybos kokybę ir veiksmingumą, papildydamos arba pakeisdamos organizacijos viduje atliekamas funkcijas (L. Rubalcaba ir H. Kox, 2007 m.). Ši apibrėžtis panaši į NACE 1 rev. (kodai 72–74) ir naujojoje NACE redakcijoje (kodai 69–74, 77–78, 80–82) pateiktą apibrėžtį. 1 pav. matyti, kokią vietą užima įvairios paslaugų kategorijos. Skiriamos dvi pagrindinės verslo paslaugų kategorijos:

- žinioms imlios verslo paslaugos (pvz., informatikos paslaugos, vadybos konsultacijos, konsultavimas apskaitos, mokesčių ir teisės srityse, rinkodara, nuomonių tyrimas,

techninės ir inžinerinės paslaugos, su personalu susijusios paslaugos, profesinis mokymas ir darbinimas);

- verslo veiklos paslaugos (pvz., apsaugos paslaugos, valymo paslaugos, administravimo ir buhalterijos, laikinų darbuotojų darbinimo, skambučių centrų, vertimo raštu ir žodžiu paslaugos).

Šios nuomonės tikslas — padėti šiam sektoriui sulaukti didesnio pripažinimo, padėti jam vystytis be kliūčių ir remti dedamas pastangas siekiant didinti Europos šalių ekonomikos konkurencingumą pasaulio rinkoje.

3.2 *Paslaugų ir verslo paslaugų svarba.* Paslaugos tampa vis svarbesnės piliečiams, specialistams, įmonėms, regionams ir šalims. Jos dominuoja ekonomikos ir socialinių sistemų naujoje paklausoje ir pasiūloje. Nors paslaugos veikia daugumą ekonominio ir socialinio gyvenimo aspektų, statistika apie daugelį jų nėra rengiama. Tradicinis gamybos sektorių suskirstymas, nors ir neišsamus ir neatspindi stiprių sąsajų tarp ūkio sektorių, suteikia mums galimybę vertinti svarbiausios ekonominės veiklos svarbą (žr. 1 pav.). Paslaugų, kaip ūkio sektoriaus svarba Europoje auga: jų dalis, palyginti su bendru užimtumu, yra mažesnė (70 proc.) nei Jungtinėse Valstijose (80 proc.), bet didesnė nei Japonijoje (67 proc.). Visose šiose trijose srityse būtent verslo paslaugų subsektorius augo labai dinamiškai, dėl to Europoje sudaro panašią bendro užimtumo dalį. Įmonių, kurios teikia verslo paslaugas ir tai yra pagrindinė jų veikla, darbuotojai sudaro 10–12 proc. viso užimtumo ir papildomos vertės. Jeigu į šiuos skaičius įtrauksime įmones, kurios teikia verslo paslaugas, bet tai nėra pagrindinė jų veikla, užimtumo dalis bus dar didesnė. 2004 m. (žr. 3 pav.) verslo paslaugų sektorius aktyviausias buvo šiose šalyse: Beneliukso šalyse, Jungtinėje Karalystėje, Prancūzijoje ir Vokietijoje, — čia verslo paslaugos sudaro panašią užimtumo dalį kaip Jungtinėse Valstijose. 1995–2004 m. kai kurios šalys gerokai išplėtė savo verslo paslaugų sektorių — tai Vengrija, Lenkija, Austrija, Latvija, Malta ir kt. Tai rodo, kad tarp kai kurių ES šalių vyksta tam tikras konvergencijos procesas. Ši informacija apie šalis tik atspindi užimtumą įmonėse, kurių pagrindinė veikla yra teikti verslo paslaugas. Dauguma šių įmonių visose šalyse yra MVĮ.

3.3 *Raidos vertinimas.* EESRK dabar padėtį įvertino iš naujo, atsižvelgdamas į pokyčius, įvykusius priėmus jo ankstesnę nuomonę (2006 m. rugsėjo mėn. CCMI/035), ir su pasitenkinimu pažymi, kad priimdama sprendimus Komisija apdirbamiosios gamybos verslo paslaugoms jau teikia daugiau svarbos.

- Komunikate „Pramonės politikos vidurio laikotarpio peržiūra. ES augimo ir darbo vietų kūrimo strategijos dalis“⁽²⁾, priimtame po pirmiau nurodytos EESRK nuomonės, pritariama veiksams, kuriais siekiama įvertinti paslaugų sektorių konkurencingumą ir jų poveikį pramonės konkurencingumui. Prireikus turėtų būti atliekama tolesnė sektorių stebėseną. Taip būtų nustatytos visos kliūtys konkurencingumui gerinti ir panaikinti visi galimi rinkos trukdžiai,

⁽²⁾ COM(2007) 374, 2007 m. liepos 4 d.

dėl kurių gali tekti imtis veiksmų konkrečioms problemoms pramonės ir (arba) paslaugų sektoriuose spręsti. Europos Komisija šią nuodugnią analizę atlieka šiais metais ir metų pabaigoje turėtų pateikti jos rezultatus.

- 2007 m. liepos mėn. paskelbtas Komisijos tarnybų darbo dokumentas „Europos strategijos link remiant naujoves paslaugų sektoriuje. Būsimų veiksmų iššūkiai ir pagrindiniai klausimai“⁽³⁾, 2008 m. vasario mėn. sukurta Europos su verslu susijusių paslaugų platforma ir rengiamas Komunikatas dėl paslaugų inovacijų (numatoma, kad bus paskelbtas 2008 m. pab.) gali būti svarbus žingsnis realios paslaugų integracijos į ES inovacijų politiką link.
- Priimta Direktyva dėl paslaugų vidaus rinkoje⁽⁴⁾, kuri turės būti įgyvendinta ne vėliau kaip iki 2009 m. gruodžio 28 d., bus esminis posūkis tikros paslaugų vidaus rinkos sukūrimo link, jeigu jos nuostatos bus perkeltos į valstybių narių nacionalinės teisės aktus, užtikrinant, kad taikoma darbo teisė ir kolektyvinės sutartys yra tos šalies, kurioje paslaugos teikiamos. Tuomet ir verslo sektorius, ir vartotojai galės visiškai panaudoti sektoriaus teikiamas galimybes. Tai turėtų paskatinti verslo paslaugų rinką veikti taip, kad būtų sudarytos sąlygos prekybai ir investicijoms tarp ES šalių ir atvertos naujos galimybės apdirbamosios pramonės įmonėms pasirinkti daugiau, geresnių ir pigesnių paslaugų. Nauji konkurenciniai pranašumai naudojant verslo paslaugas turėtų padėti sukurti daugiau darbo vietų, didinti našumą ir gerinti ekonomikos rodiklius.

3.4 Verslo paslaugoms naudinga pagalbinė veikla. Be kitos pagrindinės šiuo metu vykdomos ES veiklos, kuria pramonės ir inovacijų politikoje propaguojamos verslo paslaugos, ir papildomos veiklos, kurios gali tekti imtis pagal Direktyvą dėl paslaugų vidaus rinkoje, vykdoma ir kita Komisijos veikla, kuria netiesiogiai palaikomas verslo paslaugų vaidmuo gamybos sektoriuje:

- Eurostatas patikslino NACE klasifikaciją, pagal kurią dabar registruojama daugiau duomenų apie paslaugas.
- Sukurtas Europos įmonių tinklas, skirtas verslumui ir įmonių augimui ES skatinti, sujungiant Europos informacijos centrus ir inovacijų centrus — taip įmonėms suteikta galimybė kreiptis į daugiau kaip 500 informacijos centrų⁽⁵⁾. Tai turėtų padėti MVĮ, taigi ir didžiajai daliai verslo paslaugų teikėjų.
- Nuo 2005 m. Europos Komisija parengė keletą pasiūlymų, kaip supaprastinti ir sumažinti biurokratizmą. Naujausi

pasiūlymai, pateikti 2008 m., yra susiję su skubiu šios naštos sumažinimu⁽⁶⁾. Tai gera žinia MVĮ, kurios, būdamos mažos, kenčia dėl palyginti didelės administracinės naštos.

- Komisijos dokumentas „Siekiant bendrų lankstumo ir užimtumo garantijų principų: Derinant lankstumo ir užimtumo garantijas kurti daugiau ir geresnių darbo vietų“⁽⁷⁾ buvo aptartas, pasiekta pažanga, socialiniai partneriai pradėjo socialinį dialogą. Tai turėtų padėti lengviau Europos mastu įgyvendinti šią koncepciją, patikslintą pagal kiekvienos valstybės narės konkrečią situaciją. Kalbant apie dinamiškas verslo paslaugas, lankstumo ir užimtumo garantijos, dėl kurių vyksta socialinių partnerių derybos, gali praversti skatinant kurti ir daug, ir kokybiškų darbo vietų. Reikėtų įtraukti socialinius partnerius, kad ES pavyktų reaguoti į globalizacijos spaudimą.
- Komisija paskelbė dokumentą „Kaip geriau panaudoti standartizaciją inovacijoms Europoje skatinti“⁽⁸⁾, kuris kaip ir kitos iniciatyvos skatina pramonės sektorių ir kitus suinteresuotus subjektus aktyviau bendradarbiauti kuriant, įgyvendinant ir naudojant inovacijas remiančius standartus tvarios pramonės politikos srityje.

3.5 Pagrindiniai verslo paslaugų sektoriaus poreikiai. Nepaisant dabartinės pažangos, pasiektos paslaugų sektoriuje, reikia apsvarstyti didžiausius trūkumus ir poreikius. Dabartinė Europos politika stipriai susijusi su apdirbamąja pramone, nors paslaugos sudaro bene didžiausią ekonomikos segmentą ir prisideda prie augimo visose verslo ir socialinio gyvenimo srityse.

3.5.1 Dauguma horizontaliųjų ir sektorialiųjų iniciatyvų pagal ES pramonės politiką, ir nacionalinių, ir ES lygiais daugiausia dėmesio skiria apdirbamajai pramonei, nors verslo paslaugos yra neatsiejama jos dalis. Todėl būtina skubiai kurti subalansuotą ES politiką, kurioje verslo paslaugų svarba bendram Europos apdirbamosios pramonės ir visos ekonomikos konkurencingumui nebūtų nuvertinama. Bet kuriam ūkio sektoriui skirta horizontali politika privalo iš tiesų būti horizontali ir atitikti įmonių ir darbuotojų, dirbančių naujuose paslaugų sektoriuose, kuriuose pramonė ir paslaugos labai glaudžiai susietos tarpusavyje, poreikius ir taip suteikti Europos ekonomikai naujų galimybių pasaulio rinkoje — tai būtų tiesioginis jų tarpusavio sąveikos rezultatas. Dauguma ES politikos iniciatyvų, sudarančių pramonės politikos dalį, turi būti pritaikytos ir taikomos paslaugoms, atsižvelgiant, jei reikia, į specifinius paslaugų poreikius. Tai konkrečiai susiję su veiksminga paslaugų vidaus rinka,

⁽³⁾ SEC(2007) 1059, 2007 m. liepos 27 d.

⁽⁴⁾ 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/123/EB.

⁽⁵⁾ 2008 m. vasario 7 d. pranešimas spaudai IP/08/192.

⁽⁶⁾ 2008 m. kovo 10 d. raštas 08/12.

⁽⁷⁾ COM(2007) 359 galutinis.

⁽⁸⁾ COM(2008)133 galutinis, 2008 m. kovo 11 d.

tarptautine prekyba, valstybės pagalbos taisyklėmis, darbo rinka, socialinėmis priemonėmis, mokymo ir regionine politika, MTTP, inovacijomis, standartizacija, verslumu, geresne statistika ir informacija. Tai nereiškia, kad visa politika turėtų būti vertikali ir pritaikyta tik paslaugoms. Tai reiškia, kad reikia įvertinti visos tos politikos poveikį paslaugoms, ir prireikus imtis priemonių.

3.5.2 Kai kuriuos svarbiausius poreikius galima išskirti šiose srityse:

— *Verslo paslaugos pramonės politikoje.* Pastaruoju laikotarpiu integravus verslo paslaugas ir užbaigus šiuo metu vykdomą vertinimo procesą, daugiau dėmesio reikėtų skirti konkrečioms naudojimosi paslaugomis sąlygoms, kad šios paslaugos būtų naudingos pramonei, pavyzdžiui, vaidmeniui, kurį paslaugos atlieka pramonės ekonominio konkurencingumo ir našumo srityje. Kad galėtų atremti pasaulinę konkurenciją, Europa privalo investuoti į inovacijas, žinias, dizainą, logistiką, rinkodarą ir kitas verslo paslaugas arba, kitaip tariant, visą bendros vertės grandinę.

— *Verslo paslaugos užimtumo ir mokymo politikoje.* Dauguma darbo vietų yra sukurta ir toliau bus kuriama paslaugų sektoriuje (politikos formuotojai turėtų nepamiršti, kad 20 proc. tarpinių sąnaudų apdirbamojoje pramonėje susidaro iš paslaugų). Todėl paslaugų užsakymo iš išorės ar paslaugų perkėlimo (EBPO 2006 m. atlikto tyrimo duomenimis — iki 30 proc.) galimas poveikis verčia valstybes nares stiprinti tinkamus įgūdžius ir kvalifikaciją, kad jų pramonė galėtų atremti pasaulinę konkurenciją.

— *Verslo paslaugos inovacijų ir našumo politikoje.* Paslaugų inovacijas skatinti itin svarbu norint sustiprinti pramonės konkurencingumą kokybės atžvilgiu. Paslaugų inovacijos daro didžiulį teigiamą poveikį kokybei, užimtumui ir santykiams su klientais. Be to, verslo paslaugos gali padėti kurti kokybiškas darbo vietas geromis darbo sąlygomis ir žinioms imlioje aplinkoje; šiuo atveju darbuotojai prisideda prie paslaugų inovacijų diegimo ir jų sėkmės. Paslaugų inovacijos gali suteikti įmonėms galimybę užimti geresnes konkurencines pozicijas, o darbuotojams — plėtoti naujas darbo galimybes. Paslaugų inovacijų rezultatais turėtų būti siekiama suteikti dinamiškumo verslo paslaugų našumo augimui. Jis vis dar lėtas daugumoje šalių, net jei verslo paslaugų indėlis į bendrą gamybos našumą dažnai yra nepakankamai įvertinamas dėl problemų statistinio vertinimo srityje.

— *Verslo paslaugos ir vidaus rinka.* Uždavins — sukurti Europos paslaugų rinką ir taip sudaryti sąlygas ES globalizacijos procese įgyti sprendžiamąjį balsą, atsižvelgiant į visas sąlygas, darančias poveikį rinkai ir konkurencingumui. Ypač būtina stebėti, kaip Paslaugų direktyva perkeliama į valstybių narių nacionalinės teisės aktus ir kokią poveikį daro verslo paslaugoms.

— *Verslo paslaugos ir regionai.* Daugelyje regionų verslo paslaugų apimtis yra nedidelė, nes verslo paslaugos sutelktos didmiesčių arba didelės pajamas gaunančiuose regionuose. Regionų lygiu svarbu skatinti ir verslo paslaugų paklausą, ir pasiūlą, ir pasinaudojant esamų tinklų teikiama nauda stiprinti įvairių vietos veikėjų tarpusavio sąveiką.

— *Verslo paslaugos ir kitos su jomis susijusios politikos sritys.* Yra dvi su verslo paslaugomis susijusios politikos sritys: daugiausia reguliuojamos politikos sritys (vidaus rinka, konkurencija, geresnis reguliavimas, viešieji pirkimai) ir daugiausia nereguliuojamos politikos sritys (inovacijos, įgūdžiai, kokybė ir užimtumas, standartai, įmonės ir MVĮ, regioninė politika, žinios ir statistika). Ypač daug dėmesio turėtų būti skiriama standartams, naujam paslaugų mokymo dalykui ir statistikai.

3.6 *Verslo paslaugų ir konkrečių politikos sričių tarpusavio sąveika.* Pridedamame 4 pav. parodyta, kaip numatomos visapusiškos priemonės gali sąveikauti ir paskatinti spartų verslo paslaugų vystymąsi, siekiant įveikti iškiliančias problemas. Reikėtų atsižvelgti į skirtingų politikos sričių sąsajas ir sąveiką.

3.7 Rengiant konkrečią ES politiką, kuria siekiama paskatinti verslo paslaugas, būtina vadovautis *ekonominiu loginiu pagrindu*. Visai neseniai tai pademonstravo H. Kox ir L. Rubalcaba (*Business services in European Economic Growth*, 2007 m.). Kad pagrįstų savo argumentus, jie nurodė dažniausiai pabrėžiamus rinkos ir pasikartojančius trukdžius, pavyzdžiui, informacijos asimetriją ir išorės veiksnius.

3.8 *2008–2010 m. Lisabonos darbotvarkė.* Su verslo paslaugomis susijusios politikos sritys galėtų padėti įgyvendinti pasiūlymus dėl Bendrijos 2008–2010 m. Lisabonos programos (COM(2007) 804 galutinis). Dauguma iš dešimties pagrindinių tikslų, kurie turi būti pasiekti iki 2010 m., daro tiesioginę arba netiesioginę įtaką paslaugoms.

3.8.1 Iki 2008 m. vidurio Komisija pasiūlys atnaujintą **Socialinę darbotvarkę** ir padės spręsti kvalifikacijos spragų problemą. Svarbių trūkumų ir poreikių galima nustatyti daugumoje darbu imlių verslo paslaugų sričių. Nuomonėje „Užimtumas prioritetinėse kategorijose (Lisabonos strategija)“ ⁽⁹⁾ EESRK pažymėjo, kad drąsūs Lisabonos užimtumo tikslai pasiekti tik iš dalies ir kad dauguma per pastaruosius metus sukurty naujų darbo vietų, ypač moterims, skirtos dirbti ne visą darbo laiką. Vyresnio amžiaus darbuotojams vis dar trūksta tinkamų laisvų darbo vietų, o jaunimas ypač dažnai randa netipinių (nestandartinių) užimtumo formų, kai kuriais atvejais be tinkamų teisinių ir socialinių garantijų. EESRK nuomonėje pabrėžta, kad, vykstant debatams dėl užimtumo ir saugumo garantijų, svarbu užtikrinti aukštą socialinės apsaugos lygį, aktyvią darbo rinkos politiką, švietimą, tolesnį švietimą ir mokymą.

⁽⁹⁾ OL C 256, 2007 10 27, p. 93 (SOC/251).

3.8.2 Šių metų pradžioje Komisija pateikė **pasiūlymus dėl bendros imigracijos politikos**. Šie pasiūlymai gali daryti poveikį aukštą kvalifikaciją turinčių darbuotojų imigracijai žinioms imliose verslo paslaugų srityse, mažiau — kvalifikuotiems darbuotojams, teikiantiems, pavyzdžiui, valymo ar apsaugos paslaugas.

3.8.3 Bendrija priims **Smulkiojo verslo aktą**, kad suteiktų galimybę MVĮ laisvai vystyti savo potencialą veiklos laikotarpiu. Verslo paslaugos yra sektorius, kuriame naujų įmonių kūrimo ir likvidavimo rodikliai didžiausi, todėl manoma, kad tikslinga naujoms MVĮ skirti daug dėmesio. Savo nuomonėje „Verslo, visų pirma MVĮ, potencialas“⁽¹⁰⁾ EESRK paragino parengti labiau tikslines, suderintas ir integruotas 2008–2010 m. MVĮ augimo ir darbo vietų kūrimo gaires. Be to, numatyta iki 2012 m. 25 proc. sumažinti ES administracinę naštą MVĮ.

3.8.4 Bendrija **stiprins vidaus rinką ir didins paslaugų konkurencingumą**. Toje pačioje EESRK nuomonėje (INT/324) nurodyti pirmiau minėti neužbaigtos bendrosios rinkos trūkumai, ypač lėtas direktyvų įgyvendinimas valstybėse narėse, administracinė našta ir darbo jėgos mobilumo trūkumas. MVĮ tai didžiulės kliūtys, kurias teks įveikti.

3.8.5 Bendrija įgyvendins **penktąją laisvę** (laisvas žinių judėjimas) ir sukurs tikrą Europos mokslinių tyrimų erdvę. Žinioms imlios verslo paslaugos galėtų atlikti svarbų vaidmenį įgyvendinant šį Lisabonos strategijoje numatytą prioritetą.

3.8.6 Bendrija tobulins **pagrindines inovacijų sąlygas**. EESRK taip pat parengė nuomonę dėl investicijų į žinias ir inovacijas⁽¹¹⁾, kurioje teigia, kad Europa turi išlikti mokslinių tyrimų, technologijų vystymo ir inovacijų lyderė ir ragino skirti didesnę finansavimą iš ES biudžeto, tobulinti švietimo paslaugas ir prireikus bendrai griežtinti standartus. Taip pat būtina gerinti socialinį klimatą, kad būtų sudarytos sąlygos pažangai ir inovacijoms; sudaryti būtinas sąlygas ir priimti sprendimus, kurie suteiktų investuotojams pakankamai pasitikėjimo ir optimizmo bei ragintų juos investuoti savo kapitalą į naujas veiklos sritis Europoje; skleisti informaciją apie didžiulę pagrindinių mokslinių tyrimų svarbą ir kelti verslumo dvasią tarp norinčiųjų siekti inovacijų ir rizikuoti; pripažinti, kad gali būti nesėkmių ir nuostolių, kurie yra neatsiejami nuo rizikos. EESRK taip pat analizavo teisinę ir socialinę aplinką, būtiną įmonėms, norintioms diegti inovacijas, ir inovacijoms palankiai rinkai.

3.8.7 Bendrija skatins **pramonės politiką**, orientuotą į tvaresnę gamybą ir vartojimą. Aplinkos verslo paslaugų vaidmuo pramonės politikoje gali būti priskirtas šiam prioritetui.

3.8.8 Bendrija su pagrindiniais prekybos partneriais ves dvišales derybas, siekdama sukurti **naujas tarptautinės prekybos ir investicijų galimybes**, taip pat sukurti bendrą reglamentuojančių nuostatų ir standartų erdvę.

⁽¹⁰⁾ OL C 256, 2007 10 27, p. 8 (INT/324).

⁽¹¹⁾ OL C 256, 2007 10 27, p. 17 (INT/325).

4. Veiklos prioritetų nustatymas, pirmenybę teikiant verslo paslaugoms

Kadangi verslo paslaugos yra susijusios su daug politikos sričių, būtina nustatyti veiklos prioritetus. EESRK nuomone, šie prioritetai turėtų būti tokie:

4.1 **1 prioritetas.** Įgyvendindama įmonių ir pramonės politiką, Europos Komisija turėtų sudaryti aukšto lygio darbo grupę dėl verslo paslaugų užtikrinama, kad imantis politikos veiksmų būtų labiau atsižvelgiama į paslaugas ir jų sąsajas su pramone bei visa ekonomine veikla apskritai. Pagrindiniai šios aukšto lygio darbo grupės uždaviniai galėtų būti tokie:

— Atlikti išsamesnę verslo paslaugų poreikių, taip pat skirtingų ir labai įvairių verslo paslaugų subsektorių poreikių, analizę.

— Išanalizuoti esamą politiką, kuri daro poveikį verslo paslaugoms, ir suplanuoti konkrečius politikos veiksmus atitinkamu lygiu (regionų, nacionaliniu arba ES).

— Rekomenduoti, kokius strateginius tikslus reikia įgyvendinti Pasaulio prekybos organizacijos (PPO) derybų dėl Bendrojo susitarimo dėl prekybos paslaugomis (GATS) metu, atkreipiant dėmesį priemones, reikalingas paslaugų MVĮ eksportuojant savo produktus.

— Nustatyti ir sugrupuoti suinteresuotuosius subjektus tose srityse, kuriose atstovavimas menkas ir fragmentiškas.

— Įsteigti Europos verslo paslaugų observatoriją, kuri stebėtų ES politikos veiksmų ir priemonių rezultatus ir skleistų geriausią praktiką. Observatorijos nariais turėtų būti EESRK, profesinių sąjungų, verslo asociacijų atstovai ir verslo paslaugų ekspertai.

4.2 **2 prioritetas.** Turėtų būti skatinamas socialinis dialogas, konkrečiai skirtas šiam verslo paslaugų sektoriui aptarti ir rekomendacijoms parengti dėl:

— naujų užimtumo galimybių,

— mokymosi visą gyvenimą,

— užsakomųjų paslaugų ir paslaugų perkėlimo problemos,

— kvalifikacijos spragų nustatymo,

— darbo ne visą darbo dieną ir darbo nuotoliniu būdu,

— darbo rinkos lankstumo ir užimtumo garantijų pusiausvyros verslo paslaugose (šią temą EESRK jau bendrais bruožais analizavo savo neseniai priimtoje nuomonėje SOC/283),

— personalo trūkumo žinioms imlių verslo paslaugų (ŽIVP) srityje ir imigracijos vaidmens,

— mobilumo.

Vis dėlto galimybės įgyvendinti tokį konkretaus sektoriaus socialinį dialogą bei jo veiksmingumas (*inter alia* susitarimų pripažinimas, organizacinė parama) priklausys nuo atstovaujamųjų Europos darbuotojų ir darbdavių asociacijų pripažinimo.

4.3 3 prioritetas. MTTP ir paslaugų inovacijos:

- Verslo paslaugų inovacijų būdų ir poveikio našumui bei socialiniam ir ekonominiam augimui analizė.
- Žinioms imlių verslo paslaugų (ŽIVP) vaidmuo plėtojant paslaugų inovacijas.
- IRT plėtros ir paslaugų inovacijų tarpusavio ryšys.
- IRT ir inovacijų programų analizė siekiant įvertinti verslo paslaugų padėtį.
- Efektyvesnės gamybos būdų taikymas paslaugoms.
- Paslaugų inovacijų ir kitų galimų politikos veiksmų poveikis žinioms imlioms paslaugoms regionų lygiu. Inovacijų politikos naudojimas verslo paslaugų pasiūlai ir paklausai skatinti.

4.4 4 prioritetas. Standartų kūrimas. Paslaugų standartai kuriami lėtai. Dažniausiai jie kuriami pagal paklausą. Verslo paslaugų teikėjų požiūriu esama struktūrinių problemų. Verslo paslaugas dažniausiai teikia mažos įmonės, kurios nepriklauso savo šalies atstovaujančioms organizacijoms; tai atspindi ir Europos lygiu, nes šios kategorijos įmonėms nėra gerai atstovaujama jokiose Europos organizacijose. Vienintelis būdas ištaisyti padėtį yra vartotojams vieningai pareikšti savo reikalavimus. Aiškūs standartai šioje srityje atneštų milžinišką naudą verslo paslaugų rinkai. Standartų kūrimas taip pat gali būti naudingas siekiant:

- papildyti ar net pakeisti reglamentavimą;
- pagerinti kokybę ir paskatinti konkurenciją;
- padėti sumažinti asimetrinės informacijos kiekį; rinkoje, kurioje trūksta skaidrumo, tai būtų naudinga ir paslaugų teikėjams, ir vartotojams;
- užtikrinti palyginamumą, kai vartotojas gauna skirtingus pasiūlymus ir dėl jų turi priimti sprendimą;
- plačiau skleisti MTTP ir inovacijų programų rezultatus, taip skatinant, kad inovacijos gerintų paslaugų kokybę;
- sumažinti ginčų skaičių, paaiškinant paslaugų teikėjų ir vartotojų teises ir pareigas;
- užkirsti kelią socialiniams konfliktams, paslaugų teikėjams ir vartotojams laikantis darbo teisės ir taikomų kolektyvinių sutarčių nuostatų ir, jeigu reikia, atitinkamu lygiu vedant kolektyvines derybas;

— sudaryti sąlygas mažoms įmonėms, kurios teikia panašias paslaugas skirtingose ES valstybėse narėse, pasinaudoti tam tikra masto ekonomika ir taip sumažinti kliūtis rinkos integracijai;

— kurti sveiką eksporto sektorių ir padėti vykdyti viešuosius paslaugų pirkimo konkursus bei paslaugų subrangą.

4.5 5 prioritetas. Tolesnis verslo paslaugų statistikos gerinimas. Politikos veiksmai remiasi esamų tendencijų analize, kurią galima atlikti tik pagal aiškius ir prasmingus statistikos duomenis. Akivaizdus našumo augimo trūkumas palyginti su JAV gali būti ir nepatikimos statistikos, kurioje taikoma metodika gamybos rezultatams vertinti, padariny. Kad būtų galima tobulinti verslo paslaugų statistiką, reikia ne tik Eurostato sprendimo, bet ir nacionalinių vyriausybių bendradarbiavimo ir statistikos duomenų rinkimo metodų pakeitimo. Ypač daug dėmesio turėtų būti skiriama verslo paslaugų vaidmeniui kituose pramonės ir paslaugų sektoriuose vertinti.

4.6 6 prioritetas. Paslaugų mokslas

Paslaugų mokslas (kitai vadinamas paslaugų mokslu, valdymu ir inžinerija) yra naujas kuriamas mokymo dalykas, aprėpiantis įvairius ir fragmentiškus požiūrius į paslaugas: paslaugų ekonomiką, paslaugų vadybą, paslaugų rinkodarą ir paslaugų inžineriją ir kt. Paslaugų tyrėjai ir įmonės pripažįsta, kad šias sritis reikia skatinti ir geriau integruoti. Paslaugų moksle geras pavyzdys yra paslaugų inžinerija. Iki šiol tai buvo itin techninis mokymo dalykas, nagrinėjantis sisteminę paslaugų produktų plėtrą ir kūrimą naudojant tinkamus modelius, metodus ir priemones. Nors paslaugų inžinerijai būdingi paslaugų teikimo vadybos aspektai, vienas svarbiausių — naujų paslaugų produktų kūrimas. Paslaugų inžinerija taip pat nagrinėja plėtros sistemų kūrimą, kitai tariant, bendrus MTTP ir inovacijų vadybos klausimus, susijusius su paslaugomis. Kompleksiški bendros materialų prekių, programinės įrangos ir paslaugų inžinerijos metodai taps realybe.

Fundamentiniai naujų verslo modelių, metodų ir priemonių tyrimai taps svarbiu paslaugų mokslo vystymosi postūmiu. Galiausiai vis geriau suderinami paslaugų standartai paskatins specializavimąsi ir veiksmingą naujų paslaugų plėtrą ⁽¹²⁾.

Paslaugų inžinerija yra viena iš keleto paslaugų sektoriaus sričių, kurią iš esmės formuoja Europos moksliniai tyrimai. Didesnė integracija į tarptautinius tinklus ir reguliari nepriklausomos paslaugų inžinerijos bendruomenės plėtra yra itin svarbios norint išsaugoti šios srities lyderio pozicijas ir ateityje ⁽¹³⁾.

⁽¹²⁾ Paslaugų inžinerija — metodiškas naujų paslaugų produktų kūrimas. (Hans-Jörg Bullinger, Klaus-Peter Fahnrich, Thomas Meiren).

⁽¹³⁾ Thomas Meiren, Fraunhofer pramoninės inžinerijos institutas, Štutgertas, Vokietija.

4.7 7 prioritetas. Vidaus rinka ir verslo paslaugų reguliavimas

Reglamentavimo sumažinimas ir supaprastinimas. Yra keletas ribojančių veiksmų, kurie trukdo verslo paslaugų įmonėms ir niekais paverčia jų pastangas didinti našumą ir ieškoti veiklos kitose valstybėse narėse. Tarp šių veiksmų — problemos, susijusios su darbo jėgos mobilumu ir išsilavinimo kvalifikacijos pripažinimu. Pastaraisiais metais reguliavimo mastas ir sudėtingumas išaugo ir tai padidino mažųjų paslaugų teikėjų našą. Aktualiausi klausimai, kuriuos reikia spręsti:

- *Įmonių steigimas ir perdavimas.* Dėl laiko ir pinigų, reikalingų naujai įmonei steigti arba perduoti esamos įmonės nuosavybei, MVĮ tuo naudotis negali.
- *Kliūtys paslaugų eksportui.* MVĮ, norinčioms eksportuoti savo paslaugas, labai brangiai kainuoja susipažinimas su joms taikomais norminiais aktais ir konsultacijos. Reikia pratęsti tarptautines derybas dėl prekybos, kad būtų galima panaikinti bereikalingas kliūtis, trukdančias Europos paslaugų teikėjams patekti į kitų šalių verslo paslaugų rinkas. Turima duomenų apie patekimą į rinkas bazė, kurią sukūrė Europos Komisija, turėtų padėti nustatyti šias kliūtis.
- *Įvairių sričių bendradarbiavimo apribojimai.* Profesionalių paslaugų teikėjų patekimui į rinką yra kliūčių, kurių gali nelikti išgaliojus direktyvai dėl paslaugų vidaus rinkoje.
- *Nepakankamas ES teisės aktų perkėlimas į nacionalinę teisę,* taip pat valstybių narių įstatymų skirtumai. Net jei teisės aktai tiesiogiai netrukdo vidaus rinkai, labai dideli skirtumai tarp ES šalių sudaro kliūčių rinkos integracijai.
- *Viešieji pirkimai ir konkurencijos tarp viešųjų ir valstybinių įmonių reguliavimas* sudarant viešąsias sutartis.

- *Kliūtys, trukdančios teikti paslaugas skirtingose valstybėse narėse.* Profesinių asociacijų įstatuose nustatomi apsaugos mechanizmai, neleidžiantys suteikti leidimą dirbti specialistams iš kitų valstybių narių.
- *Aukštos kvalifikacijos darbuotojų komandiravimas.* Sunkumai, su kuriais susiduriama komandiruojuojant darbuotojus į kitas valstybes nares, net ir labai aukštos kvalifikacijos reikalaujančių pareigybų atveju. EESRK nuomonė dėl darbuotojų komandiravimo galėtų padėti sprendžiant, kokių priemonių reikia šiam klausimui spręsti ⁽¹⁴⁾.
- *Kvalifikacijų pripažinimas.* 2005 m. rugsėjo 7 d. priimtose Direktyvos 2005/36/EB dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo perkėlimo į nacionalinę teisę terminas suėjo 2007 m. spalio 20 d. Pakeista penkiolika iki tol profesinių kvalifikacijų pripažinimo srityje galiojusių direktyvų. Dabar Bendrijos sistema turėtų būti realiai visapusiškai atnaujinta ir paskatinti ES verslo paslaugų rinkos plėtrą, nes kvalifikacijos pripažintamos lankščiau ir iškart. Šiuo metu Europos Komisijos iniciatyva „informavimo apie vidaus rinką sistema“, pavadinta IMI, yra praktinė priemonė, kuria valstybių narių valdžios institucijos ir darbdaviai galės pasinaudoti, kad vienoje pagrindinėje duomenų bazėje sužinotų, kokia kompetentinga šalies valdžios institucija įgaliota išduoti profesinės kompetencijos ir kvalifikacijos pažymas (kiekvienoje valstybėje narėje regionų ar nacionaliniu lygiu) ir tikrinti tokių pažymėjimų autentiškumą.
- *Paslaugų direktyvos perkėlimas į nacionalinę teisę.* Sektorinė analizė būtų naudinga verslo paslaugoms, nes padėtų visapusiškai pasinaudoti naująja reguliavimo aplinka, ypač kad per likusią Paslaugų direktyvos perkėlimo į nacionalinės teisės aktus laikotarpį būtų galima nustatyti likusias kliūtis. Šios srities analizė bus pradėta vykdyti 2010 m., siekiant įvertinti perkėlimo į nacionalinės teisės aktus pažangą ir nuodugnai išanalizuoti, kaip šis perkėlimas vykdomas. Ypač daug dėmesio turėtų būti skiriama verslo paslaugų ekonomikai daromam poveikiui. Informavimo apie vidaus rinką sistemos galėtų suteikti nacionalinių skirtumų stebėsenai ir galimam jų sumažinimui naudingos informacijos.

2008 m. liepos 9 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁴⁾ Žr. CESE 995/2008 2008 5 29 (SOC/282). OL C 224, 2008 8 30, p. 95.

PRIEDAS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

Toliau pateiktas skyriaus nuomonės tekstas buvo pakeistas priimant pakeitimą, užkurį balsavo asamblėja, tačiau šis tekstas surinko ne mažiau kaip ketvirtadalį visų balsų:

2.2 punktas

Antrą įtrauką pakeisti taip:

„— Darbo rinkos politika verslo paslaugų sektoriuje. Žvelgiant iš socialinės perspektyvos, būtina nuodugniai išanalizuoti, kokius iššūkius kelia naujo pobūdžio užimtumas, atsirandantis dėl verslo paslaugų ir apdirbamosios pramonės sąveikos. Ši analizė turėtų apimti ir švietimo, mokymo, mokymosi visą gyvenimą sritis, turėtų būti analizuojamos darbuotojų, taip pat ir dalyvaujančių užsakomųjų paslaugų procese, darbo sąlygos. Kad šis tikslas būtų pasiektas, socialinio dialogo darbotvarkė turėtų būti išplėsta, kad būtų galima pažvelgti į konkrečius darbo sąlygų ir galimybių pokyčius, kuriuos lemia struktūrinės, naujoms verslo paslaugoms įtakos turinčios permainos.“

Balsavimo rezultatai:

Už 87 Prieš 35 Susilaikė 13

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl kosmetikos gaminių (nauja redakcija)

COM(2008) 49 galutinis — 2008/0035 (COD)

(2009/C 27/07)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 95 straipsniu, 2008 m. gegužės 13 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl kosmetikos gaminių (nauja redakcija).

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. birželio 11 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas **Jacek Krawczyk**.

446-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. liepos 9–10 d. (liepos 9 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 126 nariams balsavus už ir 4 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Komitetas pritaria reglamento projekto tikslams ir Tarybos direktyvos 76/768/EEB naujai reglamentu išdėstytai redakcijai.

1.2 Komitetas atkreipia dėmesį į tai, jog tikėtina, kad siekiant įvykdyti naujus gamybos praktikos, saugos įvertinimo, gaminio informacijos bylos rengimo reikalavimus, nekalbant apie visus reikiamus bandymus, prireiks patirti nemažai išlaidų, ypač mažosioms ir vidutinėms įmonėms (MVĮ).

1.3 Komitetas mano, kad reikia mažinti šį neigiamą finansinį poveikį MVĮ, pavyzdžiui, nurodant, kad gaminio informacijos byla ir saugos įvertinimas laikantis naujų reikalavimų rengiami pirmą kartą į rinką pateikiamiems gaminiams.

1.3.1 Komitetas pritaria 36 mėnesių reglamento įsigaliojimo terminui. Tačiau jis rekomenduoja nustatyti tolesnį 24 mėnesių pereinamąjį laikotarpį po reglamento įsigaliojimo gaminių informacijos bylų atnaujinimui ir jau rinkoje esančių kosmetikos gaminių saugos įvertinimui.

1.4 Komitetas palankiai vertina diferencijuotos tvarkos įvedimą medžiagoms, klasifikuojamoms kaip kancerogeninės, mutageninės arba toksiškos reprodukcijai (CMR), įvertinti. Reikėtų ir toliau drausti naudoti tokias medžiagas.

2. Įžanga

2.1 Pagrindinis šios direktyvos (Tarybos direktyvos 76/768/EEB) tikslas — apsaugoti vartotojų sveikatą, suderinant bendrojoje rinkoje kosmetikos gaminius reguliuojančius teisės aktus. Dabartinės rinkos padėties vertinimas rodo, kad Tarybos direktyvos 76/768/EEB pakeitimai ir jų nenuoseklus perkėlimas į valstybių narių teisę lėmė teisinį neapibrėžtumą ir daugybę neatitikimų. Todėl kompetentingoms valdžios institucijoms teko

administracinę našta ir atsirado nereikalingų išlaidų, nors kosmetikos gaminių sauga dėl to nepadidėjo.

2.2 Apie 1976 m. liepos 27 d. Tarybos direktyvos 76/768/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kosmetikos gaminiiais, suderinimo („Kosmetikos direktyvos“) supaprastinimą buvo paskelbta Komisijos komunikate „Įgyvendinant Bendrijos Lisabonos programą: reglamentavimo aplinkos supaprastinimo strategija“, Komisijos 2007 m. metinėje politinėje strategijoje ir 2007 m. Komisijos teisėkūros ir darbo programoje. Komisija siūlė supaprastinti Kosmetikos direktyvą parengiant naują jos redakciją, t. y. panaudojant tokį teisėkūros būdą, kuris leidžia kodifikuoti esamą teisės aktą ir jo pakeitimus bei jį gerokai patobulinti.

2.3 Remdamasi 2006 m. pradėtų viešųjų konsultacijų rezultatais ir keletu savo tyrimų, prieš rengdama pasiūlymą priimti reglamentą (naują redakciją) Komisija parengė išsamų poveikio įvertinimą ⁽¹⁾.

2.4 ES kosmetikos sektoriuje vyrauja MVĮ. 97 proc. visų ES kosmetikos įmonių yra MVĮ, ir 80 proc. jų turi mažiau kaip 19 darbuotojų. MVĮ tiesiogiai įdarbina maždaug du trečdalius visų ES kosmetikos sektoriaus darbuotojų.

2.5 Kalbant apie užimtumą, Europos kosmetikos pramonėje dirba maždaug 150 000 žmonių. Nuo 1999 m. Europos sektorius nuolat kūrė naujas darbo vietas (kasmetinis 1,2 proc. augimas).

2.6 Nepaisant tiesioginio užimtumo, kosmetikos sektorius turi didelį netiesioginį poveikį užimtumui, pavyzdžiui, mažmeinei prekybai, platinimui ir transportavimui. Manoma, kad kosmetikos pramonė netiesiogiai sukuria maždaug 350 000 darbo vietų.

⁽¹⁾ COM(2008) 49 galutinis — 2008/0025 (COD).

2.7 Todėl analizuojant šio pasiūlymo poveikį reikėtų atsižvelgti į ES kosmetikos sektoriaus MVĮ interesus ir nuomonę.

2.8 Nuo 1999 m. Bendrijos vidaus eksporto apimtis kasmet augo vidutiniškai 5 proc., o vertė — vidutiniškai 6,5 proc.

2.9 Kosmetikos pramonė — tai tarptautinis verslas, o Europa yra labai svarbus jo dalyvis. Šio sektoriaus tarptautinis pobūdis yra ypač aktualus ES, kuri eksportuoja daugiau kosmetikos gaminių nei importuoja. 2005 m. ES kosmetikos gaminių eksportas siekė 16 mlrd. eurų, o importas — 4,4 mlrd. eurų.

2.10 Padėtis įvairiose valstybėse narėse yra skirtinga. Būtų galima pateikti Lenkijos pavyzdį. Didelė Lenkijos kosmetikos sektorius dalis yra vis dar nepriklausoma, joje dirba daugiau kaip 400 įmonių, daugiausiai MVĮ. Lenkijos kosmetikos rinka, kurioje 2006 m. užfiksuotas 8,2 proc. augimas, o 2007 m. — 7,2 proc. augimas, ir kuri tebeturi didelį augimo potencialą, yra geras stabilaus augimo pavyzdys. Tokio augimo jau nepasiekia 5 labiausiai ekonomiškai išsivysčiusios ES valstybės (Jungtinė Karalystė, Vokietija, Prancūzija, Italija ir Ispanija).

3. Įžanga

Kosmetikos direktyva — itin išsamus ir griežtai reguliuojantis teisės aktas. Nuo 1976 m. Kosmetikos direktyva buvo pakeista 56 kartus, todėl atsirado teisinis neapibrėžtumas, įvairūs neatitikimai ir ėmė trūkti terminijos.

3.1 Siūloma nauja Tarybos direktyvos 76/768/EEB redakcija turi šiuos pagrindinius tikslus:

- panaikinti teisinius neaiškumus ir neatitikimus, kuriuos lėmė daugybė pakeitimų;
- išvengti direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę nukrypimų, dėl kurių gaminių sauga nepadidėja, o atsiranda didesnė reguliavimo našta ir patiriama daugiau administravimo išlaidų;
- supaprastinti ir suvienodinti tam tikras administracines procedūras, pavyzdžiui, pranešimo reikalavimą, „kosmetikos priežiūrą“ ir administracinį bendradarbiavimą stebint rinką;
- užtikrinti, kad į ES rinką pateikti kosmetikos gaminiai būtų saugūs, atsižvelgiant į šio sektoriaus inovacijas;
- išsaugoti taisykles, skirtas bandymams su gyvūnais, kurios buvo įtrauktos į Kosmetikos direktyvą „septintuoju pakeitimu“ 2003 m.;
- nustatyti aiškius būtiniausius reikalavimus kosmetikos gaminių saugos įvertinimui;
- suteikti galimybę ypatingais atvejais reglamentuoti CMR 1 ir 2 kategorijos medžiagas atsižvelgiant į jų realią riziką.

Pagrindiniai šio pasiūlymo priimti reglamentą elementai:

3.2 Komisijos pasiūlymas išsaugo Tarybos direktyvos 76/768/EEB taikymo sritį, o „kosmetikos gaminių“ apibrėžtis nesikeičia. Europos Komisijos vykdomų viešųjų konsultacijų metu paaiškėjo, kad dauguma subjektų pritaria naujai reglamentu išdėstyta direktyvos redakcijai.

3.3 Buvo pasiūlyta naujų apibrėžčių, pavyzdžiui, gamintojo, importuotojo, tiekimo rinkai, pateikimo į rinką, darniųjų standartų, likučių, konservantų, dažiklių, UV filtrų, nepageidaujamo poveikio, rimto nepageidaujamo poveikio, pašalinimo ir išėmimo apibrėžtys. Tačiau nebuvo pasiūlyta pagrindinio termino „kosmetikos gaminių“ apibrėžtis.

3.4 Įvedama Bendrijoje įsisteigusio atsakingo asmens sąvoka. Aprašoma atsakomybė už gaminius, kuriuos vartotojas įsigyja ne ES teritorijoje, pavyzdžiui, internetu.

3.5 Įtraukti „naujojo požiūrio“ elementai: gerosios gamybos praktikos, mėginių ėmimo ir tyrimų, kartu informacijos apie kosmetikos gaminius srityse paminėti darnieji standartai, apie kuriuos daroma nuoroda teisės aktuose.

3.6 Nustatyti būtiniausi reikalavimai, susiję su kosmetikos gaminių saugos įvertinimu ir gaminių informacijos byla. Reglamentu projekto I priedas skirtas kosmetikos gaminių saugos ataskaitai. Kosmetikos gaminių sauga vertinama pagal jo ingredientų toksiškumą.

3.7 Buvo pasiūlyta diferencijuota tvarka kancerogeninėmis, mutageninėmis arba toksiškomis reprodukcijai (CMR) klasifikuojamoms medžiagoms įvertinti remiantis rizika (o ne pavojumi), vietoje pastaryjų vertinimo pagal pavojų tvarkos. Apskritai, ir toliau bus draudžiamos CMR 1 ir 2 kategorijų medžiagos. Tačiau vadovaujantis naujuoju požiūriu, laikantis griežtų sąlygų, leidžiama naudoti CMR 1 ir 2 kategorijos medžiagas, jeigu patvirtinama, kad jas saugu naudoti kosmetikos gaminiams.

3.8 Naujajame pasiūlyme toliau laikomasi bendrosios strategijos, draudžiančios gatavų gaminių bandymus su gyvūnais, ir paliekami terminai, nuo kada bus uždrausta prekiauti kosmetikos gaminiiais, kurių ingredientai arba ingredientų deriniai buvo bandomi su gyvūnais.

3.9 Buvo suderinti nepageidaujamo poveikio ir rimto nepageidaujamo poveikio valdymo principai. Duomenys apie nepageidaujamą poveikį ir rimtą nepageidaujamą poveikį turi būti įtraukti į kosmetikos gaminių saugos ataskaitą ir skelbiami visuomenei. Be to, apie rimtą nepageidaujamą poveikį turi būti aktyviai pranešama kompetentingoms institucijoms.

3.10 Buvo pasiūlyta pranešimus teikti supaprastintai, centralizuotai, elektroniniu būdu, laikantis „vieno langelio“ principo. Iki šiol, prieš pateikiant kosmetikos gaminių į rinką, reikėjo apie tai atskirai pranešti kiekvienai valstybei narei. Informacijos pobūdis kiekvienoje valstybėje narėje yra skirtingas. Be to, keletas valstybių narių reikalauja atskirai pranešti apie gaminių apsinuodijimo kontrolės centrams.

3.11 Sustiprintas kompetentingų institucijų administracinis bendradarbiavimas ir gerosios administracinės praktikos taikymas.

4. Bendrosios pastabos

4.1 Komitetas pritaria reglamento projekto tikslams: supaprastinti ir suvienodinti tam tikras administracines procedūras, kartu užtikrinant aukštą vartotojų apsaugos lygį. Siūlomas reglamentas neabejotinai yra skaidrus. Reglamento teisinės nuostatos išaiškina ankstesnes teises dviprasmybes, dėl kurių teisės aktas buvo skirtingai aiškinamas ir taikomas.

4.2 Direktyvos 76/768/EEB išdėstymas reglamentu užtikrins vienodą teisinių nuostatų, didinančių laisvą prekių judėjimą bendrojoje rinkoje, taikymą ir supaprastins administracines procedūras ES rinkose.

4.3 Nors supaprastinus administracines procedūras sumažėtų tam tikrų išlaidų (pavyzdžiui, susijusių su pranešimais apie gaminius ir pranešimais apsinuodijimų kontrolės centrams), tikėtina, kad siekiant įgyvendinti naujus gaminio informacijos bylos reikalavimus ir darnųjį standartą EN ISO 22716 (GMP) MVĮ patirs didelių išlaidų. Reikėtų pabrėžti, jog dabartinės teisinės nuostatos nereikalauja tokių detalių toksikologinių duomenų kaip siūlomas reglamentas.

4.4 Galima tikėtis, kad papildomos išlaidos, kurios atsiranda dėl reglamento reikalavimų, labai priklausys nuo įmonės dydžio. Su gaminių informacijos bylų ir saugos įvertinimo parengimu susijusių išlaidų našta visų pirma pajus MVĮ, kurios, laikydamosi dabartinių teisinių nuostatų, iki šiol parengdavo labai elementaraus lygio duomenis.

Stambių tarptautinių įmonių atveju, atsižvelgiant į jų kompetenciją, žmogiškuosius išteklius, technines priemones ir galimybes pasinaudoti trečiųjų šalių gamybine, prekybine ir mokslinė patirtimi, didelio išlaidų padidėjimo tikėtis nereikėtų. Kelete ES rinkų veikiančioms didelėms gamybinėms įmonėms centralizuota Europos informavimo sistema neabejotinai supaprastins ligšiolines administracines procedūras. Todėl iš dalies sumažės su pranešimu susijusios išlaidos. Be to, tarptautinės įmonės jau įdiegė pranešimo sistemas apie savo gaminių pagrindines formules.

4.5 MVĮ atveju galima tikėtis, jog pastebimai išaugs išlaidos, susijusios su gerąja gamybos praktika, saugos įvertinimu ir gaminio informacijos bylos rengimu, nekalbant apie visus reikiamus bandymus.

Vien su moksliniais tyrimais, gaminių informacijos bylomis ir saugos įvertinimu susijusių MVĮ išlaidų padidėjimas gali siekti net 100 proc. kiekvienai naujai į rinką pateikiamai formulei. Todėl smarkiai išaugs MVĮ gamybos sąnaudos ir keisis gaminių mažmeninė kaina, taigi poveikį pajus ir vartotojai.

Reikia turėti omenyje, kad MVĮ gamina mažesnius produktų kiekius nei stambios tarptautinės įmonės, kurios gaminius parduoda didelėmis apimtimis. Todėl vienam produktui tenkančios išlaidos moksliniams tyrimams, gaminio informacijos bylai ir saugos įvertinimui yra daug didesnės MVĮ atveju.

Komisijos atliktas poveikio įvertinimas parodė, jog tokia padėtis gali būti netinkama tokioms valstybėms narėms, kuriose yra daug mažųjų ir vidutinių įmonių, pavyzdžiui, Ispanijai, Italijai, Lenkijai arba Bulgarijai.

4.6 Reikėtų mažinti neigiamą finansinį poveikį MVĮ, pavyzdžiui, nurodant, kad gaminio informacijos byla ir saugos įvertinimas rengiami laikantis naujųjų reikalavimų pirmą kartą į rinką pateikiamiems gaminiams. Atrodytų, kad būtina pratęsti pereinamąjį laikotarpį, skirtą gaminių informacijos bylų atnaujinimui ir jau rinkoje esančių produktų saugos vertinimui.

4.6.1 Komitetas pritaria 36 mėnesių reglamento įsigaliojimo terminui. Tačiau jis rekomenduoja nustatyti kitą 24 mėnesių pereinamąjį laikotarpį gaminių informacinių bylų atnaujinimui ir jau rinkoje esančių kosmetikos gaminių saugos įvertinimui.

4.7 Komitetas teigiamai vertina apibrėžčių parengimą. Jos padės aiškinti reglamento nuostatas, sumažės teisinių neaiškumų ir neatitikimų. Tačiau nepasiūlyta nauja kosmetikos gaminių apibrėžtis. Kosmetikos pramonė yra labai novatoriška, kiekvienais metais rinkai pasiūlomi nauji tobulesni gaminiai ir gaminių rūšys. Todėl gali kilti problemų, susijusių su gaminio priskyrimu tam tikrai kategorijai (kosmetika, farmacijos gaminiai ir pan.), ir problemų dėl „ribinių“ gaminių. Todėl būtina pradėti švietimo ir informavimo kampanijas bei stiprinti rinkos kontrolę šioje srityje.

4.8 Komitetas teigiamai vertina pasiūlytą „atsakingo asmens“ sąvoką. Galimybė nustatyti atsakingą asmenį, kuriuo gali būti kita nei gamintojas įmonė, yra naudinga ir dera su dabartine rinkos praktika, pavyzdžiui, užsakomosiomis paslaugomis ir privačiu ženkliniu. Su atsakingu asmeniu susijusios nuostatos numato atsakomybę už gaminius, kuriuos vartotojas išigyja ne ES teritorijoje, pavyzdžiui, internetu.

4.9 Be to, Komitetas mano, kad reikėtų apibrėžti ir kitas sąvokas, tuo užtikrinant teisinį tikrumą, pirmiausia todėl, kad pasirinkta teisinė priemonė yra reglamentas. Tai visų pirma taikytina „kvepalams“ ir „aktyviam ingredientui“.

4.10 Komitetas pritaria pasiūlymui apsinuodijimų kontrolės centrams apie kosmetikos gaminius ir gaminių pagrindines formules pranešti elektroniniu būdu. Tai neabejotinai suvienodins administracines procedūras ES rinkoje.

4.11 Komitetas sutinka, jog reikia taikyti naujojo požiūrio principus kosmetikos gaminiams skirtiems teisės aktams. Taikant darniuosius standartus, kuriuos gamintojai ir kompetentingos institucijos galėtų taikyti savanoriškai, atsirastų galimybė suvienodinti naudojamą metodiką. Darnieji standartai yra gera saviregulavimo priemonė, kuri kosmetikos pramonėje noriai ir naudingai taikoma. Tačiau Komitetas abejoja, ar galima aklaik taikyti naujojo požiūrio principus. Vartotojų sveikatos ir saugos klausimus turi reguliuoti atitinkami reglamentai.

4.12 Komitetas teigiamai vertina nuorodą į darniuosius standartus, susijusius su gaminio informacija. Tačiau darnieji standartai turėtų būti skirti veiksmingumo vertinimo metodams, kurie naudojami informacijai patvirtinti, o ne pačiai informacijai. Informacija apie gaminio poveikį gali būti įvertinama naudojant patikimus ir atkartojamus metodus. Be to, darniaisiais standartais reikėtų atsižvelgti į mokslinę ir technologinę pažangą bei į didžiulę šios srities apimtį.

4.13 Komitetas palankiai vertina siūlymą įvesti diferencijuotą tvarką, skirtą kancerogeninėmis, mutageninėmis arba toksiškoms reprodukcijai (CMR) klasifikuojamoms medžiagoms, nurodytoms Direktyvoje 67/548/EEB (12 straipsnio 2 dalis), įvertinti remiantis rizika. Reikėtų ir toliau drausti naudoti tokias medžiagas. Tačiau pagal dabartinę sistemą medžiagos vertinamos pagal jų keliamą pavojų (t. y. medžiagoms būdingas savybes), neatsižvelgiant į medžiagų dozę ir poveikį. Pavyzdžiui, gali būti uždraustas etanolis (t. y. alkoholis), jeigu jis bus iš naujo priskirtas CMR 1 ir 2 kategorijos medžiagoms, nors jį galima saugiai naudoti kosmetikos gaminiuose. Reglamento projekte numatyta, kad CMR 1 ir 2 kategorijų medžiagos kaip junginiai gali būti naudojami kosmetikos gaminiuose tik tuo atveju, jei tuo pat metu tenkinamos trys sąlygos (12 straipsnio 2 dalis). Tačiau viena iš sąlygų yra ta, kad tokios medžiagos turi būti teisėtai naudojamos maiste ir maistiniuose gaminiuose. Tačiau taip pat galimi atvejai, kai CMR 1 arba 2 kategorijai priskirtos medžiagos, laikomos saugiomis naudoti kosmetikos gaminiuose, yra draudžiamos naudoti maisto produktuose (pvz., formaldehidai, boro rūgštis ir kt.). Parengtos teisinės nuostatos draudžia bet kokių tokių medžiagų taikymą kosmetikos pramonėje.

4.14 Komitetas pripažįsta būtinybę nustatyti pereinamąjį laikotarpį rinkoje jau esančių gaminių informacijos bylai ir

saugos įvertinimui pritaikyti (34 straipsnis). Projekte nepatikslinkama, ar pereinamasis laikotarpis taikomas pateikiamiems į rinką gaminiams, ar ir gaminiams, kurie jau yra rinkoje. Nustačius tokį patį pereinamąjį laikotarpį (36 mėnesius) visiems gaminiams, įskaitant jau esančius rinkoje, gali atsitikti taip, kad teisėtai į rinką pateikti gaminiai turės būti iš jos pašalinti dėl neatnaujinto ženklinimo arba neatnaujintos gaminio informacijos bylos. Komitetas pritaria 36 mėnesių reglamento įsigaliojimo terminui. Tačiau rekomenduoja nustatyti kitą 24 mėnesių pereinamąjį laikotarpį po reglamento įsigaliojimo gaminių informacijos bylų atnaujinimui ir jau rinkoje esančių kosmetikos gaminių saugos įvertinimui.

Dokumente SEC(2008) 117, kuriame pateikiamas ir poveikio įvertinimas, Europos Komisija teigia, kad visi turimi statistiniai duomenys rodo, jog nepageidaujamų reakcijų į kosmetikos gaminius skaičius yra labai nedidelis. (...) Be to, įsigaliojus Kosmetikos direktyvai, kosmetikos pramonėje, ne taip kaip, pavyzdžiui, maisto sektoriuje, nebuvo kilusi didesnė krizė dėl saugos.

5. Konkrečios pastabos

5.1 Komitetas žino, kad kai kurias Komisijos pasiūlymo nuostatas gali būti sunku įgyvendinti. Tai ypač pasakytina apie gaminių informacijos byloms ir saugos įvertinimui reikalingų duomenų apimtį (7 straipsnis ir I priedas).

5.2 7 straipsnyje nustatytą saugos įvertinimą turi vykdyti nepriklausoma trečioji šalis, t. y. nepriklausanti tai pačiai įmonei.

5.3 Neaiškus 7 straipsnio 3 dalies terminas „neklklininiai saugos tyrimai“. Remiantis turima informacija, ES valstybės narės šį terminą aiškina skirtingai. Pavyzdžiui, pagal Lenkijos kompetentingų institucijų aiškinimą klinikiniai tyrimai būtų vaistų tyrimai. Todėl moksliniai tyrimai su savanoriais, atliekami norint įvertinti kosmetikos gaminius (odos tyrimai, suderinamumo tyrimai, instrumentinė analizė), negali būti laikomi klinikiniais tyrimais. Tačiau jų negalima laikyti neklklininiais tyrimais pagal reglamento projekto 7 straipsnio 3 dalį. Pagal Direktyvą 2004/10/EB nuostatos dėl gerosios laboratorinės praktikos netaikomos bandymams, kuriuose dalyvauja žmonės.

5.4 Be to, dėl reikalavimo, kad visi toksikologiniai bandymai ir analizė, reikalingi atlikti saugos įvertinimą, būtų atliekami taikant gerosios laboratorinės praktikos principus, negalima naudoti didelės dalies duomenų, esančių toksikologinių duomenų bazėse ir pateikiamų moksliniuose leidiniuose, kurie yra vertingas informacijos šaltinis. Net ir naujausiuose moksliniuose leidiniuose retai nurodoma, ar tam tikrus bandymus atlikusios laboratorijos atitinka (neatitinka) gerosios laboratorinės patirties reikalavimus.

5.5 Sunkumų gali kilti laikantis I priedo 2 ir 4 dalyse išdėstytų nuostatų, susijusių su pakuotės medžiagų grynumo ir stabilumo vertinimu, sudėtinių medžiagų tarpusavio sąveikos, kosmetikos gaminio stabilumo poveikio jo saugai įvertinimu ir nuoroda apie atidaryto gaminio naudojimo trukmę, kadangi nėra bendrai naudojamų ir pripažintų metodų, pavyzdžiui, tarptautinių arba Europos standartų, nepaskelbti ir moksliniai leidiniai šia tema. Šiuo metu tokių duomenų neturime.

5.5.1 Komitetas teigiamai vertina I priedo (Kosmetikos gaminio saugos ataskaita) turinį, kiek tai susiję su minimaliais reikalavimais duomenims ir bandymams, kuriuos reikia atlikti rengiant gaminio bylą. Tai pagerins gaminio informacijos bylos kokybę, sudarys geresnes sąlygas rinkos kontrolei, taigi prisidės prie vartotojų saugos.

5.6 Nepastebėto žalingo poveikio lygio (angl. NOAEL) vertė, reikalinga apskaičiuoti saugos koeficientą, daugumai medžiagų nėra nustatyta. Jeigu bus reikalaujama nustatyti NOAEL vertę, bus atliekami bandymai su gyvūnais, prieštaraujantys ES politikai skatinti alternatyvius metodus. Tai taip pat prieštarauja 14 straipsnio nuostatoms (Bandymai su gyvūnais).

5.6.1 Todėl naujajame teisės akte reikėtų aiškiai nurodyti, kokius bandymus su kosmetikos gaminiuose naudojamomis medžiagomis turi atlikti gamintojai, norėdami nustatyti galimus pavojus vartotojų sveikatai.

5.7 Komitetas nepritaria tam, kad ingredientų sąrašas gali būti nurodomas vien ant pakuočių (15 straipsnio g punktas), ir mano, kad jį reikia privalomai nurodyti ant paties gaminio

(pirminės pakuotės), išskyrus tokius atvejus, kai tai akivaizdžiai neįmanoma.

5.8 Komitetas mano, kad ant kosmetikos gaminių turi būti ypatingi įspėjimai dėl jų naudojimo poveikio vaikams, aiškiai ir matomai nurodant amžių, nuo kurio gaminius galima naudoti, ir kad juos reikia laikyti vaikams nepasiekiamoje vietoje.

5.9 Komitetas taip pat mano, kad reglamente turi būti aiškiai nustatyta, kad kosmetikos gaminių nuotolinės prekybos atveju nuotolinės prekybos skelbimuose turi būti nurodoma tokia pati informacija, kuri turi būti skelbiama ant etikečių ir pakuočių, kai šie gaminiai parduodami parduotuvėse.

5.10 Komitetas pritaria, jog reikia didinti spaudimą siekiant kompetentingų valdžios institucijų administracinio bendradarbiavimo ir geros administravimo praktikos taikymo.

5.11 Komitetas pritaria ankstesnių priedų, skirtų kosmetikos gaminiuose uždraustų naudoti ir su apribojimais leidžiamų naudoti medžiagų sąrašus, pataisymui, papildant juos CAS ir EINECS numeriais bei INCI pavadinimais bei sukuriant elektroninių kosmetikos gaminių ingredientų sąrašą.

5.12 Teisingai buvo atsisakyta buvusio Direktyvos 76/768/EEB priedo. Suskirstymas į kategorijas ankstesniame sąrašė buvo palyginti atsitiktinis, be to jame buvo daug pasikartojančių kategorijų grupių, pavyzdžiui, „makiažo pudros“ ir „makiažo gaminiai bei jo valikliai“. Ankstesnis sąrašas jau yra pasenęs — rinkoje atsirado naujų gaminių kategorijų, pavyzdžiui, anticeliulitiniai pleistrai arba makiažo nuvalymui skirtos servetėlės su veikliosiomis medžiagomis.

2008 m. birželio 11 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią Direktyvos 2001/82/EB ir Direktyvos 2001/83/EB nuostatas dėl vaistų rinkodaros pažymėjimų sąlygų keitimo

COM(2008) 123 galutinis — 2008/0045 (COD)

(2009/C 27/08)

Europos Sąjungos Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 95 straipsniu, 2008 m. balandžio 3 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, iš dalies keičiančios Direktyvos 2001/82/EB ir Direktyvos 2001/83/EB nuostatas dėl vaistų rinkodaros pažymėjimų sąlygų keitimo.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. birželio 11 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Carmelo Cedrone.

446-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. liepos 9 d., Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 127 nariams balsavus už ir 7 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK pritaria pasiūlymui dėl direktyvos, iš dalies keičiančios Direktyvą 2001/82/EB ir Direktyvą 2001/83/EB (COM(2008) 123 galutinis), pripažindamas, kad šie pakeitimai užtikrina visus vaistus reguliuojančių taisyklių suderinimą, neatšizvelgiant į jų rinkodaros pažymėjimų išdavimo procedūrą

1.2 Tų pačių kriterijų taikymas visiems vaistams užtikrina ne tik tuos pačius kokybės, saugos ir veiksmingumo kriterijus, bet ir aukštą visuomenės sveikatos apsaugos lygį, geriau veikiančią vidaus rinką ir pašalina nereikalingą administracinę ir finansinę naštą įmonėms.

1.3 EESRK visuomet rėmė ir toliau remia Komisijos pastangas gerinti vaistų saugą, kuri yra nepaprastai svarbus veiksnys užtikrinant žmonių ir gyvūnų sveikatą.

1.4 EESRK sutinka, kad reikia įgalioti Komisiją išplėsti Reglamente (EB) Nr. 1084/2003 taikymo sritį, kad ji apimtų pakeitimus po išdavimo, neatšizvelgiant į taikytą procedūrą, ir taip išvengti bet koks trukdymo vaistams laisvai judėti. Komitetas taip pat pabrėžia būsimų nuostatų, kurias turės priimti Komisija, svarbą.

1.5 EESRK dar kartą pabrėžia savo įsitikinimą, kad būtina sparčiau kurti bendrąją rinką, taip pat tuose sektoriuose, kur tai neįvyko arba įvyko iš dalies.

2. Aplinkybės

2.1 2001 m. lapkričio mėn. Komisija dviem priemonėmis, t. y. Direktyva 2001/82/EB dėl Bendrijos kodekso,

reglamentuojančio veterinarinius vaistus, ir Direktyva 2001/83/EB dėl Bendrijos kodekso, susijusio su žmonėms skirtais vaistais ⁽¹⁾, pristatė plačias vaistų reguliavimo reformas.

2.2 Pirmiau minėti teisės aktai pratęsė išsamią reformą, pradėtą 1993 m. įsteigiant Europos vaistų agentūrą, kaip nustatyta Reglamente (EEB) Nr. 2309/93, ir įgyvendinant naują farmacijos gaminių rinkodaros pažymėjimų išdavimo tvarką ⁽²⁾.

2.3 Vadovaujantis laisvo prekių judėjimo principu, šiame reglamente nuo 1995 m. sausio 1 d. buvo numatyta taikyti dvi vaistų rinkodaros pažymėjimų išdavimo procedūras:

a) „centralizuota“ procedūra Europos vaistų agentūros išduotiems rinkodaros pažymėjimams, taikytina visoje ES, yra privaloma visiems biotechnologiniams vaistams ir pasirinktina naujai sukurtiems farmacijos produktams;

b) vadinamoji „decentralizuota“ nacionalinė procedūra, suteikianti teisę kompetentingoms nacionalinės valdžios institucijoms išduoti rinkodaros pažymėjimus. Ši procedūra leido taikyti specialias savitarpio pripažinimo taisykles prekybai kitose ES šalyse vaistais, kuriems rinkodaros pažymėjimus išdavė konkreti valstybė narė.

2.4 Šių rinkodaros pažymėjimų išdavimo procedūrų tikslas — užtikrinti tinkamą naudos ir rizikos santykio įvertinimą ir apibrėžti aukštus kokybės, saugos ir veiksmingumo kriterijus, skirtus žmonių ir gyvūnų sveikatai ES užtikrinti.

⁽¹⁾ OL L 311, 2001 11 28.

⁽²⁾ OL L 214, 1993 8 24.

2.5 Direktyva 2001/82/EB ir Direktyva 2001/83/EB sustiprina šias svarbiausias garantijas, pateikdamos konkrečias farmakologinio budrumo nuostatas, siekiant aukšto visuomenės sveikatos apsaugos lygio, numatant dažnesnę kontrolę ir griežtesnius ir tikslingesnius pranešimo apie nepageidaujamą šalutinį poveikį kriterijus.

2.6 Periodiškai tikrindama, kaip veikia farmacijos gaminių rinkodaros pažymėjimų sistema, Komisija nustatė problemas, susijusias su pakeitimais, kurie galimi po to, kai valstybė narė išduoda rinkodaros pažymėjimus, sudarančius daugiau kaip 80 proc. visų išduodamų vaistų rinkodaros pažymėjimų.

2.7 Šiems pakeitimams, įvykstantiems išdavus nacionalinius rinkodaros pažymėjimus, skirtas Reglamentas (EB) Nr. 1084/2003 ir Reglamentas (EB) Nr. 1085/2003, bet pastarieji apima tik gamybos procesus, farmacinės pakuotės ir intelektinę nuosavybę. Šiuose reglamentuose nesprenžiami esminiai klausimai, pvz., naujų terapinių indikacijų įtraukimas ar vartojimo būdų pakeitimas.

2.8 Todėl procedūros po pažymėjimo išdavimo kai kuriais atvejais atskirose valstybėse narėse gali skirtis, taigi tam pačiam gaminiui gali būti imta taikyti skirtingas taisykles ir klasifikacijas. Dėl skirtingo to paties gaminio terapinio klasifikavimo ar naudojimo gali būti taikomas skirtingas sveikatos apsaugos lygis, ką jau kalbėti apie tai, kad tai kartais gali dirbtinai trukdyti numatytam laisvam vaistų judėjimui Europos Sąjungoje.

3. Komisijos pasiūlymas

3.1 Siekdamą išvengti skirtingų sąlygų taikymo tiems patiems farmacijos produktams, Komisija nusprendė pateikti pasiūlymą iš dalies pakeisti Direktyvą 2001/82/EB ir Direktyvą 2001/83/EB, pageidaudama, kad Reglamentas (EB) Nr. 1084/2003, dabar taikomas farmacijos produktams pagal centralizuotą procedūrą, būtų taikomas visiems vaistams, neatsižvelgiant į procedūrą, pagal kurią jiems buvo išduoti rinkodaros pažymėjimai.

3.2 Svarstomas pasiūlymas pateikiamas pagal supaprastinimo iniciatyvas, numatytas Komisijos 2008 m. teisėkūros ir darbo programos 2 priede. Šio pasiūlymo pagrindas — teisės akto pakeitimas, iš dalies pakeičiant keletą Direktyvos 2001/82/EB ir Direktyvos 2001/83/EB straipsnių, susijusių su Reglamento (EB) Nr. 1084/2003 taikymu, kuris tuo būdu bus pradėtas taikyti visiems vaistams.

3.3 Jeigu būtų ir toliau laikomasi dabartinės tvarkos, keliose ES šalyse vaistais prekiauti norinčioms įmonėms tektų bereikalinga administracinė ir finansinė našta. Šios įmonės susiduria su įvairiomis atskirų valstybių narių taikomomis taisyklėmis ir jų atitinkamais administraciniais reikalavimais, kurie, be to, gali sukurti *de facto* dirbtinę kliūtį laisvos prekybos principui.

3.4 Pasiūlymas yra grynai teisinio pobūdžio ir juo numatyta iš dalies pakeisti teisinį Reglamento (EB) Nr. 1084/2003 pagrindą, įgaliojant Komisiją pakeisti šio reglamento taikymo sritį, kad būtų veiksmingai suderintos rinkodaros pažymėjimų taisyklės.

3.5 Komisija pabrėžia, kad šis teisės akto pakeitimas grindžiamas išsamių konsultacijų su visomis suinteresuotosiomis šalimis rezultatais, o teisinis pakeitimas (viena iš daugelio galimybių) buvo pasirinktas, manant, kad jis padės pasiekti geriausią suderinimą po pažymėjimo išdavimo, laikantis aukštų visuomenės sveikatos standartų ir teisinio nuoseklumo.

3.6 Siūlomi straipsnių pakeitimai grindžiami EB sutarties 95 straipsniu, kuriame numatoma naudoti bendro sprendimo procedūrą, ir atitinka subsidarumo bei proporcingumo principus.

4. Bendrosios pastabos

4.1 EESRK pritaria pasiūlymui iš dalies keisti Direktyvą 2001/82/EB ir Direktyvą 2001/83/EB ir pripažįsta, kad šie pakeitimai užtikrina visus vaistus reguliuojančių taisyklių suderinimą, aukštą sveikatos apsaugos lygį, veiksmingą vidaus rinkos veikimą ir kartu pašalina nereikalingą administracinę ir finansinę įmonių naštą.

4.2 Kaip ir ankstesnėse nuomonėse šiuo klausimu, EESRK remia Komisijos pastangas gerinti vaistų saugą, kuri yra nepaprastai svarbus veiksnys užtikrinant žmonių ir gyvūnų sveikatą ir netgi skatina Komisiją tą daryti.

4.3 Todėl EESRK pritaria taisyklių, reguliuojančių visus vaistus, neatsižvelgiant į jų rinkodaros pažymėjimų išdavimo procedūras, suderinimui paprastu teisės akto pakeitimu, kartu pašalinant bet kokias būsimas kliūtis laisvajai prekybai tokiais produktais.

4.4 Nors ir pritardamas teisinės bazės pakeitimui EESRK laukia šiuo metu rengiamo teisinio pasiūlymo, manydamas, kad jis turės didesnės įtakos farmacijos sektoriaus ateičiai.

2008 m. liepos 9 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl paprastų slėginių indų (Kodifikuota redakcija)

COM(2008) 202 galutinis — 2008/0076 (COD)

(2009/C 27/09)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 95 straipsniu, 2008 m. gegužės 26 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl paprastų slėginių indų (Kodifikuota redakcija).

Komitetas, remdamasis tuo, kad pasiūlymas yra visiškai priimtinas ir kad dėl jo Komitetas neturi pastabų, 446-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. liepos 9–10 d. (2008 m. liepos 9 d. posėdis), 142 nariams balsavus už ir 6 susilaikius, nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl siūlomo dokumento.

2008 m. liepos 9 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Į krovinių vežimą orientuoto geležinkelių tinklo link

COM(2007) 608 galutinis

(2009/C 27/10)

Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2007 m. spalio 18 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Į krovinių vežimą orientuoto geležinkelių tinklo link.

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. birželio 5 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas **Stéphane Buffetaut**.

446-ojoje-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. liepos 9–10 d. (2008 m. liepos 10 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 111 narių balsavus už ir 1 susilaikius.

1. Išvados

1.1 EESRK pritaria Komisijos išvadoms dėl krovinių vežimo geležinkelių transportu padėties Europos Sąjungoje ir mano, kad Komisijos pasiūlymai yra tinkami, nors ir gana kuklūs, atsižvelgiant į iššūkius, su kuriais susiduriama.

1.2 Komitetas mano, kad siekiant pagerinti esamą padėtį būtina:

- pasiūlyti logistikos paslaugas vietoje paprastų transporto paslaugų;
- sumažinti sąnaudas, kad būtų galima nustatyti konkurencingesnes kainas;
- teikti patikimesnes paslaugas;

— užtikrinti pakankamai trumpą pristatymo iš pradinio taško į galutinį tašką laiką;

— suteikti pasiūlai lankstumo ir geriau valdyti problemines situacijas.

1.3 Logistikos paslaugos

Pagrindinis tikslas — tai, kas geležinkelių transporte savaime yra sudėtinga, klientui turi tapti paprasta. Tam reikia nuolatinių santykių su klientais, aiškios ir patikimos informacijos, didesnės privačių vagonų pasiūlos ir pristatymo iš taško į tašką paslaugų, į kurias įeitų ir krovinių pakrovimas bei iškrovimas.

1.4 Sąnaudų mažinimas

1.4.1 Norint tai padaryti, Europoje reikia tęsti sąveikos ir techninio derinimo darbus. Laikui bėgant, kiekvienas tinklas susikūrė atskiras taisykles bei reguliavimo ir saugumo sistemas. Būtina laipsniškai suderinti visas sistemas ir kuo greičiau įdiegti Europos geležinkelių eismo valdymo sistemą (angl. ERTMS, *European Rail Traffic Management System*).

1.4.2 Skiriant reikiamas investicijas, kiekvieną kartą, kai tai bus įmanoma, reikėtų laipsniškai keisti geležinkelių transporto infrastruktūros techninius parametrus, susijusius su gabaritais, traukinio sąstato ilgiu, įkalnėmis ir nuokalnėmis ir ašies apkrova, siekiant jas pritaikyti krovinių gabenimui, kaip tai, pavyzdžiui, daroma Jungtinėse Amerikos Valstijose.

1.4.3 Akivaizdus konkurencijos didėjimas ir rinkos atvėrimas pareikalautų didesnio veiksmingumo ir produktyvumo. Šis klausimas glaudžiai susijęs nuo geležinkelio darbuotojų rengimo klausimu. Iš tiesų, į rinką ateinantys nauji veiklos vykdytojai gali susidurti su kvalifikuotų darbuotojų trūkumo problema. Todėl reikėtų pasirūpinti, kad būtų parengtos atitinkamos mokymo programos, kurios padėtų spręsti šią problemą ir leistų sukurti naujas darbo vietas aukštos kvalifikacijos darbuotojams.

1.4.4 Infrastruktūros valdytojų atliekamas kainų įvairiems vežėjams nustatymas turėtų būti persvarstytas, taip pat reikėtų tinkamiau nustatyti konkuruojančių transporto rūšių išorines išlaidas, kad būtų sukurtos laisvos ir neiškreiptos konkurencijos sąlygos.

1.4.5 Turėtų būti išnagrinėtos ir remiamos iniciatyvos, pavyzdžiui, „Betuwe line“, projektas „New Opera“ arba FERRMED, siekiant iš jų pasimokyti ir kaupti patirtį bei nustatyti gerąją praktiką.

1.5 Didesnis teikiamų paslaugų patikimumas

1.5.1 Reikėtų numatyti privalomas sutarčių normas dėl nuostolių, patirtų dėl nekokybiškų paslaugų, atlyginimo klientui, kadangi tai skatintų gerinti teikiamų paslaugų kokybę.

1.5.2 Turėtų būti dedamos pastangos gerinti įvairių paslaugų teikimo veiksnių kokybę ir patikimumą. Tai susiję tiek su pačiais geležinkelių riedmenimis, tiek ir su signalizacija, geležinkeliais arba informavimo sistemomis.

1.5.3 Paslaugų patikimumas taip pat turi būti užtikrinamas tinkamai skirstant krovinių traukinių linijas, nustatant pirmumo taisykles krovinių vežimui esant eismo susikirtimams šiose linijose, atidžiai atsižvelgiant į visų naudotojų interesus. Pavyzdžiui, būtų galima koreguoti eismo laikotarpius ir tvarkaraščius.

1.6 Pakankamai trumpas pristatymo iš pradinio taško į galutinį tašką laikas

1.6.1 Dažniausiai nurodomas krovinių vežimo geležinkeliais trūkumas yra ilgas maršrutas ir lėtas eismas. Norint tai pakeisti, reikėtų, kad krovinių vežimo linijose būtų kuo mažiau sustojimų (ar visai jų nebūtų) ir kad jos būtų suplanuotos taip, kad kiltų kuo mažiau eismo konfliktų su kitais traukiniais. Valdant veiklą, kai yra eismo konfliktų, taip pat reikėtų kiek įmanoma dažniau pirmenybę teikti krovinių vežimui. Taip pat turėtų būti kuriamos naktinių greitųjų krovinių traukinių linijos.

1.6.2 Reikėtų ir investicijų, kad infrastruktūros būtų pritaikytos didesniai greičiui, turint omenyje tai, kad geležinkelių transporte greičio didinimas reiškia leistinos ašies apkrovos mažinimą. Norint didinti dabartinį nedidelį krovinių traukinių greitį, reikia pabrėžti, jog šiuo atveju svarbiausias yra sąstato greičio pastovumas. Geriau mažesnis, bet pastovus greitis, negu dažni sustojimai ir pajudėjimai iš vietos, kurie galiausiai ir lemia vėlavimus.

1.7 Lankstumo užtikrinimas

1.7.1 Istorškai susiformavę eismo valdymo principai ir būdai, pagal kuriuos keleiviniams traukiniams teorinėse iš anksto nustatytose geležinkelių linijose nuolat teikiama pirmenybė, nevalingai lemia tai, kad nedidelis krovinių traukinio vėlavimas išvykstant (pavyzdžiui, dešimt minučių) beveik visada virsta dideliu vėlavimu atvykstant (keletas valandų ar net visa diena).

1.7.2 Dėl technologijų raidos vidutinės trukmės arba ilgalaikėje perspektyvoje bus įmanoma realiu laiku reguliuoti krovinių geležinkelių transporto eismą, o ne tik vadovaujantis iš anksto nustatytomis teorinėmis traukinių linijomis. Pasitelkus „slystančios atkarpos“ koncepciją, numatytą paskutiniame ERTMS etape, bus įmanoma naudojant tą pačią infrastruktūrą sudaryti galimybę važiuoti didesniai traukinių skaičiui ir geriau reaguoti į eismo trikdžius. Šiuo tikslu reikėtų, kad visos valstybės narės investuotų į ERTMS sistemą, kad būtų galima greičiau pasiekti įvairių nacionalinių tinklų eksploatavimo sąveikos ir tolydumo.

1.7.3 Vis dar būtina investuoti į pajėgumų didinimą apkrautose zonose bei krovos platformose, nes tai užtikrintų transporto sistemų sąveiką.

1.7.4 Rūšiavimo ir krovos stočių klausimas yra svarbus, tačiau jis neatsiejamas nuo antrinio tinklo, aprūpinančio visą teritoriją. Iš tiesų tam, kad krovinių geležinkelių transportas būtų tikrai konkurencingas, jam turi būti sudaryta galimybė nuvežti krovinį kuo arčiau kliento.

1.8 Į krovinių vežimą orientuotas geležinkelių tinklas

1.8.1 Nors šiandien nelabai realu rekomenduoti kurti transeuropinį į krovinių vežimą orientuotą geležinkelių tinklą, atskiras tinklas būtų geriausia priemonė skatinti krovinių vežimą geležinkelių transportu, padarant jį patikimesnį ir punctualesnį, pigesnį ir greitesnį. Į krovinių vežimą orientuoti koridoriai greitai gali tapti tikrove, tačiau nesant didelių transkontinentinių krovinių vežimo geležinkeliais tinklų, būtų galima didinti būtent krovinių vežimui skirtų ruožų skaičių į krovinių vežimą orientuotuose koridoriuose ir taip sujungti labai aktyvius ekonominius centrus. Puikus pavyzdys — „Betuwe line“, jungiančios Roterdamo uostą su Vokietija, sėkmė. Būtina, kad visos valstybės narės iš tikrųjų dalyvautų įgyvendinant politiką ir reglamentus, leidžiančius didinti geležinkelių konkurencingumą.

2. Esamos padėties įvertinimas

2.1 Nerimą keliantis konstatavimas

2.1.1 Nors krovinių vežimo apimtys 1995–2005 m. kasmet padidėdavo 2,8 proc., krovinių vežimo geležinkeliais dalis nuolat mažėjo, 2005 m. ji stabilizavosi ir sudaro apie 10 proc. Tai yra mažiausias procentas nuo 1945 metų.

2.1.2 Komisija teigia, kad tokių prastų rezultatų priežastis yra patikimumo trūkumas, nepakankami pajėgumai, netinkamas informacijos valdymas, lėtumas ir lankstumo stygius. Vis dėlto nepaisant šių trūkumų, esant dabartinei ekonominei padėčiai, kuomet auga prekyba, didėja spūstys keliuose, kyla degalų kainos ir vis labiau rūpinamasi aplinkos apsauga, gali atsirasti naujų galimybių.

2.1.3 Anksčiau Bendrija siekė vystyti geležinkelių transportą nustatydama tris politines kryptis:

- krovinių vežimo geležinkeliais rinkos atvėrimas pertvarkant senąsias vežėjų įmones,
- techninės sąveikos plėtojimas ir bendrųjų saugos taisyklių rengimas,
- geležinkelių tinklo vietos bendrame transeuropinio transporto tinkle nustatymas.

2.1.4 Reikia pasakyti, kad pasiekti rezultatai yra nepakankami, ypač tarpvalstybinio susisiekimo srityje.

2.2 Bendra besivystanti transporto politika

2.2.1 Baltojoje knygoje dėl Europos transporto politikos 2010 m. buvo numatyta nuo kelių transporto pereiti prie geležinkelių transporto ir sukurti „į krovinių vežimą orientuotus daugiaryšio transporto koridorius“. Kaip žinome, atsižvelgiant į tikrąją padėtį, 2006 m. ši baltoji knyga buvo persvarstyta ir aukšti siekliai persiorientuoti nuo kelių į geležinkelius buvo sumažinti, pabrėžiant tikslą plėtoti įvairių transporto rūšių deri-

nimą ir primenant būtinybę nedelsiant kurti geležinkelių tinklą, kurio prioritetas būtų krovinių vežimas.

2.2.2 Būtent ši mintis ir plėtojama Komisijos komunikate, nustatant tris tikslus: didinti pervežimo greitumą, patikimumą ir eismo pajėgumus tinkle, sukurtame šiuo metu veikiančių transeuropinių tinklų pagrindu.

3. Komisijos pasiūlymai

3.1 Komisija primena iniciatyvas, kurių jau buvo imtasi siekiant plėsti, pagerinti krovinių vežimą geležinkeliais ar jam sudaryti palankesnes sąlygas: sąveikos ir informacijos kūrimas („Europtirails“), infrastruktūros objektų statyba („Betuwe line“), koridorių kūrimas. Tačiau paaiškėjo, kad jų nepakanka.

3.2 Kalbant apie formą, numatytos trys galimybės: *status quo*, naujos priemonės į krovinių vežimą orientuotam tinklui kurti, speciali programa, skirta į krovinių vežimą orientuotam Europos geležinkelių tinklui sukurti.

3.3 Likdama ištikima antikos filosofijos principams, Komisija mano, kad *in medio stat virtus* („Dorybė — viduryje tarp dviejų kraštutinumų“), ir atmeta pirmąją ir trečiąją galimybes, pirmąją — kaip per mažai ambicingą, o kitą — kaip nelabai tikrovišką.

3.4 Siūlomi veiksmai

3.4.1 Komisija pageidauja vystyti tarpvalstybinius koridorius, kad būtų sukurtas į krovinių vežimą orientuotas tinklas. Reikėtų tiesyti koridorius, turinčius pritaikytą infrastruktūrą, ir sukurti veiksmingą valdymo bei naudojimo sistemą. Tačiau to nebus galima padaryti be valstybių narių, kaip infrastruktūros valdytojų, prisidėjimo prie šio projekto.

3.4.2 Šiuo tikslu Komisija numato tam tikrą skaičių teisinių priemonių, kurios būtų nagrinėjamos vykstant 1-ojo geležinkelių paketo persvarstymui, numatytam 2008 m., taip pat skatinimo ir finansavimo priemonės, kurios būtų finansuojamos iš šiuo metu turimų biudžeto lėšų.

3.4.3 Komisija taip pat siūlo teisiškai apibrėžti į krovinių vežimą orientuotus koridorius, paskatinti valstybes nares ir infrastruktūros valdytojus kurti į krovinių vežimą orientuotus tarpvalstybinius koridorius bei ieškoti šių struktūrų finansavimo būdų iš turimų finansinių išteklių.

3.4.4 Vienas iš krovinių gabenimo geležinkeliais trūkumų yra prasta paslaugų kokybė ir informacijos klientams trūkumas. Todėl Komisija pageidauja, kad būtų vykdoma konkreti kokybės ir skaidrumo politika bei siūlo patvirtinti teisinę priemonę dėl kokybės rodiklių skelbimo. Ji taip pat paskelbs atskaitą apie priemonės, kurių ėmėsi vežėjai, norėdami pagerinti geležinkelių paslaugų kokybę.

3.4.5 Kai kurie geležinkelių tinklo ruožai yra labai apkrauti, tai aktualiausia centrinėje Europos dalyje. Ši padėtis ateinančiais metais gali dar pablogėti. Todėl reikia investicijų į pajėgumų didinimą norint priimti ilgesnius, didesnių gabaritų traukinius, didinti ašies apkrovą bei didžiausią leidžiamą greitį. Tai reiškia, kad reikės orientuoti ir koordinuoti investicijas. Komisija koridorių valdymo struktūroms rekomenduoja parengti investicijų programas, todėl kyla finansavimo klausimas, kuris turėtų būti sprendžiamas pasinaudojant egzistuojančiomis programomis.

3.4.6 Eismo pralaidumo bei krovinių vežimo geležinkeliais veiksmingumo klausimas yra susijęs su krovinių traukinių linijų paskirstymu. Šiandien linijų skirstymo klausimus sprendžia valdytojai, tačiau jie atsižvelgia į kiekvienoje valstybėje narėje nustatytas taisykles. Taigi, linijų skirstymo taisyklių suderinimas būtų naudinga priemonė, kadangi padėtų sukurti patikimas ir pajėgias linijas.

3.4.7 Šiuo tikslu Komisija numato pasiūlyti teises nuostatas dėl tarptautinio traukinių linijų paskirstymo ir dėl pirmenybės teikimo krovinių vežimui, pavyzdžiui, tinklo trikdžių atveju.

3.4.8 Kroviniams taip pat reikia terminalų ir skirstymo stočių, bet pastaraisiais metais dėl nekilnojamojo turto rinkos spaudimo tokių stočių ir terminalų skaičius miestų zonose buvo mažinamas.

3.4.9 Skaitant Komisijos pasiūlymus akivaizdu, jog siekiant, kad siūlomos priemonės būtų sėkmingos, būtinos valstybių narių bei geležinkelių transporto sektoriaus dalyvių iniciatyvos ir susitelkimas.

3.5 Bendrosios pastabos

3.5.1 Komisijos išvados dėl padėties krovinių vežimo geležinkeliais srityje nereikalauja ypatingų komentarų ir patvirtina tai, kas jau buvo žinoma apie šio sektoriaus trūkumus. Norint pagerinti padėtį, būtina sutelkti įvairias atsakingas valstybines struktūras bei įmonių sektoriaus vadovus ne tik politinės valios bei prekybos dinamikos, bet ir finansavimo klausimais.

3.5.2 Būtent čia ir yra silpnoji vieta. Komisija siūlo tam tikras teises priemones, tačiau nenurodo skirianti kokių nors naujų asignavimų. Teisiniai veiksmai, žinoma, yra naudingi, tačiau to nepakanka. Planui įgyvendinti reikalingi finansiniai ištekliai turės būti paimti iš turimų programų. Bus sunku tai padaryti, prireiks subtilių sprendimų, kadangi veiksmai vienoje srityje neišvengiamai daro poveikį kitoje srityje.

3.5.3 Galiausiai plano sėkmė priklausys nuo to, kaip aktyviai jį įgyvendinant dalyvaus valstybės narės ir valdymo įmonės, nes pirmosios dažnai neturi lėšų ir gali turėti kitų prioritetų geležinkelių srityje, o antrųjų, kurioms vis dėlto buvo naudingas didelių priežiūros sąnaudų reikalaujančių tinklų atskyrimas nuo eksploatacijos, finansinė padėtis taip pat dažnai nėra gera.

3.6 Konkrečios pastabos

3.6.1 Į krovinių vežimą orientuotų tarpvalstybinių koridorių sukūrimas, žinoma, bus pirmoji krovinių vežimo geležinkeliais vystymo sąlyga, tačiau mes žinome, kaip iki šiol krovinių vežimas buvo aukojamas keleivių vežimo labui. Taigi, tam tikra prasme tai būtų kultūrinė revoliucija, kadangi valstybės narės turėtų susitaikyti su tam tikrais apribojimais ir skirti atskirą finansavimą, turint galvoje tai, kad visuomenei keleivinių traukinių prioritetą yra įprastas, abejonių nekeliantis dalykas. Taigi, veikiau teks kalbėti apie optimalų tinklų valdymą ir į krovinių vežimą orientuotų tinklų nustatymą, tačiau nebloginant keleivinių traukinių punktualumo ir paslaugų kokybės. Kuriant tarpvalstybinius koridorius, turėtume atsižvelgti į naujųjų ir senųjų ES valstybių geležinkelio vėžės plotį, turimus riedmenis, ES šalių kandidačių bei trečiųjų šalių krovinių srautus, Rusijos anklavą Kaliningrado srityje.

3.6.2 Informavimo bei skaidrumo klausimai, žinoma, yra svarbūs, tačiau aišku, kad klientui visų pirma svarbi kaina, pristatymo greitis, lengvai pasiekiami terminalai bei pakrovimas ir iškrovimas. Taigi, pagrindinis dalykas yra paslaugų kokybė, o ji iš dalies priklauso nuo geležinkelių eismo organizavimo mechanizmų ir didelių investicijų.

3.6.3 Kalbant apie krovinių vežimo geležinkeliais konkurencingumą, visuotinai pripažįstama, kad šis transportas yra skirtas tam tikroms prekių rūšims, pavyzdžiui, sunkiasvorėms ir didelio tonažo prekėms. Reikėtų siekti didesnės klientų įvairovės, o tai įmanoma padaryti naudojant kontenerius. Tai leistų išplėsti rinką bei padidinti konkurencingumą, turint galvoje didėjančias kuro kainas bei augantį susirūpinimą dėl tvaraus vystymosi.

3.6.4 Finansavimo klausimu Komisijos komunikate palikta spraga, kadangi nenumatytas joks specialus finansavimas, o siūlomas sprendimas pagrįstas subtiliu pasirinkimu naudojant turimus finansinius išteklius.

2008 m. liepos 10 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato dėl Europos uostams skirtos politikos

COM(2007) 616 galutinis

(2009/C 27/11)

Europos Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2007 m. spalio 18 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato dėl Europos uostams skirtos politikos.

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. gegužės 8 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Jan Simons.

446-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. liepos 9–10 d. (liepos 9 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 122 nariams balsavus už ir 5 susilaikius.

1. Išvados

1.1 EESRK teigiamai vertina Europos Komisijos komunikatą dėl Europos uostams skirtos politikos, kuriame iš esmės siūlomos privalomos teisinės galios neturinčios priemonės. Be to, EESRK remia pastangų sutelkimą kuriant stabilų investicinių klimata, tvarų uostų vystymąsi, gerą socialinę uostų aplinką ir nuoseklų Sutarties nuostatų taikymą.

1.2 Didėja Europos uostų įvairovė, turint omenyje dalyvaujančius uostus ir uostų funkcijų bei paslaugų mastą. EESRK rekomenduoja, kad ES uostams skirta politika remtų šį į rinką nukreiptą procesą, užtikrindama, kad visi Europos uostai gebėtų tvariai išnaudoti visą savo potencialą.

1.3 EESRK pritaria Komisijos iniciatyvai plėtoti į krovinių vežimą geležinkeliais nukreiptą tinklą ir reikalauja, kad valstybės narės pirmenybę teiktų pagrindinių geležinkelių tarp sienų infrastruktūros, jungiančios su uostais, projektams, tačiau stebint, kad tai nepakenktų keleiviniam geležinkelių transportui.

1.4 EESRK pritaria Europos Komisijos iniciatyvai paskelbti gaires, kad išspręstų dviprasmybes, susijusias su Bendrijos aplinkos teisės aktais dėl uostų vystymosi, ir rekomenduoja paskelbti jas iki 2008 m. pabaigos.

1.5 Europos Komisija turi paspartinti administravimo palengvinimo uostuose priemones. Todėl EESRK palankiai vertina Komisijos ketinimą pristatyti Jūrų transporto erdvę be sienų 2008 m. Komisija, pirmiausia valstybės narės, ir toliau turi modernizuoti muitines ir teikti tam didžiausią politinį prioritetą.

1.6 EESRK pritaria Komisijai, kad vienodos uostų galimybės gali būti sustiprintos sukūrus valstybės pagalbos gaires ir esant finansinių atsiskaitymų skaidrumui. Lygiai taip pat manoma, kad

Komunikate pateikti patarimai dėl koncesijų susitarimų, techninių laivybos paslaugų ir darbo jėgos susivienijimų gali būti apskritai naudingi ir aiškūs. Galiausiai Komisija turi imtis papildomų iniciatyvų konkurencijai tarp ES ir kaimyninių, ES nepriklausančių uostų užtikrinti.

1.7 EESRK pritaria Komisijos siekiui skatinti ir intensyvinti miestų ir jų uostų tarpusavio bendradarbiavimą. Pirmiausia jis ragina Komisiją atlikti išsamų socialinio ir ekonominio uostų poveikio tyrimą.

1.8 EESRK pritaria Komisijos sprendimui skatinti, kad Europos socialiniai partneriai steigtų Europos sektorinio socialinio dialogo komitetus uostuose.

2. Įžanga

2.1 Per visus pastaruosius dešimt metų EESRK aktyviai dalyvavo diskusijose dėl bendros ES uostams skirtos politikos. Atsižvelgiant į pagrindinį jūrų uostų poveikį Europos Sąjungos socialiniam ir ekonominiam vystymuisi, gerovei ir sanglaudai, tokia bendra politika turi išskirtinę papildomą naudą.

2.2 EESRK priėmė nuomones dėl Žaliosios knygos dėl jūros uostų ir laivybos infrastruktūros COM(1997) 678 ⁽¹⁾, taip pat dėl dviejų Europos Komisijos teisės aktų pasiūlymų atverti uosto paslaugų rinką Europos jūrų uostuose ⁽²⁾. Be to, 2007 m. balandžio 26 d. EESRK priėmė nuomonę savo iniciatyva dėl bendros ES uostų politikos ⁽³⁾. Turint omenyje diskusijoms dėl Uosto paslaugų direktyvos būdingus prieštaraivimus, ši nuomonė buvo skirta tiems Europos jūrų uostų politikos aspektams, dėl kurių suinteresuoti uostų sektoriaus subjektai galėtų pasiekti susitarimą.

⁽¹⁾ OL C 407, 1998 12 28.

⁽²⁾ EESRK nuomonė dėl pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl pateikimo į uosto paslaugų rinką COM(2001) 35 galutinis, OL C 48, 2001 2 21, p. 122 ir COM(2004) 654 galutinis, OL C 294, 2005 11 25, p. 25.

⁽³⁾ OL C 168, 2007 7 20, p. 57.

3. Europos Komisijos komunikatas dėl Europos uostams skirtos politikos

3.1 2007 m. spalio 18 d. Europos Komisija paskelbė savo Komunikatą dėl Europos uostų politikos. Šis komunikatas — metus trukusio konsultacinio proceso su suinteresuotomis šalimis, kurį sudarė dvi konferencijos ir šeši teminiai seminarai, rezultatas. Komunikatas parengtas pagal Komisijos bendros jūrų politikos strategiją ir yra sudedamoji krovinių transporto darbotvarkės dalis.

3.2 Naujos Europos uostų politikos tikslas yra skatinti ES uostų sistemos, galinčios įveikti ateities ES transporto poreikių iššūkius, formavimą. Anot Komisijos, šie iššūkiai yra tarptautinio vežimo paklausa, technologijų vystymasis, į aplinką išmetami teršalai ir klimato kaita, uostų, miestų ir suinteresuotų subjektų dialogas, ir galiausiai suderinamumas su skaidrumu, konkurencija ir apskritai Bendrijos taisyklių galiojančiu rinkiniu.

3.3 Komunikato politikos formavimo pasiūlymus iš esmės sudaro Sutarties nuostatų interpretavimas ir veiksmų planas su papildomomis priemonėmis, kurios dažniausiai neturi privilomos teisinės galios.

3.4 Būtent:

- uostų veiklos rezultatai ir susisiekiama iš pakrantės su atokesne valstybės teritorija;
- aplinką tausojanti uostų krovos pajėgumų plėtra;
- modernizavimas;
- vienodos galimybės — aiškumas investuotojams, operatoriams ir naudotojams;
- struktūruotas uostų ir miestų dialogas;
- darbas uostuose.

4. Bendros pastabos

4.1 EESRK pritaria naujam Komisijos komunikatui, kadangi pripažįsta strateginę uostų svarbą tiek Europos išorės ir vidaus prekybai, tiek ir jo naudą ekonominiam vystymuisi ir darbo vietų kūrimui.

4.2 EESRK pirmiausia pritaria tam, kad Komisija nesiūlo intervencinių priemonių, o pabrėžia (pagal ES sutarties nuostatų taikymo sritį) pastangų sutelkimą kuriant stabilų investicinį klimatą, tvarų uostų vystymąsi ir gerą socialinę uostų aplinką.

4.3 EESRK taip pat su pasitenkinimu pažymi, kad Komisija taiko privalomos teisinės galios neturinčias priemones kaip alternatyvą, viena vertus, teisės aktams ir, kita vertus, kiekvieno konkretaus atvejo analizei.

4.4 Nepaisant to, EESRK nori pateikti keletą konkrečių pastabų ir rekomendacijų dėl skirtingų Komisijos komunikato skyrių.

5. Konkrečios pastabos

5.1 Ekonomikos sąlygos ir Europos uostų sistemos iššūkiai

5.1.1 EESRK atkreipia dėmesį į Komisijos išvadą, kad konteinerinių krovinių judėjimas šiuo metu yra visiškai sutelktas

šiaurės Vakarų Europos uostuose. Tačiau, reikėtų pripažinti, kad ryškėja tendencija, jog vis daugiau uostų išitraukia į Europos konteinerių rinką, užuot sudėtingai keliaus vos per keletą uostų. 2006 m. labiausiai augančiais konteinerių uostais dažniausiai buvo maži ir vidutinio dydžio uostai, esantys įvairiais atstumais Europoje. Todėl uostai, išsidėstę dideliais atstumais, vis labiau konkuruoja tarpusavyje⁽⁴⁾. ES uostams skirta politika gali remti šį procesą užtikrindama, kad visi Europos uostai sugebėtų tvariai išnaudoti visą savo potencialą.

5.1.2 EESRK, be Komisijos nustatytų iššūkių sąrašo, norėtų nurodyti globalizacijos ir konsolidacijos procesą, charakterizuojantį Europos uostus ir jūrų laivybos sektorių. Šis reiškinys ypač akivaizdus konteinerių rinkoje, tačiau taip pat pasireiškia kitose rinkose, pvz., ro-ro, generalinių ir burių krovinių. Europos jūrų uostai dirba kartu su tarptautinėmis laivybos bendrovėmis. Be to, susiformavo stambios terminalų operatorių grupės, teikiančios savo paslaugas įvairiuose Europos uostuose. Visos uosto administracijos susiduria su iššūkiu užtikrinti operatorių, paslaugas teikiančių pasaulio mastu, suderinamumą ir uosto vystymosi tikslų atitikimą atitinkamos Europos politikos reikalavimams.

5.2 Uostų veiklos rezultatai ir susisiekiama iš pakrantės su atokesne valstybės teritorija

5.2.1 EESRK sutinka su Komisija, kad pirmiausia norint išspręsti klausimą, susijusį su padidėjusia paklausa uostams ir su uostais susijusiais pajėgumais, turi būti optimaliai panaudojama turima uostų infrastruktūra ir prieigos maršrutai. Be to, EESRK sutinka, kad išsami visuomenės sąnaudų ir naudos analizė turėtų būti atliekama prieš numatant naują infrastruktūros vystymą. Turi būti atsižvelgta į ekonominius, socialinius ir aplinkosaugos aspektus, kadangi tai yra ES Lisabonos strategijos ramsčiai.

5.2.2 Kaip buvo paaiškinta pirmiau, rinkos procesai krypta link didesnės Europos uostų įvairovės. Turėtų būti skatinamas principas iš apačios į viršų, kur siūlymus projektams kuria uostą valdanti institucija kartu su regioninės, o kai kur ir nacionalinės valdžios institucijomis. Žinoma tai nekeičia fakto, kad ES ir toliau formuluos tikslus bei nustatys gaires.

⁽⁴⁾ Atsižvelgiant į ilgalaikę perspektyvą, vidutinė Hamburgo-Havro regiono uostų Europos konteinerių rinkos dalis nuo 61 proc. 1975 m. sumažėjo iki 48 proc. 2003 m., o Viduržemio regiono uostų rinkos dalis padvigubėjo — nuo 18 proc. 1975 m. iki 36 proc. 2003 m. Be to, uostų koncentracijos lygis Europoje konteinerių transporto atžvilgiu (matuojamas Gini koeficientu) nuo 1990 m. nuolat smuko, išskyrus patekimo į Europos rinką punktų, kur jis kilo. 2006 m. sparčiausiai augo (santykinai) vidutinio dydžio ir maži uostai įvairiuose Europos regionuose (Amsterdamas, Sinesas, Rauma, Konstanca, Kotka, Talinas, Brėmerhafenas, Zebriugė ir Gdynė) (šaltinis: Antverpeno transporto ir jūros administravimo institutas, Antverpeno universitetas). Tai labai skiriasi nuo padėties Jungtinėse Valstijose, kur per tą patį laikotarpį uostų koncentracijos lygis smarkiai pakilo. Šaltinis: Notteboom, T. (2007), *Market report on the European seaport industry* (Europos jūros uostų pramonės rinkos ataskaita), kuriame naudojami Eurostat ir atskirų uostų pateikti duomenys.

5.2.3 Norėdama išspręsti nesklaidumus, Komisija gali panaudoti transeuropinio transporto tinklo 2010 m. vidurio laikotarpio įvertinimą dėl susisiekimo iš pakrantės su atokesne valstybės teritorija uostose. Nepaisant to, ES ir toliau turėtų rengti tikslus ir teikti gaires.

5.2.4 Be to, EESRK dar kartą prašo Komisijos paspartinti pastangas ištaisyti likusius nesklaidumus, susijusius vykstant iš pakrantės į atokesnę valstybės teritoriją, taikant bendras transporto politikos priemones, ypač atsižvelgiant į vidaus vandens kelius ir krovinių vežimą geležinkeliais. Pirmiausia geležinkeliai išlieka didele kliūtimi, trukdančia optimaliam uostų darbui ir jų integravimui į logistikos grandines. Šiuo atžvilgiu EESRK pritaria Komisijos iniciatyvai plėtoti į krovinių vežimą geležinkeliais orientuotą tinklą ir ragina valstybes nares pirmenybę teikti pagrindinių tarpvalstybinių geležinkelių infrastruktūros, jungiančios su uostais, projektų įgyvendinimui, tačiau stebint, kad tai nepakenktų keleiviniam geležinkelių transportui.

5.3 Aplinką tausojanti uostų krovos pajėgumų plėtra

5.3.1 EESRK itin palankiai vertina Komisijos iniciatyvą paskelbti gaires dėl Bendrijos aplinkos teisės aktų dėl uostų vystymo taikymo. Tai reikštų svarbų žingsnį pirmyn sprendžiant kai kuriuose ES teisės aktuose susidariusius prieštaravimus, pvz., paukščių, buveinių, vandens pagrindų direktyvose. Suvokdamas šio klausimo skubumą, EESRK rekomenduoja šias gaires paskelbti iki 2008 m. pabaigos.

5.3.2 Be to, EESRK taip pat ragina Komisiją apsvarstyti papildomas priemones uostų vystymo projektų teisiniam statusui sustiprinti ir esamiems teisės aktams supaprastinti, kaip išsamiau apibūdinama EESRK nuomonėje savo iniciatyva ⁽⁵⁾.

5.3.3 Aiškiai teigdamas, kad užteršti nešmenys turi būti tinkamai tvarkomi, EESRK rekomenduoja, kad rengiamuose teisės aktų pasiūlymuose, turėsiančiuose įtakos vandenų ir nešmenų tvarkymui, pvz., vandens direktyvos ir vandens pagrindų antrinės direktyvos ⁽⁶⁾, turi būti pripažįstama, kad neužteršti nešmenys neturi būti laikomi atliekomis ir neturi būti tvarkomi kaip užteršti nešmenys, kadangi dugno gilinimas iškasant neužterštus nešmenis nedidina teršalų kiekio vandenyje.

5.3.4 Galiausiai EESRK sutinka su Komisijos pasiūlymu dėl nuostatų, susijusių su uosto įrenginiais atliekomis iš laivų priimti ir į aplinką išmetamų teršalų kiekio mažinimu. EESRK rekomenduoja sprendimus dėl ekonominių paskatų per uosto įmokas palikti kiekvieno uosto administracijos žiniai, kadangi tokios priemonės darytų poveikį finansinei uostų struktūrai, kuri labai skiriasi Europoje.

⁽⁵⁾ Žr. Nuomonės Bendros ES uostų politikos (OL C 168, 2007 7 20, p. 57) 4 dalį.

⁽⁶⁾ Pasiūlymas priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl atliekų (COM(2005) 667) ir pasiūlymas priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl aplinkos kokybės standartų vandens politikos srityje, iš dalies keičiančią Direktyvą 2000/60/EB (COM(2006) 397).

5.4 Modernizavimas

5.4.1 EESRK pritaria ketinimui teikti teisės akto pasiūlymą dėl Europos vežimo jūrų transportu erdvės be kliūčių kūrimo 2008 m. ir atkreipia dėmesį į kelete ankstesnių nuomonių pateiktas konkrečias pastabas ⁽⁷⁾.

5.4.2 EESRK dar kartą primena savo rekomendaciją, kad ES turėtų toliau modernizuoti muitines ir užtikrinti, kad jos politikos kryptys dėl muitinių, saugios laivybos, apsaugos, visuomenės sveikatos ir aplinkos kokybės būtų tinkamai koordinuojamos ir suderinamos ir nederėtų valdžios atsakomybės perkelti uostams.

5.4.3 EESRK remia vieno langelio principo vystymą ir iniciatyvas „elektroninės jūrų laivų eismo sistemos kūrimas“, „e-muitinė“ ir „e-kroviniai“ iniciatyvų įgyvendinimą. Kartu tiki, kad IRT grindžiami sprendimai turi būti ekonomiškai, taip pat ir mažesniuose bei vidutiniuose uostuose.

5.4.4 Galiausiai, kalbant apie veiksmingumo didinimą, EESRK remia Komisijos siūlymą iki 2009 m. apibrėžti bendruosius Europos veiksnius, atsižvelgiant į komercinių duomenų slapumą. Šiuos veiksnius, pagrįstus oro, trumpųjų atstumų laivybos ir bendro vežimo geležinkelių srityse taikomais veiksniais, reikėtų parengti atsižvelgiant į atitinkamus su uostais susijusius aspektus, pavyzdžiui, uosto įrenginių darbo rezultatus, uostų ir bendrą veiklą vykdančių subjektų atokesnėje valstybės teritorijoje bendradarbiavimą.

5.5 Vienodos galimybės — aiškus investuotojams, operatoriams ir naudotojams

5.5.1 EESRK pritaria Komisijos požiūriui dėl uosto administracijos vaidmens ir uostų valdymo sistemų skirtingumo Europoje. Pirmiausia pritariama nuostatai, kuria pripažįstama, kad svarbios uosto administracijos užduotys gali būti geriau įgyvendinamos, jeigu administracija nebus priklausoma, ypač finansškai.

5.5.2 EESRK taip pat pritaria Komisijos teiginiui, skelbiančiam, kad 2008 m. ji priims valstybės pagalbos gaires. Atsižvelgdamas į tai, EESRK remiasi pagrindiniais valstybinio finansavimo uostams principais, kuriuos jis parengė 2007 m. balandžio 26 d. priimtoje nuomonėje savo iniciatyva.

5.5.3 EESRK su pasitenkinimu pažymi, kad Komisija priėmė jo rekomendaciją, kad Direktyvoje 2006/111/EB nustatytos skaidrumo nuostatos būtų pradėtos taikyti visiems komerciniams uostams, neatsižvelgiant į metines tų uostų pajamas.

⁽⁷⁾ Nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui *Link Europos Sąjungos būsimos jūrų politikos: Europos vandenynų ir jūrų vizija* COM(2006) 275 galutinis, OL C 168, 2007 7 20, p. 50.

Nuomonė savo iniciatyva dėl Bendros ES uostų politikos, OL C 168, 2007 7 20, p. 57.

Tiriamoji nuomonė dėl Jūros greitkelių logistikos grandinėje, OL C 151, 2008 6 17, p. 20.

Nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl Trumpųjų nuotolių laivybos skatinimo programos vidurio laikotarpio apžvalgos COM(2003) 155 galutinis, COM(2006) 380 galutinis, OL C 168, 2007 7 20, p. 68.

5.5.4 Nuomonėje savo iniciatyva EESRK rekomendavo gaires, kaip taikyti atrankos procedūras, pvz., paraiškas ar kitas priimtinas priemones, koncesijų sąlygas ir žemės nuomos sutartis, taip pat gaires dėl šių uosto tarnybų, kurios teikia viešąsias paslaugas, pvz., bendros saugos paslaugas uostuose, teisinio statuso.

5.5.5 Komisija patenkino šį prašymą pateikdama gaires savo uostams skirtos politikos komunikate dėl koncesijų ir techninių laivybos paslaugų. EESRK mano, kad Komisijos Sutarties nuostatų aiškinimas ir precedentų teisė abiejose srityse yra naudinga ir aiški. Tačiau EESRK pabrėžia, kad techninėms laivybos paslaugoms būdingas bendras ypatumas — jos visos susijusios su saugia laivyba ir todėl turėtų būti laikomos visuotinės ekonominės svarbos paslaugomis.

5.5.6 Protinga koncesijų politika turi užtikrinti uosto vidaus konkurenciją, optimalią veiklą ir terminalų operatorių išsipareigojimus. EESRK rekomenduoja Komisijai reguliariai peržiūrėti pateiktas gaires dėl koncesijų, kad jos atitiktų pirmiau nurodytus tikslus ir turėtų pakankamai bendrų aspektų, kad uostų administracijoms būtų užtikrintos vienodos galimybės. Jos yra itin svarbios atsižvelgiant į krovinių pervežimo rinkoje tebevykstantį konsolidacijos procesą, kaip buvo minėta anksčiau.

5.5.7 EESRK pritaria Komisijos siūlymui padėti skleisti geriausios praktikos, susijusios su uosto mokesčių skaidrumu, pavyzdžius. EESRK tvirtai tiki, kad uosto mokesčiai turi būti nustatomi uosto vietos lygmeniu, kad optimaliai atitiktų uosto vartotojų reikalavimus ir uosto interesus apskritai.

5.5.8 Galiausiai EESRK su pasitenkinimu pažymi, kad Komisija priėmė jo rekomendaciją imtis kaimyninių, ES nepriklausančių uostų nesąžiningos konkurencijos bylų. Panaudodama savo stojimo ir išorės ryšių politiką, Komisija taip pat turėtų imtis veiksmų politikos nulemtiems iškreipymams, pvz., Turkijos embargo laivams su Kipro vėliava, Turkijos ir Graikijos problemoms Egėjo jūroje, Baltijos šalių ir Rusijos sienos kirtimo problemoms, panaikinti.

5.6 *Struktūrinio uostų ir miestų dialogo mezgimas*

5.6.1 EESRK pritaria Komisijos siekiui skatinti ir intensyvinti miestų ir jų uostų bendradarbiavimą. Uostų integravimas į miestus ir miesto gyvenimą, derinant su dideliu supratimu apie uosto veiklą, susidomėjimu ir piliečių pasididžiavimu, yra gyvybiškai svarbūs tvaraus uostų vystymosi aspektai. Šiuo atžvilgiu EESRK itin remia sinergiją su turizmu, poilsiu, paveldu ir kultūra apskritai.

5.6.2 EESRK taip pat pabrėžia, kad trūksta patikimų duomenų apie tiesioginį ir netiesioginį užimtumą ir Europos uostų papildomą naudą. Pavyzdžiui, jam atrodo, kad komunikate naudojami užimtumo duomenys gerokai neatitinka tikrosios padėties. Todėl EESRK ragina Komisiją atlikti atitinkamą šios srities tyrimą.

5.6.3 Galiausiai, EESRK remia Komisijos ketinimą įvertinti saugumo priemonių poveikį ir parengti gaires, kaip tai būtų galima suderinti.

5.7 *Darbas uostuose*

5.7.1 EESRK pabrėžė būtinybę skatinti geras ir saugias darbo sąlygas ir aplinką, taip pat ir konstruktyvius darbo santykius uostuose. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad Komisija skiria nemažai dėmesio šiai temai komunikate dėl uostams skirtos politikos.

5.7.2 EESRK pakartoja savo požiūrį, kad operacijų veiksmingumas uostuose priklauso nuo patikimumo ir saugumo, o tai, nepaisant technologijų pažangos, labai priklauso nuo žmogiškojo veiksnio. Tokia nuostata paaiškina, kodėl uostuose reikia kvalifikuotos ir gerai parengtos darbo jėgos tiek sausumoje, tiek ir laivuose. EESRK rekomendavo, kad socialiniai partneriai vaidintų svarbų vaidmenį kuriant ir išsaugant šias sąlygas ir kad Europos lygmeniu Komisija turėtų remti savo indėlį palengvindama socialinį dialogą.

5.7.3 Todėl EESRK su pasitenkinimu pažymi, kad Komisija nusprendė skatinti Europos socialinius partnerius sukurti uostuose Europos sektoriaus socialinio dialogo komitetą, kaip apibrėžta Komisijos sprendime 98/500/EB.

5.7.4 EESRK remia Komisijos ketinimą sukurti abipusiai pripažįstamą uosto darbuotojų mokymo sistemą, tačiau siūlo pirmiausia palyginti skirtingas uosto darbuotojų profesinės kvalifikacijos sistemas. Tai galima būtų padaryti taikant Europos socialinį dialogą.

5.7.5 Galiausiai EESRK pritaria Komisijai, kad nuostatų dėl uosto darbininkų saugos ir sveikatos (nesvarbu, ar tai Bendrijos nuostatos, ar Tarptautinės darbo organizacijos nustatytos taisyklės) įgyvendinimas turi būti atidžiai stebimas, o nelaimingų atsitikimų statistika gerinama. Tačiau EESRK taip pat ragina visais lygmenimis atitinkamuose forumuose imtis iniciatyvų tolesniam saugos ir sveikatos sąlygų gerinimui užtikrinti.

2008 m. liepos 9 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Kelių transporto. Savarankiškai dirbančių vairuotojų darbo laikas

(2009/C 27/12)

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto biuras, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsniu, 2007 m. lapkričio 20 d. nusprendė parengti papildomąją nuomonę dėl

Kelių transporto. Savarankiškai dirbančių vairuotojų darbo laikas.

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. birželio 5 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Eduardo Manuel Chagas ⁽¹⁾. Jį pakeitė Brian Curtis.

446-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. liepos 9–10 d. (2008 m. liepos 9 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 121 nariui balsavus už, 14 — prieš ir 6 susilaikius.

1. Išvados

1.1 EESRK mano, kad į Direktyvos 2002/15/EB taikymo sritį turi būti įtraukti visi savarankiškai dirbantys vairuotojai (nuo 2009 m. kovo 23 d.), kaip numatyta šios direktyvos 2 straipsnio nuostatose.

1.2 Todėl būtina, kad valstybės narės tinkamai perkeltų minėtą direktyvą, visų pirma savarankiškai dirbančio vairuotojo apibrėžtį.

1.3 EESRK mano, kad šis įtraukimas yra būtinas siekiant skatinti kelių eismo saugumą, prisidėti prie sąžiningos konkurencijos bei pagerinti mobilių ir savarankiškai dirbančių darbuotojų darbo sąlygas, visų pirma jų fizinę ir psichinę sveikatą. Suprantama, kad bendras administracinis darbas, apibrėžtas direktyvoje (3 straipsnio a-2 punktas), nėra įtrauktas į darbo laiko apibrėžimą.

1.4 EESRK manymu, Europos kelių transporto vidaus rinkoje būtina sukurti sąžiningos konkurencijos sąlygas, kurios atsiranda veiksmingai ir praktiškai taikant su nagrinėjamu sektoriumi susijusius socialinius teisės aktus. Taikant darbo laiką reglamentuojančius teisės aktus, mobilių ir savarankiškai dirbančių darbuotojų skirstymas į grupes sudaro palankias sąlygas nesąžiningai konkurencijai. Todėl EESRK negali pritarti pasiūlymui į direktyvos taikymo sritį įtraukti tik „fiktyviai savarankiškai dirbančius“ vairuotojus.

1.5 Siekiant spręsti su šių vairuotojų įtraukimu susijusias galimas problemas, EESRK siūlo įvairiems transporto sistemos dalyviams dalytis atsakomybę pagal reglamentą dėl vairavimo ir poilsio trukmės.

1.6 EESRK pabrėžia, kad įvairių nacionalinių administracijos įstaigų bendradarbiavimo Europos lygiu skatinimas yra esminė sąlyga siekiant veiksmingai įgyvendinti direktyvą.

1.7 Komitetas mano, kad į direktyvos taikymo sritį įtraukiant savarankiškai dirbančius vairuotojus reikia užtikrinti, kad jie nebus apsunkinti nereikalinga administracinių užduočių našta.

2. Įžanga

2.1 EESRK jau ne kartą nagrinėjo Europos saugaus eismo automobilių keliais politiką ir šioje srityje sukaupė daug patirties. Naujausioje nuomonėje savo iniciatyva „Europos saugaus eismo automobilių keliais politika ir profesionalūs vairuotojai. Saugios ir saugomos automobilių stovėjimo vietos“ (TEN/290) ⁽²⁾ Komitetas nagrinėjo labai svarbų su kelių infrastruktūra susijusį klausimą, t.y. poilsio vietų profesionaliems vairuotojams klausimą. Savarankiškai dirbančių vairuotojų darbo laikas yra kita svarbi tema, papildanti nuomonę dėl saugių ir saugomų automobilių stovėjimo vietų. Iki šiol Europos lygiu tinkamai nenagrinėti įvairūs ekonominiai, socialiniai ir saugumo aspektai. Parengti šią papildomąją nuomonę paskatino ir Europos Komisijos ataskaita Tarybai ir Europos Parlamentui dėl 2002 m. kovo 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2002/15/EB dėl asmenų, kurie verčiasi mobiliąja kelių transporto veikla, darbo laiko organizavimo netaikymo savarankiškai dirbantiems vairuotojams pasekmių (COM(2007) 266 galutinis).

2.2 Direktyvos 2002/15/EB tikslas — nustatyti būtiniausius darbo laiko organizavimo reikalavimus siekiant pagerinti asmenų, kurie verčiasi mobiliąja kelių transporto veikla, sveikatos apsaugą ir saugą, kelių eismo saugumą bei suvienodinti konkurencijos sąlygas. Direktyva įsigaliojo 2002 m. kovo 23 d. ir valstybėms narėms buvo suteiktas trejų metų laikotarpis, t. y. iki 2005 m. kovo 23 d., įgyvendinti mobiliems darbuotojams taikomas nuostatas. Remiantis direktyvos 2 straipsnio 1 dalimi, nuo 2009 m. kovo 23 d. ši direktyva taikoma savarankiškai dirbantiems vairuotojams. Per šį laikotarpį Komisija turi pateikti Europos Parlamentui ir Tarybai ataskaitą ir, remiantis ataskaita, teisės akto pasiūlymą.

⁽¹⁾ Narys atsistatydino.

⁽²⁾ OL C 175, 2007 7 27, p. 88–90.

2.3 Galutiniam Europos Parlamento ir Tarybos susitarime dėl šios direktyvos, priimtame taikant taikinimo procedūrą, nuspręsta, kad per dvejus metus, ne vėliau kaip 2007 m. kovo 23 d., Komisija pateiks Europos Parlamentui ir Tarybai ataskaitą, kurioje bus narinėjamos direktyvos nuostatų netaikymo savarankiškai dirbantiems vairuotojams pasekmės kelių eismo saugumui, konkurencijos sąlygoms, sektoriaus struktūrai ir socialiniams aspektams. Ataskaitoje bus atsižvelgiama į transporto sektoriaus struktūros ir kelių transporto darbuotojų darbo sąlygas kiekvienoje valstybėje narėje.

2.4 Remdamasi šia ataskaita, Komisija pateiks pasiūlymą, kuriuo siekiama: a) nustatyti sąlygas, kaip į šios direktyvos taikymo sritį įtraukti savarankiškai dirbančius vairuotojus, kurie dalyvauja kelių transporto veikloje tik savo valstybėje ir kuriems taikomi specifiniai apribojimai, arba b) šios direktyvos nuostatų netaikyti savarankiškai dirbantiems vairuotojams.

2.5 Be to, direktyvos 7 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad iki 2007 m. kovo 23 d. Komisija, pateikdama kas dveji metai rengiamą ataskaitą dėl direktyvos nuostatų įgyvendinimo, įvertina nuostatų dėl naktinio darbo taikymo pasekmes.

3. Komisijos ataskaita

3.1 Anot Komisijos, šioje ataskaitoje apžvelgiama valstybių narių pažanga įgyvendinant direktyvą, nagrinėjamos galimos direktyvos netaikymo savarankiškai dirbantiems vairuotojams pasekmės ir vertinamos direktyvos nuostatų dėl naktinio darbo taikymo pasekmės.

3.2 Pirmoji pateikta išvada — daugelis valstybių narių per joms skirtą pereinamąjį trejų metų laikotarpį nesugebėjo perkelti direktyvos į nacionalinę teisę. Todėl Komisija mano, kad pirmosios kas dveji metai rengiamos ataskaitos, kurią privalėjo pateikti 2007 m. kovo mėn., dar negali paskelbti.

3.3 Kalbėdama apie direktyvos nuostatų netaikymo savarankiškai dirbantiems vairuotojams pasekmes, Komisija priminė priežastis, dėl kurių ji pasiūlė pradėti jiems taikyti direktyvos nuostatas: reglamente dėl vairavimo ir poilsio trukmės vairuotojai neskirstomi į grupes; reikia vengti galimo sektoriaus susiskaidymo, galinčio paskatinti vairuotojus tapti „(fiktyviai) savarankiškai dirbančiais“ vairuotojais; siekti, kad sąžiningos konkurencijos, saugesnio kelių eismo ir geresnių darbo sąlygų tikslai būtų keliami visam kelių transporto sektoriui.

3.4 Remdamasi kvietusių konsultantų parengtos ataskaitos išvadomis, Komisija pripažįsta, kad nuovargis ir jo pasekmės kelių eismo saugumui gali turėti neigiamos įtakos bet kokiam vairuotojui — ir savarankiškai dirbančiam, ir mobiliam darbuotojui. Be to, ataskaitoje patvirtinama, kad savarankiškai dirbantys vairuotojai dirba ilgiau nei mobilūs kelių transporto darbuotojai ir kad abi darbuotojų kategorijos dirba ilgiau nei kitų sektorių darbuotojai.

3.5 Nors išorės ataskaitoje ir pripažįstama, kad „darbo laiko trumpinimas neabejotinai galėtų padėti mažinti nuovargį“, tačiau taip pat daroma išvada, kad „dėl to gali būti patiriamas didesnis stresas, nes savarankiškai dirbantis vairuotojas stengsis daugiau nuveikti per trumpesnį laiką, kad išlaikytų rentabilumą, o dėl to nuovargis gali dar padidėti ir padaugėti avarių“. Atrodo, kad Komisija pritaria šiai nuomonei.

3.6 Dėl konkurencijos sąlygų Komisija pritaria ataskaitoje pateiktoms išvadoms, pagal kurias direktyvos netaikymas savarankiškai dirbantiems asmenims paskatintų tolesnį susiskaidymą ir greičiausiai neturėtų didelio poveikio konkurencijai šiame sektoriuje. Tačiau, jei direktyva būtų taikoma savarankiškai dirbantiems vairuotojams, padidėtų išlaidos ir sutrumpėtų darbo laikas, todėl savarankiškai dirbančių vairuotojų konkurencinis pranašumas krovinių vežimo keliais sektoriuje gerokai sumažėtų. Taigi, susidaro įspūdis, kad Komisija teikia pirmenybę nuostatai, kad direktyva būtų taikoma tik „fiktyviai“ savarankiškai dirbantiems vairuotojams.

3.7 Komisija taip pat mano, kad „nors toliau netaikyti direktyvos gali būti pageidaujama dėl ekonominių priežasčių, jos netaikymo ar taikymo socialinis poveikis mažiau akivaizdus. Jei direktyva nebus taikoma, nebūtina sumažės sveikatos ir saugos problemų, o jei bus taikoma, savarankiškai dirbantiems asmenims gali kilti papildomų sunkumų, padidėti administracinio darbo krūvis, o pajamos — sumažėti“.

3.8 Apibendrindama Komisija teigia, kad direktyvos taikymas savarankiškai dirbantiems vairuotojams gali jiems sukelti didesnę emocinę sukrėtimą, finansinius sunkumus, gali būti sunku priversti jos laikytis, todėl taikymas gali būti neveiksmingas.

3.9 Kalbėdama apie direktyvos dėl naktinio darbo nuostatų pasekmių vertinimą Komisija daro išvadą, kad reikėtų išsamiau išnagrinėti taisyklių taikymo kontrolės aspektą.

4. Bendrosios pastabos

4.1 Komitetas susipažino su Komisijos pateikta ataskaita dėl direktyvos dėl asmenų, kurie verčiasi mobiliąja kelių transporto veikla, darbo laiko organizavimo netaikymo savarankiškai dirbantiems vairuotojams pasekmių.

4.2 Daugelio socialinių partnerių nuomone, direktyvos nuostatų netaikymas savarankiškai dirbantiems asmenims iškreipė konkurenciją kelių transporto sektoriuje, todėl Komitetas neseniai priimtoje nuomonėje dėl Baltosios knygos dėl transporto politikos laikotarpio vidurio apžvalgos (TEN 257, pranešėjas Rafael Barbadillo Lopez) ⁽³⁾ pateikė tokį reikalavimą:

⁽³⁾ OL C 161, 2007 7 13, p. 69.

„Taikant socialinius kelių transporto sektoriaus teisės aktus, reikia užtikrinti vienodą požiūrį į visus darbuotojus nepaisant, ar jie samdomi darbuotojai, ar dirba savarankiškai, todėl kovo 11 d. Direktyvą 15/2002 dėl asmenų, kurie vykdo mobilių kelių transporto veiklą, darbo laiko nustatymo reikia nedelsiant pradėti taikyti savarankiškai dirbantiems asmenims nelaukiant numatyto pereinamojo laikotarpio, kadangi šia direktyva siekiama užtikrinti kelių eismo saugumą, išvengti konkurencijos iškreipimo ir sudaryti geresnes darbo sąlygas“ (4.3.1.2 punktas).

4.3 Šiuo požiūriu EESRK kyla rimtų abejonių dėl išvadų, kuriose kalbama apie kelių eismo saugumo aspektą, konkurencijos sąlygas ir socialinius aspektus. Visi šie aspektai išdėstomi tyrimo išvados.

4.4 EESRK mano, kad norint skatinti kelių eismo saugumą reikia sudaryti sąlygas sąžiningai konkurencijai ir pagerinti mobilių ir savarankiškai dirbančių darbuotojų darbo sąlygas, visų pirma jų fizinę ir psichinę sveikatą, ir taikyti Direktyvos 2002/15/EB nuostatas savarankiškai dirbantiems vairuotojams.

4.5 Pernelyg ilgas darbo laikas yra viena pagrindinių vairuotojų nuovargio, taigi ir užmigimo prie vairo, priežasčių ir kelia pavojų kelių eismo saugumui. Sąžininga konkurencija atsiranda tuomet, kai didelės įmonės, atsakingos už visus su prekių paskirstymu ir vežimu susijusius aspektus, subrangovams taiko kainas, nustatomas laikantis su nagrinėjamu sektoriumi susijusių socialinių teisės aktų tiek mobilių, tiek savarankiškai dirbančių vairuotojų atžvilgiu.

4.6 Nežinia, ar Direktyvos 2002/15/EB nuostatų netaikymas savarankiškai dirbantiems vairuotojams nesukels jiems dar daugiau streso, kadangi, siekdami sumažinti kainas, užsakovai darys jiems spaudimą. Kad užtikrintų tokių pat pajamų lygį, jie turės dirbti ilgiau, o tai gali turėti neigiamos įtakos kelių eismo saugumui, vairuotojų sveikatai bei jau ir taip pažeidžiamai pusiausvyrai tarp profesinės veiklos ir šeiminio gyvenimo.

4.7 Tačiau, EESRK nuomone, kad Direktyvos 2002/15/EB nuostatos būtų taikomos savarankiškai dirbantiems vairuotojams, būtina, kad valstybės narės tinkamai perkeltų minėtą direktyvą, visų pirma savarankiškai dirbančio vairuotojo apibrėžtį.

4.8 Komisija, atlikdama Sutarties sergėtojos vaidmenį, turi stebėti, kad valstybės narės tinkamai perkeltų „savarankiškai dirbančio vairuotojo“ apibrėžtį, kokia ji pateikiama direktyvos 3 straipsnio e dalyje ⁽⁴⁾. Tinkamas perkėlimas yra svarbiausia

⁽⁴⁾ 3 straipsnio e dalis „savarankiškai dirbantis vairuotojas“ — tai bet kuris asmuo, kurio pagrindinis užsiėmimas — vežti keleivius arba krovinius samdos pagrindais arba už atlygį, kaip apibrėžta Bendrijos teisės aktuose, pagal Bendrijos licencijas arba bet kurį kitą verslo leidimą vykdyti pirmiau minėtą vežimą, kuris turi teisę dirbti savarankiškai ir nėra susietas su darbdaviu pagal darbo sutartį arba bet kokią kitą darbo hierarchinį santykį, kuris gali laisvai organizuoti atitinkamą darbinę veiklą, o jo pajamos tiesiogiai priklauso nuo gauto pelno, ir kuris turi laisvę individualiai arba bendradarbiaudamas su savarankiškai dirbančiais vairuotojais užmegzti komercinius ryšius su atskirais klientais. Šioje direktyvoje šių kriterijų neatitinkantiems vairuotojams taikomos pačios pareigos ir jie gali naudotis tomis pačiomis teisėmis, kurias mobilieji darbuotojai numato ši direktyva.

sąlyga, kurią turi įvykdyti „fiktyviai savarankiškai dirbančių“ vairuotojų problemą norinčios spręsti valstybės narės.

4.9 Be to, kad direktyva būtų taikoma savarankiškai dirbantiems vairuotojams, reikia atlikti vieną jos pakeitimą, susijusį su įvairių transporto sistemos dalyvių bendra atsakomybe. Reglamentu dėl tam tikrų su kelių transportu susijusių socialinių teisės aktų suderinimo ⁽⁵⁾ 10 straipsnio 4 dalyje nurodoma, kad „Ūkio subjektai, krovinių siuntėjai, ekspeditoriai, kelionių organizatoriai, pirminiai rangovai, subrangovai ir vairuotojų įdarbinimo agentūros užtikrina, kad sutartimi sulgytas važiavimo trukmės planas atitiktų šio reglamento reikalavimus“. Ši bendra atsakomybė turi būti taikoma ir įgyvendinant darbo laiką reglamentuojančius teisės aktus. Tai leistų laikytis vienodo požiūrio mobilių ir savarankiškai dirbančių vairuotojų atžvilgiu. Kadangi pastarieji dirba pagal subrangos sutartis, jiems tenka atlaikyti spaudimą mažinti kainas dirbant ilgesnį darbo laiką. Tai padėtų išvengti nesąžiningos konkurencijos, tačiau tai nenaudinga mobiliejiems darbuotojams.

4.10 EESRK atrodo nepagrįstos tyrimo pateiktos išvados dėl papildomos įtampos, kuri atsirastų taikant direktyvos nuostatas savarankiškai dirbantiems vairuotojams. Konsultantų naudota darbo laiko apibrėžtis yra neaiški. Iš tiesų, savarankiškai dirbantiems vairuotojams kils papildoma įtampa, jei tuo pačiu darbo laiku jie privalės atlikti administracinę darbą ir valdyti visas jų transporto operacijas — atlikti veiklą, kurios mobilūs darbuotojai neprivalo vykdyti. Jei savarankiškai dirbantys darbuotojai vykdo tokią pat veiklą, kaip ir mobilūs darbuotojai ir per tokį patį darbo laiką, sunku suprasti priežastis, kodėl savarankiškai dirbantys vairuotojai turėtų patirti daugiau įtampos. Suprantama, kad bendras administracinis darbas, apibrėžtas direktyvoje (3 straipsnio a-2 punktas), nėra įtrauktas į darbo laiko apibrėžimą.

4.11 Be to, jei darbo laikas trumpinamas siekiant mažinti nuovargį, tačiau patiriama daugiau įtampos, savarankiškai dirbantys vairuotojai verčiami rinktis vieną iš dviejų blygybių. EESRK mano, kad svarbiausi dalykai — kelių eismo saugumas ir nuovargis, kaip ilgų darbo valandų pasekmė, įskaitant vairavimą, gali būti kelių eismo (ne)saugumo priežastis neatsižvelgiant į tai, ar vairuotojas yra mobilus, ar savarankiškai dirbantis.

4.12 Beje, tyrimo užmiršta paminėti — o Komisija šiems argumentams pritaria — kad vairuotojų įtampa gali išlikti ir didėti, net jeigu jiems nebus taikomos direktyvos nuostatos, kadangi užsakovai nepraleis progos pasinaudoti šia galimybe daryti spaudimą dar labiau sumažinti kainas.

4.13 Komisija pabrėžia, kad Taryba nesutiko, kad koks nors sistemingų patikrinimų reikalavimas būtų taikomas darbo laiko taisyklėms. EESRK, kaip ir Komisija, dėl to apgailestauja, tačiau

⁽⁵⁾ 2006 m. kovo 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 561/2006 dėl tam tikrų su kelių transportu susijusių socialinių teisės aktų suderinimo ir iš dalies keičiantis Tarybos reglamentus (EEB) Nr. 3821/85 ir (EB) Nr. 2135/98 bei panaikinantis Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 3820/85.

neketina dėl to atsisakyti taikyti teisės aktų savarankiškai dirbantiems vairuotojams. Tai, kad savarankiškai dirbančių vairuotojų darbo laiką sunku kontroliuoti, dar nereikia, kad nereiktų to daryti. Dėl šios priežasties įvairių transporto sistemos dalyvių bendra atsakomybė taikant teisės aktus galėtų būti svarbus aspektas. Paaiškėjus, kad, remianis įvairių transporto sistemos dalyvių sudarytomis sutartimis, neįmanoma taikyti 48 darbo valandų per savaitę vidurkio, atsirastų galimybė apsaugoti savarankiškai dirbančius vairuotojus nuo pernelyg ilgos vairavimo ir darbo trukmės.

4.14 EESRK manymu, Europos kelių transporto vidaus rinkoje būtina sukurti sąžiningos konkurencijos sąlygas, kurios atsiranda veiksmingai ir praktiškai taikant su nagrinėjamu sektoriumi susijusius socialinius teisės aktus. Taikant darbo laiką reglamentuojančius teisės aktus, mobiliųjų ir savarankiškai dirbančių vairuotojų skirstymas į grupes sudaro palankias sąlygas nesąžiningai konkurencijai. Todėl EESRK negali pritarti pasiūlymui į direktyvos taikymo sritį įtraukti tik „fiktyviai savarankiškai dirbančius“ vairuotojus.

4.15 Be to, EESRK nori atkreipti dėmesį, kad daugelis valstybių narių, turinčių kitokias kelių transporto operatorių rinkos struktūras, pavyzdžiui, Estija (kur mažai savarankiškai dirbančių) ir Slovakija (kur yra apie 70 proc. savarankiškai dirbančių vairuotojų) pritarė, kad savarankiškai dirbantys vairuotojai būtų įtraukti į Direktyvos 2002/15/EB taikymo sritį. Nors šiuo metu jau yra tokia padėtis, EESRK sunku suprasti, kas verčia Komisiją bet kokia kaina siekti, kad dėl neaiškių priežasčių Direktyva 2002/15/EB nebūtų taikoma savarankiškai dirbantiems vairuotojams.

4.16 Teisingai Komisijos pateikiama „socialinių aspektų“ apibrėžtis apima mobiliųjų darbuotojų ir savarankiškai dirbančių vairuotojų ne tik sveikatos, saugos ir darbo sąlygas, bet ir atlyginimą, profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyrą.

4.17 Anot Komisijos, „atsiranda galimybė geriau kontroliuoti savo darbą ir gauti didesnes pajamas, tačiau tokiam verslui, kad jis būtų pelningas, reikia skirti daugiau laiko ir energijos“.

4.18 EESRK primena, kad savarankiškai dirbančių darbuotojų darbo laiko apibrėžtis yra neaiški ir (arba) ja remiantis bendro administracinio pobūdžio darbas nelaikomas darbo laiko dalimi. Tokiu atveju EESRK nesupranta, kodėl dėl didesnių savarankiškai dirbančių vairuotojų pajamų jiems nereiktų taikyti direktyvos dėl darbo laiko trukmės.

4.19 EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad įvairių nacionalinių administracijos įstaigų bendradarbiavimo Europos lygiu skatinimas yra esminė sąlyga siekiant veiksmingai įgyvendinti direktyvą.

4.20 Komitetas mano, kad į direktyvos taikymo sritį įtraukiant savarankiškai dirbančius vairuotojus reikia užtikrinti, kad jie nebus apsunkinti nereikalinga administracinių užduočių našta.

4.21 Prieš pateikdama teisės akto pasiūlymą, Komisija nori atlikti dar vieną išsamesnį poveikio vertinimą, kuriame būtų atsižvelgta į naujus aspektus, pavyzdžiui, naują reglamentą dėl vairavimo ir poilsio trukmės. Be to, šiame poveikio vertinime Komisija ketina ir toliau netaikyti sektoriaus taisyklių dėl darbo laiko tikrai savarankiškai dirbantiems vairuotojams. EESRK nėra įsitikinęs dėl dar vieno poveikio tyrimo tikslingumo.

2008 m. liepos 9 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui — Europos strateginis energetikos technologijų planas (SET PLANAS) „Ateities, kurioje taikomos mažai anglies dvideginio išmetančios technologijos, kūrimas“

COM(2007) 723 galutinis

(2009/C 27/13)

Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2007 m. lapkričio 22 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Europos Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui — Europos strateginis energetikos technologijų planas (SET PLANAS) „Ateities, kurioje taikomos mažai anglies dvideginio išmetančios technologijos, kūrimas“.

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. birželio 5 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Josef Zbořil.

446-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. liepos 9–10 d. (2008 m. liepos 9 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 127 nariams balsavus už ir 5 — susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) teigiamai vertina Komisijos komunikatą bei papildomus darbo dokumentus ir pritaria juose pateiktai dabartinės energetikos technologijų padėties analizei bei apibūdinimui. Nesukūrus gerai išnagrinėtos energetikos technologijų plėtros strategijos, sunku kalbėti apie klimato kaitos mažinimą. Todėl EESRK pritaria, kad būtų priimtas SET planas.

1.2 Komunikate tiek materialiniu, tiek ir socialiniu bei aplinkos tvarumo požiūriu aiškiai pabrėžiamas pagrindinis energetikos politikos elementas — energijos tiekimo patikimumas. Energijos tiekimo patikimumas susijęs ne tik su galimybe gauti energetikos išteklių, tačiau ir galimybe gauti jų visuomenei priimtina kaina.

1.3 Savo komunikate, kalbėdama apie pastangas, kurios turi padėti sumažinti klimato kaitos mastą, Komisija didžiausią dėmesį skiria energetinių technologijų plėtrai; beje, ši pozicija atitinka tryliktosios Konvencijos šalių konferencijos (COP 13), kuri įvyko 2007 m. gruodžio mėn. Balyje, išvada (¹).

1.4 Komisijos komunikate pagrįstai pabrėžiamas laiko veiksnys, kuriam tenka svarbus vaidmuo įgyvendinant siūlomą strategiją (SET planą), jei ES pasiekti tikslo iki 2020 m. sumažinti šiltnamio dujų išmetimą ir įvykdyti 2007 m. kovo mėnesį prisiimtus įsipareigojimus.

1.5 Siekdama pagreitinti naujausių energetikos technologijų kūrimą ir paskatinti jų naudojimą, ES privalo turėti daugiau tikslinių ir veiksmingų mechanizmų, kuriuos pasitelkus būtų galima pasinaudoti valstybės pagalbos, pramonės, universitetų bei mokslinių tyrimų potencialu ir kurie leistų paskatinti abipusę sinergiją. Ir tarptautiniu lygmeniu reikia vykdyti glaudų bendra-

darbiavimą ir taikyti priemones, kurios leistų išvengti mokslinių tyrimų veiklos fragmentacijos.

1.6 EESRK visiškai pritaria Komisijos komunikate išdėstytam požiūriui, kad būtina sutelkti ne tik finansinius, bet visų pirma žmogiškuosius išteklius keturiais lygmenimis: privačiame sektoriuje bei nacionaliniu, Europos ir pasaulio lygiu. EESRK pabrėžia, kad viena iš svarbiausių sąlygų siekiant sutelkti žmogiškuosius išteklius yra užtikrinti bendrą ir tinkamą paramą moksliniam ir techniniam mokymui.

1.7 Strateginiame plane turėtų būti ne tik nustatyti prioritetai ES lygiu, bet ir valstybių narių lygiu apibrėžti konkretūs tikslai atsižvelgiant į jų pajėgumus ir sukauptą patirtį, numatytas pakankamų finansinių išteklių skyrimas iš biudžetų (nacionalinių ir Europos Sąjungos), kuo geriau pasinaudojama mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros pajėgumais, įtrauktas privatus sektorius, kuris būtų pakankamai skatinamas energetikos rinkos tendencijų, bei numatytos kitos teisinės ir mokestinės priemonės.

1.8 EESRK pabrėžia, kad, kalbant apie klimato kaitos padarinių ribojimą, priemonė, kuri, be jokios abejonės, yra svarbiausia, t. y. energetikos technologijų plėtros ir įgyvendinimo strategija, nebūtų nustumta į antrąjį planą kitų temų, kurios, objektyviai vertinant, privalo tapti būtinu ir skatinančiu pagrindu šiam plėtros procesui remti (kalbama apie apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemą, paramą atsinaujinančių energetikos šaltinių naudojimui, trečiąjį energetikos paketą ir t. t.). Tik konkreiti technologijų pažanga, leidžianti sukurti veiksmingesnes, tiek visų energijos formų gamybos, tiek ir jų naudojimo požiūriu, technologijas, gali padėti veiksmingai sumažinti šiltnamio dujų emisiją.

(¹) Tryliktosios Jungtinių Tautų bendrosios konvencijos dėl klimato kaitos šalių konferencijos sprendimas — Balio veiksmų planas.

1.9 Labai svarbi faktinė dabartinės padėties, kuri yra visiškai nepatenkinama, analizė rodo, kad esama organizavimo bei valdymo problemų, kurios turėtų kelti visuomenei didžiausią susirūpinimą, kaip ir techniniai bei moksliniai iššūkiai.

1.10 Bendrijos lygmeniu rekomenduojama atsižvelgti į technologijas, naudojančias atsinaujinančius energijos šaltinius, į aplinkai nekenkiančius šilumos gamybos būdus ir į naujausias energijos perdavimo bei kaupimo infrastruktūras ir jiems suteikti tinkamą paramą. Ekonominiu požiūriu kai kurios atsinaujinančių energijos šaltinių rūšys yra labai brangios ir išliks tokios ilgą laiką. Galutinio vartojimo etape nedaug energijos suvartojančios technologijos, švarios technologijos, naudojančios iškastinį kurą arba atominę energiją, pagrįstą branduolio dalijimosi ir sintezės principais, taip pat branduolinių atliekų saugojimu, nepakankamai įvertinamos. Komitetas pritaria, jog būtina atsižvelgti į tai, kad daugelis šalių yra priklausomos nuo iškastinio kuro bei atominės energetikos ir kad padėtis artimiausiu metu nesikeis.

1.11 EESRK mano, kad į šį procesą būtina labai plačiai įtraukti ir privatų sektorių. ES ir nacionalinės vyriausybės turi sukurti tam palankias sąlygas ne tik apibrėždamos energetikos politikos principus, prioritetus bei tikslus, bet ir sukurdamos jiems įgyvendinti būtinas priemones.

1.12 Pagrindinis uždavinys — nustatant visų energijos šaltinių kainas, įvesti energetikos sektoriuje rinkos taisykles tinkamai atsižvelgiant į išorės veiksnius, įskaitant socialines sąnaudas. ES ir valstybės narės tikriausiai privalės sukurti teises ir mokesčių sąlygas, kurios leistų veiksmingiau susieti valstybės ir privačius finansinius išteklius, skirtus moksliniams tyrimams bei energetikos plėtojimui.

1.13 Realios gamtinės sąlygos bei fizinė galimybė prieiti prie energijos šaltinių turėtų būti pagrindinis kriterijus vertinant atsinaujinančių energijos šaltinių tinkamumą eksploatuoti kiekvienoje valstybėje narėje ir juos įtraukiant į energetikos technologijų plėtros programas.

1.14 Šiuolaikinių energetikos technologijų, skirtų plačiai visuomenei, augimas turi paskatinti tvarią plėtrą. Strateginis mokslinių tyrimų ir energetikos plėtros koordinavimas, apimantis prioritetus (tiek kalbant apie turinį, tiek ir apie terminus), į kuriuos turi būti atsižvelgiama Bendrijos ir nacionaliniu lygiu ir kuriems turi būti sukurti būtini veikimo mechanizmai, pavyzdžiui, informacijos srautų valdymo ir kontrolės sistemos, galės veiksmingai prisidėti prie šioje srityje užsibrėžtų tikslų įgyvendinimo.

1.15 Kalbant apie bendradarbiavimo stiprinimą už Europos Sąjungos ribų mokslinių tyrimų ir plėtros, susijusios su naujomis energetikos technologijomis, srityje, reikia pasakyti,

kad prieš sudarant naujus susitarimus būtina optimaliai pasinaudoti esamomis institucijomis, sutartimis ir susitarimais, visų pirma tais, kurių veiksmingumu įsitikinta.

1.16 SET planas yra Europos Sąjungos ekonomikos, susijusios su technologijų, skirtų klimato kaitos poveikiui sušvelninti mažinančio šiltnamio dujų kiekį iki 2020 m., o vėliau — iki 2050 m., plėtojimu ir pritaikymu, pamatinė strateginė gairė.

2. Įvadas

2.1 Komisija 2007 m. lapkričio 22 d. paskelbė pasiūlymą dėl Europos strateginio energetikos technologijų plano (SET planas) „Ateities, kurioje taikomos mažai anglies dvideginio išmetančios technologijos, kūrimas“ (COM(2007) 723), taip pat ir šiuos darbo dokumentus: „Išsami poveikio vertinimo analizė“ SEC(2007) 1508, „Poveikio vertinimo ataskaita“ SEC(2007) 1509, „Technologijų žemėlapis“ SEC(2007) 1510 ir „Pajėgumų žemėlapis“ SEC(2007) 1511. Šiuose dokumentuose apibendrinami galimi sprendimai ir priemonės, kurių būtina imtis norint pasiekti SET plano tikslus. Pirmiau nurodytuose dokumentuose raginama glaudžiau ir koordinuočiau bendradarbiauti mokslinių tyrimų ir plėtros srityse visais lygiais ⁽²⁾.

2.2 Kalbama apie vienos iš pagrindinių ar net pagrindinės srities strateginę gairę, kuria siekiama apriboti klimato kaitos padarinius mažinant šiltnamio dujų emisiją. Kalbant konkrečiau, ES iki 2020 metų turės sumažinti išmetamų šiltnamio dujų kiekį 20 ar net 30 proc., jei tarptautinė bendruomenė planetos mastu prisidės prie šios ES iniciatyvos. Šiuos pagrindinius kovos su klimato kaita tikslus bei pagrindines politines iniciatyvas „Europos energetikos politika“ gaires Taryba nustatė 2007 m. kovo 9 d.

2.3 Energetikos technologijų srityje būtina pasiekti labai didelę pažangą siekiant priimtinaame lygyje stabilizuoti anglies dioksido koncentraciją. Net nereikia kelti klausimo dėl technologinių naujovių tikslingumo — jų poreikis akivaizdus. Tačiau būtina išsiaiškinti, koks dėmesys politikoje turėtų būti skiriamas šių naujovių skatinimui ⁽³⁾. Būtų labai neapdairu apsiriboti jau sukurtomis technologijomis. Tinkamai parengtas ir įgyvendinamas SET planas yra labai svarbus žingsnis siekiant įgyvendinti taršos mažinimo tikslus.

3. Komisijos dokumentai

3.1 Europa jau šiandien turi imtis veiksmų sutelkdama jėgas, kad užtikrintų patikimą apsirūpinimą tvaria ir konkurencinga energija. Technologijų panaudojimas yra esminė sąlyga siekiant 2007 m. kovo 9 d. Tarybos nustatytą Europos energetikos politikos tikslą. Norint užtikrinti šių tikslų įgyvendinimą, būtina mažinti švarios energijos sąnaudas ir pertvarkyti ES pramonę

⁽²⁾ EESRK paskelbė daugelį svarbių nuomonių šiuo klausimu, tarp jų ir nuomonę OL C 241, 2002 10 7, p. 13 „Mokslinių tyrimų poreikis, siekiant saugaus ir ilgalaikio energijos tiekimo“ bei kitų, iki šiol aktualių.

⁽³⁾ PIELKE, R. Jr. „Dangerous assumptions“ (Pavojaingos prielaidos), Nature, 452/3 p. 531, 532, 3, 2008 balandžio mėn.

atsižvelgiant į sparčiai besiplečiančių technologijų, kurias naudojant išmetama mažai CO₂ dujų, sektorių. Ateityje, norint pasiekti aukštą tikslą — iki 2050 m. 60–80 proc. sumažinti ES išmetamą šiltnamio dujų kiekį, būtina paspartinti mokslinių tyrimų pažangą siekiant sukurti naujos kartos technologijas.

3.2 Atsižvelgiant į šiandienines tendencijas ir jomis pagrįstas prognozes galima daryti išvadą, kad mums nepavyksta imtis reikiamų priemonių, kad būtų pasiekti mūsų energetikos politikos tikslai. Lengvas priėjimas prie išteklų padarė mus priklausomus nuo iškastinio kuro, taip pat neskatinio domėtis naujovėmis ir investuoti į naujas energetikos technologijas. Nuo devintojo dešimtmečio Europos Sąjungoje nuolatos mažėjo moksliniams energetikos gamybos tyrimams skiriamos privačios ir valstybės lėšos. Tai lėmė nepakankamas investicijas į energijos gamybos mokslinių tyrimų pajėgumus ir infrastruktūrą. Jeigu šiandien ES vyriausybės investuotų tiek pat lėšų, kiek buvo investuojama devintajame dešimtmetyje, visos lėšos, kurias energetikos technologijų plėtrai skirtų ES valstybinis sektorius, sudarytų keturis kartus didesnę sumą nei investuojama šiandien, t. y. maždaug 2,5 milijardo eurų per metus.

3.3 Naujų energetikos technologijų skverbimasis į rinką yra pernelyg stabdomas dėl paties energetikos produkcijos pobūdžio. Inovacijoms nepalankią aplinką dar labiau sustiprina teisinės ir administracinės kliūtys. Tokiomis sąlygomis valstybės pagalba remiant inovacijas energetikos sektoriuje yra būtina ir pagrįsta.

3.4 Pagrindiniai pasaulio rinkos dalyviai — Jungtinės Valstijos ir Japonija, o pastaruosiu metu ir sparčiai augančios ekonomikos valstybės, t. y. Kinija, Indija ir Brazilija — šioje srityje susiduria su tokiais pačiais sunkumais ir deda vis didesnes pastangas kurdamos ir pateikdamos į rinką naujas energetikos technologijas. Šių valstybių rinkų dydis, investavimo galimybės ir tyrimų pajėgumai šiuo požiūriu gerokai pranoksta daugelio valstybių narių galimybes. Minėtą atotrūkį dar labiau didina susiskaldymas, įvairios įgyvendinamos nesusuderintos strategijos ir nepakankami pajėgumai, t. y. esminiai ES tyrimų bazės požymiai. Vis dėlto, jei atsiliksime dalyvaudami kaskart vis intensyvesnėse pasaulinėse lenktynėse, kurios vyksta siekiant laimėti technologijų, kurias naudojant išmetama mažai CO₂ dujų, rinkas, gali nutikti taip, kad savo tikslų sieksime naudodamiesi importuotomis technologijomis ir kartu prarasime dideles komercines ES verslo galimybes.

3.5 Ekonomikos perėjimas prie mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančių technologijų ekonomikos užtruks dešimtmečius ir turės įtakos visiems ekonomikos sektoriams, tačiau negalime delsti. Per ateinančius dešimt ar penkiolika metų priimti sprendimai turės didelės įtakos energetiniam patikimumui, klimato kaitai, augimui ir užimtumui Europoje.

3.6 Visų pirma privalome laipsniškai pakeisti energijos konversijos, tiekimo ir galutinio vartojimo veiksmingumą. Turimos technologijų galimybės transporte, statyboje ir pramonėje turi būti paverstos verslo galimybėmis. Turime išnaudoti

visas informacijos ir komunikacijos technologijų galimybes, diegti organizacines naujoves bei vykdyti valstybinę politiką ir naudoti rinkos priemones⁽⁴⁾, kad užtikrintume paklauso valdymą ir paskatintume naujų rinkų kūrimą.

3.7 Savo jau paskelbtuose dokumentuose Komisija nurodo, kad daug technologijų, padėsiančių pasiekti 2020 m. nustatytus tikslus, jau šiandien sukurtos ar baigiamos kurti. Tačiau netgi ir laikantis optimistiško požiūrio, būtų sunku paneigti, kad visų pirma svarbu laiku įdiegti turimas technologijas ir kad apskritai technologijos, kurias naudojant išmetamas mažas anglies dvideginio kiekis, vis dar gana brangios ir joms būna sunku pateikti į rinką. Todėl veiklą reikia vykdyti dviem kryptimis: skirti daugiau lėšų moksliniams sąnaudų mažinimo tyrimams ir našumui padidinti; taikyti veiksmingas paramos priemones, kad būtų kuriamos verslo galimybės, remti rinkos plėtrą ir šalinti su technologija nesusijusias kliūtis, užkertančias kelią inovacijoms ir trukdančioms diegti į rinką veiksmingas technologijas ir tas technologijas, kurias naudojant išmetama mažai CO₂ dujų.

Kad būtų įgyvendinti 2050 m. nustatyti praktiniai tikslai įdiegti technologijas, kurias naudojant neišmetama CO₂ dujų, pasitelkę svarbius mokslinių tyrimų pasiekimus, turime sukurti naujos kartos tokio pobūdžio technologijas. Net jei kai kurios iš jų iki 2020 m. neturės didesnės įtakos, svarbu, kad intumėmės ryžtingesnių veiksmų užtikrinti, kad tos technologijos kuo greičiau būtų pradėtos taikyti.

3.8 Per pastaruosius metus taikytos priemonės galėtų būti būsimų ES veiksmų pagrindu: i) Europos technologijų platformų kūrimas; ii) Europos mokslinių tyrimų erdvės (ERA-Net) priemonės panaudojimas skatinant valstybes nares pradėti kurti bendrą mokslinių tyrimų programą; iii) mokslinių tyrimų centrų bendradarbiavimas specifinėse srityse pasitelkiant kompetencijos tinklus. SET plano priemonės sutelks, suintensyvins ir suderins bendras mokslinių tyrimų pastangas Europoje siekiant, kad Europos technologijų, kurias naudojant išmetama mažai CO₂ dujų, naujovės būtų diegiamos sparčiau. Įgyvendinus SET planą turi būti pasiekti šie rezultatai: i) naujas jungtinis strateginis planavimas, ii) veiksmingesnis įgyvendinimas, iii) išteklų pagausinimas ir iv) naujas tobulesnis tarptautinio bendradarbiavimo organizavimas.

3.9 Siekiant nauju būdu organizuoti veiklą Bendrijos lygiu, reikia taikyti integralias, dinamiškas ir lanksčias šio proceso valdymo priemones, nustatančias prioritетines sritis ir siūlančias veiksmus — naujus strateginio planavimo metodus. Suinteresuoti subjektai turi pradėti keistis informacija, sistemingiau priimti sprendimus ir, siekdami išskeltų tikslų, savo veiksmus planuoti ir juos vykdyti kartu su ES bei laikydami bendradarbiavimo nuostatų. Siekdama valdyti SET plano įgyvendinimą ir pagerinti nacionalinių, Europos ir tarptautinių pastangų derinimą, Komisija 2008 m. įsteigs Iniciatyvinę strateginių energetikos technologijų grupę. Pirmąjį 2009 m. pusmetį Komisija surengs aukščiausio lygio Europos energetikos technologijų konferenciją.

⁽⁴⁾ 2007 m. kovo 28 d. Žalioji knyga dėl rinkos priemonių, taikomų aplinkosaugos ir susijusiais politikos tikslais, COM(2007) 140 galutinis.

3.10 Kad Inicijatyvinė grupė sugebėtų vykdyti veiksmingą strateginį planavimą, reikia reguliarios ir patikimos informacijos bei duomenų. Komisija įsteigs, tobulins ir išlaikys prieinamą informacijos ir žinių valdymo sistemą. Į tą sistemą bus įtrauktas „technologijų žemėlapis“ bei „pajėgumų žemėlapis“, kuriuos parengs Komisijos Jungtinis tyrimų centras ⁽⁵⁾.

3.11 Kad būtų paspartinti technologijų kūrimo ir pateikimo į rinką procesai, turime sukurti specialius ir patikimus mechanizmus, kurie galėtų mobilizuoti valdžios institucijų, Europos pramonės ir tyrėjų pajėgumus. Šie mechanizmai įgaus tokias formas: i) Europos pramonės iniciatyvos; ii) Europos energijos gamybos mokslinių tyrimų sąjunga; iii) būsiami transeuropiniai energetikos tinklai ir sistemos.

3.12 Daugiau dėmesio skiriant skirtingoms finansavimo sistemoms ir jų derinimui bei ištekliams, būtų užtikrinamas tinkamesnis investavimas, tiksliau vystomi pajėgumai ir garantuojamas skirtingų kūrimo etapų technologijų finansavimas. Reikia spręsti šiuos du uždavinius: moksliniams tyrimams ir susijusiai infrastruktūrai, pramoninio masto demonstravimo veiklai ir technologijų pateikimo į rinką projektams **sukaupti papildomų finansinių išteklių**; užtikrinti, kad **švietimo bei mokymo** sistema būtų tinkama parengti reikiamų nustatytos kokybės žmogiškųjų išteklių, be kurių neįmanoma pasinaudoti visomis technologijų galimybėmis, kurios bus sukurtos vykdančios Europos energetikos politiką.

3.13 Komisija 2008 m. pabaigoje numachiui pateikti **Komunikatą dėl technologijų, kurias naudojant išmetamas mažas kiekis CO₂ dujų, finansavimo**. Valstybių narių veikla žmogiškiems ištekliams rengti turėtų būti tinkamiau derinama, kad padidėtų tų išteklių judumas sektoriuje.

3.14 SET plane siūlomos priemonės turėtų padėti stiprinti tarptautinio bendradarbiavimo strategiją. Taip pat turime užtikrinti, kad tarptautiniuose forumuose ES pateiktų bendrą valstybių narių nuomonę, kad būtų galima nuosekliau ir veiksmingiau pasinaudoti partneryste.

3.15 Šiandien energetikos technologijų naujovės kuriamos ir diegiamos vykdančios nacionalines programas ir iniciatyvas, kai nacionaliniais ištekliais naudojamas tam, kad būtų pasiekti nacionaliniai tikslai ir įvykdytos nacionalinės užduotys. Šis veiklos modelis tiko jau praėjusiam pigios energijos ir išmetamų CO₂ dujų neribojimo laikotarpiui. Kad pasaulinis energetikos sektorius būtų iš esmės pertvarkytas, o tai reikia padaryti XXI amžiuje, būtina nauja politika.

4. Bendros pastabos

4.1 EESRK teigiamai vertina Komisijos komunikatą bei papildomus darbo dokumentus ir pritaria juose pateikti dabartinės

energetikos technologijų padėties analizei bei apibūdinimui. Reagavimas į riziką, kurią planetai kelia klimato kaita, bei tolesnis išsivysčiusių pramonės valstybių didelio energijos suvartojimo problemos sprendimas ir besivystančių šalių nuolat didėjančio energijos poreikio tenkinimas yra pagrindiniai tarptautiniai iššūkiai. Jei nebus parengta išsami strategija ir nebus naudojamos energiją labiau tausojančios ir veiksmingesnės technologijos, planams sumažinti klimato kaitos padarinius iškils rimtas pavojus.

4.2 Komunikate taip pat aiškiai sustiprinamas pagrindinis energetikos politikos elementas — energijos tiekimo patikimumas — tiek materialiniu, tiek ir socialiniu bei aplinkos tvarumo požiūriu. Energijos tiekimo patikimumas reiškia ne tik galimybę gauti energetikos išteklių, tačiau ir galimybę gauti jų visuomenei priimtina kaina.

4.3 Savo komunikate, kalbėdama apie pastangas, kurios turi padėti sumažinti klimato kaitos mastą, Komisija pagrįstai didžiausią dėmesį skiria energetinių technologijų plėtrai; beje, ši pozicija atitinka tryliktosios Konvencijos šalių konferencijos (COP 13), kuri įvyko 2007 m. gruodžio mėn. Balyje, išvada ⁽⁶⁾. Dabartinis ir ateities tarptautinis bendradarbiavimas šioje srityje taip pat turėtų tapti prioritetu ES, kadangi jis atveria Europos ekonomikai galimybes tinkamai užtikrinti technologijų sklaidą.

4.4 Komisijos komunikate pagrįstai pabrėžiamas laiko veiksnys, kuriam tenka svarbus vaidmuo įgyvendinant siūlomą strategiją (SET planą), jei ES nori iki 2020 m. sumažinti šiltnamio dujų išmetimą ir įvykdyti 2007 m. kovo mėnesį priimtus įsipareigojimus. Nepaspartinus pagrindinių strateginių gairių, susijusių su technologijų vystymusi, organizavimo proceso (palyginti su Jungtinių Valstijų ir Japonijos pagrindinėmis mokslinių tyrimų ir plėtros strateginėmis gairėmis), bus praktiškai neįmanoma veiksmingai sutelkti jėgas bei reikiamas priemones siekiant tinkamai įvykdyti pirmąjį etapą iki 2020 m., ir dar sunkiau bus įgyvendinti antrąjį etapą iki 2050 metų.

4.5 Siekdama pagreitinti naujausių energetikos technologijų plėtrą ir paskatinti jų naudojimą, ES privalo turėti daugiau tikslinių ir veiksmingų mechanizmų, kuriuos pasitelkus būtų išnaudojamas valstybės pagalbos, pramonės, universitetų bei mokslinių tyrimų potencialas ir kurie leistų sustiprinti tarpusavio bendradarbiavimo veiksmingumą. Energetikos srityje Europa turi nacionaliniu lygiu labai pajėgių mokslinių tyrimų institutų bei puikių mokslininkų grupių universitetuose bei specializuotuose centruose. Jų darbas, deja, nėra koordinuojamas, o visos panašios priemonės, kurių iki šiol buvo imtasi, buvo nepakankamos. Pagrindinis siūlomo plano sėkmės garantas yra optimalus šio potencialo panaudojimas. Glaudus bendradarbiavimas turėtų vykti ir tarptautiniu lygiu.

⁽⁵⁾ Žr. Komisijos tarnybų darbo dokumentus SEC(2007) 1510 „Technologijų žemėlapis“ ir SEC(2007) 1511 „Pajėgumų žemėlapis“.

⁽⁶⁾ Tryliktosios Jungtinių Tautų bendrosios konvencijos dėl klimato kaitos šalių konferencijos sprendimas — Balio veiksmų planas.

4.6 EESRK pritaria Komisijos komunikate išdėstytam požiūriui, kad būtina sutelkti ne tik finansinius, bet visų pirma žmogiškuosius išteklius keturiais lygiais: privačiame sektoriuje bei nacionaliniu, Europos ir pasaulio lygiu. Iki šiol kliūtis skirti finansinių išteklių sudarydavo prioritetų klausimas bei procedūros ilgumas. SET plano projektas turi paskatinti pokyčius šioje srityje bei pagreitinti sprendimų priėmimo procesą. Žmogiškųjų išteklių sutelkimas, patenkantis į ilgosios trukmės laikotarpio planus, yra numatytas ir Lisabonos strategijoje; nepaisant to, dedamos pastangos rasti išteklių, būtinų norint įgyvendinti siūlomą strategiją, yra nepakankamos ir pernelyg vangios. Pirmoji būtina sąlyga siekiant sutelkti žmogiškuosius išteklius yra užtikrinti bendrą tinkamą paramą moksliniam ir techniniam mokymui.

4.7 Komitetas konstatuoja, kad būtina rasti bendrą sutarimą dėl energetikos politikos koncepcijų, prioritetų ir tikslų, taip pat dėl energetikos technologijų strateginio plano.

4.8 EESRK pabrėžia, kad, kalbant apie klimato kaitos padarinių ribojimą, priemonė, kuri, be jokios abejonės, yra svarbiausia, t. y. energetikos technologijų plėtros ir įgyvendinimo strategija, nebūtų nustumta į antrąjį planą kitų temų, kurios, objektyviai vertinant, privalo tapti svarbiu pagrindu šiam plėtros procesui remti (kalbama apie apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemą, paramą atsinaujinančių energetikos šaltinių naudojimui, trečiąjį energetikos paketą ir t. t.). Tik konkrečių technologijų pažanga, leisianti sukurti veiksmingesnes, tiek visų energijos formų gamybos, tiek ir jų naudojimo požiūriu, technologijas, gali padėti veiksmingai sumažinti šiltnamio dujų emisiją. Be to, technologijų kūrimo finansavimas galėtų būti vykdomas panaudojant lėšas, gautas pagal Bendrijos šiltnamio dujų emisijos leidimų prekybos sistemą rengiamuose apyvartinių taršos leidimų aukcionuose, tačiau su sąlyga, kad bus pateiktas pasiūlymas dėl šios procedūros įvedimo. Tačiau negalima apsiriboti šiuo finansavimo šaltiniu, ypač turint omenyje tai, kad juo iš tiesų pasinaudoti bus galima tik nuo 2013 m.

5. Konkrečios pastabos

5.1 Naudinga ir objektyvi dabartinės padėties, kuri visiškai netenkina, analizė pagrįstai pabrėžia organizavimo bei valdymo problemas, turinčias kelti visuomenei didžiausią susirūpinimą, kaip ir techniniai ir moksliniai iššūkiai.

5.2 ES dokumentai grindžiami principu, kad egzistuoja daug energetikos technologijų, galinčių daryti didelę įtaką energijos srities pažangai bei prisidėti prie šioje srityje nustatytų tikslų. Dėl jų gausos tik vienas tinkamas paketas gali leisti pasiekti rezultatų. Neatlikus išsamios analizės negalima tikėtis, kad ši kryptis bus perspektyvi. Vis dėlto mažiau palankius variantus reikėtų atmesti kuo ankstesniame šio proceso etape, kad nebūtų veltui eikvojami ištekliai. Patvirtinus strategines gaires, kiekvienai valstybei, galbūt netgi regionui, turėtų būti suteikta galimybė

nustatyti savo prioritetus atsižvelgiant į jų kompetencijos sritis, įgyvendinimo pajėgumus ir sukauptą patirtį.

5.3 Bendrijos lygiu dokumentuose, susijusiuose su šiuo klausimu, rekomenduojama atsižvelgti į technologijas, naudojančias atsinaujinančius energijos šaltinius, į aplinkai nekenkiančius šilumos gamybos būdus (įskaitant ir šilumą, skirtą elektros gamybai) ir į naujausias energijos transportavimo bei kaupimo infrastruktūras. EESRK pritaria šiems prioritetams. Deramą dėmesį reikia skirti švarioms technologijoms, naudojančioms iškastinį kurą, kuris ir ateityje dar ilgą laiką bus pagrindiniu pirminės energijos šaltiniu, kartu neužmirštant technologijų, naudojančių atominę energiją pasitelkiant dalijimosi arba sintezės principus bei branduolinių atliekų saugojimą; jos ir toliau turi būti laikomos ES mokslinių tyrimų ir plėtros sudedamąja dalimi.

5.4 EESRK pritaria minčiai, kad kol kas energijos rinka aiškiai neinformuoja energetikos politikos formuotojų, vyriausybių ir privačių investuotojų apie tai, kad turi būti skubiai taikomos naujosios energetikos technologijos, kadangi įvairių energijos išteklių bei kuro kainos nepakankamai atspindi bendrą išorės veiksnių, įskaitant socialines sąnaudas, poveikį. Būtent dėl šios priežasties Bendrijos lygiu iki šiol dar nepasiektas susitarimas dėl prioritetų energetikos mokslinių tyrimų ir plėtros srityje, taip pat dėl finansinių išteklių bei kitų šiems prioritetams remti būtinų priemonių.

5.5 EESRK mano, kad strateginiame plane reikia ne tik nustatyti prioritetus ES lygiu, bet ir greitai ir koordinuotai apibrėžti konkrečius tikslus valstybių narių lygiu, numatyti pakankamų finansinių išteklių skyrimą iš biudžetų (nacionalinių ir Europos Sąjungos), kuo geriau išnaudoti mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros pajėgumus, įtraukti privatų sektorių, kurį pakankamai skatina energijos rinkos tendencijos, bei numatyti kitas teises ir mokestines priemones. Būtina į šį procesą kuo plačiau įtraukti privatų sektorių. ES ir nacionalinės vyriausybės turi sukurti tam palankias sąlygas ne tik apibrėždamos energetikos politikos principus, prioritetus bei tikslus, bet ir sukurdamos jiems įgyvendinti būtinas praktines priemones.

5.6 Pagrindinis uždavinys — nustatant energijos kainas, energetikos sektoriuje įvesti rinkos taisykles tinkamai atsižvelgiant į išorės veiksnius, įskaitant socialines sąnaudas. Tai leis rinkai laiku siųsti signalus investuotojams bei privatiems ūkio subjektams dėl būtinybės vykdyti technologinius pakeitimus, kad būtų galima keisti energijos išteklių dozavimą ir kuo veiksmingiau juos naudoti. ES ir valstybės narės tikriausiai turės sukurti tokias teises ir mokestines sąlygas, kurios leistų kuo veiksmingiau sujungti viešuosius ir privačius finansinius išteklius, skirtus energetikos moksliniams tyrimams ir plėtrai, neužmirštant ir paramos priemonių, kurios užtikrintų geresnį išteklių panaudojimą.

5.7 Valstybės narės, turinčios palankias gamtines sąlygas, daug vilčių teikia pažangos spartinimui energijos iš atsinaujinančių šaltinių panaudojimo srityje. Tačiau yra ir kitų šalių, kurios neturi tokių gamtinių sąlygų arba negali jomis pasinaudoti ekonominiu požiūriu priimtina kaina. Realios gamtinės sąlygos bei fizinė galimybė prieiti prie energijos išteklių turėtų būti pagrindinis kriterijus vertinant atsinaujinančių energijos išteklių tinkamumą eksploatuoti kiekvienoje valstybėje narėje ir juos įtraukiant į energetikos technologijų plėtojimo programas.

5.8 EESRK mano, kad Komisijos komunikate nurodyti prioritetai, susiję su SET planu, yra kiek riboti, ypač kalbant apie atsinaujinančius energijos išteklius. Pastarieji turi nepaneigiamą naudą ne tik didinant energijos tiekimo patikimumą, bet ir mažinant valstybių narių išlaidas energijos importui, taip pat tvariajai plėtrai. Ekonominiu požiūriu kai kurios atsinaujinančių energijos išteklių rūšys yra labai brangios ir išliks tokios ilgą laiką. Be to, energetikos rinkų integracija nėra vien tik politinis ir organizacinis klausimas. Reikės sukurti mokslinių tyrimų ir plėtros programas, skirtas, pavyzdžiui, intelektualiesiems tinklams.

5.9 Komitetas pritaria, jog būtina atsižvelgti į tai, kad daugelis šalių yra priklausomos nuo iškastinio kuro bei atominės energetikos ir kad padėtis artimiausiu metu nesikeis. Tai pasakytina ir apie trečiąsias šalis, su kuriomis ES turėtų derinti savo pastangas, nukreiptas spartinti mokslinius tyrimus ir plėtrą energetikos technologijų srityje. Todėl Komitetas mano, kad nustatant Europos Sąjungos prioritetus nereikėtų pernelyg daug dėmesio skirti technologijoms, susijusioms su atsinaujinančių energijos šaltinių panaudojimu, tiek pat dėmesio turi būti skiriama ir technologijoms, padedančioms taupyti energiją galu-

tinio vartojimo etape ir švarioms technologijoms, naudojančioms iškastinį kurą (įskaitant anglies dvideginio surinkimo ir saugojimo technologijas). Moksliniams tyrimams ir plėtrai atominės technologijų srityje būdingas specifinis planavimas ir koordinavimas. Tačiau vis tiek reikia pabrėžti, kaip svarbu vykdyti mokslinius tyrimus ir technologijų plėtrą tokiose srityse, kaip atominė energija, šiuo metu dalijimosi forma, o ateityje gal ir sintezės forma, atominių įrenginių eksploatacijos trukmė ir saugumas, kadangi tai turi lemti reikšmės užtikrinant energijos tiekimo patikimumą ir mažinant ES šiltnamio dujų emisiją.

5.10 Akivaizdu, kad pastangos sutaupyti energijos jos perdavimo metu, taip pat galutinio vartojimo etape gali labai svariai prisidėti prie tvariosios plėtros, kaip ir šiuolaikinių energetikos technologijų augimas. Taikant tinkamai parengtą ir įgyvendintą strateginį energetikos mokslinių tyrimų ir plėtros koordinavimo metodą, galima užtikrinti geresnį ES lygiu šiame plačiame sektoriuje turimų finansinių ir žmogiškųjų išteklių panaudojimą. Toks koordinavimas padės numatyti prioritetus (tiek kalbant apie turinį, tiek ir apie terminus), į kuriuos turi būti atsižvelgiama Bendrijos ir nacionaliniu lygiu ir kuriems turi būti sukurti būtini veikimo mechanizmai, pavyzdžiui, informacijos srautų valdymo ir kontrolės sistemos. Šiuo požiūriu svarbus vaidmuo teks ir procedūrų bei priemonių suderinimui.

5.11 Kalbant apie bendradarbiavimo stiprinimą už Europos Sąjungos ribų mokslinių tyrimų ir plėtros, susijusios su naujomis energetikos technologijomis, srityje reikia pasakyti, kad prieš sudarant naujus susitarimus būtina optimaliai pasinaudoti esamomis institucijomis, sutartimis ir susitarimais, visų pirma tais, kurių jau veiksmingumu jau įsitikinta.

2008 m. liepos 9 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Klimato kaitos ir žemės ūkio sąsajos Europoje

(2009/C 27/14)

Tarybai pirmininkausianti Prancūzija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2007 m. spalio 25 d. raštu paprašė Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetą parengti tiriamąją nuomonę dėl

Klimato kaitos ir žemės ūkio sąsajos Europoje.

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. birželio 4 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Lutz Ribbe, bendrapranešėjis Hans-Joachim Wilms.

446-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. liepos 9–10 d. (liepos 9 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 94 nariams balsavus už, 30 — prieš ir 13 susilaikius.

1. Komiteto išvadų ir rekomendacijų santrauka

naudojimą ir iš gamtai ir aplinkai nekenksmingos produkcijos gaminant biomasę energijos reikmėms.

1.1 Tarybai pirmininkausianti Prancūzija 2007 m. spalio 25 d. raštu paprašė EESRK parengti tiriamąją nuomonę dėl *Klimato kaitos ir žemės ūkio sąsajos Europoje*. Jame Komiteto buvo aiškiai prašoma taip pat nagrinėti su biodegalais susijusius klausimus.

1.2 EESRK yra labai susirūpinęs neigiamu klimato kaitos poveikiu Europos žemės ūkiui, taigi ir daugelio kaimo vietovių ekonomikai. Didžiausias poveikis turėtų būti juntamas Pietų Europoje, ypač dėl prognozuojamų ilgesnių sausrų ir netgi vandens stygiaus. Blogiausia, kad dėl šių problemų gali būti visiškai nutraukta žemės ūkio veikla. Tačiau ir kituose Europos regionuose dėl klimato kaitos, pavyzdžiui, dėl labai pakitusio sezoninių kritulių dažnumo, ūkininkai susidurs su sunkiomis problemomis. Dar reiktų paminėti problemas, išskylančias dėl naujų labiau plintančių augalų ligų ir kenkėjų.

1.3 Todėl politikai raginami veikti nedelsiant ir klimato apsaugos politiką įtraukti į kitas politikos sritis.

1.4 Vis dėlto žemės ūkis ne tik nukenčia dėl klimato kaitos — jis taip pat prisideda prie šiltnamio dujų išmetimo; daugiausiai išmetama ne CO₂, o metano ir azoto suboksido, kurie susidaro dėl pasikeitusio žemės naudojimo ir pačios žemės ūkio gamybos. EESRK ragina Komisiją išsamiau ištirti, kuo skiriasi įvairūs žemės naudojimo būdai žemės ūkyje atsižvelgiant į poveikį klimatui, kad pagal tai būtų galima pasirinkti politinius veiksmus, pavyzdžiui, teikiant paramą ūkininkams. Šiuo požiūriu Komitetas pritaria Komisijos ketinimams klimato apsaugą ateityje labiau įtraukti į bendrąją žemės ūkio politiką.

1.5 Žemės ūkis gali atlikti svarbų vaidmenį užtikrinant klimato apsaugą, pavyzdžiui, siekiant, kad žemės ūkis ne tik naudotų žemėje susidariusius anglies telkinius, bet netgi juos padidintų tikslingai gausinant humusą, mažinant energijos

1.6 EESRK mano, kad šiuo metu besiformuojanti ES biodegalų strategija, kuri, Komisijos duomenimis, taip pat bus daugiausiai nukreipta į žemės ūkio žaliavų importą, yra netinkama priemonė siekiant ekonomiškai veiksmingu būdu įgyvendinti klimato apsaugos tikslus ir kartu žemės ūkyje kurti naujas darbo vietas bei papildomas pajamas. Iš tiesų vietoj šios biodegalų strategijos turėtų būti parengta gerai apgalvota nauja biomasės strategija, kuri nebūtų skirta importui, ja remiantis būtų bandoma gerokai aktyviau nei iki šiol šalutinius žemės ūkio produktus arba atliekas perdirbti į naudingą energiją, o ūkininkams būtų skiriamas aktyvus vaidmuo naujai kuriamose decentralizuotose energijos sistemose.

2. Pagrindinės nuomonės dalys ir rengimo prielaidos

2.1 Žemės ūkis — ekonomikos sritis, labiausiai priklausoma nuo gamtinių sąlygų (taigi taip pat nuo klimato sąlygų), jomis naudojasi, jas keičia arba kuria.

2.2 Jo esmė — sistemingai naudoti augaluose vykstančią fotosintezę saulės energijai paversti energija, kurią žmonės gautų vartodami maistą, o gyvuliai — pašarą. Fotosintezės metu sukaupta energija nuo seno taip pat buvo naudojama kaip šilumos šaltinis (pvz., medienos biomasė).

2.3 Klimato sąlygos, kurios Europoje iki šiol buvo gana palankios žemės ūkiui, yra esminis veiksnys labai įvairios struktūros ir daugialypiam žemės ūkiui plėtoti. Tai taip pat reiškia, kad sąlygų pokyčiai turi daryti poveikį žemės ūkiui ir su juo susijusioms ekologinėms, ekonominėms ir socialinėms regionų struktūroms.

3. Bendrosios pastabos

Žemės ūkis nukenčia dėl klimato kaitos

3.1 Klimato kaita, ypač prognozuojamas temperatūros kilimas, o dar labiau — pakitęs kritulių kiekis labai dideliu mastu pakenks kai kurių Europos regionų žemės ūkiui. Ypač Pietų Europoje dėl ilgai trunkančių laikotarpių be lietaus ar net sausrų, dėl kurių gali susiformuoti dykumos, žemės ūkio paskirties plotus gali apimti didelio masto gaisrai ⁽¹⁾. Šių regionų ekonomikai gresia gilūs sukrėtimai. Remiantis visais moksliniais tyrimais, klimato kaita turės įtakos kenkėjams ir ligoms, dėl kurių labai sumažės svarbiausių maistinių augalų derlius. Pasi-keitęs ligų sukėlėjų būvio ciklas lems:

— šių ligų sukėlėjų geografinio pasiskirstymo pokyčius,

— ligų dažnumo ir sunkumo pokyčius,

— ligų kontrolės strategijos pakeitimus.

3.2 Šiuo požiūriu EESRK nurodo įvairias Komisijos publikacijas ir iniciatyvas šia tema, pavyzdžiui, Komunikatą dėl vandens trūkumo ir sausrų problemos Europos Sąjungoje ⁽²⁾ sprendimo ir jame pateiktas koncepcijas ir planus, Žaliąją knygą dėl prisitaikymo prie klimato kaitos, taip pat tai, kad Komisija pabrėžė būtinybę kurti tinkamas žemės naudojimo strategijas. Be to, kai kuriose šalyse jau vyksta atitinkami darbai.

3.3 Dauguma piliečių, taip pat politinius sprendimus priimančios asmenys greičiausiai negali įsivaizduoti, ką reikėtų, jeigu, pavyzdžiui, Pietų Europoje reikėtų atsisakyti didelių žemės ūkio reikmėms naudojamų plotų dėl vandens trūkumo ir ekstremalių temperatūros pokyčių. Dėl pasikeitusio žemės naudojimo tai turėtų neigiamą padarinių užimtumui šiuose regionuose.

3.4 Šiuo atžvilgiu EESRK rekomenduoja visiems sprendimus priimančioms asmenims imtis visų įmanomų priemonių, kad taikant visa apimančią klimato apsaugos programą būtų galima kiek įmanoma labiau sumažinti neigiamus padarinius žemės ūkiui. Be to, būtina imtis veiksmų, skirtų pritaikyti žemės ūkio veiklą prie klimato kaitos. Žemės ūkio sektorius turės veiksmingai ir greitai prisitaikyti prie esminių klimato permainų ir pokyčių, kadangi nuo šių veiksmų sėkmės priklauso žemės ūkio veiklos tęstinumas.

⁽¹⁾ 2007 m. gaisrai Graikijoje, kurių metų išdegė alyvmedžių plantacijos.
⁽²⁾ COM(2007) 414, 2007 7 18, EESRK nuomonė OL C 224, 2008 8 30, p. 67, priimta 2008 m. gegužės 29 d.

3.4.1 Pagal naujausius Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (OECD) ir Jungtinių Tautų Maisto ir žemės ūkio organizacijos pranešimus, moksliniai tyrimai ir inovacijos turi būti svarbiausi klimato kaitos problemos sprendimo veiksniai. Kaip vieną iš prisitaikymo veiklos krypčių reikėtų numatyti naujų, geriau prie klimato kaitos prisitaikiusių augalų veislių ir rūšių vystymą. Šiuo požiūriu labai svarbi yra pažanga genetinio augalų ir gyvūnų duomenų tobulinimo srityje.

Žemės ūkio įnašas į klimato kaitą

3.5 EESRK mano, kad būtina ne tik diskutuoti apie neigiamą poveikį žemės ūkiui, bet ir skirti dėmesio žemės ūkio įnašui į klimato kaitą bei pradėti mažinti neigiamą poveikį, kurį žemės ūkis daro klimatui. Be to, reikia atsižvelgti į įvairias priemones, kuriomis žemės ūkis gali prisidėti sprendžiant klimato kaitos problemas.

3.6 Todėl Komitetas džiaugiasi, kad Komisija savo Komunikate dėl pasirusimo BŽŪP reformos patikrinimui ⁽³⁾ klimato politiką apibūdino kaip vieną iš keturių naujų BŽŪP iššūkių.

3.7 Pagal Tarpvyriausybės klimato kaitos komisijos (IPCC) duomenis tiesiogiai su žemės ūkiu susijusios išmetamos dujos sudaro 10–12 proc. visų išmetamų dujų. Remiantis vertinimais, žemės ūkyje išmetamų šiltnamio dujų kiekis pasaulio mastu yra 8,5–16,5 milijardų tonų CO₂e ⁽⁴⁾, o tai atitinka 17–32 proc. ⁽⁵⁾ viso kiekio.

3.8 Remiantis vertinimais, Europos žemės ūkyje išmetamų šiltnamio dujų dalis yra daug mažesnė nei vidutiniškai pasaulyje. Remiantis Tarpvyriausybės klimato kaitos komisijos (IPCC) taikomu skaičiavimo metodu, Komisija pateikia 9 proc. vertę. Nuo 1990 m. ES-27 valstybės žemės ūkyje išmetamų dujų kiekį sugebėjo sumažinti 20 proc., ES-15 valstybės — 11 proc. ⁽⁶⁾ Tačiau IPCC metodas neapima nei dujų, išmetamų dėl pasikeitusio žemės naudojimo, nei energijos sąnaudų trąšoms ir augalų apsaugos priemonėms gaminti arba traktorių naudojamam kurui gaminti. Todėl, pavyzdžiui, Komisija vertina, kad Vokietijos žemės ūkio išmetamų šiltnamio dujų kiekis sudaro 6 proc., o Vokietijos vyriausybė nurodo 11–15 proc. dydį, nes pastaroji į savo vertinimą įtraukia visą žemės ūkio veiklos išmetamą kiekį.

Skirtingas šiltnamio dujų vaidmuo žemės ūkyje

3.9 Žemės ūkiui tenka tik maža dalis išmetamo CO₂ kiekio. Tai visų pirma yra dėl to, kad augalai sugeria CO₂ ir jį paverčia organinėmis medžiagomis. Tačiau naudojant biomasę, joje esanti anglis vėl išmetama kaip CO₂. Taigi vyksta beveik uždara anglies cirkuliacija.

⁽³⁾ COM(2007) 722 galutinis.

⁽⁴⁾ CO₂e — anglies dioksido ekvivalentas.

⁽⁵⁾ 2007 m. gruodžio mėn. Green peace tyrimas „Žemės ūkio poveikis klimatui ir jo mažinimo galimybės“ (Cool Farming: Climate impacts of agriculture and mitigation potential).

⁽⁶⁾ Žr. Europos aplinkos agentūra, EEA ataskaita 5/2007.

3.10 Remiantis IPCC ketvirtąja vertinimo ataskaita ⁽⁷⁾, žemės ūkio srityje klimato politikos požiūriu reikia vertinti išskiriamą metano ir azoto suboksido kiekį. Žemės ūkiui tenka maždaug 40 proc. bendro CH₄ ir N₂O išskiriamo kiekio Europoje, o jis yra ypač svarbus klimatui: azoto suboksido visuotinio klimato atšilimo potencialas 296 kartus didesnis nei CO₂, o metano — 23 kartus.

3.11 Iš esmės išskiriamos keturios aplinkybės, kurios yra labai svarbios klimatui žemės ūkio sektoriuje:

- a) miškų, pelkių, drėgnų plotų arba pievų pavertimas ariamąja žeme,
- b) šiltnamio dujos, kurias išskiria žemės ūkio paskirties žemė bei gyvuliai, ir
- c) energijos sąnaudos žemės ūkyje ir su juo susijusiose veiklos srityse, pavyzdžiui, kuro ir degalų, mineralinių trąšų ir pesticidų bei kitų produktų ⁽⁸⁾ energijos sąnaudos, ir
- d) biomasės gamyba energijos tikslams.

3.12 Vertinant pasaulio mastu, iki šiol žemės ūkio reikmėms nenaudojamos žemės pavertimas žemės ūkio paskirties plotais yra ypač svarbus. Jis daug svarbesnis už šiltnamio dujų išmetimą gamybos metu ir už energijos suvartojimą žemės ūkyje. Kiekvienas pavertimas ariamąja žeme lemia tai, kad bus išskiriamos šiltnamio dujos, nes ariamosios žemės dirvožemyje, nevertinant dykumų bei pusdykumių ir užstatytų plotų ⁽⁹⁾, vidutiniškai yra mažiausia anglies dalis.

3.13 Todėl diskusijos dėl Amazonės arba Indonezijos miškų kirtimo yra labai svarbios pasaulio mastu. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad ten vykdomi didelio masto kirtimai yra tam tikru mastu susiję su Europa ir Europos žemės ūkiu ⁽¹⁰⁾.

Žemės naudojimo pakeitimas ir anglies telkiniai

3.14 Tai, kad kaip ir anksčiau Europoje kiekvieną dieną yra užstatomi dideli plotai ir todėl jie prarandami žemės ūkio veiklai ir kaip anglies telkiniai, yra rimta problema; EESRK apgailestauja, kad numatyta Dirvožemio apsaugos direktyva, kuri šioje srityje galėtų padaryti esminių pakeitimų, iki šiol nėra patvirtinta.

⁽⁷⁾ IPCC, 3-oji darbo grupė, 8 skyrius (2007), Žemės ūkis.

⁽⁸⁾ Įskaitant pašarus.

⁽⁹⁾ Dirvožemis yra antra pagal dydį anglies dioksido saugykla po jūrų. EESRK supranta, kad labai skiriasi skirtingų šaltinių duomenys, bet štai truputis statistikos: 1 ha ariamos žemės yra apie 60 tonų anglies dioksido, pievų ir miškų dirvožemyje jo dvigubai daugiau (miškuose anglies dioksido yra ir medžiuose), o 1 ha pelkių jo gali būti iki 1 600 tonų.

⁽¹⁰⁾ Pavyzdžiui, sojos kaip pašaro Europos galvijams gamyba ir palmių arba braivelio aliejaus gamyba energijos tikslais (biodegalai).

3.15 Esama šešių didelių anglies telkinių rūšių ⁽¹¹⁾, kurios turi būti svarstomos klimato politikos požiūriu. Žemės ūkis visų pirma susijęs su žemės paviršiuje esančia biomasė ir dirvožemiu. Kadangi žemės ūkio esmė yra kiekvienais metais nuimti pagamintą biomasės derlių, todėl žemės ūkis nesukaučia svarbių naujų žemės paviršiuje esančių anglies telkinių biomasės pavidalu.

3.16 Dėl miškų, pelkių ir pievų pavertimo ariamąja žeme vyksta dirvožemyje sukauptos anglies išsiskyrimas. Todėl Europos žemės ūkiui svarbu, kad tie plotai, kuriuose dar yra didelių anglies atsargų, išliktų tokie, kokie yra. Todėl atitinkamai remiant būtina sukurti paskatas, kad būtų taikoma atitinkama ūkininkavimo praktika.

3.17 Remiantis šiuo metu turimomis žiniomis, vien tik dėl klimato apsaugos priežasčių turėtų būti uždrausta pelkes ir miškus paversti kitos paskirties žeme.

3.18 Pastaraisiais dešimtmečiais Europoje buvo dideliu mastu vykdomas pievų pavertimas ariamąja žeme, kuris, nepaisant įvairių sąlygų ⁽¹²⁾, nėra sustabdytas ir kelete regionų vis spartėja dėl didėjančio žemės ūkyje gaminamos energijos naudojimo.

3.19 Padažnėjęs pievų pavertimas ariamąja žeme vyksta todėl, kad ūkininkai iš ariamosios žemės gauna daug didesnę pelną. Plotams paversti ganyklomis reikia daugiau pastangų, o įprasta žole šeriami didelio produktyvumo galvijai jau nepasiekia „pageidaujamo“ imitimo. Juos būtina šerti daug energijos turinčiais pašarais, kuriems pagaminti reikia daug didesnio energijos kiekio.

3.20 EESRK atidžiai stebės, kaip šiomis aplinkybėmis bus vykdoma aplinkos ir žemės ūkio politika, pavyzdžiui, remiantis teisėkūros pasiūlymais dėl žemės ūkio politikos būklės vertinimo. Be to, jis ragina rengti intensyvias diskusijas apie tai, kaip gamtos apsaugos požiūriu tinkamą ir klimatą tausojantį žemės naudojimą vėl būtų galima padaryti ekonomiškai patrauklų ūkininkams.

Žemės ūkio gamyboje išskiriamos šiltnamio dujos

3.20.1 Sintetinių ir organinių azoto trąšų naudojimas yra pagrindinis azoto suboksido, kuris daro neigiamą poveikį klimatui, šaltinis. Panaudojus didesnę azoto kiekį visada kyla pavojus, kad augalai nepakankamai greitai arba ne visiškai pasisavins azotą ir išsiskirs azoto suboksidas. Iki šiol aplinkos politikoje daugiausia dėmesio buvo skiriamas paviršinių ir gruntinių vandenų taršai, o šiuo metu diskusijų metu nagrinėjant klimato klausimus pateikiamas naujas argumentas kritiškai vertinti maistingų medžiagų apytaką.

⁽¹¹⁾ Naftos, anglies, dujų atsargos, žemės paviršiaus biomasė, dirvožemyje ir jūrose esantis anglies dioksidas.

⁽¹²⁾ Žr., pvz., kompleksinio paramos susiejimo kriterijus.

3.20.2 Klimato tyrėjas prof. P. J. Crutzen ištyrė azoto suboksido emisiją rapsų — biodyzelino gamybos grandinėje ⁽¹³⁾ ir priėjo išvados, kad dėl didelės azoto suboksido emisijos, atsirandančios dėl mineralinių trąšų naudojimo, rapsų metilo esterio poveikis klimatui tam tikromis sąlygomis gali būti netgi kenksmingesnis nei iš naftos gaunamo dyzelino poveikis.

3.20.3 Kitas kiekybiniu požiūriu mažiau reikšmingas azoto suboksido emisijos šaltinis yra organinių medžiagų irimas dirvožemyje, ypač žemdirbystės srityje.

3.20.4 Europos žemės ūkyje išskiriamas metanas atsiranda visų pirma iš atrajotojų, ypač galvijų. EESRK suvokia, kad dėl atrajotojų atsirandantis metanas tampa vis reikšmingesniu pasaulio mastu ⁽¹⁴⁾ ir kad ši problema didės augant naminių gyvulių skaičiui pasaulyje. Nors pastaraisiais metais galvijų skaičius sumažėjo ⁽¹⁵⁾, vis dėlto Europa šioje srityje ir toliau išlieka importuotoja.

3.21 Mėsos vartojimas susijęs su klimatu. Vienai gyvulinės kilmės kaloringai pagaminti apytiksliai sunaudojama 10 augalinės kilmės kalorijų. Didėjant mėsos vartojimui turi būti auginama daugiau pašarų, o tai reikalauja daugiau energijos ir didesnio žemės ūkio plotų pelningumo. Europa, kuriai būdingas palyginti didelis mėsos vartojimas, importuoja didelę dalį būtinų pašarų, kurių auginimas (žr., pvz., soją Amazonės baseino regione) dažnai sukelia labai didelių problemų. Todėl EESRK pasisako už Europos baltymų strategijos parengimą ir įgyvendinimą.

3.22 Svarbu ne tik pagamintas mėsos kiekis, bet ir gyvulių auginimo būdas. Mėsa ir pienas gali būti gaunami, pavyzdžiui, energijos požiūriu ekstensyviai naudojant ganyklas, kai vegetacijos metu karvės ganomos pievose, kurių reikšmė klimatui apsaugai iki šiol buvo nepakankamai įvertinta. Tačiau mėsa ir pienas taip pat gali būti gaunami iš ūkių, kurie veikia sunaudodami didelį energijos kiekį, atsisako pievų, o gyvuliai juose šeriami beveik vien kukurūzų silosu arba kitais didelės energinės vertės pašariniais augalais.

Energijos vartojimas žemės ūkyje

3.23 Žemės ūkio, kuriame saulės energija tiesiogiai paverčiama naudinga augalų energija, nauda bus tuo mažesnė, kuo daugiau energijos iš iškastinių energijos šaltinių bus suvartota gamybos procese arba kuo mažiau žmonės tiesiogiai suvartos

⁽¹³⁾ Gaminant žemės ūkio biodegalus išmetamas N₂O atsveria pakeičiant iškastinį kurą sumažinamą išmetamų dujų kiekį (N₂O release from agro-biofuel production negates global warming reduction by replacing fossil fuels). Atmos. Chem. Phys. Discuss., 7, 11191–11205, 2007.

⁽¹⁴⁾ Apie 3,3 mlrd. t. CO₂e per metus.

⁽¹⁵⁾ Galvijų skaičius pasaulyje: 1 297 mln. galvijų (1990 m.), 1 339 mln. galvijų (2004 m.), EU (25): 111,2 mln. galvijų (1990 m.), 86,4 mln. galvijų (2004 m.), Kinija: 79,5 mln. galvijų (1990 m.), 106,5 mln. galvijų (2004 m.).

augalinių produktų, kurie „taurinant“ paverčiami gyvulinės kilmės produktais.

3.24 Pavyzdžiui, tuo tarpu, kai ekologiniai ūkiai atsisako naudoti pramoniniu būdu pagamintas vandenyje tirpias mineralines trąšas ir augalų apsaugos priemones, dėl jų naudojimo blogėja tradicinio žemės ūkio energijos ir klimato pusiausvyrą.

3.24.1 Keletas lyginamųjų tyrimų dėl medžiagų ir energijos šaltinių žemės ūkyje, taip pat dėl anglies atsargų kaupimo įrodo, kad ekologinis žemės ūkis vidutiniškai reikalauja mažesnių energijos ir azoto sąnaudų nei tradicinis žemės ūkis. Net jeigu būtų atsižvelgiama į tai, kad tradiciniame žemės ūkyje vidutiniškai pasiekiamas didesnis derlingumas, ekologinis žemės ūkis pasižymi mažesniu visuotinio klimato atšilimo potencialu ⁽¹⁶⁾. Todėl Vokietijos federalinė vyriausybė mano, kad ekologinio žemės ūkio skatinimas padeda labiau saugoti klimatą ⁽¹⁷⁾.

3.24.2 Kitų tyrimų rezultatai iš dalies skiriasi.

3.25 Todėl EESRK ragina Komisiją išsamiai ištirti, kuo poveikio klimatui požiūriu skiriasi įvairūs žemės ūkio naudojimo būdai, atsižvelgiant į tai, jog duomenų nėra daug ir jie prieštaringi, kad pagal tai būtų galima pasirinkti politinius veiksmus, pavyzdžiui, paramos politikos srityje.

Žemės ūkio įnašas sprendžiant klimato kaitos problemas

3.26 Taigi žemės ūkis gali įvairiapusiškai prisidėti mažinant šiltnamio dujų kiekį, palyginti su dabartine padėtimi. Tai gali būti daroma atsisakant miškų, pelkių, drėgnų plotų ir pievų pavertimo ariamąja žeme ir mažinant azoto suboksido bei metano emisijas, tausiai apdirbant dirvą ir užtikrinant kiek įmanoma tvaresnę dirvos dangą (tarpinės kultūros auginimas), taikant sudėtinę sėjomainą (pvz., siekiant sumažinti kenkėjų daromą žalą), priderintą tręšimą ir pan.

3.27 Kol energija buvo labai pigi, energijos sąnaudos ilgą laiką nebuvo vertinamos kaip rimta problema. EESRK mano, kad ateityje būtina skirti daugiau dėmesio ypač energiją veiksmingiau naudojančioms ūkininkavimo būdams ir juos labiau skatinti. Ekologinis žemės ūkis ir vadinamoji „mažų sąnaudų gamyba“ (pvz., ekstensyviai ganyklų naudojimui) šiuo požiūriu galėtų šiek tiek prisidėti.

⁽¹⁶⁾ Žr. „Klimaschutz und Öko-Landbau“ in: Ökologie & Landbau, Heft 1/2008.

⁽¹⁷⁾ Federalinės vyriausybės atsakymas į „BÜNDNIS 90/Die Grünen“ frakcijos klausimą žemės ūkio ir klimato apsaugos tema, 16/5346 spaudos klausimas, 13 punktas.

3.28 Daug žadančių rezultatų davė tyrimai vadinamojo „mišraus kultūrų auginimo“ srityje. Čia tame pačiame lauke kartu auginamos, pavyzdžiui, grūdinių kultūrų veislės ir ankštiniai arba aliejiniai augalai, dėl to sumažėja trąšų ir pesticidų sąnaudos, o tai kartu didina biologinę įvairovę ir skatina humuso gausinimą.

3.29 Svarbus vaidmuo saugant klimatą tenka humuso naudojimui. Ypač ariamosios žemės plotuose ateityje būtina skirti daugiau dėmesio, kad būtų pasiekta kiek įmanoma pastovesnė ir aukšta humuso koncentracija, o tai daugeliu atvejų reikalauja pokyčių sėjomainoje. EESRK prašo Komisijos kartu su valstybių narių mokslinių tyrimų institutais įvertinti atliktus tyrimus ir, jei būtina, atlikti naujus tyrimus, kad būtų išaiškinti ir remiami geriausi metodai.

3.30 Čia taip pat turėtų būti kreipiamas dėmesys į klausimą, kokią reikšmę reikėtų teikti tradiciniams kieto mėšlo naudojimui. Be to, būtina išsiaiškinti, ar vadinamasis „visiškas augalų panaudojimas“, kuris numatytas antrosios kartos biodegalams, neprieštarauja humuso gausinimo tikslui.

4. Žemės ūkyje gaminama bioenergija ir biodegalai

4.1 Pirmininkausianti Prancūzija paprašė EESRK šioje nuomonėje taip pat nagrinėti biodegalų temą. Komitetas, žinoma, su malonumu patenkina šį prašymą, tačiau kartu pateikia nuorodą į savo nuomosės šia tema ⁽¹⁸⁾, kuriose jis išsamiai pagrindė savo labai kritišką požiūrį į šiuo metu besiformuojančią biodegalų strategiją.

4.2 Dėl didelio anglių, naftos ir dujų išmetamo CO₂ kiekio pagrįstai imama svarstyti galimybę intensyviau tiesiogiai naudoti augalinės kilmės energijos rūšis. EESRK ne kartą iš esmės teigiamai pasisakė dėl bioenergijos rūšių naudojimo, tačiau norėtų dar kartą atkreipti dėmesį į kai kuriuos pagrindinius principus, kuriuos jis laiko svarbiais.

4.2.1 EESRK pabrėžia, kad teisė į pakankamą aprūpinimą maistu yra aiškiai pripažįstama svarbia platesnių žmogaus teisių dalimi. Pagrindinių maisto produktų gamyba privalo turėti pirmenybę energijos gamybos atžvilgiu.

4.2.2 Be to, svarbu, kad energiniams augalams auginti nebūtų naudojami plotai, kuriuose šiuo metu esama didelių susidariusių anglies telkinių arba kurie yra labai svarbūs biologinės įvairovės požiūriu. EESRK džiaugiasi, kad Komisija pripažino, jog energinių augalų auginimui būtina taikyti tvarumo kriterijus. Klausimą, ar pasiūlyme priimti direktyvą dėl skatinimo naudoti energiją iš atsinaujinančių šaltinių pateikti tvarumo kriterijai yra pakankami arba ar jie, turi būti vertinami kaip nepakankami, EESRK išsamiai nagrinės savo nuomonėje dėl pasiūlymo priimti direktyvą. Beje, EESRK pasisako už tai, kad iš esmės visoms

degalų rūšims, nesvarbu kokios kilmės, o taip pat pašarams turėtų galioti atitinkami tvarumo kriterijai.

4.2.3 Naudojant vien tik žemės ūkio produkcijos atliekų ir, pavyzdžiui, kraštovaizdžio priežiūros metu gaunamą biomasę, Europa turi didelį energijos potencialą, kuris šiuo metu naudojamas tik sąlygiškai, nes ekonominiu požiūriu labiau apsimoka specialiai (tam reikia daugiau energijos) auginti energinius augalus. Šioje srityje paramos politika iki šiol nustatė neteisingas gaires.

4.2.4 Naudojant bioenergiją būtina siekti didžiausio veiksmingumo. Netikslinga, pavyzdžiui, biodujas gaminti iš kukurūzų, auginamų taikant energijai imlius metodus, jeigu nebus panaudojama šiluma, išsiskirianti gaminant elektros energiją. Taip vėl būtų prarandama 2/3 pagamintos energijos.

4.2.5 Šiandien energiniai augalai auginami patiriant dideles energijos sąnaudas, o paskui užauginti augalai arba alyvos tolesnio pramoninio proceso metu toliau perdirbami patiriant dideles energijos sąnaudas. Daugelio biodegalų rūšių atveju tai lemia prastą ar net neigiamą grynos energijos ir klimato balansą, kuris gali būti pražūtingas.

4.2.6 Todėl Komisijos Jungtinis tyrimų centras (*Joint Research Center*, JRC) savo tyrime „Biodegalai Europos mastu“ abejoja, ar Komisijos tikslas sumažinti šiltnamio dujų emisiją, į degalus įmaišant 10 proc. biodegalų, iš viso bus pasiektas. Kituose tyrimuose ⁽¹⁹⁾ taip pat gauti panašūs rezultatai.

4.2.7 JRC tyrime taip pat pateikti svarbūs svarstymai, kurie, EESRK nuomone, turi tapti politikos principu. Gauta biomasė turi būti naudojama ten, kur duotų didžiausios naudos. Raktinis žodis: efektyvumas ⁽²⁰⁾. Kodėl tolesnio pramoninio proceso metu naudojant daug energijos reikia keisti augalų molekulinę struktūrą, jeigu jas galima tiesiogiai naudoti kaip energijos šaltinį? JRC aiškina, kad ES stacionariose termofikacinėse elektrinėse arba elektrinėse taip pat kaip ir dyzeliniuose automobiliuose sunaudojama daug kuro. Jeigu jose būtų naudojami energiniai augalai, 1 MJ biomasės galėtų pakeisti 0,95 MJ iškastinio kuro; tačiau 1 MJ biomasės pakeičia tik apie 0,35–0,45 MJ žalios naftos, jei ji naudojama transporto sektoriuje.

4.2.8 Transporto sektoriaus išmetamą šiltnamio dujų kiekį galima sumažinti naudojant transporto priemones, kurių varikliai, varomi elektra, pagaminta deginant biomasę.

4.3 Savo nuomonėje dėl energijos rūšių derinimo transporto srityje ⁽²¹⁾ EESRK paaiškina, kad vidaus degimo variklius transporto sektoriuje pakeis elektros pavaros. Nėra prasmės taip neveiksmingai naudoti augalinės kilmės energiją, kaip tai daroma biodegalų srityje.

⁽¹⁸⁾ OL C 44, 2008 2 16, p. 34 ir rengiama nuomonė (TEN/338) dėl pasiūlymo priimti direktyvą dėl skatinimo naudoti energiją iš atsinaujinančių šaltinių (COM(2008) 19).

⁽¹⁹⁾ Pvz., Vokietijos Federalinės žemės ūkio ministerijos patarėnčioji mokslo taryba.

⁽²⁰⁾ OL C 162, 2008 6 25, p. 72.

⁽²¹⁾ OL C 162, 2008 6 25, p. 52.

4.4 Empa lyginamajame tyrime ⁽²²⁾ buvo apskaičiuota: tam, kad VW Golf markės automobilis galėtų nuvažiuoti 10 000 kilometrų, biodyzelinui gauti naudojamų rapsų turėtų būti pasodinta 2 062 kvadratinį metrų ariamosios žemės plote. O saulės elementai 10 000 kilometrų atstumui nuvažiuoti būtina energiją pagamintų 37 kvadratinį metrų plote — maždaug vienoje šešiasdešimtojoje rapsų lauko ploto dalyje.

4.5 Tai pat kyla klausimas, kodėl augalinės alyvos iš viso turi būti „taurinamos“ pramoniniu būdu, jei jos bus naudojamos vidaus degimo varikliuose? Kodėl varikliai nepriderinami prie augalų molekulių struktūros? Šiuo metu jau sukurti varikliai, pavyzdžiui, skirti traktoriams ir krovininiams automobiliams, kurie varomi gryna augaline alyva ir kurie atitinka visas ES šiuo metu galiojančias ir numatytas ribines išmetamųjų dujų vertes. Būtina labiau remti tokias naujoves.

4.6 Tokiems varikliams būtinos alyvos gali būti gaunamos iš mišrių kultūrų, perdirbamos regionuose ir decentralizuotai naudojamos. Vadinasi, ūkininkai patys ne tik galėtų gaminti varikliams skirtą nuosavą energiją aplinkai visiškai nekenksmingo ir klimatą tausojančio „mažų sąnaudų proceso“ metu, bet ir sukurti naujas regionines energetines sistemas. Pramoniniai tolesnio perdirbimo procesai, kurie reikalauja daug energijos, yra nebūtini!

4.7 Todėl EESRK mano, kad Europai reikia ne biodegalų, o geriau apgalvotos europinės biomasės strategijos, kuri padės tausoti klimatą ir kurti darbo vietas daug geriau nei šiuo metu besiformuojanti biodegalų strategija, kuri labai priklausys nuo energinių augalų importo.

5. Klimatą tausojančio žemės ūkio ir žemės ūkio politikos kuriamos darbo vietos

5.1 Nors, viena vertus, klimato kaita kelia grėsmę žemės ūkiui Europos dalyje, tačiau, kita vertus, ji gali reikšti galimybes žemės ūkiui ir Europos darbuotojams, jei žemės ūkis rimtai įvertins ir stiprins savo vaidmenį iš naujo nustatant klimato politikos kryptis.

5.2 ES žemės ūkio sektorius kaip ir anksčiau yra svarbus darbdavys. Užimtumo raidą kaimo vietovėse Komisija išsamiai nagrinėjo viename komunikatų ⁽²³⁾. Jame Komisija pabrėžia, kad, nežiūrint gana mažos užimtumo žemės ūkyje dalies, šis sektorius yra labai svarbus kaimo vietovėms. Komisija prognozuoja, kad šiuo metu dirbančių 10 milijonų darbuotojų užimtumas žemės ūkyje (kaip pilno darbo laiko ekvivalentas) iki 2014 m. sumažės 4–6 milijonais darbuotojų (2 mln. ES–15 valstybėse, 1–2 mln. ES–10 valstybėse ir 1–2 mln. Rumunijoje ir Bulgarijoje).

⁽²²⁾ EMPA yra medžiagotyros ir technologijų mokslinių tyrimų institutas. Jis yra Šveicarijos Konfederacijos Ciuricho aukštosios technikos mokyklos (Eidgenössischen Technischen Hochschule Zürich, ETH) dalis.

⁽²³⁾ COM(2006) 857 galutinis, Europos Komisijos komunikatas Tarybai ir Europos Parlamentui „Užimtumas kaimo vietovėse: darbo vietų trūkumo šalinimas“.

5.3 Tačiau daugelyje Europos šalių kartu prognozuojamas kvalifikuotos darbo jėgos trūkumas, ypač tokios darbo jėgos, kuri sugeba bendrovėse vykdyti vadovaujančias funkcijas arba įmonėse valdyti sudėtingą techniką. Nepakankamas esamų darbo vietų patrauklumas dar labiau padidina specialistų stygių. Komitetas jau pabrėžtinai atkreipė dėmesį į šį procesą ir nurodė, kad būtina kokybiška diskusija apie darbo aspektus ⁽²⁴⁾.

Su bioenergija susijęs darbo vietų potencialas

5.4 Aplinkai nekenksmingu būdu gaminamos ir energetikos tikslams skirtos biomasės potencialą Europoje 2006 m. tyrė Europos aplinkos agentūra. Įskaitant iš atliekų (pvz., buitinių atliekų) ir miškų ūkyje gaminamą biomasę 2030 m. gali būti pagaminama 15–16 proc. prognozuojamo pirminės ES–25 valstybių energijos poreikio. Taip kaimo vietovėse galima išsaugoti arba netgi sukurti 500 000–600 000 darbo vietų.

5.5 Ar bus ir kiek bus sukurta naujų darbo vietų gaminant bioenergiją iš esmės priklauso nuo to, kokia strategija bus įgyvendinama. Vokietijos Federalinės žemės ūkio ministerijos patariančioji mokslo taryba tikisi didžiausio poveikio užimtumui ir klimato apsaugai, jei dėmesys bus sutelkiamas į „bioenergijos gamybą bendros šilumos ir elektros energijos gamybos įrenginiuose arba šildymo įrenginiuose, kuriuose naudojamos medienos skiedros bei biodujos, gaunamos iš skysto mėšlo ir atliekų“. Tačiau, jeigu skatinant bioenergijos naudojimą bus išstumiamas gyvūnų auginimas arba jeigu biodegalų atveju — kaip matyta šiuo metu — bus remiamasi importu, užimtumas kaimo vietovėse mažės.

5.6 Kad tam tikrų rūšių bioenergijos gamyba gali apsimokėti ekonominiu, ekologiniu ir socialiniu požiūriu taip pat žemės ūkyje ir regionų darbo rinkoje, rodo pavykusio pertvarkymo į uždaras bioenergijos sistemas pavyzdžiai. Mureck ir Güssing savivaldybės (Austrija) arba Jühnde (Vokietija) yra pavyzdžiai, kur pasiektas iki 170 proc. apsirūpinimo energija, gaunama iš atsinaujinančių šaltinių, lygis. Su šiuo išpučiančiu ekologiniu balansu susijęs teigiamas poveikis vietos darbo rinkai (amatams), net neįsiskaiciuojant žaliavas tiekiančių ūkininkų darbo vietų ⁽²⁵⁾.

5.7 Kadangi tikėtina, jog pajamų ir gerovės skirtumai tarp miestų ir kaimo vietovių didės, ypatingą dėmesį užimtumo politikos požiūriu būtina skirti kaimo vietovėms. Tvarus energinių augalų auginimas ir jų pavertimas energija gali išsaugoti ir kurti darbo vietas kaime, nes pridėtinės vertės kūrimas išlieka atitinkamame regione.

Užimtumo žemės ūkyje kokybės užtikrinimas

5.8 Klimato apsaugos tikslą galima pasiekti tik pasitelkus kvalifikuotą darbo jėgą. Šiuo tikslu įmonės darbuotojams turi sudaryti atitinkamas tęstinio mokymosi sąlygas.

⁽²⁴⁾ OL C 120, 2008 5 16, p. 25.

⁽²⁵⁾ Daugiau informacijos šia tema žr. www.seeg.at.

Socialinių standartų nustatymas ir užtikrinimas

5.9 Vyrauja nuomonė, kad iš besivystančių ir naujųjų pramoninių šalių importuojamos biomasės paklausa ir toliau augs. Tačiau ekologinių ir socialinių gyvybės pagrindų naikinimo gamintojų šalyse negalima pateisinti nauda, gaunama dėl mažesnių sąnaudų. Todėl gaminant bioenerziją būtina laikytis pagrindinių TDO darbo standartų bei darbų saugos reikalavimų ⁽²⁶⁾.

Darbuotojų ir profesinių sąjungų dalyvavimas

5.10 Struktūriniai pokyčiai žemės ūkyje turės esminės įtakos darbo vietų kokybei ir pajamoms. Todėl darbuotojai ir profesinės sąjungos turi būti įtraukiami į šiuos pokyčių procesus. Kadangi bendro sprendimo priėmimo schemos Europoje labai skiriasi,

būtina labiau atsižvelgti į žemės ūkio darbuotojų siekius dalyvauti esamose Europos ir valstybių narių struktūrose. Tai ypač būtina atsižvelgiant į tai, kad šie bendravimo ir keitimosi idėjomis būdai gali užtikrinti ir išsaugoti darbo vietas.

5.11 Nuo 1999 m. veikiantis Europos socialinio dialogo žemės ūkio sektoriuje komitetas, kaip socialinius partnerius atstovaujantis organas užimtumo ir tolesnio naujų žemės ūkio uždavinių formavimo klausimais, yra kompetentingas ekspertų ir patariamasis organas. EESRK rekomenduoja Komisijai stiprinti šio komiteto funkcijas taip pat klimato politikos požiūriu. Valstybių narių lygmeniu turėtų būti stiprinamas socialinių partnerių, kaip ekspertų sprendžiant su klimatu susijusius žemės ūkio klausimus, vaidmuo kaimo vietovių plėtros priežiūros komitetuose.

2008 m. liepos 9 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

⁽²⁶⁾ www.ilo.org/public/german/region/eurpro/bonn/ilo_kernarbeitsnormen.htm.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią Direktyvą 2003/87/EB, siekiant patobulinti Bendrijos prekybos šiltnamio dujų apyvartiniais taršos leidimais sistemą ir išplėsti jos taikymo sritį

COM(2008) 16 galutinis — 2008/0013 (COD)

(2009/C 27/15)

Europos Sąjungos Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 175 straipsniu, 2008 m. vasario 13 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią Direktyvą 2003/87/EB, siekiant patobulinti Bendrijos šiltnamio dujų prekybos apyvartiniais taršos leidimais sistemą ir išplėsti jos taikymo sritį.

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. birželio 4 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Richard Adams

446-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. liepos 9–10 d. (liepos 9 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 124 nariams balsavus už, 2 — prieš ir 8 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 PATLS (Prekybos apyvartiniais taršos leidimais sistema) vertė bus matuojama jos poveikiu Europos šiltnamio dujų išlankoms ir jos tinkamumu bei sektinumu skatinant globalius veiksmus ir (arba) tampant nuoseklia visuotine sistema. Šiuo požiūriu:

- Pritariama perėjimui prie prekybos apyvartiniais taršos leidimais aukcionuose, kadangi tai atitinka „teršėjas moka“ principą, išvengiama pagautės, skatina turėti mažai teršiančius įrenginius ir yra tokių įrenginių finansavimo šaltinis bei padeda vystyti inovacijas.
- Nesant veiksmingo tarptautinio susitarimo dėl klimato kaitos, kuriame būtų numatyti išlakų mažinimo įpareigojimai visoms atitinkamoms pramonės šakoms pasaulio mastu siekiant išvengti „CO₂ nutekėjimo“, reikėtų pagalvoti, kokiomis priemonėmis būtų galima apsaugoti energijai imlius sektorius ir pasektorius, kuriems sunku konkuruoti tarptautiniu mastu. Europos Sąjungos PATLS neturi turėti neigiamo poveikio ES pramonės konkurencingumui.
- Reikėtų kuo greičiau parengti ir priimti reglamentą dėl prekybos aukcionuose, taip išvengiant nereikalingų neaiškumų.
- Komisija turėtų pateikti pasiūlymus, kaip bus įgyvendintas išipareigojimas toliau mažinti taršą nuo 20 proc. iki 30 proc., jei bus priimtas tarptautinis susitarimas.
- Turėtų būti dedamos visos pastangos daryti poveikį ir sudaryti bendrą platformą su JAV ir kitose OECD šalyse pradėtais įgyvendinti *cap and trade* (ribojimas ir prekyba) norminiais aktais.
- Jūrų transportas taip pat turėtų būti įtrauktas į prekybos apyvartiniais taršos leidimais sistemą, jei Tarptautinė jūrų organizacija skubiai nepateiks veiksmingų pasiūlymų.

1.2 PATLS turi būti laikoma priemone, skatinančia mažai CO₂ išskiriančios ekonomikos vystymą ir klimato apsaugą, pritaikymą bei padarinių sušvelninimą:

- Jei leidimai skirstomi nemokamai, tai turėtų būti daroma atsižvelgiant į geriausius šioje srityje pasiektus rezultatus ir remiantis rezultatais grindžiamų planinių rodiklių įgyvendinimu.
- Nemažiau kaip 50 proc. pajamų, gautų pardavus apyvartinius taršos leidimus aukcione, turėtų būti skiriama 10 straipsnio 3 dalies a-f punktuose nurodytoms priemonėms remti.
- Turėtų būti panaikintos galimos kliūtys kombinuotojo ciklo šilumos ir elektros energijos gamybos (CHP) sistemos ir efektyvios centralizuoto šildymo sistemos augimui, kurios riboja jų teigiamą poveikį taršos mažinimui.
- Turėtų būti skiriamas didesnis nei dabar leidžia Komisijos teisės aktų paketas dėmesys veiksams miškų, asimiliuojančių anglies dvideginį, poveikį, miškų kirtimo ir žemėvarkos srityse.

1.3 PATLS turėtų būti siekiama kuo labiau sumažinti biurokratinę kliūtis ir pasiekti kuo daugiau aiškumo ir skaidrumo:

- Pasiūlyme numatytoms priemonėms, kurių plėtojimui šiuo metu taikomas komitologijos procesas, būtinas skubus dėmesys ir išaiškinimas.
- Komisija turėtų pagalvoti apie mažų įrenginių nedalyvavimo PATLS ribos padidinimą nuo 10 000 iki 25 000 tonų anglies dioksido, jei būtų įgyvendintos lygiavertės kompensacinės priemonės.

1.4 PATLS turėtų būti laikoma teisinga ES, pripažįstant neati-dėliotiną būtinybę naujoms industrinėms valstybėms ir mažiau išsivysčiusioms šalims pasiekti tvarų augimą ir sumažinti skurdą:

- Reikia apsvarstyti sektoriams, kurie dalyvauja PATLS ir kurie joje nedalyvauja, tenkančios naštos perskirstymą.
- Nesant tarptautinio susitarimo turėtų būti apsvarstytos kreditų panaudojimo Bendro įgyvendinimo/svaraus vysty-mosi mechanizmams apribojimų pasekmės.
- Turėtų būti rastas problemų, kurios gali kilti tose Rytų Europos valstybėse narėse, kurioms elektros energija daugiau tiekama per tinklus iš Rusijos, o ne iš ES, sprendimas.

2. Įžanga

2.1 PATLS buvo sukurta 2003 m. spalio mėn. priėmus Direk-tyvą 2003/87/EB. Šia sistema siekiama kontroliuoti veiksnius, darančius įtaką klimato kaitai, visų pirma antropogeninės kilmės šiltnamio dujas, numatant ekonomines paskatas išmetimams sumažinti. Tai yra *cap and trade* (ribojimo ir prekybos) sistema, nustatanti didžiausią leistiną išmetamų teršalų (pirmiausia CO₂) kiekį. PATLS yra pagrindinė ES priemonė šiltnamio dujoms riboti. Jai teikiama pirmenybė prieš tiesioginius CO₂ taršos mokesčius arba tiesioginį reguliavimą.

3. Bendrieji principai

3.1 Dabartinė PATLS taikoma daugiau kaip 10 000 įrengi-nių energetikos ir pramonės sektoriuose, kurie bendrai išmeta 40 proc. visų ES išmetamų šiltnamio dujų. Įrenginiams taršos leidimai išduodami *ex ante* ir jiems privaloma įsigyti tokį skaičių leidimų (arba kreditų), kuris suteiktų teisę išmesti tam tikrą kiekį teršalų, atitinkančių jų faktiškai išmetamą kiekį. Bendras leidimų ir kreditų skaičius negali viršyti nustatytos didžiausios leistinos išmetimų ribos. Įmonės, išmetančios daugiau šiltnamio dujų nei joms išduota leidimų, privalo pirkti kreditus iš įmonių, kurios teršia mažiau, arba aukcionuose.

3.2 Leidimų perleidimas vadinamas *prekyba*. Iš esmės, pagal šią sistemą teršėjas sumoka mokestį už taršą, o įrenginio savi-ninkas gauna atlygį už išmetimų sumažinimą, didesnę nei buvo būtina. Todėl teoriškai visi, galintys pigiausiai sumažinti išme-timus, tai ir padarys, taip sumažindami taršą mažiausia įmanoma visuomenei kaina. PATL sistemoje „leidimas“ prilygsta teisei išmesti **toną anglies dioksido ekvivalento** per nustatytą laikotarpį, o kitos šiltnamio dujos paverčiamos CO₂ ekvivalen-tais.

3.3 Valstybės narės taip pat gali leisti naudoti išmetimų taupymo projektų kreditus trečiojoje šalyje taip pat kaip leidimus. Tokie projektai turi būti pripažįstami pagal Kioto

Bendro įgyvendinimo (BI) arba Švarios plėtros (ŠP) mecha-nizmus.

4. Prekybos ATL laikotarpiai

4.1 Pirmasis ATL prekybos laikotarpis (2005 m. sausio 1 d. — 2007 m. gruodžio 31 d.)

4.1.1 Pirmuoju mokomuoju etapu buvo sukurta prekybos taršos leidimais infrastruktūra, tačiau veiksmingumas buvo labai ribotas dėl per didelio leidimų išdavimo valstybėse narėse (per pirmąjį ir antrąjį etapą valstybės narės parengė nacionalinius paskirstymo planus (NPP), nustatydamos bendrą išmetimų lygį ir kiekvienam įrenginiui išduodamus leidimus). Šiuo laikotarpiu labai skyrėsi ATL kainos, įskaitant anglies dioksido kainos suma-žėjimą pirmojo prekybos laikotarpio pabaigoje.

4.1.2 PATLS sulaukė daug kritikos dėl pradžioje taikytų paskirstymo metodų ir iš pardavimų gautų pajamų panaudo-jimo; dėl didžiausios leistinos išmetimų ribos; nešališkumo, sudėtingumo, kontrolės ir vykdymo problemų; rizikos paskatinti daugiausia dujų išmetančias pramonės šakas perkelti į šalis, kuriose ŠD išmetimai nereglamentuojami; BI/ŠPM kreditų vertės, pasitikėjimo jais ir patikimumo bei nepalankių gamybos sąnaudų susidarymo ateityje. Tapo aišku, kad šias problemas reikės išspręsti pertvarkant PATLS, kad ji įgytų pramonės ir NVO pasitikėjimą.

4.2 Antrasis ATL prekybos laikotarpis (2008 m. sausio 1 d. — 2012 m. gruodžio 31 d.)

4.2.1 Šis etapas įgyvendinamas visose 27 ES valstybėse narėse ir sutampa su pirmuoju Kioto protokolo įsipareigojimų vykdymo laikotarpiu bei reikalavimu sumažinti šiltnamio dujų išmetimus. Iki šiol leidimų prekybos kaina kilo stabiliai, itin paskatindama imtis išmetimus sumažinančių priemonių. Šiuo metu (2008 m. gegužė) prekybos kaina yra apie 25 EUR už toną. Per šį laikotarpį Komisija reguliariai vertino valstybių narių siūlomas didžiausias leistinas išmetimų ribas, grindžiamas patik-rintais išmetimų kiekiais ir tokiu būdu sektoriams, kurie daly-vauja ATL sistemoje, išmetimams nustatyta riba buvo viduti-niškai 6,5 proc. žemesnė už šią ribą 2005 m. Kitų galimybių keisti sistemą per antrąjį prekybos laikotarpį buvo mažai, nors teršėjai ir toliau aktyviai reaguoja ir prisitaiko. Duomenys tikrini-mi ir prekybos patirtis kaupiama toliau, tačiau iš esmės galima daryti išvadą, kad ši sistema pakeisiteisina.

4.3 Trečiasis ATL prekybos laikotarpis (2013–2020 m.)

4.3.1 Komisija dabar siūlo didelius PATLS pakeitimus, kurie įsigaliotų tuo laikotarpiu. Šiuo tikslu siūloma iš dalies pakeisti Direktyvą 2003/87/EB.

5. Siūlomų direktyvos pakeitimų santrauka

5.1 Nors ES PATLS sukūrė didžiausią pasaulyje bendrą anglies dioksido rinką ⁽¹⁾, pradinis per didelis nemokamų leidimų paskirstymas NPP buvo klaida ir aiškiai prieštaravo veiksmingam išmetimų sumažinimui PATLS sektoriuje Europos mastu. Atsižvelgiant į tvirtus įsipareigojimus sumažinti šiltnamio dujų išmetimus, peržiūrėta PATLS yra laikoma pagrindine priemone, leidžiančia numatyti ilgalaikę anglies dioksido kainą bei skatinančia investuoti į taršos anglies dioksidu mažinimą, kartu sudarant galimybes Europai tapti mažai šiltnamio dujų išskiriančia ekonomika.

5.2 Daliniais pakeitimais:

- vietoje 27 ES valstybėse narėse taikomų apribojimų nacionaliniams taršos leidimams bus nustatyta visai ES vienoda riba ir NPP nebeliks;
- bus labai padidinta aukcionuose parduodamų leidimų dalis ir suderintos nemokamo paskirstymo taisyklės, siekiant skatinti mažiau anglies dioksido išmetančias technologijas;
- teisės parduoti ATL aukcionuose bus nustatomas atsižvelgiant į šalies pajamas, tenkančias vienam gyventojui;
- bus supaprastintos pagrindinės apibrėžtys ir padidintas teisinis bei techninis aiškumas;
- bus įtraukti nauji sektoriai (naftos chemijos, amoniako ir aliuminio) ir naujos šiltnamio dujos (azoto oksidas ir perfluorangliavandeniliai), todėl taikymo sritis padidės 6 proc.;
- bus leista PATLS netaikyti mažesniems įrenginiams, kuriems taikytinos kompensavimo priemonės.
- bus nustatytos taisyklės, kaip gali būti naudojami pagal BĮ ar ŠPM projektus gaunami kreditai.

5.3 Nuo 2013 m. leidimai kasmet ⁽²⁾ bus išduodami mažesniame kiekiui, todėl ES PATLS sektoriuje 2020 m., palyginti su 2005 m., šiltnamio dujų išmetimai sumažės 21 proc. Sumažinimo procesas bus tęsiamas per ketvirtąjį laikotarpį (2021–2028 m.) tokiu pačiu tempu. Kartu bus padidinta aukcionuose parduodamų ATL dalis — 2013 m. aukcionuose jų bus parduota 60 proc. Siūloma elektros energijos gamybos sektoriui neišduoti leidimų nemokamai ir todėl nuo 2013 m. leidimus turėtų įsigyti aukcionuose, arba antrinėje rinkoje, o kituose sektoriuose nemokami leidimai palaipsniui turėtų būti panaikinti iki 2020 m. Išimties bus suteiktos sektoriams, kuriems gresia

„anglies dioksido nutekėjimas“ — perkėlimas į šalis, kuriose nėra taikomi panašūs išmetimų apribojimai, ir todėl išmetimai globaliu mastu padidėtų. Tokiems sektoriams gali būti suteikta iki 100 proc. nemokamų leidimų. Toks sprendimas bus priimtas 2011 m. Valstybės narės vykdys aukcionus ir bus raginamos — tačiau tai nebus reikalavimas — naudoti pajamas investicijoms į klimatui palankias priemones.

5.4 Viena aišku, kad BĮ arba ŠPM kreditai (iš trečiųjų šalių), kuriuos šiuo metu gali įsigyti ES operatoriai, galės būti naudojami iki 2020 m. Bendras kreditų skaičius, kuris turi būti panaudotas šiuo laikotarpiu, lygus bendram leidimų skaičiui, kuriuos leidžiama panaudoti 2-uoju prekybos laikotarpiu, t.y. 1,4 mlrd. leidimų, kurie atitinka 1/3 įsipareigoto sumažinti išmetimų kiekio. Jei dėl tarptautinio klimato pakto ES padidintų numatytą sumažinti skaičių, 50 proc. to papildomai numatyto sumažinti kiekio būtų galima pasiekti panaudojant BĮ arba ŠPM kreditus.

5.5 Nors žemėnaudos kreditai (anglies absorbentai, pvz., miškai) nebus leidžiami, vietos emisijų taupymo schemų kreditai, nepatenkantys į PATLS, galėtų būti leidžiami, jeigu būtų parengtos aiškos taisyklės.

5.6 Numatyta ES PATLS susieti su kitomis prekybos sistemomis, skatinant sukurti pasaulinę sistemą.

5.7 Jei bus sudarytas tarptautinis susitarimas, leidimų skaičius pagal PATLS bus sumažintas atsižvelgiant į tą susitarimą, tačiau bus daugiau naudojamosi ŠPM kreditais.

5.8 Bus numatyta 5 proc. leidimų skirti naujiems įrenginiams, kurie bus įtraukti į sistemą po 2013 m. Galimas dalykas, kad išmetimai iš lėktuvų bus įtraukti į PATLS antrojo laikotarpio pabaigoje, tačiau jiems turėtų būti skirtas atskiras pasiūlymas ⁽³⁾.

5.9 Nėra numatyta į PATLS įtraukti jūrų transportą.

6. Bendrosios pastabos

6.1 ES PATLS nėra mokslinis bandymas arba „žaliųjų“ mokesčių rūšis. Ji apjungia laisvosios rinkos ir reguliavimo elementus ir bendrą kryptį, pasiektą ir pakoreguotą per politinį procesą. Atskiros įmonės gali laisvai pasirinkti, kaip jos mažins išmetimus ir ar tai darys, ir turėtų pasirinkti pigiausią būdą laikytis taršos normų. Todėl pagrindinis PATLS vaidmuo — sukurti paskatas, kurios sumažintų sąnaudas, skirtas siekti taršos mažinimo. EESRK pritaria tokiam požiūriui ir jį palaiko.

⁽¹⁾ Pasaulio bankas, Anglies dioksido rinkos padėtis ir tendencijos, 2007 m. gegužės mėn.

⁽²⁾ Nuo 1 974 mln. tonų CO₂ iki 1 720 mln. tonų.

⁽³⁾ EESRK nuomonė. OL C 175, 2007 7 27, p. 47.

6.2 Apskaičiuota, kad dabartinis taršos sumažinimo tikslas — iki 2050 m. atmosferoje stabilizuoti šiltnamio dujų kiekį ties 450–550 ppm riba — turėtų kainuoti maždaug 1 proc. pasaulio BVP. Nesugebėjus to padaryti veiksmingomis priemonėmis, pasaulio BVP gali sumažėti 20 proc.⁽⁴⁾. Tačiau, dabartiniai duomenys ir tyrimai rodo⁽⁵⁾ kad ŠD gamyba auga, planetos gebėjimas absorbuoti mažėja ir iškyla rimtas klausimas, ar planuojamos sumažinimo normos yra deramos.

6.3 PATLS siekia pirmauti srityje, kurioje privaloma imtis pastangų pasaulio mastu. Procesas vyksta globalioje aplinkoje, kadangi atmosfera yra bendra visiems. Todėl sistema turėtų būti vertinama sąsajoje su pasaulio teršėjais ir jiems daromu poveikiu.

6.4 Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad JAV pagrindų teisės aktai, kurie greičiausia įsigalios esant naujai administracijai, remiasi panašia ribojimo ir prekybos (*cap and trade*) sistema. Galimybė vykdyti bendrą JAV/ES programą būtų reikšmingas žingsnis globalios sistemos ir sąsajos su OECD šalyse siūlomomis programomis link.

6.5 Todėl EESRK ypatingą dėmesį skyrė teisingam ir tvariam PATLS poveikiui mažinant šiltnamio dujų kiekį pasaulyje. Ar jis įrodo, kad Europos veiksmai yra patikimi ir veiksmingi? Šiame kontekste svarbu pažymėti, kad ES tikslas iki 2020 m. sumažinti šiltnamio dujų išmetimus 20 proc., palyginti su 1990 m. (šis tikslas yra PATLS ir pasiūlymų dėl prievolių pasidalijimo pagrindas), yra mažesnis už 25–40 proc. sumažinimo tikslą pramoninėms šalims, kurį palaikė ES Balio klimato kaitos konferencijoje 2007 m. Komisija pradeda 2007 m. pavasario Europos Vadovų Taryboje nustatytais planiniais rodikliais, nekeldama klausimo, ar šis sumažinimas yra pakankamas siekiant globalių tikslų, ar jis tėra didžiausias priimtinas sumažinimas atsižvelgiant į trumpalaikius politinius ir ekonomiškai pagrįstus valstybių narių interesus. EESRK daro išvadą, kad surinkti įrodymai dėl klimato kaitos reikalauja iš naujo nustatyti planinius rodiklius siekiant didesnio šiltnamio dujų išmetimų sumažinimo.

6.6 EESRK pritaria, kad turėtų būti pereinama prie intensyvesnės ATL prekybos aukcionuose. Prekyba apyvartiniais taršos leidimais aukcionuose atitinka „teršėjas moka“ principą, išvengiama pagautės, skatina turėti mažai teršiančius įrenginius ir yra tokių įrenginių finansavimo šaltinis bei padeda vystyti inovacijas.

6.7 Šiuo metu yra daug apskritai ES verslui rūpimų neišspręstų klausimų. Pagrindiniai jų siejasi su iš dalies pakeista PATLS, kuri mažina pramonės konkurencingumą, ypač naujai besiformuojančiose industrinėse šalyse už ES ribų. Tokios šalys iš dalies pagrįstai tvirtina, kad turėtų būti atsižvelgiama į du

amžius trukusią Vakarų industrializaciją ir jos poveikį ŠD išmetimams, lygiai taip pat, kaip ir į jų siekį tam tikrų pramonės sektorių pagalba kovoti su skurdu. Priimant visuotinį susitarimą, skirtą šioms klausimams spręsti, reikėtų įsitikinti, ar jį palaiko vartotojai ir pramonė OECD šalyse ir ar jie šiuos veiksmus supranta.

7. Konkrečios pastabos

7.1 Kad ES PATLS taptų visuotiniu anglies dioksido prekybos standartu, labai svarbu, kad sistema būtų kuo tvirtesnė ir veiksmingesnė. Todėl EESRK rekomenduoja:

7.1.1 Galimybę nemokamai išduoti leidimus specialioms stambiais sektoriais ir pasektoriais, kuriems didelę įtaką daro tarptautinė konkurencija, svarstyti tik tuo atveju, jeigu nebus pasiektas veiksmingas tarptautinis susitarimas dėl klimato kaitos, kuriame būtų numatyti išlankų mažinimo įpareigojimai visoms atitinkamoms pramonės šakoms pasaulio mastu. Europos Sąjungos PATLS neturi turėti neigiamo poveikio ES pramonės konkurencingumui.

7.1.2 Jei įmanoma, anksčiau priimti sprendimą dėl sektorių, kuriems dėl „anglies nutekėjimo“ pavojus ATL išduodami nemokamai. Tokie sektoriai bus nustatyti iki 2010 m. birželio mėn., tačiau sprendimą, susijusį su direktyvomis, reikėtų priimti anksčiau, kad būtų išvengta netikrumo dėl investicinės aplinkos ir atitinkami sektoriai galėtų kurti reikalingus ilgalaikius planus.

7.1.3 Nors prekyba aukcione turėtų tapti pagrindiniu apyvartinių taršos leidimų paskirstymo būdu, kol kas beveik nėra aišku, kaip tokia prekyba aukcione būtų organizuojama. Nuoroda, kad turėtų būti priimtas reglamentas dėl prekybos aukcione tik iki 2010 m. gruodžio 31 d., kelia papildomų neaiškumų visiems ES PATLS dalyviams, pirmiausia turint omenyje, kad yra būtinos milžiniškos investicijos į energetikos sektorių.

7.1.4 Apsvarstyti sektoriais, kurie dalyvauja PATLS ir kurie joje nedalyvauja, tenkančios naštos perskirstymą. EESRK kyla klausimas, ar sumažinimo reikalavimų paskirstymas tarp sektorių, kuriems taikomas LPS (–21 proc., palyginti su 2005 m.), ir kitų sektorių (–10 proc., palyginti su 2005 m.) yra pagrįstas. Moksliniai tyrimai⁽⁶⁾ rodo, kad kai kuriuose į PATLS nepatenkančiuose sektoriuose, ypač dviejuose didžiausiuose — statybų ir transporto — yra galimybių sumažinti išmetimus nulinėmis arba net neigiamomis sąnaudomis. Be to, šiems sektoriams anglies nutekėjimas yra labai mažas ar apskritai negresia. Statybų sektorius dar turi didelį darbo vietų kūrimo ES potencialą.

⁽⁴⁾ The Stern Review 2006 m.

⁽⁵⁾ Havajų Mauna Loa observatorijos duomenimis CO₂ kiekis atmosferoje jau siekia 387 ppm, t. y. aukščiausias lygis per mažiausiai paskutiniuosius 650 000 metų.

⁽⁶⁾ Vattenfall/McKinsey, Klimato žemėlapis.
http://www.vattenfall.com/www/c/cc/cc/Gemeinsame_Inhalte/DOCUMENT/567263vattenfall/P0271636.pdf.

7.1.5 Visi oro transportui skirti leidimai, šiam prisijungus prie sistemos, turėtų būti parduodami aukcione ⁽⁷⁾.

7.1.6 Atsižvelgdama į didėjančią šiltnamio dujų išmetimo kiekį laivybos sektoriuje (1,12 mlrd. tonų pasaulio mastu ir du kartus viršija aviacijos išmetamų dujų kiekį ⁽⁸⁾), Komisija turėtų parengti priemones įtraukti laivybą į PATLS, jeigu veiksmingų pasiūlymų skubiai nepateiks Tarptautinė jūrų organizacija.

7.1.7 Iš ATL prekybos aukcionuose gautų pajamų, kurios dabartiniais skaičiavimais iki 2020 m. turėtų sudaryti 50 mlrd. EUR per metus, daug didesnė dalis turėtų būti skirta klimato apsaugos, sušvelninimo ir prisitaikymo priemonėms finansuoti, ypatingą dėmesį skiriant pažeidžiamoms, menkiau išsivysčiusioms šalims bei moksliniams tyrimams ir technologijų plėtrai. Pasiūlyme (10 straipsnio 3 dalyje) nurodyta 20 proc. pajamų dalis yra nepakankama ir neskatina pereiti prie mažai šiltnamio dujų išskiriančios ekonomikos. EESRK rekomenduoja šią dalį padidinti iki ne mažiau kaip 50 proc. pajamų. Reikėtų atkreipti dėmesį į miškų vaidmenį, jų atsodinimą ir kirtimo prevenciją ne tik ES, bet ir kitose šalyse, kur jie vaidina svarbų absorbento vaidmenį.

7.1.8 Pasiūlyme numatyti priemonės, kurių plėtojimui šiuo metu taikomas komitologijos procesas, būtinas didesnis aiškumas ir skaidrumas.

7.1.9 Komisija turėtų pagalvoti apie mažų įrenginių atleidimo nuo PATLS ribos padidinimą nuo 10 000 iki 25 000 tonų, jei būtų įgyvendintos lygiavertės kompensacinės priemonės.

7.1.10 Pasiūlyme turėtų būti aiškiau nurodoma, kaip bus įgyvendintas įsipareigojimas toliau mažinti taršą nuo 20 proc. iki 30 proc., jei bus priimtas tarptautinis susitarimas.

7.1.11 Siekiant išvengti neigiamo kombinuoto ciklo elektros energijos ir šilumos gamybos (CHP) sistemos augimui ir indėliui į taršos mažinimą poveikio, valstybės narės raginamos peržiūrėti tiekimo į bendrą tinklą tarifus.

7.1.12 Kalbant apie centralizuotą šildymą, turėtų būti vengiama priemonių, neskatinančių veiksmingo programų įgyvendinimo.

7.1.13 Reikėtų rasti problemų, kurios gali kilti tose Rytų Europos valstybėse narėse, kurioms elektros energija daugiau tiekiama per tinklus iš Rusijos, o ne iš ES, sprendimo būdus.

7.1.14 Dabartinis pasiūlymas apriboti galimybes naudotis BI/ŠPM kreditais, kol nebus priimtas tarptautinis susitarimas, turėtų būti persvarstytas, pirmiausia atsižvelgiant į neigiamas pasekmes besiplėtojančiai tarptautinei tokių programų kapitalo finansavimo rinkai.

2008 m. liepos 9 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁷⁾ Atitinka ankstesnę Komiteto rekomendaciją, OL C 175, 2007 7 27, p. 47.

⁽⁸⁾ TJO 2008 m. vasario mėn.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą dėl valstybių narių pastangų mažinti į aplinką išmetamus šiltnamio efektą sukeliančius dujų kiekius, Bendrijai siekiant įvykdyti įsipareigojimus iki 2020 m. sumažinti išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį

COM(2008) 17 galutinis — 2008/0014 (COD)

(2009/C 27/16)

2008 m. vasario 11 d. Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 175 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą dėl valstybių narių pastangų mažinti į aplinką išmetamus šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekius, Bendrijai siekiant įvykdyti įsipareigojimus iki 2020 m. sumažinti išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį.

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu rengimą, 2008 m. birželio 4 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Gintaras Morkis.

446-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. liepos 9–10 d. (liepos 9 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 116 narių balsavus už, 2 — prieš ir 8 susilaikius.

1. Komiteto pastabų ir rekomendacijų santrauka

1.1 Europos ekonominių ir socialinių reikalų komitetas sveikina Europos Komisijos iniciatyvą pasiūlyti valstybėms narėms pasidalyti kovos su klimato kaita našta siekiant įvykdyti Bendrijos įsipareigojimą 2013–2020 m. sumažinti šiltnamio dujų kiekį, išmetamą iš šaltinių, kuriems netaikoma Direktyva 2003/87/EB (šaltinių, kuriems netaikoma ES prekybos apyvartinių taršos leidimais sistema (angl. ETS)).

1.2 Komitetas pripažįsta ir remia ES — tarptautinių derybų dėl įsipareigojimų aplinkosaugos ir klimato kaitos srityje lyderės vaidmenį. Bendrija, prisiimdama įsipareigojimus, savo pavyzdžiu bando paskatinti ir patraukti kitas šalis veikti panašiai.

1.3 Komitetas mano, kad įgyvendinant šį sprendimą ir vykdant valstybių prisiimtus įsipareigojimus, labai svarbus yra pilietinės visuomenės vaidmuo. Valstybės narės turėtų labiau skatinti visuomenines iniciatyvas, prisidedančias prie šiltnamio dujų išmetimo mažinimo, kurti paramos sistemas tokioms iniciatyvoms remti:

- pilietinė visuomenė galėtų atlikti svarbų vaidmenį įgyvendinant šį sprendimą. Todėl reikia plačiau skleisti informaciją apie sprendimo reikalavimus ir jo įgyvendinimo kiekvienoje valstybėje narėje priemones,
- taip pat reikia daugiau dėmesio skirti švietėjiškoms kampanijoms, kurių metu būtų didinamas visuomenės informuotumas ir ji skatinama suprasti, kad reikia stengtis mažinti į aplinką išmetamą šiltnamio dujų kiekį,
- ne mažiau svarbu rengti specialistus ir visuotinai šviesti visuomenę energijos taupymo, aplinkosaugos ir klimato kaitos srityse.

1.4 Komitetas mano, kad priemonės išmetamų šiltnamio dujų kiekiui sumažinti turėtų būti įgyvendinamos tokiu būdu,

kad ilguoju laikotarpiu išliktų ar net padidėtų Europos ekonomikos konkurencingumas. Poreikis vystyti atsinaujinančius energijos šaltinius ir energiją tausojančius gaminius bei gamybos būdus nuolat didės pasaulyje, o Europa, užimdama pirmaujančias pozicijas daugelyje šių sričių, turi geras galimybes įgyti konkurencinį pranašumą. ES ir valstybės narės privalo remti tokius mokslinius tyrimus ir taikomąją veiklą.

1.5 Komitetas mano, kad sprendimo projekto 3 straipsnio 3 dalyje valstybėms narėms numatyta galimybė į kitus metus perkelti 2 proc. joms nustatyto išmetamo šiltnamio dujų kiekio, arba valstybės neišnaudojus sprendimo projekto 2 dalyje nustatyto išmetamo dujų kiekio, galimybė perkelti tą kiekį į kitus metus, nėra pakankamai lanksti, nes, norint įvykdyti didelį projektą ir pasiekti gerų rezultatų, vienerių metų laikotarpis nesuteikia pakankamo lankstumo. Tai ypač svarbu mažoms valstybėms narėms, įgyvendinančioms didelės apimties šiltnamio dujų išmetimo mažinimo projektus.

Komisija siūlo, kad kiekviena valstybė narė parengtų savo planą, kaip siekti savo nacionalinių tikslų. Tačiau vidutinis metinis išmetamas šiltnamio dujų kiekis 2013–2020 m. laikotarpiu neturėtų viršyti 2005–2020 m. laikotarpio metinio išmetamo kiekio vidurkio. Komiteto nuomone, bus svarbu reguliariai kontroliuoti, kaip šie planai įgyvendinami Europos ir valstybių narių lygmeniu, kad iš karto būtų pastebėtas bet koks nukrypimas nuo šių planų ir imtasi veiksmų padėčiai ištaisyti.

1.6 Komitetas laikosi nuomonės, kad norint padidinti Bendrijos įsipareigojimo bendrą ekonominį veiksmingumą ir pasiekti keliamus bendrus tikslus mažiausiomis sąnaudomis, sprendime turėtų būti paminėta, kad kiekviena valstybė narė turėtų turėti galimybę dvišalių tarpvalstybinių susitarimų pagrindu perleisti kitai valstybei narei dalį jai nustatyto išmesti leidžiamo šiltnamio dujų kiekio.

1.7 Komitetas mano, kad turi būti rasta tinkama pusiausvyra tarp šiltnamio dujų mažinimo priemonių ES viduje ir solidarumo diegiant taršos mažinimo priemones besivystančiose šalyse taikant lanksčias švarios plėtros mechanizmo bendro įgyvendinimo projektų priemones. Tačiau lanksčias priemones tikslinga naudoti tik tada, jeigu jos iš tiesų sumažina bendrą išmetamą šiltnamio dujų kiekį. Šios priemonės neturėtų skatinti šiltnamio dujų išmetimo perkėlimo iš ES valstybių į ES nepriklausančias šalis.

1.8 Komitetas, pritardamas priimamiems įsipareigojimams bei įsipareigojimų naštos pasidalijimui tarp valstybių narių, mano, kad pasidalijimo principai turėtų būti aiškesni visuomenei. Našta turėtų būti pasidalyta atskirai įvertinus kiekvienos šalies padėtį, taršos mažinimo sąnaudas ir įtaką šalių konkurencingumui bei vystymuisi. Sprendimas dėl pastangų pasidalijimo turėtų paskatinti pagal kiekvienos šalies BVP nustatyti vienodas santykinės šiltnamio dujų kiekio mažinimo išlaidas.

1.9 Komitetas ragina Komisiją nustatyti įsipareigojimų vykdymo užtikrinimo tvarką, pavyzdžiui, numatant valstybėms narėms baudas už nustatyto išmesti leidžiamo kiekio viršijimą.

2. Įžanga: Komisijos dokumentas

2.1 Europos Komisija 2008 m. sausio 23 d. paskelbė pasiūlymų paketą, skirtą kovai su klimato kaita ir atsinaujinančių energijos šaltinių naudojimo skatinimui.

2.2 Komisijos pasiūlymu siekiama įgyvendinti 2007 m. kovo 8–9 d. ES Vadovų Taryboje pasiektus susitarimus dėl įsipareigojimų Europos Sąjungoje 20 proc. sumažinti šiltnamio dujų išmetimą iki 2020 m., palyginti su 1990 m. išmestu kiekiu, taip pat siekti, kad iki 2020 m. energija iš atsinaujinančių šaltinių sudarytų 20 proc. visos ES suvartojamos energijos.

2.3 Pastangos mažinti išmetamą šiltnamio dujų kiekį padalytos tarp prekybos apyvartiniais taršos leidimais sistemai priklausančių ir jai nepriklausančių ES sektorių. Komisija siūlo taikyti tokį principą: iki 2020 m. 21 proc., palyginti su 2005 m., sumažinti ES prekybos apyvartiniais taršos leidimais sistemai priklausančio sektoriaus išmetamą teršalų kiekį, o tiems ES sektoriams, kurie nepriklauso ES prekybos apyvartiniais taršos leidimais sistemai, išmetamus teršalus siūloma sumažinti 10 proc., palyginti su 2005 m. Skaiciuojant kartu, šie sumažinimai reikštų, jog išmetamas teršalų kiekis, palyginti su 2005 m., sumažėtų 14 proc., o tai atitiktų 20 proc. sumažinimą, palyginti su 1990 m.

2.4 Taryba numatė siekti dar aukštesnių tikslų, jeigu būtų pasirašytas visuotinis ir visapusiškas susitarimas, įgyvendinamas laikotarpiu po 2012 m., ir kitos išsivysčiusios šalys prisiimtų panašius įsipareigojimus sumažinti išmetamą šiltnamio dujų kiekį, o pažangesnės ekonomikos besivystančios šalys įsiparei-

gotų tinkamai prisidėti prie šio tikslo atsižvelgdamos į savo atsakomybę ir galimybes. Tokiu atveju Bendrija turėtų siekti iki 2020 m. sumažinti išmetamą šiltnamio dujų kiekį 30 proc.

2.5 Pasiūlyme priimti Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą „Dėl valstybių narių pastangų mažinti į aplinką išmetamą šiltnamio dujų kiekį Bendrijai siekiant įvykdyti įsipareigojimus iki 2020 m. sumažinti išmetamą šiltnamio dujų kiekį“ yra nustatomas valstybių narių įnašas siekiant įvykdyti Bendrijos įsipareigojimą 2013–2020 m. sumažinti šiltnamio dujų kiekį, išmetamą iš šaltinių, kuriems netaikoma Direktyva 2003/87/EB (šaltinių, kuriems netaikoma ES prekybos apyvartiniais taršos leidimais sistema).

2.6 Siūlomu priimti Europos Parlamento ir Tarybos sprendimu yra nustatomos taisyklės, pagal kurias nustatomas valstybių narių įnašas siekiant įvykdyti Bendrijos įsipareigojimą 2013–2020 m. sumažinti šiltnamio dujų kiekį.

2.7 Komisija taip pat mano, kad išmetamo šiltnamio dujų kiekio mažinimo našta šalys turėtų pasidalyti atsižvelgiant į valstybių narių ekonominius skirtumus ir į BVP, tenkantį vienam gyventojui valstybėse narėse. Todėl valstybės narės, kurių BVP, tenkantis vienam gyventojui, šiuo metu yra palyginti mažas ir ateityje prognozuojamas didelis jų BVP augimas, turi turėti galimybę padidinti išmetamą šiltnamio dujų kiekį 2020 m., palyginti su 2005 m.

2.8 Vertinant siūlomą diferenciaciją, Europos Komisija siūlo nustatyti tam tikras ribas valstybėms, kad jokia valstybė narė neturėtų būti įpareigota išmetamą šiltnamio dujų kiekį iki 2020 m. sumažinti daugiau kaip 20 proc., palyginti su 2005 m. kiekiu, taip pat jokiai valstybei narėi neturėtų būti leista iki 2020 m. daugiau kaip 20 proc. padidinti išmetamą kiekį, palyginti su 2005 m. kiekiu.

2.9 Komisija numato, kad kiekviena valstybė narė iki 2020 m. apriboja iš šaltinių, kuriems netaikoma Direktyva 2003/87/EB, išmetamą šiltnamio dujų kiekį, šio sprendimo priede atitinkamai valstybei narėi nustatytą procentinį dydį taikydama 2005 m. išmestam šiltnamio dujų kiekiui.

2.10 Anot Komisijos, šiltnamio dujų kiekis turi būti mažinamas kiekvienais metais 2013–2020 metų laikotarpiu. Vis dėlto numatytas ir tam tikras lankstumas: kiekvienai valstybei narėi sudaromos sąlygos į kitus metus perkelti 2 proc. tai valstybei narėi nustatyto išmetamo šiltnamio dujų kiekio. Taip pat leidžiama valstybei narėi, neišnaudojusiai jai suteikto išmetamo dujų kiekio, perkelti neišnaudotą kiekį į kitus metus.

2.11 Kiekviena valstybė narė kiekvienais metais tolygiai turi mažinti šį išmetamą šiltnamio dujų kiekį siekdama užtikrinti, kad tas kiekis nevirsytų tai valstybei narėi nustatyto 2020 m. didžiausio leidžiamo lygio, nurodyto šio sprendimo priede.

2.12 Siekdamas suteikti daugiau lankstumo valstybės narėms, vykdančioms savo įsipareigojimus, taip pat skatinti trečiųjų šalių (ypač besivystančių šalių) tvarų vystymąsi ir suteikti tikrumo investuotojams, Komisija siūlo galimybę valstybės narėms ir toliau naudotis švarios plėtros mechanizmo (ŠPM) kreditais, kad šių kreditų rinka veiktų ir po 2012 metų.

2.13 Siekiant užtikrinti šios rinkos veikimą ir kad ES toliau mažintų išmetamą šiltnamio dujų kiekį ir taip prisidėti prie Bendrijos atsinaujinančiosios energijos naudojimo, energetinio saugumo, naujovių diegimo ir konkurencingumo tikslų įgyvendinimo, kol nėra pasirašyto tarptautinio susitarimo dėl klimato kaitos, siūloma leisti, kad metinis bendras valstybių narių kreditų, gautų iš trečiosiose šalyse vykdomų išmetamo šiltnamio dujų kiekio mažinimo projektų, naudojimas neturėtų viršyti 3 proc. atitinkamos valstybės narės 2005 m. iš šaltinių, kuriems netaikoma ES ATL prekybos taršos sistema, išmesto šiltnamio dujų kiekio. Šis didžiausias kiekis yra lygus maždaug trečdaliui viso kiekio, kuriuo valstybė narė turėtų sumažinti išmetamas šiltnamio dujas 2020 m. Kiekviena valstybė narė turėtų turėti galimybę perleisti kitoms valstybės narėms neišnaudotą šio nustatyto didžiausio kiekio dalį.

2.14 Komisija mano, kad sudarius būsimą tarptautinį susitarimą dėl klimato kaitos, valstybės narės turėtų priimti išmetamų šiltnamio dujų kiekį sumažinimo kreditus tik iš tų šalių, kurios yra ratifikavusios šį susitarimą, ir turėtų tai daryti laikydamosi bendro požiūrio.

2.15 Komisija mano, kad, jei Bendrija pasirašytų tarptautinį susitarimą dėl klimato kaitos, reiktų atitinkamai pakoreguoti valstybių narių išmetamo šiltnamio dujų kiekio apribojimus atsižvelgiant į Bendrijos pagal šį susitarimą prisiimtą naują įsipareigojimą mažinti išmetamą šiltnamio dujų kiekį.

2.16 Numatoma, jog valstybės narės savo metinėse ataskaitose, teikiamose pagal Sprendimo 280/2004/EB 3 straipsnį, turėtų pranešti apie metinį išmestų šiltnamio dujų kiekį, pasiektą įgyvendinant minėto sprendimo 3 straipsnį, ir naudojimąsi kreditais pagal 4 straipsnį. Valstybės narės taip pat turėtų pateikti atnaujintą informaciją apie planuojamą pažangą iki 2016 m. liepos 1 d.

3. Bendros pastabos

3.1 Europos Komisijos iniciatyvą pasiūlyti valstybės narėms pasidalyti kovos su klimato kaita našta siekiant įvykdyti Bendrijos įsipareigojimą 2013–2020 m. sumažinti šiltnamio dujų kiekį, išmetamą iš šaltinių, kuriems netaikoma Direktyva 2003/87/EB (šaltinių, kuriems netaikoma ES prekybos apyvartiniais taršos leidimais sistema), yra svarbus žingsnis kovos su klimato kaita sprendimų grandinėje.

3.2 Komitetas neabejoja, kad Europos Tarybos ir Parlamento sprendimas turės įtakos Bendrijos aplinkosaugos ir klimato kaitos srityje išsiskeltų uždavinių sprendimui. Bendrijos politika

šioje srityje turi užtikrinti ženklų išmetamo šiltnamio dujų kiekio sumažėjimą nustatant valstybės narėms privalomus reikalavimus ir griežtai kontroliuojant kaip jie vykdomi.

3.3 Tuo pačiu Komitetas norėtų atkreipti dėmesį į faktą, kad Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo dėl pastangų mažinti šiltnamio dujų kiekių efektyvumas labai priklauso nuo kitų dviejų energetikos ir klimato kaitos paketo sudėtinių dalių: direktyvos dėl atsinaujinančių energijos šaltinių ir ES prekybos apyvartiniais taršos leidimais direktyvos. Tai reiškia, kad tarp šių dokumentų turi būti tiesioginė sąveika: iš dalies pakeitus vieną, tai turės įtakos ir kitiems.

3.4 Bendrijos įsipareigojimus numatoma koreguoti, jeigu būtų pasirašytas tarptautinis susitarimas. Labai daug tikimasi iš 2007 m. gruodžio mėn. Balyje (Indonezija) prasidėjusių derybų, kurios gali turėti lemiamos reikšmės pasaulinio masto veiksams iki 2020 metų. Būtų labai gerai, kad šios derybos būtų užbaigtos ir sutarimas pasiektas 2009 metais Kopenhagoje vyksiančiame pasaulio vadovų susitikime klimato kaitos klausimu. Bet prieš tai dar bus Poznanės susitikimas, kur tikimasi pasistumėti į priekį.

3.5 Sveikintina, kad ES yra šių derybų lyderė. Bendrija, priimdama įsipareigojimus, savo pavyzdžiu bando paskatinti ir patraukti kitas šalis veikti panašiai. Suprantama, kad sparčiai augančios ekonomikos šalys, pavyzdžiui, Kinija, Indija, Brazilija, nesumažins teršimo, bet jos gali sumažinti išmetimo augimą, palyginti su ekonomikos augimu. EESRK ragina Komisiją dėti daug pastangų, kad būtų pasiektas tarptautinis susitarimas (po Kioto), įpareigojantis išsivysčiusias šalis iki 2020 m. 30 proc., palyginti su 1990 m. lygiu, sumažinti išmetamą šiltnamio dujų kiekį. Tai atitiktų ketvirtosios Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės ataskaitos prognozes: kad pasaulinis atšilimas ne daugiau kaip 2 laipsniais Celsijaus viršytų prieš industrializaciją buvusį lygį, iki 2020 m. reikia išmetamą šiltnamio dujų kiekį sumažinti 25–40 proc., palyginti su 1990 m. lygiu. Jei pavyktų pasiekti tokio tarptautinio susitarimo, be abejonės reiktų persvarstyti šį pasiūlymą bei Komisijos energetikos ir klimato kaitos pasiūlymų paketą siekiant, kad būtų surasta pusiausvyra tarp šiomis priemonėmis siekiamų tikslų ir šio gerokai aukštesnio siekio. Taigi labai svarbu, jog visi suinteresuoti subjektai pripažintų ir sudarytų veiksmų planus atsižvelgdami į tai, kad tikslai, kuriuos užsibrėžta pasiekti iki 2020 m. yra tik pirmas žingsnis ir kad reikiamu metu, galbūt jau 2020 m. ir, žinoma, vėlesniais metais, reikės nustatyti griežtesnius tikslus.

3.6 Komitetas mano, kad, priemonės, mažinančios šiltnamio dujų išmetimą, turėtų būti įgyvendinamos siekiant apsaugoti ir netgi sustiprinti Europos ekonominį konkurencingumą ilguoju laikotarpiu. Pasaulyje turėtų išaugti atsinaujinančios energijos, energetiškai efektyvių produktų ir gamybos būdų poreikis, o Europos padėtis yra labai palanki konkurenciniam pranašumui įgyti būnant pasauline lydere daugelyje minėtų sričių. ES ir valstybės narės turėtų remti mokslinius tyrimus ir taikomąją veiklą

šioje srityje, priešingu atveju iškelti tikslai bus sunkiai pasiekiami. Taip pat būtina rengti specialistus ir visuotinai šviesti visuomenę energijos taupymo, aplinkosaugos ir klimato kaitos srityse.

3.7 Įgyvendinant šį sprendimą ir vykdant valstybių priimtus įsipareigojimus, labai svarbus yra pilietinės visuomenės vaidmuo. Valstybės narės turėtų labiau skatinti visuomenines iniciatyvas, prisidedančias prie šiltnamio dujų išmetimo mažinimo, kurti paramos sistemas tokioms iniciatyvoms remti:

- pilietinė visuomenė galėtų atlikti svarbų vaidmenį įgyvendinant šį sprendimą. Todėl reikia plačiau skleisti informaciją apie sprendimo reikalavimus ir jo įgyvendinimo kiekvienoje valstybėje narėje priemones,
- taip pat reikia daugiau dėmesio skirti švietėjiškoms kampanijoms, kurių metu būtų didinamas visuomenės informuotumas ir ji skatinama suprasti, kad reikia stengtis mažinti į aplinką išmetamą šiltnamio dujų kiekį,
- ne mažiau svarbu rengti specialistus ir visuotinai šviesti visuomenę energijos taupymo, aplinkosaugos ir klimato kaitos srityse.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Komitetas mano, kad turi būti rasta tinkama pusiausvyra tarp šiltnamio dujų mažinimo priemonių ES viduje ir solidarumo diegiant taršos mažinimo priemones besivystančiose šalyse taikant lanksčias švarios plėtros mechanizmo bendro įgyvendinimo projektų priemones. Tačiau lanksčias priemones tikslinga naudoti tik tada, jeigu jos iš tiesų sumažina bendrą išmetamą šiltnamio dujų kiekį. Šios priemonės neturėtų skatinti šiltnamio dujų išmetimo perkėlimo iš ES valstybių į ES nepriklausančias šalis.

4.2 Komisija siūlo suteikti valstybėms narėms galimybę ir toliau naudoti ŠPM kreditus, kad rinkta šiems kreditams išliktų net ir po 2012 m. Komitetas nerimauja dėl patvirtintų taršos mažinimo vienetų (PTMV), kurie suteikiami pagal ŠPM, kokybės. Komiteto manymu, investuojančioms valstybėms (tais atvejais, kai projektai pradėti įgyvendinti iki 2013 m.) PTMV išliks naudingi, tik jeigu bus peržiūrėtas ir patikrintas pagrindinis scenarijus norint įsitikinti projekto papildomumu. Iš naujų ŠPM projektų, kurie planuojami kaip valstybių narių indėlis į bendras pastangas mažinti išmetamą šiltnamio dujų kiekį, reikėtų vertinti tik tuos projektus, kurie pagrindiniams scenarijams naudoja geriausias turimas technologijas.

4.3 Europos Komisija pateikia tik bendrą principą, kad šalių, kuriose BVP, tenkantis vienam gyventojui, yra didelis, įsipareigojimai yra griežtesni, o šalių, kuriose BVP, tenkantis vienam gyventojui, mažas — švelnesni, tačiau skirtingoms šalims, net jei

jų santykinis BVP vienodas, pasiekti vienodą taršos sumažinimą gali būti nevienodai sunku. Našta turėtų būti pasidalyta atskirai įvertinus kiekvienos šalies padėtį, taršos mažinimo sąnaudas ir įtaką šalių konkurencingumui bei vystymuisi. Sprendimas dėl pastangų pasidalijimo turėtų paskatinti pagal kiekvienos šalies BVP nustatyti vienodas santykinės šiltnamio dujų kiekio mažinimo išlaidas.

4.4 Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad prieštaravimas sprendimo tekste yra akivaizdus. Europos Komisijos siūlomi atskaitiniai metai įvertinti valstybių narių siūlomas pastangas mažinti į aplinką išmetamą šiltnamio dujų kiekį yra 2005 m., o laikotarpio pabaiga — 2020 m. Kaip teigiama 3 straipsnio 2 dalies 2 pastraipoje, kiekviena valstybė narė kiekvienais metais tolygiai mažina išmetimą. Tuo tarpu šio straipsnio tos pačios dalies 1 pastraipoje teigiama, kad kiekviena valstybė narė užtikrina, kad bendras šiltnamio dujų kiekis, 2013 m. jos išmetamas iš šaltinių, kuriems netaikoma Direktyva 2003/87/EB, neviršytų tos valstybės narės iš minėtų šaltinių 2008, 2009 ir 2010 m. išmesto vidutinio metinio šiltnamio dujų kiekio, apie kurį turi būti pranešta ir kuris turi būti patikrintas pagal Direktyvą 2003/87/EB ir Sprendimą 280/2004/EB. Taigi, atskaitiniais metais tampa ir 2008, 2009, 2010 metai vertinant situaciją 2013 metais.

4.5 Komitetas mano, kad sprendimo projekto 3 straipsnio 3 dalyje valstybėms narėms numatyta galimybė į kitus metus perkelti 2 proc. joms nustatyto išmetamo šiltnamio dujų kiekio, arba valstybėms neišnaudojus sprendimo projekto 2 dalyje nustatyto išmetamo dujų kiekio, galimybė perkelti tą kiekį į kitus metus, nėra pakankamai lanksti, nes, norint įvykdyti didelį projektą ir pasiekti gerų rezultatų, vienerių metų laikotarpis nesuteikia pakankamo lankstumo. Tai ypač svarbu mažoms valstybėms narėms, įgyvendinančioms didelės apimties šiltnamio dujų išmetimo mažinimo projektus.

Komisija siūlo, kad kiekviena valstybė narė rastų būdą siekti savo nacionalinių tikslų. Tačiau vidutinis metinis išmetamas šiltnamio dujų kiekis 2013–2020 m. laikotarpiu neturėtų viršyti 2005–2020 m. laikotarpio metinio išmetamo kiekio vidurkio. Komitetas mano, kad įgyvendinant šalių planus bus labai svarbi jų nuolatinė stebėseną nacionaliniu ir Europos lygiu, kad būtų galima nedelsiant nustatyti bet kokią atotrūkį ir imtis korekciniių veiksmų.

4.6 Komitetas mano, kad norint padidinti Bendrijos įsipareigojimo bendrą ekonominį veiksmingumą ir pasiekti keliamus bendrus tikslus mažiausiomis sąnaudomis, sprendime turėtų būti paminėta, kad kiekviena valstybė narė turėtų turėti galimybę dvišalių tarpvalstybinių susitarimų pagrindu perleisti kitai valstybei narei dalį jai nustatyto išmesti leidžiamo šiltnamio dujų kiekio.

4.7 Komitetas ragina Komisiją nustatyti išipareigojimų vykdymo užtikrinimo tvarką, pavyzdžiui, numatant valstybės narės baudas už nustatyto išmesti leidžiamo kiekio viršijimą.

4.8 Taip pat trūksta konkretumo 4 straipsnio 1 dalies c punkto nuostatai dėl teisingo geografinio projektų pasiskirstymo taikant kreditų pirkimo strategijas.

4.9 Komisija, siekdama, kad šis sprendimas būtų įgyvendintas, turėtų pateikti valstybės narės veiklos gaires, instrumentus ir kitas priemones. Gera pradžia būtų paskelbti sėkmingos veiklos ES pavyzdžių vadovą.

4.10 Šio sprendimo tikslui pasiekti Komitetas rekomenduoja, kad valstybės narės panaudotų struktūrinius ir sanglaudos

fondus projektams, kurių metu neišmetamos ar netgi mažinamos šiltnamio dujos.

4.11 Kadangi kito apyvartinių taršos leidimų paskirstymo ETS dalyvaujantiems įrenginiams 2013–2020 m. laikotarpiu metu bus numatyta apyvartinius taršos leidimus dalinti aukciono būdu, tai bus būdas gauti lėšų, kurių reikia sumažinti apyvartinių taršos leidimų sistemai nepriklausančių ES sektorių išmetamą šiltnamio dujų kiekį. Dalį tokiu būdu gautų lėšų reikėtų skirti tiems ūkio sektoriams, kurie stengiasi mažinti išmetamą šiltnamio dujų kiekį. Kitą dalį lėšų būtų galima skirti solidarumo fondui besivystančioms šalims ir skirstyti tose šalyse vykdomiems prisitaikymo prie klimato kaitos projektams.

2008 m. liepos 9 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Dimitris DIMITRIADIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl anglies dioksido geologinio saugojimo ir iš dalies keičiančią Tarybos direktyvas 85/337/EEB, 96/61/EB, direktyvas 2000/60/EB, 2001/80/EB, 2004/35/EB, 2006/12/EB ir Reglamentą (EB) Nr. 1013/2006

COM(2008) 18 galutinis — 2008/0015 (COD)

(2009/C 27/17)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 175 straipsniu, 2008 m. vasario 8 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl anglies dioksido geologinio saugojimo ir iš dalies keičiančią Tarybos direktyvas 85/337/EEB, 96/61/EB, direktyvas 2000/60/EB, 2001/80/EB, 2004/35/EB, 2006/12/EB ir Reglamentą (EB) Nr. 1013/2006.

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. birželio 4 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Gerd Wolf.

446-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. liepos 9–10 d. (liepos 9 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 138 nariams balsavus už, 1 — prieš ir 4 susilaikius.

Turinys

1. Santrauka ir išvados

2. Įžanga

3. Komisijos pasiūlymas

4. Bendrosios pastabos

5. Konkrečios pastabos

1. Santrauka ir išvados

1.1 Anglies dioksido (CO₂), susidariusio naudojant (deginant) iškastinius energijos šaltinius, surinkimas ir ilgalaikis saugojimas

— CCS (anglies dioksido surinkimas ir saugojimas) — labai prisidėtų prie klimato apsaugos. Todėl reikia sparčiau vystyti šį metodą ir kuo greičiau pradėti jį taikyti.

1.2 Komitetas palankiai vertina Komisijos siūlomą direktyvą, kaip būtiną CCS technologijų vystymo ir taikymo išankstinę sąlygą, ir iš esmės pritaria jos turiniui.

1.3 Direktyvoje nagrinėjami labai svarbūs aspektai ir siūlomos taisyklės. Visų pirma aptariami žmonių ir aplinkos saugumo klausimai bei su tuo susijusi atsakomybė. Taip šia direktyva sustiprinamas piliečių pritarimas ir atsižvelgiama į jų saugumo poreikį.

1.4 Visos CCS vertės grandinės, įskaitant CO₂ surinkimą, transportavimą ir saugojimą, vystymas yra labai ankstyvame, iš dalies netgi žvalgymo, etape. Į tai turi būti atsižvelgta nustatant direktyvos taisykles, todėl tam tikrais aspektais jas dar reikėtų suderinti.

1.5 Tam, kad jau netrukus būtų galima vykdyti pirmuosius projektus, reikėtų kai kuriuos direktyvos punktus taip pakeisti, kad tiek nacionalinėms institucijoms, tiek investuoti pasirengusioms įmonėms būtų lengviau juos taikyti, o pastarosioms būtų užtikrintas planavimo saugumas ir sukurtos paskatos imtis veiksmų. Kalbama, pavyzdžiui, apie atsakomybės klausimų sprendimą bei finansinių garantijų pobūdį ir dydį.

2. Išanga

2.1 2007 m. kovo mėn. Europos Vadovų Tarybai priėmus sprendimus dėl klimato apsaugos ir energijos tiekimo saugumo, Komisija atskirais dokumentais pasiūlė visą rinkinių priemonių, kuriomis siekiama Tarybos sprendimuose nustatytų tikslų. Svarbiausios priemonės skirtos energijos efektyvumui didinti, atsinaujinančių energijos šaltinių plėtojimui bei pažangių technologijų vystymui ir taikymui. Šiais klausimais Komitetas parengė specialias nuomones ⁽¹⁾.

2.2 Svarbus vaidmuo tenka ir tiems metodams, kuriuos taikant ilgalaikėje perspektyvoje galima sumažinti šiltnamio dujų, susidarančių naudojant iškastinius energijos šaltinius, išmetimą. Apie tai ir kalbama šioje nuomonėje. Nuomonėje nagrinėjamas Komisijos pasiūlymas priimti direktyvą dėl anglies dioksido (CO₂) geologinio saugojimo.

2.3 Šią nuomonę papildys tai pačiai technologijai skirta Komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato ⁽²⁾ dėl elektros energijos tausios gamybos iš iškastinio kuro parodomųjų projektų rėmimo.

3. Komisijos pasiūlymas

3.1 Atsižvelgdama į tai, kad tarptautiniu mastu didėjančią energijos išteklių paklausą greičiausiai tenkins iškastinis kuras, taip pat į tikslą iki 2050 m. sumažinti CO₂, kiekį pasaulyje 50 proc., o išsivysčiusiose šalyse nuo 60 iki 80 proc., Komisija mano, jog būtina išnaudoti visas galimybes sumažinti išmetamų teršalų kiekį. Siekiant šio tikslo, labai svarbus vaidmuo tenka CO₂ surinkimo ir saugojimo (CCS) ⁽³⁾ technologijoms.

3.2 2007 m. kovo mėn. Europos Vadovų Tarybai paraginus, Komisija pateikė pasiūlymą, kuris yra žingsnis šio tikslo link: sukurti būtiną techninę, ekonominę bei reguliavimo sistemą, kad

būtų galima diegti aplinką tausojančias CCS technologijas. Visų pirma kalbama apie reguliavimo sistemos nustatymą remiantis EB steigimo sutarties 175 straipsnio 1 dalimi. Be to, šiuo pasiūlymu siekiama supaprastinti ES arba nacionalinėms institucijoms taikomus teisės aktus ir administracines nuostatas.

3.3 Buvo atsižvelgta ir iš dalies pakeisti jau priimti teisės aktai, pavyzdžiui, Direktyvos 96/61/EB, 85/337/EEB, 2004/35/EB ir 2003/87/EB.

3.4 Komisijos pasiūlymo turinys

3.4.1 1 skyrius apima dalyką, tikslą ir taikymo sritį. Be to, pateikiamos sąvokų apibrėžtys.

3.4.2 2 skyriuje aprašomas vietos parinkimas įrengti saugyklas ir leidimai žvalgyti. Valstybės narės turi nustatyti saugojimui tinkamus plotus ir leidimų žvalgyti išdavimo taisykles.

3.4.3 3 skyrius skirtas leidimams saugoti, jų išdavimo sąlygoms bei Komisijos įgaliojimams. Svarbu įvertinti, ar tai nekenks aplinkai, t.y. būtina atlikti poveikio įvertinimą ir surengti viešas konsultacijas.

3.4.4 4 skyrius apima įsipareigojimus, susijusius su eksploatacija, uždarymu ir laikotarpiu po uždarymo, įskaitant CO₂ priėmimo kriterijus, įsipareigojimus stebėti ir pranešti, tikrinimą, priemones, taikomas pažeidimų ir (arba) nuotėkio atvejais, įsipareigojimą uždaryti bei veiksmus po uždarymo ir finansinių garantijų suteikimą.

3.4.5 5 skyriuje pateikiamos nuostatos dėl galimybės naudotis vamzdynų tinklais ir saugyklomis geologiniam susidariusio ir surinkto CO₂ saugojimui.

3.4.6 6 skyriuje pateikiamos bendrosios nuostatos dėl kompetentingos institucijos, tarpvalstybinio bendradarbiavimo, sankcijų, ataskaitų teikimo ES Komisijai, pakeitimų ir susijusių komitologijos procedūrų.

3.4.7 7 skyriuje surinkti būtini kitų teisės aktų pakeitimai, įskaitant būtinas vandeniui ir atliekoms skirtų teisės aktų pataisas. Be to, apibrėžiamos papildomos sąlygos leidimams statyti naujas jėgaines.

3.4.8 I priede pateikiami išsamūs saugojimo vietos apibūdinimo ir rizikos vertinimo kriterijai. II priede nurodomi išsamūs stebėsenos reikalavimų nustatymo kriterijai. Komisija gali iš dalies keisti priedus, tokiu atveju Europos Parlamentas turi bendro sprendimo teisę.

⁽¹⁾ 2008 m. liepos 9 d. CESE 1201/2008, CESE 1202/2008, CESE 1203/2008, dar nepaskelbta Oficialiajame leidinyje.

⁽²⁾ COM(2008) 13 galutinis.

⁽³⁾ CCS — Anglies (turima galvoje CO₂) surinkimas ir saugojimas (angl. *Carbon Capture and Storage*). Nuomonėje TEN/340 — CESE 562/2008 siūloma šią santrumpą pakeisti santrumpa CCTS — CO₂ surinkimas, transportavimas ir saugojimas (angl. *Carbon Capture, Transport and Storage*). Šioje nuomonėje ir toliau vartojamas CCS.

4. Bendros pastabos

4.1 Komitetas ne kartą pabrėžė ⁽⁴⁾, kad energija prieinama kaina yra šiuolaikinės socialinės ekonomikos gyvybės eliksyras ir būtina visų pagrindinių paslaugų sąlyga. Šiuo požiūriu labai svarbu aktyviau vystyti naujas technologijas ⁽⁵⁾.

4.2 Todėl Komitetas palankiai vertina Komisijos siūlomą direktyvą ir iš esmės pritaria jos turiniui, nes tai yra svarbi išankstinė sąlyga vystant ir taikant šio tikslo įgyvendinimui skirtą CCS technologiją.

4.3 Komitetas atkreipė dėmesį į tai ⁽⁶⁾, kad iškastinis kuras — anglis, nafta ir gamtinės dujos šiuo metu Europoje ir visame pasaulyje yra pagrindiniai energijos šaltiniai ⁽⁷⁾ ir per artimiausius dešimtmečius galbūt nepraras savo svarbos.

4.4 Tai neprieštarauja paskelbtam tikslui gerokai padidinti atsinaujinančių energijos šaltinių dalį. Tačiau net turint omenyje tikslą Europos Sąjungoje ⁽⁸⁾ iki 2020 m. pasiekti, kad atsinaujinančių energijos šaltinių dalis sudarytų mažiausiai 20 proc., dar daugelį dešimtmečių bus didelis energijos, gaunamos iš kitų šaltinių poreikis, kad būtų užtikrinti likusieji 80 proc. — iki 2050 m. apytikriai apie 50 proc. — suvartojamos energijos.

4.5 Iš atsinaujinančių energijos šaltinių šiuo metu elektros energijos gamybai pagal poreikius gali būti naudojama tik hidroenergija ir biomasė ⁽⁹⁾, o vėjo ir saulės energija naudojama ribotai, nes priklauso nuo oro sąlygų. Kartu reikia ir ateityje dėti visas pastangas vystyti ir taikyti šias technologijas bei ieškoti tinkamo ir nebrangaus saugojimo galimybių. Tačiau ši tema bus nagrinėjama jau kitose Komiteto nuomonėse.

4.6 Tai reiškia, kad, siekiant užtikrinti bazinės apkrovos energijos gamybą — papildyti ir (arba) pakeisti ⁽¹⁰⁾ branduolinę energiją — ir ateityje turės būti plačiai eksploatuojamos iškastinių kurą deginančios jėgainės. Be to, norint kompensuoti svyruojantį pagaminamos vėjo energijos kiekį, reikės vis daugiau pakankamai greitai reguliuojamų jėgainių, kad būtų galima užtikrinti pakankamus tiek teigiamus, tiek neigiamus rezervinius pajėgumus.

⁽⁴⁾ Pvz., OL C 162, 2008 6 25, p. 72.

⁽⁵⁾ Žr. 2008 m. liepos 9 d. CESE 1199/2008. Dar nepaskelbta Oficialiajame leidinyje.

⁽⁶⁾ Pvz., CESE 6437/2005 bei neseniai priimta CESE 1246/2007. Dar nepaskelbta Oficialiajame leidinyje.

⁽⁷⁾ Pirmiausiai planuojama CCS technologiją naudoti elektros gamybai iš iškastinių energijos šaltinių. Šiuo metu ES apie 30 proc. elektros energijos pagamina branduolinės elektrinės, kurios praktiškai visiškai neišmeta CO₂.

⁽⁸⁾ 2007 m. kovo mėn. Tarybos sprendimas.

⁽⁹⁾ Biomasės naudojimas teigiamą poveikį išmetamo CO₂ pusiausvyrai daro (tik) tada, kai gamybai, transportavimui ir perdurbimui sunaudojama mažiau energijos, nei gaunama. Biomasės jėgainėms, kuriose taikomos CCS technologijos, pagal Direktyvos, nustatančios šiltnamio dujų apyvartinių taršos leidimų sistemą Bendrijoje, 24a straipsnį, gali būti suteikta atitinkama parama.

⁽¹⁰⁾ Būtent tose valstybėse narėse, kurios nusprendė ne(be)gaminti branduolinės energijos.

4.7 Piko apkrovos energijos gamybai ir rezerviniams pajėgumams užtikrinti pirmiausiai naudojamos dujų ir hidroakumuliacinės jėgainės. Vis dėlto galimybės plėsti hidroakumuliacines jėgaines yra ribotos, nes jau beveik visos tam tinkamos gamtinės sąlygos yra išnaudotos.

4.8 Bazinės ir vidutinės apkrovos energijos tiekimui užtikrinti be branduolinių jėgainių visų pirma naudojamos anglį deginančios jėgainės. Valstybėms narėms, kurios pačios atsisako naudoti branduolinę energiją, dar svarbesnis tampa anglies naudojimas elektros energijos gamybai.

4.9 Svarbu, kad naudojant anglį kuo mažiau būtų išmetama CO₂. Šio tikslo siekiama dviem technologijų vystymo būdais, kurie yra skirtingo techninio brandumo ir daro nevienodą poveikį: pirma, naudojamos dar didesnio efektyvumo jėgainės, antra, — jėgainės, kuriose naudojamos CCS technologijos ⁽¹¹⁾. Pastarosiose didelė susidariusio CO₂ dalis nėra išmetama į atmosferą, tačiau neišvengiamai gerokai sumažėja efektyvumas, kad būtų patenkintas papildomas energijos, sunaudojamos CCS, poreikis. Be to, reikia toliau vystyti metodus pramonės gamybinių procesų metu susidarantiui CO₂ surinkti.

4.10 CCS technologijų, įskaitant CO₂ surinkimą, transportavimą ir saugojimą, vystymas dar yra labai ankstyvame, iš dalies netgi žvalgymo, etape. Nors tradicinių jėgainių technologijų efektyvumas nuolat didinamas, tačiau jų efektyvumas jau pasiekė fizinių galimybių ribas. Atsižvelgdamas į tai, jog kitame dešimtmetyje reikės skubiai pakeisti jėgainių pajėgumus, Komitetas rekomenduoja imtis pragmatinių veiksmų ir vienu metu vystyti abi šias technologijas. Didesnio efektyvumo technologijų vystymą iš esmės gali skatinti rinka, tačiau CCS technologijoms — tiek jėgainėms, tiek infrastruktūrai — parodomajame ir pardavimo etapuose reikalinga parama.

4.11 CCS technologija vystoma keliomis kryptimis: kaip integruota jėgainės technologija, kai CO₂ — taikant anglies dujų fiksavimo metodą — surenkamas prieš deginimo procesą, arba kurą deginant deguonies aplinkoje, kai proceso metu CO₂ sodrinamas, o paskui atskiriamas, arba kaip metodas, kuris vadinamas anglies dioksido surinkimu po deginimo proceso (angl. *post-combustion*) technologija, kai po deginimo proceso iš dūminių dujų išvalomas CO₂ (CO₂ valymas). Pastarąjį metodą, atitinkamai patobulinus, jau galima naudoti šiandien statomose ir labai efektyviose jėgainėse, jei jos yra „parengtos surinkimui“ (angl. *capture ready*). Šioms technologijoms būdinga tai, kad surinktas CO₂ iš jėgainės turi būti perkeltas į pritaikytą saugyklą.

⁽¹¹⁾ Žr. taip pat CESE 1246/2007. Dar nepaskelbta Oficialiajame leidinyje.

4.12 CO₂ gali būti saugomas tik tam tinkamose, saugiose geologinėse struktūrose. Pagal dabartinių mokslinių tyrimų rezultatus šiam tikslui visų pirma tinka gilūs druskingi vandeniniai sluoksniai ir buvę naftos bei dujų telkiniai, o nebenaudojamos anglių kasyklos, atrodo, tam nelabai tinkamos. Kad būtų išvengta nuotėkio, svarbu, kad viršuje saugyklą dengtų beveik visiškai nepalietos uolienos (būtų kiek galima mažiau jungiamųjų kanalų su paviršiumi).

4.13 Pagal siūlomos direktyvos taisyklės atrinkus saugojimo vietą ir profesionaliai ją eksploatuojant, saugyklos keliamo pavojaus tikimybė labai nedidelė. Pasirinkus saugojimui tinkamą struktūrą, beveik neįmanomas staigus didelio CO₂ kiekio išsiveržimas ⁽¹²⁾. Pavojus dėl sukeltų požeminių smūgių taip pat mažai tikėtinas, kadangi turi būti pasirinktas toks didžiausias saugojimo slėgis, kuris nepažeistų saugyklą supančių ir dengiančių uolienų sluoksnių ⁽¹³⁾, nes jie reikalingi numatytam saugojimui užtikrinti.

4.14 Siekiant visuomenės ir politinio pritarimo, labai svarbu užtikrinti saugų ir ilgalaikį CO₂ saugojimą.

4.15 Todėl, Komiteto nuomone, labai svarbu, kad Komisija, o visų pirma valstybės narės ir potencialūs operatoriai, išsamiai informuotų piliečius apie visus šių naujų technologijų aspektus, vyktų skaidrus dialogas ir taip piliečiai galėtų dalyvauti priimant atitinkamus sprendimus. Tam turėtų būti sukurtos tinkamos procedūros.

4.16 Šio skyriaus pabaigoje Komitetas norėtų pasiūlyti dar vieną prevencijos priemonę. Ji susijusi su didėjančia CO₂ poreikio galimybe tolimoje ateityje, tai galėtų būti šiuo metu dar nenumatomas naudojimas kaip pagrindinės cheminės medžiagos arba kaip valdomo dydžio atsižvelgiant į „natūralius“ ilgalaikius klimato ciklus ⁽¹⁴⁾. Todėl Komitetas kaip papildomą prevencijos priemonę tvariam vystymuisi užtikrinti rekomenduoja saugų CO₂ saugojimą, tačiau kartu reikėtų apsispręsti bent dalinės reemisijos galimybę pagal uždarymo planą arba parengti dokumentaciją dėl galimos reemisijos atvejų iš konkrečių saugyklų kompleksų. Žinoma, svarbiausia užtikrinti maksimalų saugyklų saugumą ir sandarumą.

⁽¹²⁾ Nes tada kiltų pavojus kaimynystėje gyvenantiems žmonėms; priešingai nei CO, CO₂ nėra toksiškas; CO₂ koncentracija įkvepiamame ore pavojinga tik tada, kai ji didesnė nei apie 8 proc. (šiuo metu esanti CO₂ dalis ore sudaro apie 380 ppm (milijonųjų dalių)).

⁽¹³⁾ Priešingai nei naudojant žemės gelmių šilumą.

⁽¹⁴⁾ Atlikus ledo branduolių tyrimus, nustatyta pasaulinė klimato raida per paskutiniuosius 600 000 metų. Tyrimai rodo, kad praityje kas 100 000 metų periodiškai keitėsi šiltieji ir ledynmečio laikotarpiai temperatūrai keičiantis kreive, primenančia dantytą pjūklą. Dėl koreliacijos atitinkamai keitėsi CO₂ koncentracija atmosferoje. Kadangi jau seniai tęsiasi šiltasis laikotarpis, t.y. esame viršutinėje, dantytą pjūklą primenančios kreivės dalyje, o paskutinis šiltasis laikotarpis baigėsi prieš daugiau nei 100 000 metų, netolimoje ateityje vėl gali pradėti laipsniškai mažėti pasaulinė temperatūra ir CO₂ koncentracija, jei antropogeninių veiksmų nulemtas šiltnamio dujų išmetimas nedarytų tiesiog priešingo poveikio.

4.17 Komitetas iš esmės pritaria Komisijos pateiktam pasiūlymui priimti direktyvą ir kitame skyriuje pateikia savo poziciją dėl kai kurių konkrečių pasiūlymo punktų.

5. Konkrečios pastabos

5.1 Pasiūlyme priimti direktyvą numatytos svarbiausios būtinos taisyklės siekiant CCS įrenginių operatoriams pateikti reikiamą teisinę sistemą, vis dėlto tam tikrais atvejais reglamentuojama daugiau nei būtina šiam tikslui pasiekti.

5.2 Kai kuriuos punktus reikėtų geriau išaiškinti, kad būtų galima įgyvendinti nuostatas ir užtikrinti teisinį apibrėžtumą.

5.3 Pagal Komisijos pasiūlymą surinktas ir saugomas CO₂ neturi būti laikomas „išmestu“ pagal Europos prekybos išmetamųjų teršalų leidimais sistemą, todėl atitinkamai tam nereikėtų skirti CO₂ leidimų (konstatuojamosios dalies 23 punktą ir nuoroda į Direktyvą 2003/87/EB). Taip rinkoje sukuriama naudingos paskatos — nors parodomajame etape jų dar nepakanka — investuoti į CCS įrenginius.

5.3.1 Todėl Komitetas pritaria siūlymui įtraukti šias priemones į Europos prekybos išmetamųjų teršalų leidimais sistemą; akivaizdu, jog pirmenybę reikėtų teikti į rinką orientuotam skatinimui, o ne prievolei investuoti į CCS technologijas, visų pirma todėl, kad dabartiniame CCS technologijų vystymo etape nustatyti privalomą CCS naudojimą būtų gerokai per anksti.

5.3.2 Tačiau verta naujas jėgaines įpareigoti numatyti pakankamai vietos CO₂ surinkimo ir suspaudimo įrenginiams (32 straipsnis, iš dalies keičiamas Direktyvos 2001/80/EB 9a straipsniu). Vis dėlto ir šios priemonės, kurios iš esmės didina sąnaudas, turėtų būti susietos su ekonominėmis rinkos paskatomis ⁽¹⁵⁾ (pvz., lengvatiniai CO₂ leidimai, aukcione gautų lėšų už parduotus leidimus dalies panaudojimas CCS).

5.4 Kad nebūtų be reikalo apribojamos saugojimo galimybės, Komisijos pasiūlymo 2 straipsnio 3 dalyje nurodytas draudimas turėtų būti taikomas ne „saugojimui geologinėse struktūrose“, o „saugykloms“, nes geologinės struktūros pagal 3 straipsnio 4 dalyje pateiktą apibrėžtį gali lengvai išsiplėsti už 2 straipsnio 1 dalyje apibrėžtos teritorijos ribų, o galimybės išplėsti saugyklą yra daug mažesnės. Papildomų saugojimo galimybių suteiktų išlygos sąlyga, numatanti patikimus sutartinius susitarimus su valstybėmis, nepriklausančiomis ES.

⁽¹⁵⁾ Žr. OL C 162, 2008 6 25, p. 72, 3.3 punkte pateiktas bendrąsias rekomendacijas.

5.5 „Saugyklos“ apibrėžtis pagal 3 straipsnio 3 dalį turėtų apimti tik tą „specialios geologinės struktūros“ dalį, kuri „naudojama CO₂ geologiniam saugojimui“. (Kalbant apie paviršiaus plotą, geologinė struktūra gali užimti milijonus km²), tačiau „saugykla“ galima vadinti tik jos dalį.) Visiškai įmanoma, netgi tikėtina, kad vienoje geologinėje struktūroje gali būti ir tikriausiai bus keletas saugyklų.

5.6 Pagal Komisijos pasiūlymo 4 straipsnio 1 dalį valstybėms narėms paliekama teisė nustatyti saugykloms įrengti tinkamus plotus. Pasiūlyme reikėtų paaiškinti, kad iš esmės CO₂ saugojimui tinkamus plotus faktiškai nustato valstybės narės, jei nėra svarbių priežasčių tam prieštarauti.

5.7 Komitetas palankiai vertina tai, kad siūlomame teisės akte reikalaujama užtikrinti aukščiausią saugumo lygį, kuris yra būtinas žmonėms, aplinkai ir klimatui apsaugoti ⁽¹⁶⁾ bei Europos išmetamųjų teršalų prekybos leidimais sistemos vientisumui užtikrinti.

5.7.1 Tai bus galima užtikrinti naudojant tinkamo techninio lygio stebėsenos sistemas. Valstybės narės, skirstydamos atitinkamus leidimus, turėtų į tai atsižvelgti ⁽¹⁷⁾.

5.7.2 Naudojant stebėsenos sistemas būtina, ir tai jos turi užtikrinti, kad pačioje saugykloje vykstantys procesai būtų kuo geriau suprantami ir modeliuojami. (Nepakanka atlikti matavimus žemės paviršiuje arba arti jo.) Todėl naudojami modeliai turėtų būti išbandyti arba sertifikuoti taikant, jei įmanoma, dvi nepriklausomas imitavimo arba modeliavimo sistemas.

5.7.3 Nuotėkis turėtų būti taip apibrėžiamas taip: tai yra „bet koks CO₂ išsilaisvinimas iš saugyklų komplekso, kurį galima įrodyti naudojant atitinkamai geriausio techninio lygio stebėsenos sistemas“. Kadangi nėra nei absoliutaus (100 proc.) sandarumo, nei būtų galima įrodyti jį esant, nes žemė natūraliai išskiria CO₂. Be to, jis nėra būtinas nei dėl saugumo sumetimų, nei dėl klimato apsaugos ⁽¹⁸⁾. Nustačius apibrėžtį, kuri grindžiama atitinkamai geriausiu techniniu lygiu, stebėsenos sistemos bus nuolat tobulinamos — tai gali dar labiau paspartinti CCS technologijų vystymas — ir padės užtikrinti vis didesnę saugumą.

⁽¹⁶⁾ Dažnai to reikalaujama „sveikatos, saugumo ir aplinkos“ labui (angl. *health, security, environment, HSE*).

⁽¹⁷⁾ Žr. Pasiūlymo priimti direktyvą 13 str. 2 dalį ir II priedą.

⁽¹⁸⁾ Priešingu atveju reikalingi apyvartiniai taršos leidimai (šiltnamio dujų apyvartinių taršos leidimų sistema).

5.7.4 Jei vėliau, vykstant įprastam darbui, būtų numatyta apibrėžti leistiną nuotėkio ribą, būtų galima pasirinkti tokį matą, kurį taikant nebūtų daromas joks poveikis saugumui ir klimatui, taigi ir šiltnamio dujų apyvartiniais taršos leidimams. Nuotėkis galėtų būti, pavyzdžiui, 0,1 proc./100a.

5.8 5 straipsnio 3 dalyje Komisijos siūloma leidimų žvalgyti trukmė yra pernelyg trumpa. Patirtis rodo, kad net optimaliai vykstant žvalgymo procesui prireikia mažiausiai ketverių metų norint įgyvendinti žvalgymo darbo programą. Jokių būdų žvalgymas negali būti nutrauktas tik dėl to, kad baigėsi nustatytas laikotarpis, įskaitant ir jo pratęsimą, nors trūksta visai nedaug duomenų. Todėl turėtų būti numatyta lanksti tvarka, kurią taikant būtų atsižvelgta į atitinkamas vietos sąlygas, tačiau kartu reikalaujama, kad operatorius tikslingai vykdytų darbo programą, tai padėtų išvengti potencialių saugyklų blokavimo dėl užsitęsusio žvalgymo.

5.9 Galimos saugyklos žvalgymui reikalinga praktinė patirtis, kvalifikuotas personalas, laikas ir pinigai, nors visiškai neišku, ar žvalgymas bus sėkmingas. Todėl neliktų svarbiausios paskatos atlikti žvalgymą, jei už šias įmonių pastangas joms nebūtų suteikta galimybė pirmosioms naudoti saugyklą. Todėl 5 straipsnio 4 dalyje Komisijos siūloma tvarka turėtų būti papildyta pirmumo naudotis saugykla teise, pavyzdžiui, įtraukiant tokį sakinį (apie kurį jau buvo diskutuojama): „Pasibaigus leidimo galiojimo laikotarpiui, leidimas žvalgyti galimą CO₂ saugyklą arba pakeičiamas leidimu saugoti CO₂, arba jo atsisakoma visam nustatytam plotui“.

5.10 Pasiūlyme teisingai reikalaujama parengti atkuriamųjų priemonių planą. Tačiau šis atkuriamųjų priemonių planas (9 straipsnio 6 dalis ir 16 straipsnio 1 dalis) turėtų atitinkamai remtis keistina nuotėkio apibrėžtimi (3 straipsnio 5 dalis).

5.11 Komisijos siūlomuose 6–9 straipsniuose reglamentuojamas prašymas išduoti leidimą saugoti, leidimų saugoti išdavimo sąlygos bei turinys. Iš šių straipsnių paaiškėja, kad vienoje geologinėje struktūroje veiklą vykdyti gali keletas operatorių.

5.11.1 Komitetas iš esmės pritaria principui nediskriminuoti operatorių ir sudaryti vienodas galimybes naudotis saugyklomis. Tačiau įvykus nuotėkiui ir perduodant atsakomybę valstybei, gali būti sunku nustatyti atsakomybės ribas.

5.11.2 Dėl šios priežasties turėtų galioti taisyklė, kad saugyklų komplekse tik vienas saugyklos operatorius gali gauti leidimą saugoti. Taip būtų galima užtikrinti aiškias atsakomybės ribas. Be to, pagal 20 straipsnį būtų garantuojamos vienodos galimybės naudotis saugykla.

5.12 Pagal Komisijos pasiūlymą nacionalinė institucija prieš išduodama leidimą (10 ir 18 straipsniai) turi apie tai pranešti Komisijai ir iki šešių mėnesių laukti Komisijos nuomonės. Kompetentinga institucija išduodama leidimą turi atsižvelgti į šią Komisijos nuomonę ir, jei jos sprendimas skiriasi nuo Komisijos nuomonės, turį jį pagrįsti.

5.12.1 Taikant siūlomą tvarką būtų sugaištama daugiau laiko ir padidėtų administracinė našta. Be to, tai prieštarauja subsidiarumo principui.

5.12.2 Todėl Komitetas rekomenduoja direktyvoje numatytą tvarką taip pakeisti, kad, viena vertus, būtų užtikrinta, jog valstybių narių veiksmai būtų pakankamai vienodi, ir, kita vertus, nebūtų delsiama, kai to galima išvengti, bei būtų deramai laikomasi subsidiarumo principo. Viena galimybių galėtų būti — leidimų suteikimo procedūrą apriboti valstybių narių įpareigojimu informuoti Komisiją. Esant pažeidimų, Komisija galėtų naudoti patikimą Sutarties pažeidimo tvarkos priemonę pagal EB steigimo sutarties 226 straipsnį. Todėl 10 straipsnis galėtų būti toks: „Kompetentinga nacionalinė institucija pateikia Komisijai patikrai savo sprendimą dėl leidimo saugoti išdavimo“.

5.13 Komiteto nuomone, nacionalinėms institucijoms reikalingos veiksmingos priemonės ir nuolatinė kontrolė, kad saugyklų saugumas būtų užtikrintas visą laiką. Vis dėlto Komitetas abejoja, ar šiam tikslui skirta Komisijos siūloma papildoma leidimų saugoti peržiūra turėtų būti atliekama kas penkeri metai, nes tai neužtikrintų papildomo saugumo, veikiau padidėtų administracinė našta visiems suinteresuotiems subjektams.

5.14 18 straipsnyje keliama aukšti reikalavimai perduodant atsakomybę už saugyklą atitinkamai valstybei narei. Tai yra teisinga ir Komitetas tam pritaria.

5.14.1 Tačiau 18 straipsnio 1 dalyje reikalaujama, kad visa turima informacija turi rodyti, kad saugomas CO₂ bus „sandariai“ laikomas neapibrėžtą laiką. Kadangi absoliutus sandarumas neįmanomas, todėl nereikėtų reikalauti jį užtikrinti. Todėl Komitetas daro nuorodą į savo teiginius, pateiktus 5.7.3 ir 5.7.4 punktuose.

5.14.2 Kad nebūtų sukurtos neįveikiamos kliūtys perduoti atsakomybę, ši pastraipa turėtų būti tokia: „... kad apibrėžtą ⁽¹⁹⁾ laiką nesitikima nuotėkio“. (Remiamasi 5.7.3 punkte nurodyta apibrėžtimi).

5.15 Pagal Komisijos pasiūlymą būtina, kad įmonės, prieš pradėdamos eksploatuoti saugyklas ir vykdyti veiklą, turi pateikti finansinę garantiją (19 straipsnis). Komitetas pritaria šiam reikalavimui ir palankiai vertina tai, kad valstybės narės galės pačios nustatyti šios garantijos formą.

5.15.1 Vis dėlto Komitetas mano, jog nederėtų reikalauti, kad dar prieš pateikiant prašymą būtų užtikrinta viso dydžio garantija. Veikiau ši finansinė garantija turėtų būti iš esmės orientuota į tam tikro saugumo užtikrinimo būtinybę atsižvelgiant į projekto pažangą. Kitaip sumažės iki šiol jau ir taip nepakankamos finansinės paskatos įmonėms investuoti į šią naują technologiją.

5.15.2 Įvykus nuotėkiui, kuris gali turėti įtakos klimato kaitai, reikės papildomai įsigyti apyvartinių taršos leidimų. Tokio nuotėkio tikimybė labai menka, nes, prieš išduodant leidimą saugoti, atliekami išsamūs tyrimai. Todėl tokiu atveju, kaip finansinės garantijos turėtų pakakti įrodymo, jog saugyklos operatorius, net ir ištikus bankrotui, turi pakankamai ilgalaikio turto. Nustačius aukštesnius reikalavimus — atsižvelgiant į nedidelę nuotėkio tikimybę — pernelyg sumažėtų įmonių investavimo galimybės.

5.16 I priede nurodyti darbai, kuriuos būtina atlikti siekiant apibūdinti ir įvertinti saugyklas, iš dalies dar susiję su mokslinių tyrimų ir technologijų vystymo sritimi. Todėl tam, kad šiuos darbus būtų lengviau atlikti praktiškai, rengiant paraiškas turi būti remiamasi „moderniausiomis“ technologijomis.

5.17 I priede ir vertinant galimų saugyklų riziką turėtų būti patikslinta biosferos apibrėžtis. Svarstant biosferos (kuriai negali būtų daromas neigiamas poveikis) klausimą, reikėtų atsižvelgti ne tik į biosferą žemės paviršiuje, bet ir kituose sluoksniuose iki pat geriamojo (gėlo) vandens vandeninių sluoksnių.

5.18 Be to, reikėtų išaiškinti ekspertų grupės, atsakingos už šiuo metu vykstantį priedo persvarstymą, sudėtį ir darbo metodus.

2008 m. liepos 9 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁹⁾ Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad Komisijos pasiūlyme vartojamas terminas neapibrėžtas akivaizdžiai klaidinantis ir prieštaringas.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą iš dalies keičiančią Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2006/66/EB dėl baterijų ir akumuliatorių bei baterijų ir akumuliatorių atliekų 6 straipsnio 2 dalies nuostatas, susijusias su baterijų ir akumuliatorių pateikimu į rinką

COM(2008) 211 — 2008/0081 (COD)

(2009/C 27/18)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 95 straipsnio 1 dalimi ir 251 straipsniu, 2008 m. gegužės 22 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą iš dalies keičiančią Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2006/66/EB dėl baterijų ir akumuliatorių bei baterijų ir akumuliatorių atliekų 6 straipsnio 2 dalies nuostatas, susijusias su baterijų ir akumuliatorių pateikimu į rinką.

Komitetas, remdamasis tuo, kad jis jau išdėstė savo poziciją pasiūlyme nagrinėjamu klausimu nuomonėje 655/2004-2003/0282 COD, priimtoje 2004 m. balandžio 28 d. (*) 446-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. liepos 9–10 d. (liepos 9 d. posėdis), 138 nariams balsavus už, 1 — prieš ir 3 susilaikius, nusprendė naujos nuomonės šiuo klausimu nerengti ir laikytis pozicijos, kurią jis rėmė pirmiau minėtame dokumente.

2008 m. liepos 9 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

(*) EESRK nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl baterijų ir akumuliatorių ir išiekvotų baterijų ir akumuliatorių, OL C 117, 2004 4 30.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Neenergetinių medžiagų kasybos pramonės Europoje

(2009/C 27/19)

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2008 m. sausio 17 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Neenergetinių medžiagų kasybos pramonės Europoje.

Pramonės permainų konsultacinė komisija, kuri buvo atsakinga už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. birželio 24 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėja Dumitru Fornea, bendrapranešėjis Ion Pop.

446-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. liepos 9–10 d. (liepos 9 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 135 nariams balsavus už, 1 — prieš ir 10 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos gebėjimas apsirūpinti žaliavomis ateityje priklausys nuo šių pagrindinių veiksnių: **vietinės pasiūlos, tarptautinės pasiūlos, pajėgumų didinimo ir išteklių naudojimo efektyvumo.**

— Formuojant **vietinės** žaliavų **pasiūlos** politiką reikėtų atsižvelgti į keletą tarpusavyje susijusių veiksnių: į pramonės ir aplinkos politiką ir žemės naudojimo planus. Geriausia praktika šioje srityje turėtų būti pritaikyta ir galimoms naujoms sritims. Reikėtų skatinti valstybes nares naudotis vietinėmis žaliavomis (išlaikant būtiną aplinkos politikos ir pramonės vystymo politikos pusiausvyrą), taip pat taikyti suderintas vystymosi ir apsaugos paskatas, kai plečiamos jau veikiančios eksploatacijos vietos arba atidaromos naujos (jei jos yra ekonominiu ir socialiniu požiūriu perspektyvios ir kartu tinkamos aplinkosaugos požiūriu).

— Jei žaliavos daugiausia importuojamos iš išorės, ES ir valstybės narės turėtų deramai įvertinti globalizacijos poveikį **tarptautinei** naudingųjų iškasenų **pasiūlai**. Planuojant investicijų politiką ir pramonės perkėlimą turėtų būti laikomasi Europos aplinkosaugos ir socialinių standartų. Europos vartotojams turėtų būti užtikrinta galimybė naudotis žaliavomis, be to, turėtų būti mažinama strateginė ES priklausomybė.

— **Didinant** Europos neenergetinių medžiagų kasybos pramonės **pajėgumus** susiduriama su daugeliu įvairių sunkumų. Pavyzdžiui, iškyla administracinės kliūtys, paaiškėja, kad reikia gerinti šios pramonės šakos įvaizdį, paaštrėja kvalifikuotos darbo jėgos poreikis, susiduriama su vadybos metodų, švietimo ir mokymo problemomis.

— **Išteklių kasyba bus veiksmingesnė**, jei bus padaryta pažanga kituose sektoriuose (susijusiuose su naudingomis iškasenomis ir kartu užsiimančiuose kita veikla) ir jei Europos Komisija bendradarbiaus su valstybėmis narėmis.

1.2 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas kviečia Komisiją ir valstybes nares apsvarstyti šias rekomendacijas (išsamiau šios rekomendacijos aptariamos 3.2 punkte):

— **užtikrinti geresnį reglamentavimą** taikant geresnę teisinę bazę ir leidimų sistemą; planuojant politiką, keistis geriausia praktika; mažinti pernelyg ilgų, su leidimų išdavimu susijusių administracinių procedūrų skaičių; sudaryti palankesnes sąlygas žvalgymo veiklai; skatinti tvarų vystymąsi plečiant gavybos vietas ir apsaugant naudingųjų išteklių telkinius ⁽¹⁾;

— gavybą labiau **derinti** su aplinkos apsaugos reikalavimais gerąją praktiką pritaikant tinklui „Natura 2000“ ir su šiuo projektu susijusiai veiklai; transporto srityje laikytis principo „kuo arčiau gamintojo“ siekiant sumažinti taršą ir išlaidas ir sudaryti geresnes sąlygas naudotis ištekliais ⁽²⁾;

— **gerinti informacijos apie mineralines medžiagas kaupimą** ES lygiu sukuriant Europos geologijos tarnybą ir Europos informavimo apie naudinguosius išteklius sistemą, kuri remsis valstybių narių nacionalinių geologinių žvalgymus atliekančių tarnybų darbu.

2. Sektoriaus apžvalga

2.1 Naudingosios iškasenos yra labai svarbios vystymuisi, taigi ir mūsų gyvenimo kokybei ir tvarių bendruomenių kūrimui. Neenergetinės naudingosios iškasenos ⁽³⁾ — tai tokios naudingosios iškasenos, kurias naudojame kasdieniame gyvenime. Pavyzdžiui, namo statybai sunaudojama iki **150 tonų naudingųjų iškasenų**: cemento, molio, gipso, kalcio karbonato, kompozicinių medžiagų, stiklo, dažų, keramikos, čerpių ir daug tonų įvairių metalų. Automobiliui pagaminti sunaudojama iki **150 kilogramų naudingųjų išteklių**: gumos, plastmasės, stiklo ir daugiau nei **tona metalų**; **50 proc.** dažų ir popieriaus yra

⁽¹⁾ Išsamesnę rekomendaciją rasite 3.2.1 punkte.

⁽²⁾ Išsamesnę rekomendaciją rasite 3.2.2 punkte.

⁽³⁾ Pagal SEC(2007) 771, neenergetinės naudingosios iškasenos yra klasifikuojamos taip: metalai (varis, geležis, sidabras ir kt.), pramoninės mineralinės medžiagos (druska, putnagas, kaolinas, kt.) ir statybinės mineralinės medžiagos. Pasak IP — 07 — 767, Europos pajėgumai pačiai apsirūpinti metalų rūda, išgaunant ją vietoje, yra labai riboti. Pvz., 2004 m. į ES importuota 177 mln. tonų metalų rūdos, kurios bendra vertė — 10,4 mlrd. EUR, o pačioje ES išgauta apie 30 mln. tonų.

pagaminta iš mineralinių medžiagų; stiklo ir keramikos gaminių sudėtyje gali būti net **100 proc.** mineralinių medžiagų⁽⁴⁾. Planuojant naudingųjų iškasenų gavybą užtikrinamas kompleksiškas visuomenės ir ekonominių poreikių, taip pat gavybos ir perdirbimo poveikio žmonėms ir aplinkai valdymas. Planuojant apgalvojamas visas kasyklos (karjero) eksploatavimo ciklas nuo pačios gavybos proceso pradžios iki eksploatavimo vietos uždarymo bei vėlesnės priežiūros procesas. Vykstant globalizacijai ir aršiai konkurencijai žaliavų rinkose, strateginė kasybos sektoriaus vertė nuolat auga. Pavyzdžiui, Europa pirmauja gavybos technologijų srityje, tačiau, turint omenyje tolesnę įvykių raidą, šią poziciją reikėtų stiprinti.

2.2 Šiandien 70 proc. Europos gamybos pramonės priklauso nuo iškasamų medžiagų, tuo tarpu 27 ES valstybėse narėse šiuo metu vyksta didelio masto kasybos pramonės restruktūrizavimas, o metalų kainos pasaulio rinkose nuolat kyla. Norint sustabdyti šią tendenciją, būtina, formuojant Europos pramonės politiką, laisvosios rinkos sąlygomis didžiausią dėmesį skirti žaliavų pasiūlos ir paklausos užtikrinimui.

2.3 Europoje neenergetinių medžiagų kasyba užsiima apie **18 300** įmonių (tarp kurių yra daug MVĮ), jose dirba **295 000 darbuotojų**, o jų apyvarta sudaro **45,9 mlrd. EUR**⁽⁵⁾. Šis sektorius per savo narių organizacijas ragina tausoti aplinką ir siekti tvaraus vystymosi, o jam priklausančios įmonės yra prisiėmusios socialinius įsipareigojimus.

2.4 Daugelis europiečių nesupranta kasybos reikšmės, tačiau ateityje tvarus Europos augimas labai priklausys nuo vietoje iškasamų medžiagų, o didelė naudingųjų iškasenų paklausa tokiose šalyse kaip Kinija ir Indija gali turėti realios įtakos apsirūpinimui žaliavomis ES⁽⁶⁾. Žvelgiant pasauliniu mastu, šiems regionams dabar tenka didžioji žaliavų ir finansinių išteklių dalis. Būtent dėl šios priežasties visame pasaulyje restruktūrizuojama pramonė ir perkeliamos investicijos.

2.5 Globalizacijos ir klimato kaitos problemų sprendimas priklauso nuo tokių strateginių elementų kaip ES energetikos politika Europai ir kompleksinė kasybos politika. Tai buvo žinoma jau pačioje Europos kūrimo pradžioje⁽⁷⁾. Valstybės narės yra įsipareigojusios remti ES pastangas skatinti atsinaujinančių energijos šaltinių naudojimą ir veiksmingą energijos naudojimą, tačiau svarbu suprasti, kad to pasiekti bus galima tik tuo atveju, jei Europos pramonė galės saugiai apsirūpinti neenergetinėmis naudingosiomis iškasenomomis (visų pirma pagrindiniais metalais, aukštosios technologijoms reikalingais metalais ir

tomis iškasenomomis, be kurių neišsivaizduojama „žalioji“ ekonomika). Keičiantis įpročiams, siekiant energijos vartojimo efektyvumo ir naudojant atsinaujinančius energijos šaltinius sukurta daugiau technologijų ir išsiplėtė mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros veikla. Visiems žinoma, kad technologinei įrangai pagaminti reikalingi dideli metalo kiekiai, kurių didelę dalį sudaro retieji ir brangieji metalai ir kurių, privalome suprasti, Europoje beveik nėra⁽⁸⁾.

2.6 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas pritaria Europos Komisijos pasiūlymui 2008 m. paskelbti komunikatą dėl tausesnio žaliavų naudojimo. Komunikate turėtų būti pasiūlyti įgyvendinami, realistiški ir naudingi veiksmai, galintys padėti pramonei tausiau naudoti žaliavas. Tai svarbu dar ir todėl, kad pramonė susiduria su vis didesniais apsirūpinimo sunkumais:

- sumažėjo naudingųjų iškasenų gavybai tinkamų telkinių prieinamumas; taip atsitiko todėl, kad žemės naudojimas buvo nepakankamai gerai planuojamas arba buvo planuojamas trumpam laikui, arba dėl to, kad per mažai dėmesio buvo skiriama geologijos specialistų žinioms;
- labai didelė su gavybos leidimais susijusi administracinė našta ir išlaidos, kadangi priimtos papildomos taisyklės ir atliekami daug laiko trunkantys preliminarūs tyrimai;
- sudėtinga gauti gavybos leidimus naujiems karjerams ir kasybos veiklai bei jau veikiantiems karjerams ir kasykloms plėsti.

2.7 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas palankiai vertina Komisijos specialistų darbą, kurį jie atliko rengdami Komisijos tarnybų darbo dokumentą „Neenergetinių medžiagų kasybos pramonės ES konkurencingumo analizė“⁽⁹⁾, ir pabrėžia, kad, nepaisant ES plėtros, Europos galimybės apsirūpinti metalų rūdomis iš vietinės gavybos tebėra ribotos.

2.7.1 Europos pramonės apsirūpinimas būtų patikimesnis, jei pagal dabartines ES pagalbos programas (jas patobulinus) būtų skiriamos didelės investicijos naujų valstybių narių, turinčių geologinį potencialą, kasybos sektoriui.

2.7.2 Pagrindinių naudingųjų iškasenų ištekliai yra Rytų Europos valstybėse, kur geologinė struktūra visada buvo palanki kasybos veiklai plėtoti. Tačiau minėtose naujosiose ES šalyse valstybė nepakankamai finansavo šį sektorių, todėl šiandieninė jo būklė neatskleidžia tikrojo neenergetinių medžiagų kasybos pramonės potencialo. Taigi, norint gauti lėšų, kuriomis iki šiol aprūpindavo beveik vien tik valstybė, labai svarbu į kasybos įmones investuoti privatų kapitalą.

⁽⁴⁾ Euromines.

⁽⁵⁾ Eurostat.

⁽⁶⁾ Kinijos prekių badas. Pasekmės Afrikai ir Lotynų Amerikai („Deutsche Bank“ tyrimas).

⁽⁷⁾ Europos anglių ir plieno bendrijos steigimo sutartis, pasirašyta 1951 m.

⁽⁸⁾ Apie tai galime skaityti Konkurencingumo, energetikos ir aplinkos aukšto lygio atstovų grupės ketvirtajame pranešime (2007 m. lapkričio 27 d.) ir 2007 m. birželio 6–8 d. G8 aukščiausiojo lygio susitikimo, įvykusio Heiligendame, medžiagoje. Konkurencingumo, energetikos ir aplinkos aukšto lygio atstovų grupė sudaro politinių įsipareigojimų platformą, skirtą patvirtinti nuoseklią strategiją siekiant supaprastinti galimybes naudotis žaliavomis.

⁽⁹⁾ SEC(2007) 771.

2.7.3 Norint užtikrinti žaliavų tiekimą Europos pramonei ir sustiprinti jos konkurencingumą, nepaprastai svarbu sudaryti vienodas sąlygas (kalbant apie tausų apsirūpinimą) ir užtikrinti galimybę naudotis naudingosiomis iškasenomis. Šios problemos turi būti sprendžiamos aukštu lygiu ir kompleksiskai, įtraukiant į šį procesą daugelio sričių politiką, pavyzdžiui, prekybos, vystymosi, energijos, infrastruktūros ir transporto, įmonių ir vartotojų.

2.7.4 Kasybos pramonė yra susijusi su kai kuriomis kitomis veiklos sritimis, pavyzdžiui, su technologijų ir įrangos tiekėjais, moksliniais tyrimais, konsultacinėmis, finansinėmis ir aplinkosaugos paslaugomis, ir kt. ⁽¹⁰⁾. Štai kodėl kasybos veikla tame regione, kuriame ji yra vykdoma, paprastai sukuria vidutiniškai keturis kartus daugiau su kasyba tiesiogiai nesusijusių darbo vietų nei tiesiogiai su ja susijusių. Regiono augimo potencialas yra didžiulis, ypač tose srityse, kur kitoks ekonominis vystymasis nėra toks sklandus.

2.7.5 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas prašo Komisijos peržiūrėti valstybėse narėse taikomą geriausią praktiką ir veiklos modelius, kad juos būtų galima išplėtoti ir skatinti taikyti ES lygiu. Derėtų atsižvelgti ne tik į techninius klausimus, kurie yra susiję su technologijomis, bet ir į valstybių narių patirtį rengiant geologinius tyrimus ir vykdant naudingųjų iškasenų valdymą kasyklose bei karjeruose ⁽¹¹⁾.

Tarptautiniu mastu kuriamas Išteklų atsargų projektas ⁽¹²⁾ teikia rekomendacijas ir rengia studijas, kaip mineralinių žaliavų ištekliai gali būti geriausiai panaudoti ekonomikai vystyti. Tokia studija galėtų būti atlikta ir ES.

3. Svarbiausi apsirūpinimo žaliavomis aspektai ir rekomendacijos ateičiai

3.1 Apsirūpinimas vietoje

3.1.1 Ribotos galimybės naudotis ištekliais, didelė su leidimų išdavimo procesu susijusi administracinė našta ir augančios su leidimais susijusios išlaidos mažina investicijas į ES neenergetinės pramonės sektorių net tose srityse, kuriose paklausa yra labai didelė. Europos apsirūpinimo žaliavomis politika turi būti vykdoma taip, kad būtų atsižvelgiama į pramonės ir aplinkos politiką, taip pat į žemės naudojimo planus, kad rengiant planus nacionalinės institucijos derintų veiksmus su atsakingomis Europos institucijomis.

3.1.2 Kai kurios nacionalinės naudingųjų iškasenų planavimo iniciatyvos bendruomenėms ir vietos vyriausybei gali būti geras pavyzdys, kaip galima kompleksiskai suderinti visuomenės ir

ekonomikos naudingųjų iškasenų poreikius, gavybos ir perdirbimo poveikį žmonėms ir aplinkai.

3.2 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas prašo Komisiją savo siūlomame komunikate rekomenduoti:

3.2.1 Tobulinti teisinę ir leidimų išdavimo sistemą (geresnis reglamentavimas):

- tobulinti naudingųjų iškasenų planavimo politiką keičiantis gerąja praktika Europos Komisijos žaliavų tiekimo grupėje ⁽¹³⁾; labai svarbu naudotis geologinių tyrimų rezultatais ir pasitelkti geologijos specialistų kompetenciją ir žinias apie telkinius, o kita vertus, konsultuotis su operatoriais, jau vykdančiais savo veiklą atitinkamose vietovėse, kuriose planuojama kurti infrastruktūrą ir rengiami gamtos apsaugos planai;
- sukurti „vieno langelio“ sistemą (kad visi su leidimų išdavimu susiję subjektai, galintys atlikti ekonominių, socialinių ir aplinkos aspektų vertinimą, būtų pasiekiami asmeniui kreipiantis į vieną įstaigą), kad būtų geriau planuojamas žemės naudojimas ir patobulėtų leidimų išdavimo sistema. Tokios sistemos sukūrimas priklauso kiekvienos ES valstybės narės kompetencijos sričiai;
- sudaryti palankesnes sąlygas žvalgyti, geresnėmis nacionalinėmis taisyklėmis skatinant žvalgymo veiklą Europoje:
 - numatant paskatas už žvalgymo įmonių atliekamus žvalgymo darbus,
 - užtikrinant žvalgymo vietos valdymo teisę ir taip didinant investuotojų pasitikėjimą,
 - sutrumpinant žvalgymo vietos įsigijimo laiką,
 - vykdant reklamines kampanijas, skatinančias steigti žvalgymo įmones ir patraukiančias išorės įmones žvalgyti Europos Sąjungoje ⁽¹⁴⁾;
- supaprastinti žvalgymą ir gavybą tikslinant galiojančius įstatymus ir užtikrinant geresnį taikymą, procesus įgyvendinant veiksmingiau ir nustatant tinkamesnius terminus;
- užtikrinti, kad vykdant mineralinių žaliavų išteklių gavybą būtų nuosekliai laikomasi gamtos apsaugos tikslų;

⁽¹⁰⁾ Pvz., šiandieninės kasybos raida neatsiejama nuo finansinių paslaugų. Finansiniai produktai skiriasi priklausomai nuo etapo: žvalgymas, galimybių studija, kasyklos plėtimas, eksploatavimas, kasyklos uždarymas.

⁽¹¹⁾ Pavyzdžių randame Suomijos, Švedijos, JK ir kitų Europos šalių tyrimuose.

⁽¹²⁾ Iniciatyvą pradėjo 2004 m. Tarptautinė kasybos ir metalų taryba. Ja siekiama išsiaiškinti, kokia geroji praktika yra sukaupta kasybos ir metalų investicijų politikos srityje nacionaliniu (regioniniu) ir įmonių lygmeniu besivystančiose šalyse.

⁽¹³⁾ Žaliavų tiekimo grupę sudaro suinteresuoti pramonės, aplinkosaugos srityje veikiančių NVO, profesinių sąjungų, valstybių narių ir Komisijos atstovai.

⁽¹⁴⁾ Metalų ekonomikos grupės metinio aštuonioliktojo Įmonių žvalgymo strategijų leidinyje teigiama, kad didelės prekių kainos pasaulines spalvotųjų metalų žvalgymo išlaidas 2007 m. padidino iki 10,5 mlrd. JAV dolerių. Dešimt didžiausių žvalgymo biudžetą turinčių šalių: Kanada — 19 proc., Australija — 12 proc., JAV — 7 proc., Rusija — 6 proc., Meksika — 6 proc., Peru — 5 proc., Čilė — 4 proc., Pietų Afrika — 4 proc., Kinija — 3 proc., Brazilija — 3 proc.

- įvertinti tvarumo aspektus — norint patenkinti paklausą ir atsižvelgiant į ekonominius, socialinius ir aplinkosaugos tikslus, plėsti jau veikiančią žaliavų gavybos vietą, o ne atidaryti naują kitoje vietovėje;
- supaprastinti galiojančius įstatymus ir atsisakyti nereikalingų administracinių procedūrų, pavyzdžiui, viena kitą dubliuojančių ataskaitų;
- saugoti naudingųjų iškasenų telkinius, prie svarbesnių ES politikos prioritetų (konkurencingumo, vystymosi, aplinkos, mokslinių tyrimų, pramonės, regioninio vystymosi) priskiriant mineralines žaliavas, kad kuriant nemineralines medžiagas nebūtų eikvojami esami ištekliai. To būtų galima pasiekti, jei:
 - kiekviena ES valstybė narė turėtų savo nacionalinę apsirūpinimo politiką, kurios tekstas (nesutrumpintas) reguliariai būtų skelbiamas anglų kalba,
 - būtų vertinamas dabartinis ir būsimas ES mineralinių medžiagų potencialas, o informacija apie tai būtų nuolat atnaujinama ir lengvai prieinama,
 - būtų nustatyta, kokios mineralinės medžiagos yra strateginės Europos Sąjungai, ir būtų derinama nacionalinė jų tiekimo politika.

3.2.2 Gavybą labiau derinti su aplinkos apsauga:

- sukurti GIS ⁽¹⁵⁾ paremtą informacinę sistemą, į kurią būtų įtraukti duomenys apie ES sausumoje ir jūroje esančius mineralinių žaliavų išteklius (telkinio vietą, pobūdį, išteklius ir atsargas), kad mineralinių medžiagų potencialą būtų lengviau numatyti žemės naudojimo planuose ir kad būtų galima nustatyti, kurios vietovės yra saugotinos, ir jas apibrėžti;
- įgyvendinant direktyvos „Natura 2000“ 6 straipsnį, analizuoti geriausią praktiką;
- didinti aplinkos ir socialinio poveikio vertinimų efektyvumą ir veiksmingumą kuriant geresnes ir aiškesnes įgyvendinimo gaires, kad valstybės narės galėtų:
 - naudotis visoje ES suderintomis priemonėmis,
 - sutrumpinti šių vertinimų pristatymo ir valdžios institucijų reagavimo laiką, taip užtikrinti didesnę teisinį stabilumą ir sudarant investuotojams sąlygas nuspėti įvykių raidą;
- skatinti naudotis geriausia gavybos praktika ir stabdyti biologinės įvairovės nykimą;
- mineralinių medžiagų tiekimui Europos Sąjungoje rekomenduoti, jei įmanoma, taikyti principą „kuo arčiau gamintojo“

siekiant sumažinti transporto srautą ir su juo susijusį teršalų išmetimą bei triukšmą;

- sudaryti sąlygas pasiekti nutolusias sritis įtraukiant prieigą prie mineralinių žaliavų telkinių į Europos Komisijos ir valstybių narių infrastruktūros planus, jei reikia, numatant ekologiškesnį transportą (pvz., geležinkelio transportą, baržas ir jūrų transportą) dideliems birių medžiagų kiekiams vežti;
- naudoti jūrinius užpildus;
- švelninti „tik ne mano kieme“ požiūrį: vykdyti mokslinių tyrimų programą, kuri padėtų nustatyti, kaip sumažinti neigiamą poveikį ir susijusius nepatogumus, taigi formuoti palankesnę visuomenės nuomonę.

3.2.3 ES lygmeniu gerinti informacijos kaupimą apie mineralines medžiagas:

- teikti politiką formuojantiems asmenims išsamesnius duomenis apie išteklius: gamybą, darbuotojus, sukuriama pelną, žemę, naudojamą mineralinių žaliavų gavybai, ir žemę, grąžintą kitokiam naudojimui, kad sprendimai būtų priimami naudojant geriausius turimus duomenis;
- Europos ir nacionaliniu politiniu ir teisiniu lygmeniu daugiau dėmesio skirti didėjančiai Europos metalų, pramoninių mineralų ir užpildų reikšmei;
- užtikrinti, kad į geologinę informaciją būtų atsižvelgiama kuriant žemės naudojimo planus ir prioritetine tvarka teikti informaciją apie mineralinių medžiagų telkinius žemėtvarkos duomenų bazėms bei rimtai svarstyti galimybę įkurti Europos geologijos tarnybą, kuri remtųsi valstybių narių nacionalinių geologinius žvalgymus atliekančių tarnybų pajėgumais. Ji galėtų:
 - nustatyti strateginius išteklius ir juos, kaip pagrindinius prioritetus, rekomenduoti valstybėms narėms kuriant žemės naudojimo planus;
 - įtraukti į Europos erdvinio vystymo perspektyvą ⁽¹⁶⁾ (tai politinis pagrindas, nebenaudojamas nuo 1999 m.) ES mineralinių žaliavų išteklių perspektyvą ir perkelti ją į ES valstybių narių mineralų planavimo politiką;
 - analizuoti klimato kaitos politikos poveikį mineralinių medžiagų pasiūlai ir pakankamo apsirūpinimo aspektams;
 - gilinti žinias apie mineralinių žaliavų išteklių paskirstymą ir kokybę ES bei jų strateginę reikšmę ir įvertinti potencialą laikantis Pasaulinės aplinkos ir saugumo stebėsenos sistemos (GMES) reikalavimų;

⁽¹⁶⁾ Erdvinio vystymo politikos priemonių tikslas, kuris buvo apibrėžtas neoficialiame ES ministrų, atsakingų už teritorijų planavimą, Tarybos susitikime, įvykusiame 1999 m. gegužės 10–11 d. Potsdame — dirbti siekiant suderinto ir tvaraus Europos Sąjungos teritorijos vystymo siekiant ekonominės ir socialinės sanglaudos, gamtinių išteklių ir kultūros paveldo išsaugojimo ir valdymo, labiau subalansuoto ES konkurencingumo.

⁽¹⁵⁾ Geografinės informacijos sistema.

- sukurti visos Europos geologinių duomenų bazę, kuri būtų pagrįsta „INSPIRE“⁽¹⁷⁾ principu ir potencialių užslėptų metalo ir mineralų telkinių vertinimu svarbiausiuose regionuose, kuriuose gausu metalų ir mineralinių medžiagų išteklių;
 - naudoti informaciją ir paslaugas, gaunamas taikant žemės stebėjimo programas, pavyzdžiui, GMES (Bendrijos iniciatyva, kuri kartu su Europos tvarumo strategija 2001 m. buvo patvirtinta Geteborgo aukščiausio lygio susitikime). GMES centrinė žemės stebėjimo tarnyba (angl. *Land Monitoring Core Service*) nuo 2008 m. teiks skaitmeninius faktinio žemės naudojimo (žemės dangos) vektorinius ištisinius visos Europos žemėlapius (38 valstybės, tarp jų Turkija) ir palaipsniui didins jų tikslumą (mažiausias kartografinis vienetą — 1 ha, pradedant nuo dabartinio „*Corine Land-cover*“ — 25 ha). Kitas centrinės žemės stebėjimo tarnybos padalinys atrenka miestus ir kitus „karštus taškus“ dar didesniu tikslumu (0,25 ha) ir pateikia turinį, pritaikytą valdyti sritis, kurios intensyviai naudojamos ir keičiamos.
- Be to, jis padeda igyti daugiau žinių apie naudingųjų išteklių potencialą gilesnėse pagrindinių Europos metalo gavybos regionų dalyse: turima daug geologinės informacijos apie pirmuosius 100 metrų po žeme, tačiau žinios ir geografinė informacija apie gilesnius šių vietovių sluoksnius tebėra ribotos, nors galbūt jose esama tokių naudingųjų iškasenų telkinių, kurie galėtų atieityje patenkinti Europos poreikius. Giluminių telkinių eksploatavimas turi ne vieną privalumą: labai mažai pakenkiama žemės paviršiui, taigi, galima sulaukti palankesnės visuomenės nuomonės ir daroma mažesnė žala aplinkai;
- taip pat plėtojama visuotinė tarnyba, skirta padėti Europos Sąjungai vykdyti išorės politiką. Ši informacija padės:
 - surinkti pakankamai erdvinio požiūriu atvaizduojamų ir nuspėjamų kasybos duomenų,
 - nustatyti ir išmatuoti atvirų šachtų ir (arba) kasybos infrastruktūros objektų vietas,
 - nustatyti galimas konfliktų (pavyzdžiui, saugomos gamtos vietovės) arba kompensavimo vietas,
 - stebėti poveikį namų ūkyje naudojamam vandeniui ir taršos poveikį,
 - stebėti gamtinio atsistatymo procesą uždarius kasyklą,
 - imtis skubių veiksmų įvykus avarijai.

⁽¹⁷⁾ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2007/2/EB, sukurianti Europos bendrijos erdvinės informacijos infrastruktūrą (INSPIRE).

4. Tarptautinė pasiūla

4.1 ES ir valstybės narės dar nėra įvertinusios viso globalizacijos poveikio mineralinių žaliavų išteklių paklausai ir pasiūlai⁽¹⁸⁾. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas pripažįsta, kad esama daug priežasčių, kodėl žaliavos importuojamos iš už ES ribų. Tačiau jei importuojamų produktų gamybos metu nesilaikoma Europoje galiojančių aplinkosaugos ir socialinių standartų, gali ne tik sumažėti ES ekonomikos konkurencingumas, tačiau gali būti perkeltos ir aplinkos bei socialinės problemos.

4.2 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas prašo Komisiją savo siūlomame komunikate rekomenduoti:

- nustatyti, kokie ištekliai laikytini strateginiais, ir rekomenduoti valstybėms narėms, rengiant žemės naudojimo planus, vertinti juos kaip prioritetus;
- sukurti sąlygas, kurios skatintų Europos kasybos pramonės konkurencingumą; turėtų būti siekiama kuo geriau pasinaudoti mokslinių tyrimų rezultatais ir pasiekimais inovacijų srityje bei skatinti investicijas;
- fiksuoti ir dokumentais patvirtinti žaliavų importo ir eksporto srautus ir vertinti ilgalaikį politinį ir ekonominį jų patikimumą;
- iš Europos fondų lėšų kurti naujas programas, skirtas tausėnei naudingųjų iškasenų gavybai, tausėniam jų pervežimui ir naudojimui regionuose, turinčiuose didelį išteklių potencialą;
- pasitelkiant Europos Komisiją, OECD ir Jungtinių Tautų aplinkos programos (UNEP) Tausių žaliavų forumą, užtikrinti, kad gamyba iš importuojamų medžiagų bus tvari;
- skatinti ES investicijas ES nepriklausančiose šalyse, ypatingą dėmesį skiriant Lotynų Amerikai, Afrikai, Rusijai ir Vidurinės Azijos valstybėms⁽¹⁹⁾;
- pasitelkus bendradarbiavimo programas, skatinti ES standartus įgyvendinti kilmės šalyse;
- formuojant ES užsienio politiką ir ES pareigūnų aukšto lygio dvišalių posėdžių bei aukščiausio lygio susitikimų darbotvarkėse numatyti tokius klausimus: geresnės galimybės pasinaudoti tiekimo srautais ir ilgalaikis tiekimo srautų stabilumas.

5. Pajėgumų didinimas

5.1 Europos neenergetinių medžiagų kasybos pramonė susiduria su daugybe iššūkių didinant pajėgumus, kurie apima jau esančių ir naujų pajėgumų vystymą ir kūrimą. Vienas svarbesnių šio klausimo aspektų — sektoriaus įvaizdžio gerinimas. Tačiau tai nėra vienintelė priemonė naujiems darbuotojams ir jauniems žmonėms pritraukti, dabartiniais Europos darbuotojams išsaugoti ir jų gebėjimui prisitaikyti prie sektoriaus naujovių stiprinti.

⁽¹⁸⁾ Tokį vertinimą pasaulio mastu 2007 m. pateikė Jungtinių Tautų Prekybos ir vystymosi konferencija, paskelbdama jį Pasaulio investicijų pranešimo antroje dalyje.

⁽¹⁹⁾ Duomenys apie žaliavas (Stokholmas, 2008 m. sausio mėn.): bendros investicijos į pasaulinę kasybos pramonę 2007 m. pabaigoje sudarė 308 mlrd. JAV dolerių. Nuo 2006 m. jos išaugo iki 50 proc., o nuo 2005 m. padidėjo 20 proc.

5.2 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas prašo Komisiją savo komunikate skatinti:

- parengti ES arba valstybių narių finansuojamą igūdžių lavinimo programą esamiems kvalifikuotiems darbuotojams, kuriems reikalingas tolesnis mokymas ir švietimas, taip pat veiksmingą mokymosi visą gyvenimą politiką;
- inicijuoti specialias ES programas, kad Europos lygiu būtų kuo geriau pasinaudota turimais kvalifikuotais darbuotojais siūlant galimus darbus ateityje ir investicijomis į potencialias pasaulio kasybos vietas, nes tai yra vienas svarbiausių veiksmų (technologija, žinios ir patirtis, kasybos žinios), galinčių padėti pasinaudoti dideliais naudingųjų iškasenų telkiniais visame pasaulyje;
- investuoti į universitetus ir švietimo programas siekiant iš esmės padidinti pajėgumus šioje srityje: peržiūrėti dabartinę nacionalinę paramą kasybai, naudingųjų iškasenų perdirbimui ir su geologijos mokslu susijusioms tarnyboms, kad būtų galima parengti daugiau studentų šioje srityje ir atlikti daugiau mokslinių tyrimų;
- raginti sprendimus priimančius asmenis skatinti branduolių ir technologijų parkų kūrimą kasybos vietovėse, kadangi kasybos pramonė yra labai susijusi su kitomis pramonės šakomis ir paslaugomis (kaip žinome, sukūrus vieną darbo vietą kasybos sektoriuje, sukuriama dar keturios darbo vietos kitose srityse);
- informuoti apie naudingųjų iškasenų vaidmenį ir pramonės šakų tvarumą rengiant mokymo kursus, seminarus, diskusijas, konferencijas; siūlyti daug dalykų apimančių kursų, pavyzdžiui, skleisti mokyklose ir universitetuose tokias sąvokas kaip ekologinė kasyba, ekonominė geologija, atsakingas mineralinių žaliavų išteklių naudojimas ir kt.;
- propaguoti sveikatą ir saugumą, vykdyti mokslinius tyrimus šiais klausimais, nes be jų neįmanomas mineralinių žaliavų išteklių sektoriaus tvarumas;
- atkreipti dėmesį į profesinę riziką ir prevencines medicinines priemones.

6. Išteklių naudojimo efektyvumas

6.1 Išteklių naudojimo efektyvumui itin svarbus kitų sektorių, veikiančių naudingųjų išteklių kasybos pramonės procese, dalyvavimas. Pažymėtina, kad aktyvi kasybos veikla Europoje prisideda prie pasaulinio lygio Europos technologijų ir paslaugų vystymo.

6.2 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas prašo Komisiją savo siūlomame komunikate rekomenduoti:

- skatinti Komisiją kuo aktyviau remti neseniai oficialiai pripažintą Europos tausių rūdos išteklių technologijų platformą⁽²⁰⁾;
- skatinti pramonės dalyvavimą ES ir nacionalinėse MTTP programose, kurios administruojamos bendradarbiaujant su Europos Komisija ir kuriomis siekiama didinti gavybos tvarumą ir tausiai naudoti žaliavas taikant tobulesnes technologijas;
- įtraukti mašinų gamintojus į šią programą siekiant toliau mažinti:
 - triukšmą ir kartu didinti saugumą,
 - dulkių kiekį, bendradarbiaujant su filtrų gamintojais,
 - CO₂ lygį ir energijos vartojimą, bendradarbiaujant su energetikos bendrovėmis,
 - vibraciją darbo vietoje,
 - vandens vartojimą visoje pramonėje;
- tobulinti valdymą ir veiklos priimtinumą:
 - perdirbant atliekas,
 - perdirbant naudingas iškasenas siekiant didesnio efektyvumo (t. y. padaryti daugiau, turint mažiau),
 - naudoti mineralus siekiant sutaupyti vertingus ir retai pasitaikančius išteklius,
 - naudojant alternatyvias žaliavas, tarp jų, jei reikia, antrines žaliavas ir atliekas,
 - skatinant pramonės gyvavimo ciklo metodo taikymą;
- skatinti aplinkos apsaugos sinergijos priemones, pavyzdžiui, gamybą vietoje, siekiant išvengti pervežimo problemų;
- pasitelkiant Komisijos direktoratus, skatinti įvertinti dabartinę išlaidų struktūros padėtį, susijusią su krovinių pervežimu (geležinkeliais, baržomis ir laivais), ir jos konkurencingumą pasaulio energijos sektoriuje;
- skatinti biologinės įvairovės tyrimus kasybos ir karjerų eksploatavimo sąlygomis;
- skatinti antrinių medžiagų naudojimą atsižvelgiant į tvaraus vystymosi reikalavimus.

2008 m. liepos 9 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

⁽²⁰⁾ ETRITP, tinklalapis: <http://www.etsmr.org/>.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Mažumų integracijos: romai

(2009/C 27/20)

Europos Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2006 m. spalio 27 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Mažumų integracijos: romai.

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. birželio 10 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėja Anne-Marie Sigmund, bendrapranešėja Madi Sharma.

446-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. liepos 9–10 d. (2008 m. liepos 9 d. posėdyje), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 130 narių balsavus už, 4 — prieš ir 10 susilaikius.

Rekomendacijos

Būtinai esminiai santykių tarp mažumų⁽¹⁾, ypač romų, ir daugumos bendruomenės pokyčiai, jų integracija, taip pat jų socialinės ir ekonominės padėties pakeitimas yra ilgalaikis procesas.

- a) Artimiausiu metu būtina spręsti tokius klausimus, kuriems būtinai skubūs veiksmai, būtent teisės aktų valstybėse narėse priėmimas, kuriais būtų veiksmingai įgyvendinti Europos Sąjungos prieš diskriminaciją nukreipti teisės aktai, ginantys piliečių teises.
- b) Turi būti inicijuojamas ilgalaikis procesas, kuriam prireiks dešimtmečių, ypač valstybių narių ir (arba) regionų ir vietos lygmenimis, pvz., geresnis romų vaikų ir jaunuolių mokyklinis lavinimas arba romų kalbos ir kultūros puoselėjimas ir kt.

Todėl sprendimai yra ne tik ES lygmens, bet pirmiausia valstybių narių, regionų ir vietos lygmenų, todėl jiems būtinas geresnis bendradarbiavimas ir partnerystės.

Mažumų integracijai, ypač romų būtina:

1. teisinė bazė veiksams, grindžiama *acquis* bei atvirojo koordinavimo metodu priskiriamomis sritimis (švietimas, užimtumas, socialinė apsauga ir socialinė integracija),

⁽¹⁾ Europos parlamentinės asamblėjos tarybos REKOMENDACIJOJE 1201 (1993) dėl Konvencijos dėl žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos „tautinė mažuma“ apibrėžiama kaip grupė žmonių valstybėje, kurie gyvena tos valstybės teritorijoje ir yra tos valstybės piliečiai, išlaiko su ta valstybe ilgalaikius, tvirtus ir patvarius ryšius, pasižymi aiškiomis etninėmis, kultūrinėmis, religinėmis, kultūrinėmis ar kalbinėmis ypatybėmis, yra pakankamai reprezentatyvūs, nors ir jų yra mažiau nei tos valstybės ar tos valstybės regiono kitų gyventojų, yra skatinami bendro rūpinimosi išsaugoti tai, kas sudaro jų bendrą tapatybę, būtent savo kultūrą, tradicijas, religiją ar kalbą.
<http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/AdoptedText/ta93/EREC1201.htm>.

2. nuosekli ir ilgalaikė Komisijos visa apimančios politikos strategija,
3. struktūruotas, skaidrus ir tvarus visų organizuotos pilietinės visuomenės narių bendradarbiavimas, taip pat nevyriausybinių organizacijų gebėjimų ugdymo skatinimas,
4. aktyvus atsakingas romų atstovų įtraukimas į procesą,
5. atsakinga institucinė struktūra praktiniam konkrečių veiksmų įgyvendinimui,
6. sukurtos pozityvių veiksmų programos, skirtos ugdymui, profesiniam mokymui ir užimtumui, įskaitant savarankišką profesinę veiklą.

Be to, Komitetas ragina steigti Jean Monnet romų kabos (romani arba romanes) ir kultūros katedrą.

Rekomendacijos nebus įgyvendintos, jei bus taikomas iš viršaus į apačią principas. Tik įtakingus romų bendruomenę, ypač vyriškos lyties vadus, gali būti pasiektos teigiamos permainos. Tam reikalingos investicijos į romų mokymą. Šiam tikslui gali būti panaudoti Europos struktūriniai fondai.

1. Įvadas

1.1 Kadangi „2007-ieji buvo Europos lygių galimybių visiems metai“, Komisijos pirmininko pavaduotoja ir už tarpinstitucinius reikalus atsakinga Komisijos narė Margot Wallström 2006 m. spalio 27 d. raštu paprašė Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto parengti tiriamąją nuomonę apie tai, kaip gali būti skatinami suderinti veiksmai, siekiant gauti didžiausią visų specialiųjų priemonių, skirtų kovoti su diskriminacija ir integruoti mažumas, ypač romus, poveikį ir veiksmingumą.

1.2 Kadangi Komitetas jau daugelyje savo nuomonių ⁽²⁾ nagrinėjo mažumų diskriminaciją įvairiose gyvenimo srityse, todėl pirmiausia jis nurodo į jose pateiktus teiginius ir jų svarbą taip pat ir romams, o šioje nuomonėje jis sutelkia dėmesį į ypatingą romų padėtį visose gyvenimo srityse. Savo pasiūlymais Komitetas tikisi padėti nubrėžti pagrindinę šio klausimo sprendimo kryptį ir pabrėžia nuoseklios, visa apimančios strategijos, skirtos įtraukti romus į Europos integracijos procesą, svarbą.

2. Romai Europoje

2.1 **Romai ir jų istorija.** Kadangi tam tikros mažumos atsiradimo istorija daro atitinkamą poveikį jos socialinei ir politinei tapatybei, taip pat su tuo susijusioms konfliktų galimybėms, todėl savo istorijos išmanymas yra ypač svarbus ne tik mažumai, bet ir daugumai.

Romai gyvena Europoje daugiau nei septynis šimtmečius. Nuo XV amžiaus pabaigos beveik visose Europos šalyse įvairių romų grupių buvimas yra taip pat užfiksuotas dokumentuose, kaip ir taikytos diskriminacijos, atskirties ir persekiojimo priemonės. Kai kuriose šalyse romai kentė vergiją, o XX amžiuje buvo pasmerkti ypač negailestingai, valstybės palaikomai persekiojimo formai: laikoma, kad romų aukų skaičius dėl rasizmo ir genocido nacių laikais viršijo pusę milijono.

Apibendrinant būtina pabrėžti, kad romų istorija Europoje paženklinta amžius trukusiais persekiojimais ir nuolatine diskriminacija, todėl suprantamas dažnas daugelio romų traumavimas.

Todėl būtina dėti visas pastangas siekiant padėti romams atsikratyti savo aukos vaidmens, kad jie iš tikrųjų iš pasyvių „objektų“, kuriems rodomas didesnis ar mažesnis nepasitikėjimas, virstų aktyviais dalyviais, kurie yra pasiruošę ir pajėgūs aktyviai ir atsakingai įsiliesti į visuomenę, ypač į su romais susijusią veiklą.

2.2 **Romai ir romų demografija.** Kadangi nebuvo patikimos statistikos, patikimų demografinių duomenų apie romus nėra. Taigi manoma, jog Europoje gyvenančių romų skaičius svyruoja nuo 10 iki 12 mln. žmonių (iš jų 7–9 mln. gyvena ES). Iš jų apytikriais skaičiavimais apie 60 proc. gyvena itin skurdžiai ir

yra labiausiai socialiai atskirti ⁽³⁾. Atskirties pobūdis ir mastas visose valstybėse narėse yra panašus, tačiau yra istoriškai, socialiai ir politiškai pagrįstų skirtumų.

Demografinės romų vystimosi tendencijos skiriasi nuo daugumą sudarančių gyventojų demografinių tendencijų: ilgalaikėje perspektyvoje didėsi romų dalis — nepaisant didelio kūdikių mirštamumo ir trumpos gyvenimo trukmės — bendrame Europos gyventojų skaičiuje yra didelis iššūkis visoms socialinės ir švietimo politikos sritims. Jeigu nepavyks žymiai pagerinti romų bendrojo išsilavinimo ir profesinės kompetencijos lygio, valstybėse narėse padidės žemo išsilavinimo ir žemos kvalifikacijos asmenų, kurie stabdo ekonomikos vystymąsi ir alina socialinę sistemą. Taigi reikalingos tokios švietimo ir užimtumo politikos strategijos, kuriose atsižvelgiama į romų tradicijas ir socialines bei ekonomines gyvenimo sąlygas. Romai galės aktyviai dalyvauti visuomenės, kuriai jie priklauso gyvenime, ko iš jų pagrįstai tikimasi, tik jei jiems bus sudarytos galimybės mokytis ir jie tomis galimybėmis pasinaudos.

2.2.1 **Romai ir jų kalba.** Romani yra indoeuropiečių kalba, kurios įvairiais variantais (arba) dialektais kalbama skirtingose romų bendruomenėse Europoje; nors didelis bendras žodynas yra suprantamas daugumai romų visoje Europoje. Daugelyje bendruomenių romani yra netgi gimtoji kalba. Išimtis yra tos šalys, kuriose kalba iš dalies nustojo gyvuoti, nes ji, pvz., Ispanijoje, buvo uždrausta. Romani svarbos pripažinimas, jos standartizavimas ir mokymas yra labai svarbūs socialinės sanglaudos mažumos viduje ir už jos ribų požiūriu. Be Paryžiaus Rytų kalbų ir civilizacijų instituto (*Institut des langues et des civilisations orientales*), taip pat paskaitos skaitomos ~~iki~~ Bukarešto universiteto užsienio kalbų fakultete. Dar yra Prahos Karlo universiteto darbų, susijusių su vietos romų dialektu, ir Budapešto Eötvös universiteto iniciatyva, susijusi su kalbos kursais pagal Europos regioninių ir mažumų kalbų chartiją. Mokslo tiriamasis darbas vykdomas ir Mančesterio universitete.

Bendra kalba kuria bendrą tapatybę. Todėl romų socialiniam pripažinimui ir kultūrinei tapatybei yra labai svarbus jų kalbos propagavimas.

⁽²⁾ Kai kurie pagrindiniai šiam klausimui skirti dokumentai. Tinklalapiuose pateikiama daug kitų nuorodų ir saitų bei geros praktikos pavyzdžių, įskaitant jų versijas kitomis kalbomis.
„Romų padėtis išsiplėtusioje Europoje“, 2004 m. Europos Komisijos pranešimas (http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/roma/).
„Kaip išvengti priklausomybės pinklių“, UNDP, 2003 m. (<http://roma.undp.sk/>).
„Galutinis pranešimas apie romų, sinti ir klajoklių žmogaus teisių padėtį Europoje“, Europos Taryba, 2006 m., pranešimo autorius Alvaro Gil Robles, vyriausiasis žmogaus teisių komisaras (http://www.coe.int/t/dg3/romatravellers/documentation/default_en.asp).
„Veiksmy planas romų ir sinti padėčiai pagerinti ESBO erdvėje“ (www.osce.org/odihr/).
„Šalių, dalyvaujančių romų integracijos dešimtmečio programoje, antisegregacinės politikos analizė“ (www.romadecade.org).

⁽³⁾ 2002 3 23 EESRK nuomonė dėl *Imigracijos, integracijos ir pilietinės visuomenės vaidmens*, pranešėjas Pariza Castaños (OL C 125, 2002 5 27), 2003 12 10 EESRK nuomonė dėl *Priemonių, skirtų kovai su diskriminacija*, pranešėjas Sukhdev Sharma (OL C 200, 2000 7 18) 2000 6 5 EESRK nuomonė dėl *Europos rasizmo ir ksenofobijos kontrolės centro*, pranešėjas Sukhdev Sharma (OL C 80, 2003 9 30).

Todėl Komitetas ragina steigti Jean Monnet romų kabos ir kultūros katedrą.

2.3 Romai — Europos kultūros sudedamoji dalis

Per šimtmečius romai prisidėjo prie Europos kultūrų įvairovės ir tai galima patvirtinti daugybe pavyzdžių tokiose srityse kaip muzika arba vaizduojamasis menas. Tai, kad 2008-ieji yra Europos kultūrų dialogo metai sudaro geras galimybes parodyti ir sustiprinti šį ryšį.

3. Romai ir jų gyvenimo alternatyvos

3.1 Romai — gyvenimas patiriant diskriminaciją. Tai, kad šiandien romai patiria visuomenės ir institucijų diskriminaciją, įskaitant beveik kasdien patiriamą priešišumą — apie tai dažnai informuoja žiniasklaida — yra nepriimtina pagal Europos teisės aktus. Romai yra išsiplėtusios ES gyventojai ir jų teisės yra numatytos ratifikuota Sutartimi, ypač jos 13 straipsniu. Jei šios teisės nepripažįstamos, tai jau diskriminacija (tam tikrais atvejais netgi institucinė).

3.1.1 Iki ir po gimimo: Dėl socialinėse sistemose užprogramuotos diskriminacijos daugelis romų mergaičių yra neturtingos, nusilpusios dėl prastos mitybos, neišsilavinusios, užauga neturtingomis, nusilpusiomis motinomis, kurios gimdo mažo svorio kūdikius. Kadangi mažumų bendruomenėse ikigimdyminės priežiūros paprastai nėra, tiek motina, tiek kūdikis yra nepakankamos mitybos. Galimybės naudotis gimdymo priežiūros paslaugomis yra ribotos, namuose lankančių medikų, akušerijos paslaugų prieinamumas ribotas, o galimybė patekti į ligoninę priklauso nuo transporto paslaugų prieinamumo ar finansinių galimybių. Dėl šių priežasčių kūdikiai teisiškai neužregistruojami ir nėra skiepijami pirmaisiais gyvenimo metais. Siekiant kovoti su šiomis neigiamomis tendencijomis sveikatos priežiūros srityje nepakanka vien tik įtraukti romus į esamą sveikatos apsaugos sistemą. Būtinios skubios, kultūros požiūriu jautrios priemonės, būtent rūpinimosi savo sveikata ugdymas, šeimos planavimas, masiškas pakartotinis skiepijimas bei išties bendruomenių rentgenologinė patikra dėl TBC. Šiose priemonėse turėtų aktyviai dalyvauti romų tautybės moterys (jas mokant) ir romų sveikatos priežiūros tarpininkai, turėtų būti panaudojami mobilūs sveikatos įrenginiai, romams turėtų būti sudarytos galimybės gauti informacijos ir ji turėtų būti suprantama romų bendruomenėms. Valstybės narės turėtų užtikrinti, kad visi romų tautybės kūdikiai būtų įtraukti į gimusiųjų kūdikių registrą ir turėtų gimimo liudijimą.

3.1.2 Ankstyvasis vaiko vystymasis vaidina lemiamą vaidmenį sėkmingam mokymuisi mokykloje ir jo integracijai, kadangi, kaip sakoma, „pirmieji metai tęsiasi amžinai“. Šiuo požiūriu motinos ir vaiko programos, žaidimų grupės, kartu ir tėvų ugdymo programos, ne tik padeda ugdyti motinas, bet ir yra kompleksinė priemonė visomis prasmėmis ir yra grindžiama šeimų poreikiais. Užtikrintos pradžios programa, įdiegta JK ir sėkmingai plintanti daugelyje kitų ES šalių, yra geras motinų ir

mažamečių vaikų integracijos pavyzdys, kartu teikiamos dienos vaikų priežiūros paslaugos. Beveik visose ES šalyse trūksta geros kokybės dienos vaikų priežiūros paslaugų (tai atspindi ir Barselonos planiniuose rodikliuose) ir šias paslaugas dažnai atsisakoma teikti romų tautybės vaikams.

3.1.3 Mokyklinis amžius (6–14 metų). Prastas romų tautybės vaikų mokyklos lankymas. Vaikų neužregistravimas ir tėvų nenoras leisti vaikus (ypač mergaites) į mokyklą, izoliacija ir žemo lygio mokymas sudaro papildomus veiksnius, pripažįstamus daugelyje pranešimų⁽⁴⁾. Geresnis mokyklos lankymas, izoliacijos panaikinimas yra svarbiausios priemonės siekiant nutraukti išties neišsilavinusių romų kartų ciklą. CCT (sąlyginis pinigų pervedimas), taikomas kai kurios šalyse, yra viena iš galimybių skatinti lankyti mokyklą, kadangi norint ją pasinaudoti, reikia pateikti įrodymą, kad vaikas yra teisiškai užregistruotas ir turi gimimo liudijimą. Galima tikėtis geresnio mokyklos lankymo tuo atveju, jei vaikai nepatirs izoliacijos, jiems bus teikiamos visos būtinos paslaugos bei mokomi pagal tokius mokymo metodus, kurie padėtų jiems įvykdyti reikalavimus (kalba, spragų užpildymas ir pan.). Pradinių klasių moksleiviams vėl turėtų būti suteikiamas nemokamas maitinimas (atsižvelgiant į pajamas) ir nemokami vadovėliai. Jei siekiama, kad švietimas būtų ilgalaikis prioritetas, vyriausybės tai turėtų iš naujo svarstyti.

Izoliacija švietimo srityje visų pirma yra romų ir daugumos bendruomenės gyvenviečių geografinio atskyrimo padarinys. Be to, būtina pastebėti, kad ne romų kilmės asmenys dažnai nebeleidžia savo vaikams lankyti mokyklos, jei klasėje romų vaikų dalis labai padidėja, dėl to atsiranda atskiros romų vaikų klasės arba mokyklos. Dėl įvairių priežasčių šios mokyklos neatitinka reikalaujamų standartų, todėl pakankamai gabūs romų vaikai patenka į specialiąsias mokyklas ir dėl to dažniausiai praranda galimybę tęsti mokslą.

Ypač didelė problema tapo romų vaikų nukreipimas į specialiąsias mokyklas, skirtas vaikams, turintiems mokymosi sunkumų. Dažnai taip atsitinka dėl diskriminuojančių stojamųjų testų mokyklose, o iš dalies ir dėl žalingų paskatų (nemokamo transporto arba maitinimo mokykloje). Nepateisinamo skyrimo į specialiąsias mokyklas praktika yra akivaizdus pagrindinių teisių pažeidimas ir turi būti nutraukta imantis visų teisinių ir administracinių priemonių.

Be to, negalima pamiršti, kad skurdas yra priežastis atsisakyti mokyklos, kadangi tėvai negali arba nenori padengti su mokyklos lankymu susijusių išlaidų arba nori savo vaikus įdarbinti, kad šie prisidėtų prie šeimos išlaikymo arba rūpintųsi savo jaunesniais broliais ir seserimis. Pastaroji problema visų pirma liečia mergaites.

⁽⁴⁾ 40 proc. romų vaikų nelanko mokyklos (palyginti su 0,5 proc. daugumos bendruomenės vaikų). Be to, 38 proc. romų vaikų palieka mokyklą (palyginti su 4 proc. daugumos bendruomenės vaikų). Mergaičių padėtis dar prastesnė: tik kas trečia mergaitė baigia pradinę mokyklą (palyginti su 19 iš 20 daugumos bendruomenės mergaičių). Tik 8 proc. romų vaikų įgyja vidurinį išsilavinimą (palyginti su 64 proc. daugumos bendruomenės vaikų) ir mažiau nei 0,5 proc. romų studijuoja aukštosiose mokyklose (duomenų apie įgytą aukštąjį išsilavinimą nėra). Šaltinis: UNDP.

3.1.4 Pilnametystė

3.1.4.1 **Būstas** pasižymi prastomis gyvenimo sąlygomis ir nuolatine segregacija. Lūšnynuose, kuriuose prasta infrastruktūra ar priežiūra, trūksta komunalinių paslaugų ir yra didelis užterštumas bei blogos sanitarinės sąlygos, gyventojai neturi jokios nuosavybės teisės ir negali pateikti duomenų apie nuolatinę gyvenamąją vietą, kai kreipiasi dėl socialinės paramos, siekia įsidarbinti arba nori pasinaudoti savo teisėmis į švietimą, užimtumą ir sveikatos priežiūrą. Daugelio šių problemų priežastis yra visuomenės diskriminacija ir priešiškas nusistatymas čigonų atžvilgiu. Verta paminėti, kad klajokliškas gyvenimo būdas buvo greičiau jų atskirties padarinys, o ne priežastis. Nors didžioji dauguma romų šiandien yra sėslūs, nuoroda į jų klajoklišką gyvenimo būdą, kaip į pačių pasirinktą gyvenimo būdą, vis dėlto dažnai pateikiama kaip bandymas pateisinti jų atskirtį.

3.1.4.2 **Švietimas** yra viena iš svarbiausių investicijų į ateitį. Aukštas neraštingumo lygis ir žemas bendras romų išsilavinimo lygis lemia niūrias ateities prognozes. Valstybės narės privalo užtikrinti, kad jų švietimo sistemos nediskriminuotų romų, o be to sudarytų galimybes suaugusiems asmenims siekti raštingumo, aritmetinių žinių ir sudarytų jiems sąlygas mokytis visą gyvenimą.

Romams ypač sunku įgyti aukštesnį bendrąjį išsilavinimą ir gerą profesinį išsilavinimą. Kartu su pastangomis integruoti romus į įprastą švietimo ir mokymo sistemą, valstybės narės taip pat turėtų pasinaudoti neformaliai įgytų įgūdžių pripažinimo modeliais ir rodyti didesnę kilniaširdiškumą pripažįstant už šalies ribų įgytas kvalifikacijas.

Integracijai palengvinti skirta Komisijos kalbų mokymo politika, kuria skatinama mokytis mažumų kalbų, turėtų būti naudinga ir romams.

3.1.4.3 **Ekonominė integracija.** Mažumų atstovai, siekiantys įsidarbinti, turi nugalėti daugybę kliūčių, kurios dažnai viena kitą sustiprina ⁽⁵⁾. Šie asmenys taip pat automatiškai diskriminuojami dėl neįgyto arba žemo pagrindinio arba profesinio išsilavinimo arba dėl nepakankamos arba nepripažįstamos kvalifikacijos, o šią kliūtį dar labiau sustiprina priešiškas nusistatymas romų atžvilgiu. Daugybė dokumentais įrodytų atvejų patvirtina, kad dažnai romų nedarbo priežastis yra rasinė diskriminacija. Praktiškai mažumų bendruomenių atstovai neturi jokių galimybių naudotis visą gyvenimą trunkančio mokymosi priemonėmis.

Vidutinių gabumų romas puikiai sugeba mąstyti ir užsiimti verslu; Todėl reikia rasti būdų ir galimybių išvesti romus iš šešėlinės ekonomikos ir sudaryti jiems galimybę dalyvauti legalioje ūkinėje veikloje, pvz., teikiant jiems mikrokreditus ar kreditus

⁽⁵⁾ 2007 m. gruodžio mėn. aukšto lygio ekspertų grupė, dirbanti etninių mažumų socialinės integracijos ir aktyvaus jų dalyvavimo darbo rinkoje srityje, paskelbė savo pranešimą „Etninės mažumos darbo rinkoje“ („Ethnic Minorities in the Labour Market“). Jame išvardytos svarbiausios kliūtys kelyje į darbo rinką. Nepaisant daugelio romų klausimams spręsti skirtų programų ir iniciatyvų rezultatai gaunami lėtai ir dėl struktūrinių problemų jie yra blogesni, nei buvo tikėtasi. (http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/pdf/hlg/etmin_en.pdf).

verslui pradėti, bei sukurti mechanizmus, kurie padėtų priimti iššūkius ir įveikti kliūtis.

Daugelis romų namų ūkių finansiškai labai priklauso nuo socialinių pašalpų ir kitų valstybės teikiamų paramos priemonių (pvz., pensijų arba vaiko pašalpų), o dalyvavimas oficialiojoje ekonomikoje yra palyginti nedidelis. Todėl romų dalyvavimas socialinės apsaugos sistemoje yra asimetriškas (t. y. kaip grupė jie gauna daugiau nei sumoka įmokų). Ši asimetrija yra svarbi socialinės įtampos ir neigiamos išankstinės nuomonės, o galiausiai ir atskirties priežastis.

Vadovaujantis principu „pozityvios išmokos už pozityvias pastangas“ galėtų būti suteikiamos papildomos lėšos, kad taip padidėtų oficialaus darbo patrauklumas. Priešingu atveju išliks vienas svarbiausių atskirties dėl rasės šaltinių. Socialinės gerovės ir darbo programos galėtų būti diegiamos dalyvaujant viešajam ir privačiam sektoriui.

Diskriminavimas darbo vietoje ir darbo paieškos metu yra užfiksuotas dokumentais, ir todėl šiai praktikai panaikinti būtinos įstatyminės priemonės. Tačiau galimybė įgyti profesinę kvalifikaciją, kad romai galėtų iš nekvalifikuotos arba pusiau kvalifikuotos darbo jėgos tapti kvalifikuota, turi būti pripažinta kaip priemonė, galinti visiškai pakeisti kultūrą.

3.1.4.4 **Sveikatos priežiūra.** Žemas gyvenimo lygis (nepakankamos pajamos) ir blogos gyvenimo sąlygos (nešvara, blogos sanitarinės sąlygos, nepakankamas aprūpinimas švartu vandeniu) kelia didelį pavojų sveikatai. Galimybė naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis romų gyvenvietėse yra ribota, ypač dėl to, kad dauguma asmenų po gimimo nebuvo užregistruoti ir todėl neįtraukti į sveikatos priežiūros sistemą. Gydytojų ištaigose jiems dažnai skiriamos izoliuotos palatos ir tai yra diskriminacija. Pagrindinę teisę į kokybiškas paslaugas turi visi ES piliečiai.

3.1.4.5 Romų moterys paprastai užima žemą padėtį šeimos hierarchijoje, turi prastą bendrąjį išsilavinimą arba jo iš viso neturi ir todėl turi menkas įsidarbinimo galimybes. Jos dažnai išteka būdamos jaunos ir patiria daug nėštumų. Šeiminiui smurtui, kuris dažnai neužregistruojamas, taip pat turėtų būti skiriamas deramas dėmesys. Ypač kelia susirūpinimą tai, kad prie jo prisideda prostitucija ir prekyba žmonėmis.

Tačiau svarbu pripažinti, kad nors tai ne visada akivaizdu ne romų tautybės žmonėms, jog romų moterys taip pat yra permainų bendruomenėje variklis, ypač gebėjimų ugdymo ir kultūrinių pokyčių požiūriu, ir jos suvokia savo vaikų, ypač mergaičių, išsilavinimo svarbą. Motinų įtraukimas į tėvų asociacijų veiklą ir atsakomybės prisiėmimas daro labai teigiamą poveikį vaikų mokyklos lankomumui.

3.1.4.6 **Visuomenės vykdoma diskriminacija ir priešiškas nusistatymas romų atžvilgiu** pasireiškiantys stereotipų kūrimu ir išankstine neigiama nuomone, yra giliai įsišakniję ir rodo žinių stoką ir kultūrinius skirtumus. Išankstinė nuomonė, kad visuomenės požiūriu ši bendruomenė yra menkavertė, tik gilina izoliaciją, skurdą, smurtą ir galiausiai, romų atskirtį.

3.2 Romai — Integracija į visuomenę

3.2.1 Integracija — tai ne vienos judėjimo krypties gatvė, o procesas, vykstantis dviem kryptimis ir reikalaujantis ne tik mažumų, bet ir daugumos pastangų. Daugelis romų bijodami, kad integracijos kelyje privalės atsisakyti savo principų, tradicijų ir savo tapatybės, labai nepatikliai žiūri į integracijos priemones. Lygiai taip pat ne romų tautybės atstovams sunku keisti savo požiūrį ir priimti romų kultūrą, turint omenyje, kad romus diskriminavo ištisos kartos.

3.2.2 Kita vertus, 40 proc. romų gyvena ne skurde, o geroje, nors kartais ir kuklioje. Šie nebūtinai priklauso labiausiai pastebimų romų grupei, bet parodo, jog iš esmės jie gali integruotis į visuomenę, kurioje jie gyvena, neatsisakydami savo, kaip romų, tapatybės.

3.2.3 Didelis skaičius romų organizacijų pateikiamų dokumentų kalba apie jų siekį būti geriau matomiems, aktyviai dalyvauti visuomenės gyvenime ir skleisti informaciją ir yra pažangus kelias į priekį ⁽⁶⁾. Daugiau galima nuveikti investuojant į bendruomenes, kai tai grindžiama įsipareigojimais ir atsakomybės prisiėmimu. Tradiciškai verslui skirti mikrokreditai galėtų būti naudojami infrastruktūros ar mokymo sistemų finansavimui. Finansavimas galėtų būti skiriamas mažoms apimtims mainais už gerbiamus įsipareigojimus, pvz., leisti vaikus į mokyklą ar reguliariai tikrintis sveikatą ⁽⁷⁾.

3.2.4 Mažumų dalyvavimas visuomenės gyvenime lygiomis teisėmis reikalauja imtis veiksmingų, ilgalaikių ir poreikius atitinkančių priemonių. Jos turi būti tikslingos, bet neišskiriančios kitų grupių. Joms įgyvendinti būtina politikų, verslo ir visuomenės kaip visumos valia įgyvendinti nediskriminavimo principą, veiksmingai skatinti lygias galimybes ir valdyti įvairovę. Šiam tikslui gali būti panaudoti Europos struktūriniai fondai.

⁽⁶⁾ Pavyzdžiui: <http://www.soros.org/initiatives/roma>, http://www.romeurope.org/?page_id=14, <http://www.romnews.com/community/index.php>, <http://www.enar-eu.org/>, http://www.unionromani.org/union_in.htm, <http://www.romanicross.org/>, <http://www.erionet.org/>, <http://www.grtleeds.co.uk/index.html>, <http://www.etudestsiganes.asso.fr/>, <http://www.fnasat.asso.fr/>, <http://romove.radio.cz/en/>, <http://www.spolu.nl/index.html>.

⁽⁷⁾ 2006 m. Nobelio premija skirta Muhammad Yunus. Bangladešo Grameen banko modelis galėtų būti pritaikytas romų bendruomenėms.

Būtina dėti visas pastangas, kad būtų panaikintas priešiškas nusistatymas ir išankstinė neigiama nuomonė ne tik romų, bet ir ne romų kilmės asmenų atžvilgiu; šio proceso metu turi būti ne tik įgyvendinami būtini pragmatiški veiksmai, bet ir, padedant abiejų šalių vadams bei tarpininkams, turi būti kuriama bendra ateities strategija. Ypatingas vaidmuo turi tekti pavyzdinėms romų bendruomenėms.

4. Romai ir Europa

4.1 Europos Komisija

4.1.1 Komisija jau seniai stengiasi prisidėti prie integracijos problemų sprendimo. Prieš keletą metų įsteigus atskiras tarnybas jungiančią grupę romų klausimams spręsti pagerėjo keitimasis informacija tarp atskirų Komisijos tarnybų ir buvo pasiektas tam tikras daugelio veiklos sričių koordinavimo lygis.

4.1.2 2006 m. sausio mėn. Komisijos įsteigta aukšto lygio grupė etninių mažumų integracijos klausimais 2007 m. gruodžio mėn. paskelbė savo kritišką ataskaitą ⁽⁸⁾, kurioje pateiktos „veiksmų, skirtų pagerinti romų padėtį švietimo, užimtumo, sveikatos priežiūros ir aprūpinimo gyvenamuoju būstu srityse“ rekomendacijos. Be to, ekspertų grupė savo ataskaitoje aiškiai pabrėžė, kad tik atitinkamos politinės priemonės, susietos su pragmatišku požiūriu, gali padėti rasti ilgalaikius sprendimus.

4.1.3 Taip pat **Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra** nuodugniai nagrinėja šią temą ⁽⁹⁾; Be to, būtų galima paminėti jos pirmtako, **Europos rasizmo ir ksenofobijos kontrolės centro**, išsamius tyrimus, pranešimus ir renginius.

4.2 Europos Parlamentas

4.2.1 Europos Parlamentas jau ilgą laiką visose frakcijose nagrinėja mažumų, įskaitant romų integracijos ir kovos su diskriminacija klausimus. Todėl jau priimta daug su šia tema susijusių pranešimų ir rezoliucijų, naujausia — 2008 m. sausio 31 d. ⁽¹⁰⁾.

⁽⁸⁾ „Nepaisant daugelio romams skirtų programų ir iniciatyvų, padėtis keitėsi lėtai, rezultatai buvo prastesni nei tikėtasi iš esmės dėl struktūrinių problemų. Būtina pabrėžti, kad nors visuotinio dėmesio skyrimas lygybės klausimams turėtų būti ES ir valstybių narių strateginis tikslas, tačiau būtinos specialios tikslinės romų įtraukties priemonės.“ (Žr. 6 išnašą).

⁽⁹⁾ Taip pat Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra nuodugniai nagrinėja šią temą 9. http://fra.europa.eu/fra/material/pub/ROMA/roma_report.pdf.

⁽¹⁰⁾ 2008 m. sausio 28 d. bendras pasiūlymas dėl rezoliucijos Europos romų strategija, 6 punktą „ragina Komisiją parengti Europos romų integracijos pagrindų strategiją, kurios tikslas — užtikrinti romų socialinės įtraukties politikos nuoseklumą ES lygmeniu, ir parengti visapusišką Bendrijos veiksmų planą, siekiant suteikti finansinę paramą šios strategijos įgyvendinimui“. <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2008-0005+0+DOC+XML+V0//EN>.

4.3 Taryba

4.3.1 2007 m. gruodžio 14 d. Europos Vadovų Taryba šią temą paskutinį kartą nagrinėjo ryšium su Europos lygių galimybių metais ⁽¹¹⁾.

4.4 Europos Taryba ir Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacija (ESBO)

Abi organizacijos prisidėjo gerinant padėtį daugelyje sričių ir toliau dirba įgyvendindamos specialiai romams skirtas priemones. Mažumų apsaugai (ir todėl romams) ypač svarbi Europos Tarybos tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvencija ir Europos regioninių ir tautinių mažumų kalbų chartija. Dosta! kampanija taip pat yra puikus pavyzdys, kaip didinti daugumą sudarančių gyventojų sąmoningumą, kalbant apie iš anksto susidaromą nepalankią nuomonę ir neigiamus stereotipus.

4.5 **Europos Žmogaus Teisių Teismas** priėmė keletą svarbių sprendimų, padėjusių pagrindą romų teisių įgyvendinimui ⁽¹²⁾.

4.6 **Jungtinės Tautos (JT)** jau daugelį metų (ypač UNDP, UNICEF ir UNESCO) dirba romų įtraukties skatinimo srityje.

4.7 Organizuota pilietinė visuomenė

4.7.1 Atviros visuomenės institutas (*Open Society Institute*, OSI), remiamas Pasaulio banko (WB), yra „Romų įtraukties dešimtmečio (2005–2015 m.)“ iniciatorius ⁽¹³⁾.

4.7.2 Neseniai įkurta **ES romų politikos koalicija (EU Roma Policy Coalition, ERPC)** ⁽¹⁴⁾ įsipareigojo vadovautis principu „įtraukti per dalyvavimą“ ir sieks „skatinti romus dalyvauti visuose svarbiuose procesuose“.

⁽¹¹⁾ Pirmininkavimo išvados, 50 dalis. Europos Vadovų Taryba, suvokdama, kokia labai specifinė yra romų padėtis visoje Sąjungoje, prašo valstybių narių ir Sąjungos pasinaudoti visomis priemonėmis, kad būtų pagerinta jų įtrauktis. Šiuo tikslu prašo Komisijos išnagrinėti esamą politiką bei priemones ir iki 2008 m. birželio mėn. pabaigos pranešti Tarybai apie padarytą pažangą.
(http://www.consilium.europa.eu/cms3_fo/showPage.asp?id=432&lang=fr&mode=g).

⁽¹²⁾ (<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/portal.asp?sessionId=7828574&skin=hudoc-en&action=request>).

⁽¹³⁾ 2003 m. birželio mėn. vykusioje konferencijoje „Roma in an expanding Europe – Challenges for the Future“ aktyviai dalyvaujant Komisijai buvo patvirtinta koncepcija „Romų įtraukties dešimtmetis (2005–2015)“. Dalyvaujančios šalys (Čekija, Slovakija, Vengrija, Kroatija, Rumunija, Bulgarija, Serbija, Makedonija, Juodkalnija) patvirtino veiksmų planus, kuriuose pateikė pasiūlymus, padedančius siekti keturių pagrindinių tikslų — švietimo, užimtumo, sveikatos priežiūros ir aprūpinimo būstu. Konferencijoje taip pat buvo įsteigtas Romų švietimo fondas.
(<http://www.romadecade.org/>) (<http://romaeducationfund.hu/>).

⁽¹⁴⁾ Amnesty International (AI), Europos romų teisių centras (European Roma Rights Center, ERRC), Europos romų informacijos biuras (European Roma Information Office, ERIO), Europos tinklas prieš rasizmą (European Network against Racism, ENAR), Atvirosios visuomenės institutas (Open Society Institute, OSI), Tarptautinis Spolu fondas (Spolu International Foundation, SPOLU), Tarptautinė mažumų teisių grupė (Minority Rights Group International, MRGI), Pagrindinė Europos romų organizacija (European Roma Grassroots Organisation, ERGO)
(<http://www.romadecade.org/portal/downloads/News/Towards%20an%20EU%20Roma%20Policy%20ERPC%20-%20Final.pdf>).

4.7.3 **Europos romų ir klajoklių forumas (ERTF)** ⁽¹⁵⁾ ypač nusipelnė būti paminėtas: įkurtas Suomijos Prezidentės Tarja Halonen iniciatyva ir, remiantis partnerystės su Europos Taryba susitarimu, turi privilegijuotą statusą joje ir galimybę aktyviai dalyvauti jos veikloje.

4.7.4 Kadangi ypač užimtumas patenka į prioritetinę romų integracijos veiklos sritį, tai **socialiniai partneriai** taip pat užima svarbią vietą šioje veikloje. Europos profesinių sąjungų konfederacijos (ETUC), taip pat nacionalinių profesinių sąjungų bei Europos ir nacionalinių darbdavių organizacijų patirtis gali būti svarbi inicijuotino proceso dalis.

5. Išvados

5.1 Sprendžiant iš pasiektų rezultatų, visos iki šiol dėtos pastangos integruoti romus ir įgyvendinti jų teises yra nepakankamos.

5.2 Būtinios priemonės priklauso tiek Sąjungos, tiek valstybių narių kompetencijai. Pagal Amsterdamo sutarties 13 straipsnį 2000 m. buvo priimtos direktyvos dėl nediskriminavimo ir jos suteikia svarbų postūmį bei sudaro institucinį pagrindą romų diskriminacijos klausimui spręsti. Komisija turėtų ištirti, kaip galėtų būti išplėsti Bendrijos teisės aktai, kad būtų galima spręsti romų padėties klausimus, pvz., priimant desegregacijos direktyvą. Be to, romų integracija turėtų būti prioritetu panaudojant struktūrinius fondus.

5.3 Tais atvejais, kai romų klausimų sprendimas priklauso valstybių narių kompetencijai, įgyvendinamas ir veiksmingas sprendimo būdas buvo surastas dešimtajame dešimtmetyje įdiegus **atvirąjį koordinavimo metodą (AKM)** ⁽¹⁶⁾. Todėl Komitetas siūlo pasinaudoti patirtimi taikant AKM ir pradėti jį taikyti sprendžiant mažumų, ypač romų, integracijos klausimus. Kaip pirmąją priemonę mes siūlome išnagrinėti romų padėtį jau vykstančiuose įvairiuose procesuose, kuriuose taikomas AKM (visų pirma užimtumo, socialinės įtraukties ir švietimo). Vals-tybės narės galėtų pasidalyti AKM ir jo priemonių taikymo patirtimi ir įvertinti geriausios praktikos modelius, tuo pačiu nepamirštant visuotinių modelių arba žemiausiems bendruomenės sluoksniams skirtų projektų. Norint, kad šių projektų įgyvendinimas būtų sėkmingas, o rezultatai tvarūs, jie turi apimti daugelį sektorių ir remtis visų suinteresuotų subjektų, ypač romų organizacijų, veiksmų planais. Tuose veiksmų planuose turi būti numatyti įsipareigojimai, veikla, įvertinimai, grįžtamasis ryšis ir sklaidos mechanizmai, kuriems būtų skirtas tinkamas finansavimas, įskaitant struktūrinius fondus. Komitetas įsitikinęs, kad

⁽¹⁵⁾ Europos romų ir klajoklių forumas.
(<http://www.ertf.org/en/index.html>).

⁽¹⁶⁾ Lisabonos Europos Vadovų Taryba nusprendė taikyti AKM Lisabonos proceso užimtumo, socialinės apsaugos, vaikų auginimo ir švietimo, imonių politikos, inovacijų politikos ir mokslinių tyrimų bei struktūrinių ekonomikos reformos srityse; Geteborgo Europos Vadovų Taryba į taikymo sritį įtraukė imigraciją ir prieglobstį. Šiuo metu AKM taip pat taikomas jaunimo politikos srityje. Europos Komisija savo komunikate apie Europos kultūros globalizuotame pasaulyje darbotvarkę (COM(2007) 242 galutinis) pasiūlė taikyti AKM kultūros srityje. Jame Komisija aiškiai numato, kad į šį procesą turėtų būti įtraukti Europos Parlamentas, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas bei Regionų komitetas.

AKM yra tinkamiausias ir veiksmingiausias daugelio teisinių, socialinių, istorinių ir emocinių požiūriu jautrių klausimų, susijusių su mažumomis ir ypač romais, sprendimo būdas.

5.4 Šių iniciatyvų sėkmę lems tai, ar pavyks sukurti veikiantį tinklą, kuriame bendradarbiautų **visi** dalyviai. Komitetas jau daug kartų įrodė savo, kaip tilto į organizuotą pilietinę visuomenę⁽¹⁷⁾, pridėtinę vertę ir institucijų lygmeniu ir kartu tvariai bendradarbiaudamas įneš savo įnašą sprendžiant mažumų, ypač romų, integracijos klausimus.

5.5 Komisijos numatyta rugsėjo mėn. vyksianti Aukšto lygio konferencija dėl romų integracijos sudarytų palankias sąlygas viešai aptarti Komisijos parengtus pasiūlymus, skirtus gerinti ES ir valstybių narių politikos veiksmingumą, ir žengti pirmuosius konkrečius žingsnius šiame procese.

Šiomis aplinkybėmis Komitetas galėtų pateikti savo konkrečias priemones, numatytas kaip šios nuomonės tąsą. Taip pat būtina nepamiršti bendradarbiavimo su žiniasklaida būdų, kuriais siekiama tvarių tikslų ir neapsiribojama vien pranešimais apie aktualius įvykius.

2008 m. liepos 9 d., Briuselis

6. Galutinės pastabos

6.1 Iš pradžių Komitetas savo darbus pradėjo juos siedamas su Lygių galimybių metais, tačiau vėliau, suderinęs su Komisija, juos susiejo su Kultūrų dialogo metais.

Kultūra, Komiteto supratimu, kaip visas gyvenimo sritis apimantis procesas, kaip visuotinių vertybių pripažinimas, kaip bendras „gyvenimo būdas“ yra neišvengiamas savitarpio supratimo veiksnys siekiant geresnės integracijos visose srityse, nes ji sujungia racionalumą ir emocijas, taigi siūlo visapusišką iškilusių problemų sprendimo būdą. Ši socialinė kultūros dimensija prisideda, kad kultūrų dialogas taptų priemone siekiant taikos ir stabilumo tiek viduje, tiek ir išorėje. Kalbant apie mažumas, ypač apie romus, kultūrų dialogas yra tinkamiausia priemonė siekiant laipsniškai panaikinti per šimtmečius sukurtus stereotipus ir atsiradusį nepasitikėjimą, išankstinę nusistatymą, nesupratingumą, siekiant abipusės pagarbos atmosferoje rasti abiem pusėms priimtina integracijos formą, grindžiamą stipria teisine baze.

6.2 Komitetas tikisi, kad dar Kultūrų dialogo metais bus žengti pirmieji konkretūs žingsniai, skirti įgyvendinti jo pasiūlymus, kurie vėliau iš dalies turėtų būti įgyvendinti 2009-aisiais Europos kūrybiškumo ir naujovių bei 2010-aisiais Europos kovos su skurdu ir socialine atskirtimi metais.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁷⁾ Žr. Pramonės permainų konsultacinę komisiją (CCMI), Lisabonos strategijos pakomitetas ir Ryšių grupės tarp EESRK ir Europos pilietinės visuomenės organizacijų ir tinklų.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Platformos, skirtos aktyvesniam pilietinės visuomenės dalyvavimui ES lygiu skatinant trečiųjų šalių piliečių integracijos politiką, struktūros, organizavimo ir veikimo aspektų

(2009/C 27/21)

2007 m. liepos 24 d. laišku Europos Komisijos pirmininko pavaduotojai Margot Wallström ir Franco Frattini, vadovaudamiesi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, paprašė Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto parengti tiriamąją nuomonę dėl

Platformos, skirtos aktyvesniam pilietinės visuomenės dalyvavimui ES lygiu skatinant trečiųjų šalių piliečių integracijos politiką, struktūros, organizavimo ir veikimo aspektų.

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. birželio 10 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Luis Miguel Pariza Castaños.

Plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. liepos 9–10 d. (2008 m. liepos 9 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 136 nariams balsavus už, 4 — prieš ir 7 susilaikius.

1. Įžanga

1.1 Europos Komisija, atstovaujama Komisijos pirmininko pavaduotojų Franco Frattini ir Margot Wallström, paprašė EESRK parengti tiriamąją nuomonę dėl „platformos, skirtos aktyvesniam pilietinės visuomenės dalyvavimui ES lygiu skatinant trečiųjų šalių piliečių integracijos politiką, struktūros, organizavimo ir veikimo aspektų“.

1.2 Per paskutinius metus EESRK parengė keletą nuomonių ⁽¹⁾, kuriose pabrėžė, kad svarbiausias Europos imigracijos ir prieglobsčio politikos aspektas yra integracija, ir kartu su Komisija, Europos Parlamentu ir Taryba aktyviai šią politiką skatino.

1.3 EESRK siekė, kad rengiant šias nuomones būtų įtrauktos pilietinės visuomenės organizacijos, nes šios organizacijos yra svarbūs suinteresuotieji integracijos politikos subjektai. Dar 2002 m. EESRK ir Europos Komisija pakvietė valstybių narių socialinius partnerius ir pilietinės visuomenės organizacijas dalyvauti svarbioje konferencijoje ⁽²⁾, kurioje buvo pradėti formuoti bendrieji Europos integracijos politikos principai — konferencijos išvadose pasiūlyta parengti Bendrijos integracijos programą ir įsteigti fondą nustatytiems tikslams finansuoti.

⁽¹⁾ 2002 m. kovo 21 d. EESRK nuomonė dėl imigracijos, integracijos ir pilietinės visuomenės organizacijų vaidmens, pranešėjas L. M. Pariza Castaños (OL C 125, 2002 5 27).

2003 m. gruodžio 11–12 d. EESRK nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl imigracijos, integracijos ir užimtumo, pranešėjas L. M. Pariza Castaños (OL C 80, 2004 3 30).

2006 m. rugsėjo 13–14 d. EESRK nuomonė dėl imigracijos į ES ir integracijos politikos: regionų ir vietos valdžios institucijų bei pilietinės visuomenės organizacijų bendradarbiavimas, pranešėjas L. M. Pariza Castaños (OL C 318, 2006 12 23).

⁽²⁾ Konferencija dėl pilietinės visuomenės vaidmens integracijos procese, 2002 m. rugsėjo 9–10 d., Briuselis.

2. Europos trečiųjų šalių piliečių integracijos programa

2.1 Savo 2001 m. kovo 21 d. nuomonėje dėl imigracijos, integracijos ir pilietinės visuomenės organizacijų vaidmens ⁽³⁾ EESRK pabrėžė poreikį suformuoti aiškią ir veiksmingą integracijos politiką kaip ES bendrosios programos dalį. Nors nustatant bendrąją imigrantų integracijos programą buvo tam tikrų problemų, Europos Sąjunga (ES), kai bus ratifikuota Lisabonos sutartis, turės geresnes šiai programai įgyvendinti reikalingas politines, ekonomines ir teises priemones.

2.2 Hagos programoje ⁽⁴⁾, skirtoje stiprinti ES laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę, teigiama, kad trečiųjų šalių piliečių integracija 2005–2009 m. yra labai svarbi politinė laisvės ES stiprinimo strategija ⁽⁵⁾.

2.3 Europos Vadovų Taryba pažymėjo, kad būtina gerinti valstybių narių integracijos politikos ir ES iniciatyvų koordinavimą; tai daroma pagal bendruosius pagrindinius integracijos principus (BPP), kuriais grindžiama bendroji imigrantų integracijos programa. Šiuos principus 2004 m. lapkričio 19 d. patvirtino Teisingumo ir vidaus reikalų taryba ⁽⁶⁾. Europos Komisija

⁽³⁾ 2002 m. kovo 21 d. EESRK nuomonė dėl imigracijos, integracijos ir pilietinės visuomenės organizacijų vaidmens, pranešėjas L. M. Pariza Castaños (OL C 125, 2002 5 27).

⁽⁴⁾ Europos Vadovų Taryba „Hagos programa: laisvės, saugumo ir teisingumo stiprinimas Europos Sąjungoje“ (OL C 53, 2005 3 3, p. 1).

⁽⁵⁾ 2005 m. gruodžio 15 d. EESRK nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai ir Europos Parlamentui „Hagos programa: dešimt prioritetų ateinančioms penkeriems metams. Partnerystė Europos atsinaujinimo varden laisvės, saugumo ir teisingumo srityje, pranešėjas L. M. Pariza Castaños“ (OL C 65, 2006 3 17).

⁽⁶⁾ Europos Sąjungos Taryba, 2004 m. lapkričio 19 d. Teisingumo ir vidaus reikalų tarybos sesija Nr. 2618, Briuselis, 14615/04.

koordinavimo būtinybę taip pat patvirtino komunikate „Dešimt prioritetų ateinančioms penkeriems metams“⁽⁷⁾, kuriame nurodė, kad būtina nustatyti BPP pagrindą Europos integracijos programą, kuri užtikrintų, kad būtų laikomasi ES pagrindinių teisių ir vertybių ir skatinamas nediskriminavimo principas.

2.4 BPP įkūnija nuoseklų požiūrį į Europos koncepciją trečiųjų šalių piliečių integracijos srityje, pagrįstą siekiu „integruoti piliečius“, EESRK nuomone⁽⁸⁾, tai reiškia — suteikti imigrantams tokias pat, kaip ir visiems likusiems gyventojams, teises ir pareigas, galimybes naudotis prekėmis, paslaugomis ir pilietinio dalyvavimo priemonėmis, jiems suteikiant lygias galimybes ir taikant vienodą požiūrį. BPP atspindi dviejų krypčių požiūrį, nes integracijai būtini ir imigrantų, ir priimančiųjų bendruomenių prisitaikymas ir atsakomybė.

2.5 2005 m. rugsėjo 1 d. komunikate „Bendra integracijos darbotvarkė. Trečiųjų šalių piliečių integracijos Europos Sąjungoje programa“⁽⁹⁾ Europos Komisija pasiūlė praktines priemones, skirtas skatinti ir stiprinti BPP įgyvendinimą valstybių narių ir ES lygmeniu. Komisija taip pat pripažino būtinybę užtikrinti, kad visos suinteresuotosios šalys būtų įtrauktos į darbą siekiant sėkmingos integracijos ir nustatant visuotinius ir nuoseklius principus Europos Sąjungoje.

2.6 Šiuo tikslu, be kitų iniciatyvų, Komisija pasiūlė kartu su nacionalinių informacijos centrų tinklu sukurti interneto tinklą, leisti vadovus, teikti migracijos ir integracijos metines ataskaitas ir sukurti **Europos integracijos forumą**.

2.7 2007 m. birželio mėn. pirmininkaujančios valstybės narės išvadose teigiama, kad „Europos Vadovų Taryba taip pat palankiai vertina pastangas gerinant nuolatinį ir glaudesnį ES lygio ir valstybių narių bendradarbiavimą integracijos bei kultūrų dialogo srityje. Europos Vadovų Taryba visų pirma palankiai vertina birželio 12 d. Tarybos išvadas dėl integracijos politikos Europos Sąjungoje stiprinimo skatinant vienybę įvairovėje. Ji pabrėžia, kaip svarbu toliau teikti iniciatyvas, kuriomis siekiama sudaryti palankesnes sąlygas valstybėms narėms keistis patirtimi integracijos politikos srityje“⁽¹⁰⁾.

2.8 EESRK pritaria neseniai Europos Vadovų Tarybos išdėstytam visa apimančiam požiūriui, nes integracija ir kultūrų

dialogas privalo būti pagrindiniai ES imigracijos politikos elementai.

2.9 Tai, kad integracija ir imigracija viena kitą papildo ir yra neatsiejamos, patvirtino 2007 m. birželio 12–13 d. posėdžiavusi Teisingumo ir vidaus reikalų taryba⁽¹¹⁾. Taryba, patvirtindama rekomendacijas, kurios buvo pateiktos gegužės 10–11 d. Potsdame vykusiam neoficialiam už integraciją atsakingų ministrų susitikime, pabrėžė, kad būtina politiniu požiūriu persvarstyti naujų priemonių, skirtų Europos integracijos programai ir valstybių narių integracijos politikai stiprinti, taikymo sritį.

2.10 Pilietinės visuomenės organizacijos ir socialiniai partneriai yra ypač svarbūs užtikrinant imigrantų socialinių integracijos procesų darnumą ir veiksmingumą, nustatant ES politiką ir ją vertinant. Savo 2006 m. rugsėjo 13 d. nuomonėje „Imigracija į ES ir integracijos politika: regionų ir vietos valdžios institucijų bei pilietinės visuomenės organizacijų bendradarbiavimas“⁽¹²⁾ EESRK pabrėžė, kad labai svarbus Europos integracijos politikos skatinimo aspektas yra aktyvus bendradarbiavimas su pilietine visuomene ir socialiniais partneriais. Visų pirma EESRK pabrėžė socialinių partnerių, žmogaus teisių organizacijų, imigrantų organizacijų, kultūros ir sporto draugijų, religinių bendruomenių, piliečių iniciatyvinių grupių, švietimo bendruomenių, mokyklų ir universitetų, žiniasklaidos ir kt. svarbą integracijos procesuose nacionaliniu, regionų ir vietos lygmeniu. EESRK taip pat pabrėžė, kad persvarstant ES imigrantų integracijos programą būtina skatinti šių organizacijų plėtrą, telkimą ir pripažinimą Europos lygmeniu.

2.11 Nustatant imigrantų priėmimo ir integracijos politiką ir programas turėtų plačiai ir tiesiogiai dalyvauti socialinės ir imigrantų organizacijos. Ši nuomonė buvo patvirtinta 2007 m. rugsėjo 11 d. Europos Komisijos paskelbtoje Trečiojoje migracijos ir integracijos metinėje ataskaitoje⁽¹³⁾. Metinėje ataskaitoje dar kartą pateikiama iniciatyva įsteigti **Europos integracijos forumą**, kuriame ES integracijos srityje dirbantys suinteresuotieji subjektai galėtų keistis patirtimi ir teikti rekomendacijas⁽¹⁴⁾.

2.12 Integracijos politikai skatinti ir keistis patirtimi būtų labai naudinga tvari, plataus užmojo finansinė programa.

⁽⁷⁾ Komisijos komunikatas „Hagos programa: dešimt prioritetų ateinančioms penkeriems metams. Partnerystė Europos atsinaujinimo varden laisvės, saugumo ir teisingumo srityje“, COM(2005) 184 galutinis, 2005 5 10, Briuselis.

⁽⁸⁾ 2002 m. kovo 21 d. EESRK nuomonė dėl imigracijos, integracijos ir pilietinės visuomenės organizacijų vaidmens, pranešėjas L. M. Pariza Castaños (OL C 125, 2002 5 27).

⁽⁹⁾ Bendra integracijos darbotvarkė. Trečiųjų šalių piliečių integracijos Europos Sąjungoje programa, COM(2005) 389 galutinis, 2005 9 1, Briuselis.

⁽¹⁰⁾ http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/LT/ec/94946.pdf, 20 punktas.

⁽¹¹⁾ Europos Sąjungos Taryba, Teisingumo ir vidaus reikalų tarybos sesija Nr. 2807, 2007 m. birželio 12–13 d., 10267/07.

⁽¹²⁾ 2006 m. rugsėjo 13–14 d. EESRK nuomonė dėl imigracijos į ES ir integracijos politikos: regionų ir vietos valdžios institucijų bei pilietinės visuomenės organizacijų bendradarbiavimas, pranešėjas L. M. Pariza Castaños (OL C 318, 2006 12 23).

⁽¹³⁾ Komisijos komunikatas „Trečioji migracijos ir integracijos metinė ataskaita“, COM(2007) 512 galutinis, 2007 9 11, Briuselis.

⁽¹⁴⁾ Žr. Komunikatą COM(2007) 512 galutinis, 3.1 punktas.

Europos fondas trečiųjų šalių piliečių integracijai ⁽¹⁵⁾ pagal programą „Solidarumas ir migracijos srautų valdymas 2007–2013 m.“ padės valstybėms narėms plėtoti BPP grindžiamą politiką ir sukurti naują ES imigrantų integracijos politiką.

2.13 2007 m. spalio 18 d. Lisabonoje patvirtintoje Reformų sutartyje („Lisabonos sutartyje“) taip pat pripažinta, kad vienas svarbiausių ES politikos uždavinių — nustatyti bendrą Europos imigrantų integracijos politiką. Sutartyje dėl Sąjungos veikimo pirmą kartą nustatytas teisinis pagrindas (63a str. 4 punktas, naujo 79 str. 4 punktas), kuriuo remdamasi Europos Sąjunga gali įgyvendinti bendras teisėkūros priemones, skirtas valstybių narių veiksmams integruojant trečiųjų šalių piliečius skatinti ir remti ⁽¹⁶⁾.

3. EESRK pasiūlymas įsteigti Europos integracijos forumą

3.1 EESRK mano, kad būtina nuoseklesnė ES politika — atsižvelgiant į jau taikomas priemones, įskaitant bendrą integracijos darbotvarkę, Europos integracijos fondą, nacionalinius informacijos centrus, integracijos vadovus, migracijos ir integracijos metinę ataskaitą, tinklalapį ir kt. EESRK mano, kad būtų naudinga atnaujinti diskusijas dėl atvirojo koordinavimo metodo. Europos Komisija turėtų rekomenduoti Tarybai integracijos srityje taikyti atvirąjį koordinavimo metodą — tokį pasiūlymą Taryba prieš keletą metų atmetė.

3.2 Siekiant pagerinti šios politikos ir jos priemonių darnumą, turi būti įkurta **pilietinės visuomenės platforma**. Todėl EESRK džiaugiasi, kad Europos Komisija pateikė prašymą parengti tiriamąją nuomonę, ir dėl to jaučiasi įvertintas.

3.3 Atsižvelgdamas į kitas esamas ES politikos platformas ir skirtingą valstybių narių patirtį, Komitetas siūlo Europos platformą vadinti **Europos integracijos forumu** (šį pavadinimą patvirtino Europos Komisija ⁽¹⁷⁾).

3.4 Komitetas mano, kad forumas turėtų būti kuriamas palaipsniui. Pirmasis posėdis, kuriame būtų parengta forumo darbo programa ir nustatyta galutinė jo struktūra, turėtų įvykti 2008 m. rudenį.

⁽¹⁵⁾ http://ec.europa.eu/justice_home/funding/integration/funding_integration_en.htm.

⁽¹⁶⁾ 63a str. 4 dalis: „Europos Parlamentas ir Taryba, sprendami pagal įprastą teisėkūros procedūrą, gali nustatyti paskatų ir paramos valstybių narių veiksmams teikimo priemones, siekiant skatinti jų teritorijose teisėtai gyvenančių trečiųjų šalių piliečių integraciją, išskyrus bet kokių valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų suderinimą“.

⁽¹⁷⁾ COM(2005) 389 galutinis.

3.5 Europos integracijos forumo uždaviniai

3.5.1 Ne vienoje savo nuomonių ⁽¹⁸⁾ EESRK yra pabrėžęs, jog integracijos srityje reikia laikytis visa apimančio požiūrio, todėl būtinas visų suinteresuotų subjektų dalyvavimas, visų pirma socialinių partnerių ir pilietinės visuomenės organizacijų.

3.5.2 Savo komunikate dėl bendros integracijos darbotvarkės ⁽¹⁹⁾ Komisija teigė, kad pagrindinės forumo funkcijos turėtų būti „konsultacijos, keitimasis patirtimi ir rekomendacijų [...] sudarymas“.

3.5.3 EESRK šiai nuostatai pritaria ir mano, kad šios funkcijos galėtų būti įgyvendinamos rengiant integracijos politikos ataskaitas (kuriose galėtų būti pateiktos gairės).

3.5.4 Komisija, Europos Parlamentas ir Taryba galėtų konsultuotis su forumu Europos integracijos politikos klausimais.

3.5.5 Forumas, siekdamas geresnės trečiųjų šalių piliečių integracijos, taip pat galėtų savo iniciatyva rengti ataskaitas ES institucijoms.

3.5.6 Vienu svarbiausių forumo uždavinių turėtų būti keitimasis techninėmis žiniomis ir gerąja praktika, kuris turėtų vykti bendradarbiaujant su nacionalinių informacijos centrų tinklu.

3.5.7 Forumas galėtų prisidėti rengiant konferencijas dėl integracijos vadovo ir nacionalinių informacijos centrų atstovų susitikimus.

3.5.8 Informacija apie forumo veiklą, ataskaitas ir išvadas bus skelbiama EESRK tinklavietėje ir Komisijos integracijai skirtame tinklalapyje; taip ES ir trečiųjų šalių piliečiams bus sudarytos sąlygos dalyvauti virtualiame forume.

3.6 Narystė forume

3.6.1 Forumą sudarys daugiausiai 100 narių, kurie susitiks du kartus per metus.

3.6.2 Komisijos nuomone, jis „būtų naudingas tuo, kad būtų sukviestos visos suinteresuotosios šalys, veikiančios ES integracijos srityje. Tai galėtų būti, pavyzdžiui, ES koordinavimo organizacijos, turinčios narių įvairiose valstybėse narėse“ ⁽²⁰⁾. EESRK pritaria Komisijos nuomonei ir mano, kad pirmenybę reikėtų teikti integracijai darbo srityje ir vienodam požiūriui, todėl svarbu, kad socialiniai partneriai taip pat dalyvautų forume.

⁽¹⁸⁾ 2002 m. kovo 21 d. EESRK nuomonė dėl imigracijos, integracijos ir pilietinės visuomenės organizacijų vaidmens (OL C 125, 2002 5 27), pranešėjas L. M. Pariza Castaños ir 2006 m. rugsėjo 13–14 d. EESRK nuomonė dėl imigracijos į ES ir integracijos politikos: regionų ir vietos valdžios institucijų bei pilietinės visuomenės organizacijų bendradarbiavimas, pranešėjas L. M. Pariza Castaños (OL C 318, 2006 12 23).

⁽¹⁹⁾ COM(2005) 389 galutinis.

⁽²⁰⁾ COM(2005) 389 galutinis.

3.6.3 Labai svarbu, kad forumo darbe būtų laikomasi europinio požiūrio, remiantis valstybių narių patirtimi ir praktika. Todėl EESRK siūlo, kad forumo veikloje dalyvautų ir ES lygiu, ir nacionaliniu lygiu veikiančių organizacijų atstovai.

3.6.4 Trečdalį forumo narių sudarys ES organizacijų, dirbančių imigrantų integracijos srityje, taip pat ir socialinių partnerių, atstovai.

3.6.5 Likę dalyviai atstovaus valstybių narių konsultacinėms organizacijoms (kiekviena valstybė narė paskirs nuo 1 iki 4 atstovų). Taigi, Europos forume taip pat bus atstovaujama valstybėse narėse veikiančioms forumams, platformoms ir panašioms institucijoms, visų pirma toms, kuriose dalyvauja imigrantų organizacijos. Valstybėms narėms, kuriose tokių organizacijų nėra, forume galėtų atstovauti ekonomikos ir socialinių reikalų tarybos (ar panašios institucijos).

3.6.6 EESRK mano, kad imigrantų organizacijas, kurių dauguma veikia tik nacionaliniu lygiu ir neturi Europos tinklų, būtina skatinti dalyvauti Europos integracijos forumo veikloje; šiuo tikslu valstybių narių forumai, platformos, tarybos ar jų ekonomikos ir socialinių reikalų tarybos turėtų nurodyti reprezentatyviausių imigrantų organizacijų atstovus.

3.7 Organizacijos, skirdamos atstovus, turėtų atsižvelgti į lyčių pusiausvyrą.

3.7.1 Į forumo posėdžius galėtų būti kviečiami stebėtojai ir ekspertai, visų pirma specializuotų Europos agentūrų atstovai, taip pat akademikai, mokslininkai ir Europos vietos valdžios institucijų tinklų atstovai.

3.7.2 Siekdamas užtikrinti kuo aktyvesnį dalyvavimą Europos integracijos forumas turėtų bendradarbiauti su (vietos, regionų, nacionalinio ir Europos lygmens) pilietinės visuomenės organizacijomis.

3.7.3 EESRK dalyvaus forumo posėdžiuose kaip nurodyta 3.7 punkte; taip pat galėtų dalyvauti Europos Komisijos, Europos Parlamento ir Regionų komiteto atstovai.

3.8 EESRK įsipareigojimas

3.8.1 Komitetas aktyviai dalyvaus forumo veikloje, todėl šiuo tikslu SOC skyriuje sudarys nuolatinę 15 narių tyrimo grupę integracijos klausimais. Šiai nuolatinei grupei tarpininkaujant forumas bendradarbiaus su EESRK rengiant nuomones.

3.8.2 Nuolatinės tyrimo grupės nariai dalyvaus forumo plenariniuose posėdžiuose.

3.8.3 Atsižvelgdamas į naują teisinį pagrindą — Lisabonos sutartį, EESRK parengs naujų nuomonių, kuriose bus pateikti pasiūlymai ir politinės rekomendacijos, skirtos skatinti ir remti valstybių narių veiksmus integracijos srityje.

3.9 Forumo struktūra

3.9.1 EESRK siūlo labai paprastą forumo struktūrą:

- pirmininkas, kurį, Komisijai pritarus, skiria EESRK;
- trys pirmininko pavaduotojai, kuriuos skiria forumas;
- pirmininkas ir trys jo pavaduotojai sudaro forumo biurą, kuris posėdžiauja mažiausiai keturis kartus per metus;
- nedidelis sekretoriatas, kurį sudaro 2 EESRK darbuotojai;
- forumo posėdžiai vyks EESRK rūmuose, čia bus ir jo buveinė;
- forumo plenariniai posėdžiai vyks du kartus per metus; juos sušauks pirmininkas;
- ataskaitoms rengti gali būti sukurtos nedidelės tyrimo grupės.

3.10 Forumo darbotvarkė

3.10.1 Bendrieji pagrindiniai principai nustato forumo veiklos gaires, taigi, ir jo darbotvarkę.

3.10.2 Forumo biuras, atsižvelgęs į ES institucijų ir pilietinės visuomenės organizacijų darbotvarkes, parengs forumo darbotvarkę.

3.10.3 Forumas galėtų vertinti Europos integracijos fondo tikslus ir programas bei kitas Europos integracijos politikos priemones.

3.11 Darbo tvarkos taisyklės

3.11.1 EESRK siūlo, kad forumo darbo tvarkos taisyklės, EESRK siūlymu, tvirtintų Europos Komisija.

3.11.2 Komitetas siūlo, kad Europos Komisija, EESRK siūlymu, skirtų forumo narius.

3.12 Finansinė struktūra

3.12.1 Forumas turėtų būti finansuojamas ES institucijų lėšomis.

2008 m. liepos 9 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Naujos Europos socialinių veiksmų programos

(2009/C 27/22)

2007 m. spalio 25 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas gavo ES pirmininkausiančios Prancūzijos prašymą pateikti nuomonę dėl

Naujos Europos socialinių veiksmų programos.

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. birželio 10 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Jan Olsson.

446-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. liepos 9–10 d. (2008 m. liepos 9 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 133 nariui balsavus už, 2 — prieš ir 4 susilaikius.

Priimant šią nuomonę ir atsižvelgus į birželio 12 d. referendumą dėl Lisabonos sutarties, šios Sutarties statusą ir jos ateitį būtina paaiškinti. Nuomonėje dažnai daroma nuoroda į Lisabonos sutartį ir jos socialinės politikos aspektą bei galimybes. Komitetas mano, kad argumentai už drąsą ir dalyvaujamojo pobūdžio naują Europos socialinių veiksmų programą išlieka svarbūs, o pati Sutartis tampa dar reikalingesnė.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Nauja Europos socialinių veiksmų programa (ESVP) yra būtina, kad ES socialinis vystymasis neatsiliktų nuo ekonominės ir rinkos raidos. Atsižvelgiant į naująją Lisabonos sutartį, ji parengta tinkamu metu, sudaro naujas galimybes, sukuria naujas atsakomybės sritis ir tikslus, kad būtų atnaujinta labiau dalyvaujamo pobūdžio ir dinamiška socialinė Europa. Naujoji ESVP turėtų akivaizdžiai ir aiškiai propaguoti ES socialinės politikos tikslus ir užmojus po 2010 m. ir tapti išsamiau politiniu veiksmų planu.

1.2 Socialinis dialogas išlieka vienu pagrindinių ramsčių, ir jis turi būti stiprinamas. Programa turėtų iš naujo užmegzti ryšius su piliečiais ir organizuota pilietine visuomene sudarydama galimybę „iš apačios į viršų“ dalyvaujamąją procedūrą, taip pat ir pilietinį dialogą, susieti su ES iniciatyvomis.

1.3 Programa turėtų skirti konkretų dėmesį tokioms politikos sritims kaip gyvenimo kokybė, pagrindinės socialinės teisės, teisių žmonėms suteikimas, socialinis solidarumas, užimtumas ir kokybiškos darbo vietos, visuomenės verslumas, permainų valdymas, pagrindinių socialinių normų ES išorės santykių, pirmiausia prekybos srityje, skatinimas. Turėtų būti panaudotos visos turimos priemonės. Nors Bendrijos metodas turėtų būti taikomas toliau, jis turi būti papildytas kitais „naujais metodais“. Dabartinio biudžeto finansiniai ištekliai gali būti perskirstyti šiai programai remti. Biudžeto reforma po 2013 m. turi būti skirta socialinei sanglaudai.

2. Įžanga (kontekstas)

2.1 ES pirmininkausianti Prancūzija pateikė Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui konkrečią mintį dėl Europos socialinių veiksmų programos.

2.2 Prancūzijos prašymas pateikti nuomonę gali būti laikomas tolesniu darbu pagal ankstesnę Komiteto nuomonę dėl Europos socialinės tikrovės įvertinimo, kad „siekiant nustatyti naujo sutarimo dėl socialinių iššūkių Europoje pagrindus, galima parengti „socialinių veiksmų programą“ atsižvelgiant į ekonominę tikrovę ir socialinius lūkesčius“⁽¹⁾.

2.3 Pirmiau nurodytoje nuomonėje minima 1989 m. Europos socialinių veiksmų programa, kuri tapo neatsiejama Europos socialinio modelio dalimi ir atskleidė bendrosios vidaus rinkos socialinio aspekto tikrovę. Tai buvo trejų metų veiksmų programa, pagrindinis Komisijos socialinės srities iniciatyvų ramstis, kurioje numatytos 45 aiškos priemonės, laikomas būtinomis tolesnei veiklai tęsti siekiant praktiškai Bendrijos lygmeniu įgyvendinti Bendrijos darbuotojų pagrindinių socialinių teisių chartijos principus⁽²⁾. Buvo imtasi teisėkūros ir neteisėkūros priemonių, kurios apėmė beveik visus Bendrijos socialinių sričių veiksmus, kad būtų pasiekti Sutarties tikslai kurti „geresnes gyvenimo ir darbo sąlygas“.

2.4 Europos socialinė *acquis* buvo priimta, kadangi 1989 m. Socialinių veiksmų programa nespėdė aktualių ekonominių ir socialinių problemų, kurias lėmė globalizacija, klimato kaita ir demografinė raida. Šios problemos tapo dar akivaizdesnės dėl sulėtėjusio ekonominio augimo, finansinės sumaišties ir grėsmingai artėjančios maisto krizės. Kai kurios grupės ir piliečiai netgi mano, kad Europos socialinė politika atsidūrė tam tikroje aklavietėje, palyginti su vidaus rinkos politikos padaryta pažanga.

⁽¹⁾ 2007 m. sausio 18 d. EESRK nuomonės dėl Europos visuomenės dabartinės tikrovės įvertinimo 5.8 punktas. Pranešėjas Jan Olsson, (OL C 93, 2007 4 27).

⁽²⁾ Iš prie programos pridėtos Chartijos, Socialinė Europa 1/90, p. 28.

2.5 Įvertinus socialinę padėtį paaikšėjo, kad pasiturinti ir sparčiai kintanti Europos visuomenė sudaro daugiau lygių galimybių, bet atsiranda ir nauja socialinė rizika. Atliekant vertinimą buvo itin pabrėžiami tokie klausimai: skirtingos pajamos ir galimybės, pokyčiai darbo rinkoje, lyčių lygybė ir atlyginimų skirtumai, vaikų skurdas ir socialinė atskirtis, kartų atotrūkis, kintantis šeimos modelis, galimybė įsigyti būstą ir pasinaudoti vaiko priežiūros paslaugomis, neįgalių asmenų padėtis, migracija ir integracija.

3. Nauja Europos socialinių veiksmų programos struktūra

3.1 Politikai vis geriau supranta, kad naujiems Europos visuomenės modelio iššūkiams pasitikti būtinos naujos politinės gairės. Europos piliečiai laukia naujų socialinės politikos veiksmų, kurie turi būti socialiai pažangūs ir ekonomiškai tvarūs.

3.2 Lisabonos reformų sutartis sudaro naują galimybę įgyvendinti Europos socialinių veiksmų programą nustatydamą naujus ES socialinius tikslus ⁽³⁾: siekti visiško užimtumo ir socialinės pažangos, kovoti su socialine atskirtimi ir diskriminacija, skatinti socialinį teisingumą ir apsaugą, moterų ir vyrų lygybę, kartų solidarumą ir vaiko teisių apsaugą.

3.3 Reformų sutartis sustiprina Europos Sąjungos atsakomybę už šių socialinių tikslų įgyvendinimą.

3.4 Labiau socialiai orientuotos Europos galimybės pirmiausia yra numatytos Pagrindinių teisių chartijoje, privalomose „visa apimančio socialinio straipsnio“ nuostatose ir Protokole dėl visuotinės svarbos paslaugų. Sutartyje taip pat numatytos glaudesnio bendradarbiavimo, kurių valstybės narės gali skatinti ir įgyvendinti socialinėje srityje ⁽⁴⁾, galimybės.

3.5 Sutartyje patvirtinamas socialinių partnerių vaidmuo prisidėti prie Europos ekonominės ir socialinės pažangos. Be nuostatų dėl dalyvaujamosios demokratijos, ji numato naujas galimybes ir papildomas priemones (pvz., piliečių iniciatyvą), kaip piliečius ir jų organizacijas įtraukti į labiau socialiai orientuotos Europos kūrimą. EESRK šiuo atžvilgiu turi aktyviai dalyvauti.

3.6 EESRK taip pat norėtų paminėti devynių vyriausybių deklaraciją ⁽⁵⁾, kurioje pabrėžiama būtinybė stiprinti Europos socialinį modelį, kadangi jis užtikrina socialinę pažangą ir gali padėti įveikti šių dienų sunkumus. Deklaracija pabrėžia Europos institucijų prisiimtą atsakomybę atnaujinti socialiai orientuotos Europos modelį ir visomis turimomis priemonėmis pabrėžti socialinio dialogo vaidmenį. ES 27 negali būti tik laisvoji prekybos zona — ji turi užtikrinti būtiną ekonominės laisvės ir

socialinių teisių pusiausvyrą, kad vidaus rinka galėtų būti reguliuojama ir socialiniu lygiu. Siekdama teisingesnės globalizacijos ir padorus darbo visiems, Europos Sąjunga išorės politikoje turėtų skatinti savo socialinio modelio vertybes.

3.7 Trumpai tariant, nauja Europos socialinių veiksmų programa reikalinga tam, kad ES socialinis vystymasis neatsilikėtų nuo ekonominės ir rinkos raidos ir tam, kad būtų patvirtinta Lisabonos strategija bei propaguojami ir toliau vystomi jos socialiniai, ekonominiai ir aplinkos aspektai. Atsižvelgiant į naująją Lisabonos sutartį, vertėtų atnaujinti ir labiau dalyvaujamojo ir dinamiško pobūdžio socialinę Europą, kuri atitiktų piliečių poreikius ir lūkesčius. Todėl Europos socialinių veiksmų programa turi būti visapusiškai integruota į strategiją „po Lisabonos“, pagrįstą darbo vietomis, ekonomikos augimu, socialine sanglauda ir tvarumu, kurioje socialinis aspektas bus toks pats svarbus kaip ir ekonominis aspektas.

4. Naujos Europos socialinių veiksmų programos principai ir elementai

4.1 Naujoji socialinių veiksmų programa turi tvirtai remtis Lisabonos sutartyje nurodytomis Europos Sąjungos vertybėmis ir tikslais. Ji turėtų tapti orientaciniu demokratinės, solidarios, tvarios, socialiai įtraukios ir konkurencingos gerovės erdvės visiems Europos piliečiams pagrindu, grindžiamu visiems suteikiamų platesnių gyvenimo pokyčių galimybėmis, ir svarbiausia priemone piliečių teisėms, numatytoms Pagrindinių teisių chartijoje, užtikrinti. ESVP turi remtis konstruktyviu valstybių narių tarpusavio bendradarbiavimu ir vengti suvienodinti socialines teises, socialinę apsaugą ir darbo sąlygas. Tokiu būdu ES patvirtins savo siekius pagrindinių žmogaus teisių, kad jos būtų kuo geriau užtikrintos, srityje.

4.2 Europos socialinių veiksmų programa remia Europos visuomenės modelio viziją, kurią sudaro ir socialinės rinkos ekonomikos, ir Europos socialinio modelio koncepcija. Ji atitinka žmonių poreikius ir siekius, didina piliečių vaidmenį suteikdama jiems teisių ir nustatydamą pareigas, tuo pačiu skatina dalyvaujamąją demokratiją, nustato ir sutelkia veikėjus esant tvirtam socialiniam ir veiksmingam pilietiniam dialogui. Naujoji Europos socialinių veiksmų programa turėtų padėti sukurti kūrybingą ir naujovišką požiūrį naujiems iššūkiams priimti ir pavoju įveikti.

4.3 Naujoji programa turėtų būti pagrįsta ilgalaikėmis socialinėmis ir visuomeninėmis perspektyvomis ir atitikti naujus lūkesčius ir tikrovę. Ilgalaikio tvarumo perspektyva taip pat turėtų pabrėžti priemones, skirtas vaikams ir jaunajai kartai.

⁽³⁾ 2 straipsnis.

⁽⁴⁾ IV antraštinės dalies 10 straipsnis.

⁽⁵⁾ Glaudesnė socialinė Europa, pristatė Belgijos, Bulgarijos, Graikijos, Ispanijos, Prancūzijos, Italijos, Kipro, Liuksemburgo ir Vengrijos darbo ministrai:
<http://www.obreal.unibo.it/File.aspx?IdFile=816>.

4.4 Todėl programa turi atnaujinti ir dar kartą patvirtinti ES socialinės politikos tikslus, pasiūlymus ir siekius po 2010 m. Ji turėtų tapti išsamiu politikos visų lygių veiksmų planu, skirtu socialinei Europai atgaivinti, kuris paremtas nuolat atnaujinamomis socialinėmis darbotvarkėmis⁽⁶⁾, pagrįstomis bendromis vertybėmis.

4.5 ESVP yra neatsiejama nuo dinamiško Europos socialinio modelio⁽⁷⁾. Modelio pranašumas iš esmės susijęs su jo ypatumu remtis bendromis daugeliui situacijų būdingomis vertybėmis, kartu su teisėtais dalyviais nustatant priemones, procedūras ir veiksmus ir sudarant galimybę įgyvendinti tikrąją, su pažanga susijusią, konvergenciją. ES finansavimo pajėgumas yra lemiamas veiksnys nuosekliam vystymuisi užtikrinti ir padėti struktūriškai atsilikusioms šalims pasivyti labiau išsivysčiusias.

4.6 Programoje pripažįstama, kad ekonominis vystymasis ir socialinė pažanga yra tarpusavyje susijusios ir viena kitą stiprinančios sąvokos. Ekonominio konkurencingumo derinimas su socialiniu teisingumu ir solidarumu yra tinkamiausias būdas žmonių gerovei Europoje skatinti. Ja būtų galima (nustačius ir užtikrinus tam tikras garantijas programos dalyviams) privačias iniciatyvas derinti su visuomeninėmis, kad būtų rasti finansiniai ištekliai socialinei gerovei užtikrinti. Taip būtų sukurta struktūra užtikrinanti, kad visuotinės svarbos paslaugos būtų universalios, prieinamos ir kokybiškos.

4.7 Naujoji socialinių veiksmų programa turėtų remti socialiai atsakingas įmones, sąžiningą konkurenciją ir vienodas sąlygas, kad vidaus rinka klestėtų ir nenukentėtų nuo socialinio dempingo. Atsižvelgiant į tai, ypatingas dėmesys joje turėtų būti skiriamas kokybiškoms darbo vietoms ateičiai ir būtinai su tuo susijusiai žinių visuomenei.

4.8 Verslumo plačiąja prasme, laikantis Komisijos apibrėžties⁽⁸⁾, skatinimas pagerins ekonominės ir socialinės veiklos rezultatus⁽⁹⁾. Įmonėje turi būti ginamas ir skatinamas pliuralizmas siekiant pasinaudoti mažųjų ir vidutinių bei socialinės ekonomikos įmonių ypatumais ir jų indėliu į socialinį aspektą. Europos asociacijų, fondų, savidraudos įmonių ir mažųjų įmonių įstatai yra būtini sudarant vienodas sąlygas visiems ekonominės veiklos dalyviams.

⁽⁶⁾ Komisija 2008 m. liepos 2 d. priėmė atnaujintą socialinę darbotvarkę.

⁽⁷⁾ Žr. 2006 m. liepos 6 d. EESRK nuomonę dėl Europos socialinio modelio, pranešėjas Ernst Erik Ehnmark (OL C 309, 2006 12 16).

⁽⁸⁾ Europos Komisija verslumą apibrėžė taip: „Verslumas reiškia žmogaus gebėjimą idėjas paversti veiksmais. Jis reiškia kūrybiškumą, naujoves ir pasirengimą rizikuoti bei gebėjimą planuoti ir valdyti projektus siekiant iškeltų tikslų. Tai kiekvienam žmogui praverčia kasdieniame gyvenime namuose ir visuomenėje, turėdami šį gebėjimą darbuotojai gali suprasti su jų darbu susijusį kontekstą ir išnaudoti galimybes, be to, tai yra konkretesnių igūdžių ir žinių, kurios būtinos verslininkams pradedant socialinę ar komercinę veiklą, pagrindas“, žr. 2007 10 25 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę dėl Verslumo ugdymo ir Lisabonos darbotvarkės, 2 dalies 2 punktas, pranešėja Madi Sharma, bendrapranešėjai Jan Olsson (OL C 44, 2008 2 16).

⁽⁹⁾ Žr. pirmiau nurodytą nuomonę.

4.9 ESVP turėtų būti pagrįsta visapusišku ir nuosekliu požiūriu, tiriant galimybę socialinės politikos koncepciją įtraukti į kitas politikos sritis. Ji turi tapti neatsiejama makroekonomikos, mokesčių ir konkurencijos politikos, tvaraus vystymosi strategijos, pramonės politikos, teritorinės sanglaudos ir ES išorės aspekto dalimi.

4.10 Nauja ESVP akivaizdžiai sustiprintų neseniai Komisijos pateiktų naujų XXI a. „gyvenimo galimybių“ socialinę viziją⁽¹⁰⁾. Komisija siūlo ES politikos struktūrą ir pabrėžia, kad „perspektyvų, prieinamumo ir solidarumo darbotvarkė“ reikalingos ilgalaikės investicijos į socialinį ir žmogiškąjį kapitalą. Tokios investicijos pagerins ekonominės veiklos rodiklius ir galės būti pateisinamos atsižvelgiant į tvaraus vystymosi perspektyvą. Komitetas tvirtai remia šią idėją ir mano, kad naujoviški būdai žmogiškajam ir socialiniam kapitalui finansuoti turi būti užtikrinti ir ES, ir valstybių narių lygiu. ES biudžetas turėtų būti orientuotas į šią sritį. Galima būtų išnagrinėti ir Europos paskolos socialinei infrastruktūrai vystyti galimybę.

4.11 ESVP galėtų prisidėti ir prie teisingesnės ir darnesnės globalizacijos skatindama ES išorės santykiuose jos socialinio modelio principus ir vertybes. Turėtų būti siūlomos partnerystės su trečiosiomis šalimis teikiant didesnę techninę ir finansinę pagalbą socialiniam ir pilietiniam dialogui bei užimtumo ir socialinės gerovės politikai skatinti. Prekybos santykiai turėtų būti užmezgami laikantis pagrindinių žmogaus ir socialinių teisių, išdėstytų, pavyzdžiui, TDO principuose ir normose⁽¹¹⁾.

5. Daugiapakopis valdymas

5.1 Europos Sąjungos institucijos turi būti vertos vadovaujančio vaidmens ir atlikti joms Sutartyje nustatytas pareigas, kad būtų pasiekta socialinė pažanga. Todėl nauja Europos socialinių veiksmų programa palanki šiam tikslui pasiekti. Iš esmės turėtų būti panaudotos visos Sutartyje⁽¹²⁾ numatytos priemonės šiam tikslui pasiekti laikantis praktiškumo ir veiksmingumo principo ir pripažįstant subsidarumo ir proporcingumo reikalavimus.

5.2 1989 m. Europos socialinių veiksmų programa kartu su 1992 m. Bendrosios rinkos projektu pateisino „Bendrijos metodo“ pavadinimą. Kadangi šis metodas vis dar taikomas tebevykstančiai vidaus rinkos peržiūrai, Komitetas mano, kad jis turėtų būti taikomas ir atnaujintam socialiniam aspektui. Taigi, 27 ES valstybėse narėse dar yra galimybių imtis teisėkūros priemonių.

⁽¹⁰⁾ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Perspektyvos, prieinamumas ir solidarumas. Nauja socialinė vizija XXI amžiaus Europoje“, COM(2007) 726 galutinis.

⁽¹¹⁾ 2008 m. balandžio 22 d. EESRK nuomonė dėl Derybų dėl naujų prekybos susitarimų. EESRK pozicija. Pranešėjas Jonathan Peel ir bendrapranešėja Evelyne Pichenot. OL C 211, 2008 8 19, p. 82.

⁽¹²⁾ Pirmiausia Lisabonos sutarties 136 straipsnio.

5.3 Kartu socialinių partnerių ir kitų pilietinės visuomenės organizacijų vaisingas dalyvavimas įvairiais būdais ir skirtingais lygiais gali padėti išugdyti didesnę atsakomybės jausmą. Visi suinteresuoti subjektai turi dalyvauti, kad Europos socialinių veiksmų programa taptų svarbi, akivaizdi, praktiška ir reaguotų į piliečių poreikius. Taigi, toliau pateiktas aktyvus „iš apačios į viršų“ metodas turėtų būti susijęs su ES iniciatyvomis.

5.4 Turi būti išsiaiškinta, kokie yra piliečių poreikiai, rūpimi klausimai ir siekiai. ES Komisijos iniciatyva įvertinti socialinę tikrovę gali tapti vienu iš modelių, būti parengta ilgesniam laikui, taip pat taikoma ir vietos lygiu. Pilietinei visuomenei atstovaujančioms organizacijoms tenka pagrindinis vaidmuo perduodant piliečių pageidavimus atitinkamam lygiui, įskaitant Europą. Jos turi nuolat dalyvauti vertinant padėtį ir konsultacijų, kurias inicijuoja ES Komisija, procese, Komitetui atliekant tarpininko vaidmenį.

5.5 Atsižvelgdamas į tai, EESRK pabrėžia, kaip svarbu organizuoti nuolatinės diskusijas visais lygiais, kad būtų pasirengta būsimiems iššūkiams ir priimami strateginiai socialinės politikos sprendimai. Diskusijomis turėtų būti siekiama prisidėti prie naujo pažangaus konsensuso dėl Europos socialinės politikos, pagrįsto bendru visų suinteresuotų subjektų įsipareigojimu.

5.6 Tarpsektorinis, sektorių ir tarptautinis socialinis dialogas išlieka vienu svarbiausiu socialinio modelio ramsčiu valstybėse narėse ir ES lygiu. Darbdaviams ir profesinėms sąjungoms, kurios yra tvirtos ekonominės ir socialinės pažangos varomosios jėgos, tenka pagrindinis vaidmuo priimančios socialinius iššūkius. Europos socialinių partnerių bendros analizės ataskaitos ir prioritetai taps esminiais atitinkamų ES ir nacionalinio lygio priemonių struktūros elementais ⁽¹³⁾.

5.7 Pilietinis dialogas, kuris turi būti aiškiai atskirtas nuo socialinio dialogo, ateityje taps dar vienu pagrindiniu ramsčiu. Piliečių ir jų organizacijų įtraukimas visais lygiais kurti socialinę Europą taps tikru išbandymu.

5.8 Ekonomikos ir socialinių reikalų tarybos ir panašios organizacijos turėtų būti raginamos bendradarbiauti su savo vyriausybėmis visais Europos socialinių veiksmų programos rengimo ir įgyvendinimo tarpsniais.

5.9 Iš esmės būtina stiprinti esamas partnerystes ir dialogus socialinės politikos srityje. Valstybių narių ir ES konstruktyvi

patirtis sanglaudos politikos, kuri prisidėjo prie socialinės gerovės, srityje ir informacija apie partnerystės modelius turi būti skleidžiama ir galbūt nagrinėjama išsamiau.

5.10 Būtina skatinti socialinės ir ekonominės veiklos dalyvių autonomiją ir gebėjimus bei remti juos atitinkamomis viešosiomis priemonėmis, kad būtų sudarytos palankios sąlygos tobulinti jų gebėjimus, kaip aiškiai išdėstyti „iš apačios į viršų“ perspektyvą ir nustatyti pagrindines politikos sritis.

6. Pagrindinės politikos sritys

6.1 Tvarus gyvenimas

— Asmeninių kelių užtikrinti kolektyviniais įsipareigojimais. Bendri principai pereinamųjų gyvenimo laikotarpių problemoms spręsti, iš dalies taip pat remiant darbo rinkos lankstumo ir užimtumo garantijų pusiausvyrą ⁽¹⁴⁾, per garantuotą švietimą ir mokymą, galimybes naudotis paslaugomis, įgytas teises ir pakankamas pajamas, viešo ir privataus sektorių teikiamą finansavimą, kuris priklauso nuo pasirinktos socialinės apsaugos rūšies. Socialinės apsaugos sistemos turėtų būti pritaikytos ir papildytos, jeigu įmanoma, kolektyvinėmis sutartimis ir abipusiškai pagrįstu finansavimu.

— *Geresnė gyvenimo kokybė įgyvendinus socialinio tvarumo chartiją* (pvz., apimančią pagrindines socialines teises, socialinę apsaugą, socialines paslaugas, sveikatos apsaugos ir ligonių, įskaitant psichikos ligonius, teises).

6.2 Pagrindinių socialinių teisių garantija

— *Europos pagrindinių teisių chartija*. Chartijos principai ir nuostatos turėtų padėti nustatyti ES socialinės politikos raidos ir priemonių gaires bei jas skatinti.

— *Visų diskriminacijos formų panaikinimas*. Papildomi teisėkūros veiksmai ir kitos priemonės Sutarties ⁽¹⁵⁾ nuostatų įgyvendinimui užtikrinti, kad būtų apimtos visos diskriminavimo priežastys.

— *Tarptautinių ir Europos žmogaus teisių dokumentų ratifikavimas*. Veiksmai šių dokumentų nuostatų teisiniam ir praktiniam įgyvendinimui užtikrinti ir ES bei valstybių narių geriau vykdoma priežiūra. Būtina konkrečiai atsižvelgti į JT vaiko teisių konvenciją.

⁽¹³⁾ Pavyzdžiui, 2007 m. spalio mėn. bendra analizės ataskaita „Pagrindiniai iššūkiai, su kuriais susiduria Europos darbo rinkos“, kurią paskelbė BusinessEurope, CEEP ir ETUC.

⁽¹⁴⁾ 2008 m. balandžio 22 d. EESRK nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Siekiant bendrą darbo rinkos lankstumo ir užimtumo garantijų pusiausvyros principų: lankstumas ir saugumas užtikrina daugiau ir geresnių darbo vietų“. Pranešėjas Thomas Janson ir bendrapranešėjis Christian Ardhe. OL C 211, 2008 8 19, p. 48.

⁽¹⁵⁾ Lisabonos sutarties 16E straipsnis (ankstesnis 13 straipsnis).

6.3 Žmonių vaidmens didinimas — gebėjimų ugdymas

- Europos žinių gilinimo programa ⁽¹⁶⁾. Pagrindiniai visą gyvenimą trunkančio mokymosi prioritetai ir veiksmai suteikiant jiems teisinį pagrindą ir skiriant pakankamai lėšų.
- Europos jaunimo pakto įgyvendinimas, pirmiausia:
 - Jaunimo užimtumo paketas, pagrįstas nemažomis investicijomis, suteikiančiomis jaunimui galimybę įgyti padoraus pirmo darbo patirtį, leidžiančią vėliau gauti pastovesnį darbą darbo rinkoje,
 - mokyklų nebaigusius žmonėms suteikti antrą galimybę siekti išsilavinimo.
- Bendrijos integracijos politikos bendroji programa. Veiksmingos, nuoseklios teisės, grindžiamos imigrantų, pabėgėlių ir mažumų integracijos politika, kuri remiama nemažais finansiniais ištekliais. Nuolatinė parama siūlomam Europos integracijos forumui, kurį įsteigė EESRK ir Komisija, kad imigrantams būtų suteiktas balsas.

6.4 Visuomenės, kurioje gerai jaustųsi visi jos nariai, link

- Skurdo likvidavimas:
 - toliau siekti likviduoti skurdą visose valstybėse narėse,
 - įgyvendinti neskurstančių vaikų viziją,
 - nemažo dydžio pensijos kovai su vyresnio amžiaus žmonių skurdu,
 - nustatyti bendrus padorių minimalių pajamų užtikrinimo principus laikantis subsidarumo principo.
- Lyčių lygybė:
 - įgyvendinti Lyčių lygybės paktą (teisės aktais, AKM ir bendrais principais),
 - užtikrinti moterų asmenines teises,
 - siekti aktyvesnio jų dalyvavimo visose visuomenės srityse,
 - kovoti su moterų skurdu,
 - investuoti į finansiškai prieinamą ir tinkamą vaikų ir vyresnio amžiaus žmonių priežiūrą,
 - peržiūrėti mokesčių ir socialinės apsaugos sistemas,
 - kovoti su smurtu prieš moteris.

⁽¹⁶⁾ Žr. Günther Schmied. „Pereinamojo laikotarpio darbo rinkos: socialinės rizikos valdymas viso gyvenimo laikotarpiu“, iš neoficialaus 2007 m. liepos mėn. užimtumo ir socialinių reikalų ministrų susitikimo Gimarainse, Portugalija.
http://www.mtss.gov.pt/eu2007pt/en/preview_documentos.asp?r=29&m=pdf, p. 69).

- Reaguoti į senėjančios visuomenės poreikius:
 - siekti, kad šioje srityje pradėtų veikti Aljansas už šeimą, kurį patvirtino ES valstybių vadovai,
 - sukurti vyresnio amžiaus žmonių aljansą ⁽¹⁷⁾,
 - visiems užtikrinti galimybę į ilgalaikę priežiūrą ir tokios priežiūros tvarių finansavimą,
 - inicijuoti mokslinių tyrimų programą,
 - įsteigti Geriausios praktikos observatoriją.
- Išsami ES neigalumo strategija:
 - parengti pagrindų pasiūlymą dėl kovos su neigaliųjų diskriminavimu,
 - įtvirtinti principą dėl negalios aspekto integravimo į visas politikos sritis,
 - parengti išsamų teisėkūros priemonių paketą ir įvertinti kitų teisės aktų poveikį.

— Geresnės visuotinės svarbos paslaugos:

- įgyvendinti teisinį stabilumą, būtiną visuotinės svarbos paslaugų, pirmiausia visuotinės svarbos socialinių paslaugų, veikimui užtikrinti ir aukštam kokybės lygiui, atsižvelgiant į suinteresuoto subjekto vaidmenį, išsaugoti,
- sukurti ir stebėti kokybės priemones, skirtas šioms paslaugoms vertinti ir veiksmingumui didinti, įskaitant ekonominį efektyvumą,
- skatinti investicijas panaudojant mišrias viešojo ir (arba) privataus finansavimo priemones (viešąsias ir (arba) privačias partnerystes), pirmiausia viešos infrastruktūros, už kurios naudojimąsi gaunamos pajamos, pavidalu.

6.5 Naujų ir kokybiškų darbo vietų kūrimas

- Aukštų tikslų siekianti, veiksminga Europos užimtumo strategija, pirmiausia įvertinami ir palyginami tikslai aktyvaus gyvenimo, mokymosi visą gyvenimą, jaunimo užimtumo ir lyčių lygybės srityse. Komisijai turėtų būti suteikta daugiau vykdymo įgaliojimų.
- Mobilumo galimybės užtikrinimas visiems. Vidaus rinkos teikiama nauda turėtų būti panaudota laisvos darbo jėgos judėjimui visoje ES visiškam įgyvendinimui kartu su:
 - atitinkamomis socialinės apsaugos priemonėmis (veiksmingu tarpvalstybiniu socialinės apsaugos koordinavimu, taip pat socialinių teisių dėl pensijų ir sveikatos priežiūros perkėlimu),

⁽¹⁷⁾ SOC/308, nuomonės projektas „Senyvo amžiaus žmonių poreikiai“. Pranešėja Renate Heinisch. Dar nepaskelbta Oficialiajame leidinyje (pranešimas priimtas 2008 m. rugsėjo mėn.).

- galimybe įsigyti būstą, pasinaudoti vaiko priežiūra ir švietimu,
- vienodų sąlygų sudarymu komandiruotiems ir mobiliejiems darbuotojams bei darbuotojams paskirties šalyje,
- veiksmingesnėmis ir geriau suderintomis darbuotojų komandiravimo kontrolės priemonėmis.
- *Kokybiškos darbo vietos ir pakankamo dydžio atlyginimas:*
 - bendri principai skatinti kokybiškas darbo vietas mokant pakankamą atlyginimą ir mažinant darbo vietas be garantijų,
 - priemonės kvalifikuotiems ir dar neįgijusiems kvalifikacijos darbuotojams,
 - aktyvesni veiksmai kovoti su neoficialiu darbu,
 - Europos darbo kokybės indekso parengimas,
 - sveikatos priežiūros ir saugos darbo vietoje gerinimo priemonės kartu su veiksmingomis priemonėmis susidūrus su nauja rizika ir naujomis darbo rūšimis.
- panaikinti visų formų diskriminaciją darbo rinkoje įgyvendinant veiksmingą strategiją lyčių atotrūkiui sumažinti, mažinant atskirtį ir numatant įtraukties būdus.

6.6 Verslininkystės skatinimas visuomenėje

Verslumas plačiąja prasme turėtų būti skatinamas siekiant ekonomikos augimo ir geresnių darbo vietų bei socialinei sanglaudai įgyvendinti ir kovai su socialine atskirtimi.

- Įmonės, pirmiausia socialinės įmonės ir kitokio pobūdžio socialinės ekonomikos įmonės kaip veiksmingos integracijos į visuomenę ir darbą būdas.
- Komisijos programos verslumui paremti turėtų būti toliau skirtos kokybiškoms darbo vietoms.
- Įmonių socialinė atsakomybė. Siekti, kad Europa bendromis darbdavių, profsąjungų, NVO ir valdžios institucijų pastangomis taptų įmonių socialinės atsakomybės pavyzdžiu, kad visiškai užtikrinant darbo teisės ir socialinės teisės reikalavimus taip pat būtų nuolat kuriami modeliai ir kaupiama geriausia praktika, paremta ES iniciatyvomis.

6.7 Struktūrinių permainų laukimas ir stebėsena

- Įmonių ir visų suinteresuotų dalyvių partnerystės permainų valdymas atsižvelgiant į tai, kad darbuotojų ir jų atstovų dalyvavimas ir konsultacijos yra labai svarbios tinkamiems sprendimams rasti.
- Aplinkos, pramonės, ekonominių ir socialinių aspektų integravimas į ES pasiūlymus dėl pramonės, klimato kaitos ir aplinkos

apsaugos kartu su konkrečiomis finansavimo priemonėmis naujoms technologijoms ir užimtumui remti.

6.8 Išorės aspekto akcentavimas

- *Skatinti Europos socialinio modelio ypatumus ES išorės politikoje* (pirmiausia sąvokas „padorus darbas“, „socialinis dialogas“ ir „piliečių dialogas“ prekybos, AKR politikoje ir politikoje dėl kaimyninių šalių).
- *sustiprinti TDO požiūrį:*
 - valstybės narės ratifikuoja ir įgyvendina visas svarbias TDO konvencijas, įskaitant ir tas, kurios susijusios su nediskriminavimu,
 - pagrindines TDO normas įtraukti į prekybos susitarimus,
 - sustiprinti TDO priežiūros sistemą.
- *Socialinio ir aplinkosauginio ženklinimo etiketėmis propagavimas.*
- *Siekti, kad „BLS plius“ sistemos konvencijos taptų atskaitos tašku⁽¹⁸⁾.*
- tarptautinių valdymo sistemų naujiems technologiniams ir aplinkosaugos sprendimams ir naujoms tarptautinėms finansinėms taisyklėms priimti propagavimas.
- *Tarptautinių susitarimų dėl ĮSA propagavimas.*
- *Imigracijos politikos vystymas ir valdymas kartu su kilmės šalimis.*

7. Būdai ir priemonės

7.1 Bendros pastabos

7.1.1 Svarbiausia — siekiant socialinės pažangos rasti tinkamus ir veiksmingus būdus naujiems iššūkiams priimti.

7.1.2 Pirmiau nurodytos Sutarties esamos ir naujos nuostatos turėtų būti visapusiškai taikomos ir geriau įgyvendinama socialinė *acquis*. Ta pati nuostata taikytina kitiems veiksams ir priemonėms.

7.2 Nauji ir dar tik rengiami teisės aktai

7.2.1 Pagal Sutarties 136 ir 137 straipsnius tam tikri teisėkūros veiksmai yra būtini siekiant:

- *panaikinti kliūtis dėl rengiamų teisės aktų* (dėl darbo laiko, agentūrų ir laikino darbo, užsienyje dirbančių asmenų papildomų pensijų, kurias galima perkelti ir kt.),

⁽¹⁸⁾ Žr. 2008 m. balandžio 22 d. EESRK nuomonės dėl Derybų dėl naujų prekybos susitarimų. EESRK pozicija 5.7 punktą. Pranešėjas Jonathan Peel ir bendrapranešėja Evelyn Pichenot. OL C 211, 2008 8 19, p. 82.

- patobulinti tam tikras direktyvas,
- palaipsniui atsisakyti nukrypti leidžiančių nuostatų,
- sukurti naujų užimtumo formų ir naujų rizikos rūšių darbo vietoje struktūrą.

7.3 Stiprinti perkėlimo, stebėsenos ir veiksmų vertinimo procedūrą

- turi būti atidžiai stebimi Europos Teisingumo Teismo sprendimai ir jų poveikis socialinei *acquis*, o prireikus imamas politinių ir teisinių veiksmų, kad būtų užkirstas kelias kėsintis į pagrindines teises ⁽¹⁹⁾,
- perkeliant Bendrijos teisės aktus į nacionalinę teisę, įgyvendinant Bendrijos teisės aktus, priemones ir programas turi būti panaudotas visas socialinių partnerių ir organizuotos pilietinės visuomenės potencialas,
- turi būti tobulinami kontrolės ir tikrinimo gebėjimai darbuotojų sveikatos ir saugos srityje bei geriau įgyvendinamos darbuotojų teisės.

7.4 Bendras reguliavimas ir savireguliacija

7.4.1 Bendras reguliavimas ir savireguliacija (susitarimai, savanoriško elgesio kodeksai, normos, kt.) gali papildyti ES teisės aktus ir kitas socialinės srities priemones. Socialinis dialogas taip pat yra vienas šios priemonės aspektų. Bendras reguliavimas ir savireguliacija gali būti dinamiškas procesas, reaguojantis į sparčią socialinės tikrovės raidą. Tačiau jis visuomet turi būti kruopščiai įvertinamas ir paremtas visų suinteresuotų subjektų dalyvavimu ir atsakomybe, o jo teisinis statusas neturėtų būti menkesnis nei dabartinio Bendrijos metodo statusas.

7.5 Būtina sustiprinti socialinio dialogo autonomiją ir veiksmingumą

7.5.1 Vykdoma bendra Europos socialinių partnerių 2006–2008 m. darbų programa rodo, kad Europos socialinis dialogas gali susidurti su Europos sunkumais, jeigu Europos socialiniai partneriai nepatvirtins priemonių, padėsiančių sukurti sklandžią ir dinamišką savarankiškų darbo santykių visais lygiais kultūrą. ES gali šią sritį remti:

- užtikrindama tinkamas Europos socialinių partnerių konsultacijas pagal Sutarties 138 straipsnį,
- užtikrindama sklandų jų bendrų ilgalaikių darbo programų įgyvendinimą,

⁽¹⁹⁾ Pavyzdžiui, 2007 m. gruodžio 18 d. ETT C-341/05 sprendimas dėl Laval un Partneri Ltd. ETT sprendimas dėl Viking bylos ir ETT C-346/06 sprendimas dėl Rüffert bylos.

- sustiprindama profesinių sąjungų ir darbdavių gebėjimus mokymo srityje ir imdamasi veiksmų, pirmiausia naujosiose valstybėse narėse,
- skatindama kolektyvinius tarpvalstybinius susitarimus, suteikdama socialiniams partneriams galimybę pasinaudoti tvirtu Europos kolektyvinių derybų teisiniu pagrindu, įskaitant nuostatas dėl kolektyvinių sutarčių perkėlimo į nacionalinę teisę,
- tobulindama direktyvas dėl darbuotojų dalyvavimo priimančiais sprendimais, ypač dėl jų teisės gauti informaciją ir konsultacijas.

7.6 Pilietinis dialogas — dalyvaujamąsios demokratijos stiprinimas

7.6.1 Lisabonos sutarties nuostatos ⁽²⁰⁾ dėl „dalyvaujamąsios demokratijos“ numato naujas galimybes, kaip į Europos socialinės politikos formavimą, o svarbiausia į naujos Europos socialinių veiksmų programos rengimą visapusiškai įtraukti ne tik socialinius partnerius, bet ir kitas pilietinės visuomenės organizacijas.

7.6.2 EESRK yra institucija, atstovaujanti organizuotai pilietinei visuomenei ES lygiu. Lisabonos sutartis suteikia Komitetui papildomų galimybių tapti visateisiu tarpininku tarp organizuotos pilietinės visuomenės ir ES spendimų priėmimo organų. EESRK konkrečiai atsako už dalyvaujamąsios demokratijos skatinimą. Jis imsis iniciatyvų ir išnagrinės būdus bei priemones, kaip naujasis Sutarties straipsnis galėtų būti sklandžiau įgyvendintas, ir įvertins įvairius dalyvavimo, konsultacijų ir poveikio vertinimo metodus, kuriuos ES Komisija ir kitos ES institucijos taiko siekdamos, kad jie taptų patikimesni, naudingesni ir labiau dalyvaujamojo pobūdžio. Atsižvelgdamas į tai, Komitetas dar kartą ragina priimti Europos asociacijų įstatus ⁽²¹⁾.

7.7 Piliečių iniciatyvos teisė — svarbi priemonė

7.7.1 Piliečių iniciatyvos teisė ⁽²²⁾ gali būti laikoma viena svarbiausių priemonių organizuotai pilietinei visuomenei pabandyti socialinę Europą priartinti prie piliečių ir siekti patenkinti jų socialinius lūkesčius.

7.7.2 Todėl pilietinės visuomenės organizacijos turi įvertinti naujosios Sutarties straipsnio veiksmingumą. Jos turi iširti, kokiomis aplinkybėmis gali pasinaudoti tuo straipsniu ir kaip jis galėtų būti veiksmingai taikomas. EESRK gali prisidėti prie šios analizės įtraukdama ir nacionalines ekonomikos ir socialinių reikalų tarybas bei nacionalines organizacijas, kurioms atstovauja nariai.

⁽²⁰⁾ 8 B straipsnis.

⁽²¹⁾ Žr., pvz., 1998 m. sausio 28 d. EESRK nuomonę dėl Savanoriškų organizacijų ir fondų Europoje, pranešėjas Jan Olsson (OL C 95, 1998 3 30).

⁽²²⁾ 8 B.4 straipsnis.

7.8 Glaudesnis bendradarbiavimas

7.8.1 Nuolat didėjanti Europos Sąjungos įvairovė yra argumentas glaudžiau bendradarbiauti. Valstybės narės, kurios siekia toliau gilintis ir sparčiau įgyvendinti socialinės politikos klausimus, turėtų pasinaudoti šia galimybe ieškodamos bendrų ir tinkamų sprendimų. Tačiau tai aišku neturėtų lemti „socialinio dempingo“ ir nedalyvaujančiųjų narių poreikių nepaisymo. Atsižvelgiant į tai, reikėtų nurodyti, kad kai kurios valstybės narės jau bendradarbiauja tam tikrose srityse ⁽²³⁾.

7.8.2 Kai kurios sritys, kuriose būtų galima glaudžiau bendradarbiauti:

- bendro požiūrio, kaip ekonominę ir socialinę politiką integruoti euro zonoje, siekimas,
- ne tik tų socialinių teisių, kurioms taikomas reglamentas dėl socialinės apsaugos sistemų derinimo, perkėlimas ⁽²⁴⁾,
- veiksmai, kaip sustiprinti įvairias ES strategijos sritis, kuriose kompetencija dažnai priklauso valstybėms narėms, pavyzdžiui, švietimo srityje.

7.9 Atvirojo koordinavimo metodas (AKM)

7.9.1 Įvairiose nuomonėse Komitetas parėmė šį metodą, tačiau mano, kad jis turėtų būti veiksmingiau taikomas. Jau pasiekta tam tikrų AKM taikymo rezultatų, tačiau pernelyg dažnai valstybės narės būdavo neryžtingos dėl sutartų tikslų ir veiksmų.

7.9.2 Komitetas pasiūlė AKM taikyti nustatant kiekybinius ir kokybinius tikslus ir geresnius socialinius rodiklius bei taikyti jį naujoms sritims, pavyzdžiui, integracijos politikai, kartų solidrumui ir su neįgalumo politikai.

7.9.3 AKM turėtų būti labiau orientuotas į „vietos lygį“ taip atspindėdamas dalyvaujamojo pobūdžio „iš apačios į viršų“ principą bei būtiną partnerių ir politikos sričių derinimą, kad būtų pasiektas vietos ir regioninis vystymasis pasinaudojant struktūriniais fondais.

7.9.4 Keletas pasiūlymų:

- vietos, regionų ir nacionaliniai veiksmų planai — esminė Europos socialinių veiksmų programos dalis,
- pagal tikslus ir rodiklius, kolegų vertinimus ir keičiantis geriausia praktika nustatyti paties AKM kriterijus taip akcentuojant valdymą, o svarbiausia organizuotos pilietinės visuomenės visais lygiais ir nacionalinių ESRT dalyvavimą.

⁽²³⁾ Pavyzdžiui, euro ir Šengeno srityse.

⁽²⁴⁾ Reglamentas Nr. 883/04.

7.10 Bendri principai

7.10.1 Komisijos pastarojo laikotarpio iniciatyvoje, pavyzdžiui, dėl darbo rinkos lankstumo ir užimtumo garantijų pusi- ausvyros, Komisija pateikė „naują“ metodą, pagrįstą bendrais principais, kuris yra rekomendacija valstybėms narėms ⁽²⁵⁾, kuria jos gali vadovautis kaip mano esant reikalinga.

7.10.2 Metodas yra tinkamas, kai jis taikomas labai konkre- tiems klausimams ir kai valstybės narės siekia pažangos, net esant ribotai ES kompetencijai. Kadangi tai susiję su daugeliu politikos sričių, atsiranda integruoto požiūrio būtinybė.

7.10.3 „Bendrų principų metodas“ taip pat suteikia galimybę organizuotai pilietinei visuomenei dalyvauti juos rengiant, tartis dėl jų bei įgyvendinti.

7.10.4 Tačiau itin svarbu rasti sąsajas su kitomis ES priemo- nėmis ir metodais, pavyzdžiui, AKM ir integruotomis Lisabonos strategijos gairėmis, kad būtų galima įvertinti šio „naujo“ metodo veiksmingumą ir tinkamą jo taikymą. Įgyvendinant, labai svarbu, kad būtų veiksmingai laikomasi bendrųjų principų siekiant išvengti nesąžiningos konkurencijos.

7.11 Rodikliai

7.11.1 Atsižvelgdamas į ESVP, Komitetas siūlo imtis konkrečių veiksmų, susijusių su rodikliais, aktyviai dalyvaujant suinteresuotiems subjektams. Reikėtų:

- parengti naujus „gerovės“ rodiklius, kurie nėra glaudžiai paremti BVP (BNP), bet kurie suteikia galimybę parodyti socialinės raidos pažangą ⁽²⁶⁾,
- parengti kokybiškus, patikimus ir palyginamus rodiklius, kad būtų galima pateikti pakankamai išsamią ir teisingą informa- ciją apie pažangą siekiant tikslų,
- vystyti kokybinius rodiklius siekiant įvertinti, pavyzdžiui, lūkesčių patenkinimo galimybes ir kokybę, taip pat vartotojo dalyvavimą ir vartotojui palankias sąlygas, kad būtų galima sužinoti, kaip patenkinami piliečių poreikiai.

7.12 ES politikos poveikio vertinimas

7.12.1 Būtina teisiškai analizuoti Europos Sąjungos teisės aktų, politikos ir programų socialines pasekmes. Komisija pirmiausia atsakinga už tokio poveikio įvertinimą, kuriame turėtų aktyviai dalyvauti visi suinteresuoti dalyviai. Kas penkerius metus turėtų būti vertinamos visos pagrindinės socialinės poli- tikos sritys, pirmiausia jų poveikis užimtumui, augimui, socia- linei sanglaudai ir tvarumui. Turėtų būti nustatyti būtiniosios analizės ir vertinimo rėmimo kokybės kriterijai.

⁽²⁵⁾ Europos Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komi- tetui „Siekiant bendrų lankstumo ir užimtumo garantijų principų: deri- nant lankstumo ir užimtumo garantijas kurti daugiau ir geresnių darbo vietų“. COM(2007) 359 galutinis ir kt. OL C 211, 2008 8 19, p. 48.

⁽²⁶⁾ Remiantis Nobelio premijos laureato ekonomisto Armatya Sen darbu.

7.13 Finansiniai ištekliai

7.13.1 Biudžeto priemonės socialinių veiksmų programai įgyvendinti turėtų būti svarstomos visapusiškai atsižvelgiant į ES ir nacionalinius finansinius išteklius.

7.13.2 Sprendžiant biudžeto reformos klausimą, būtina pabrėžti priemonę ekonominei ir socialinei sanglaudai remti. Užtikrinant ir skatinant sanglaudą, užimtumą ir Europos socialinį modelį, taip pat ir ESAP bei atsižvelgiant į kas penkerius metus atliekamą analizę (žr. 7.12.1 punktą), būtina perskirstyti išteklius.

7.13.3 Kol bus įgyvendintas naujasis biudžetas (2013 m.), gali būti perskirstytas ir dabartinis biudžetas, iš naujo derantis su valstybėmis narėmis arba be derybų.

7.13.4 Būtina didesnė įvairių fondų darna ir koordinavimas (pvz., sanglaudos, regioninio, socialinio, kaimo, Europos

pritaikymo prie globalizacijos padarinių fondo), kad socialinis aspektas būtų įtrauktas į įvairias politikos sritis.

7.13.5 Pasiūlymai dėl vidutinės trukmės iniciatyvų:

- Iš naujo apvarstyti EGF itin pabrėžiant jo taikymo sritį, metodus ir geresnes finansavimo galimybes, įskaitant tvirtesnę sąsają su ESF. Reikėtų apvarstyti galimybę išplėsti EGF sritį įtraukiant klimato kaitos ir aplinkos apsaugos politikos poveikį užimtumui,
- struktūriniai fondai turėtų būti dažniau naudojami mažesnio masto, bet veiksmingoms paramos struktūroms vietos lygmeniu,
- galėtų būti sukurtas Socialinių inovacijų fondas naujoms eksperimentinėms iniciatyvoms, kartu su konstruktyvia *Equal* programos patirtimi, remti,
- nedelsiant įsteigti Demografinį fondą ⁽²⁷⁾,
- *sustiprinti* Europos integracijos fondą.

2008 m. liepos 9 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

⁽²⁷⁾ Žr. 2007 m. gruodžio 18 d. EESRK nuomonę dėl Ketvirtosios sanglaudos ataskaitos, pranešėjas Olivier Derruine (OL C 120, 2008 5 16).

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos direktyvą dėl trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir apsigyvenimo siekiant dirbti aukštos kvalifikacijos darbą sąlygų

COM(2007) 637 galutinis — 2007/0228 (CNS)

(2009/C 27/23)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2008 m. vasario 7 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo priimti Tarybos direktyvą dėl trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir apsigyvenimo siekiant dirbti aukštos kvalifikacijos darbą sąlygų.

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. birželio 10 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Luis Mígel Pariza Castaños.

446-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. liepos 9–10 d. (2008 m. liepos 9 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 139 nariams balsavus už, 3 — prieš ir 9 susilaikius.

1. Preliminarios pastabos

1.1 Jau praėjo aštuoneri metai nuo Europos Vadovų Tarybos susitikimo Tamperėje, kuriame ES nusprendė paspartinti bendros imigracijos politikos įgyvendinimą. Tačiau vienoje pagrindinių sričių — imigrantų priėmimo politikos ir teisėkūros klausimu, pasiekta menka pažanga. Šia sritį ir toliau reglamentuoja nacionaliniai teisės aktai, nederinant priėmimo klausimų ES lygiu. Nacionaliniai teisės aktai labai skiriasi ir atspindi prieštaringas politines nuostatas.

1.2 Praėjo daugiau kaip šešeri metai nuo tada, kai Komisija parengė Pasiūlymą dėl Tarybos direktyvos dėl trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir apsigyvenimo, siekiant apmokamo darbo ir savarankiškai dirbančio asmens ekonominės veiklos, sąlygų⁽¹⁾. EESRK ir Parlamentas paskelbė nuomonės⁽²⁾, pritariantias šiam pasiūlymui. Tačiau Taryba pasiūlymo pirmojo svarstymo metu nepriėmė. Nuo tada kai kurios valstybės parengė naujus ekonominę imigraciją reguliuojančius teisės aktus, laikydamosi labai skirtingų požiūrių.

1.3 Ateityje europiečiams prireiks naujų ekonominių migrantų prisidėti prie socialinės ir ekonominės raidos⁽³⁾. Demografinė padėtis rodo, kad Lisabonos strategija gali žlugti, jeigu nepakeisime imigracijos politikos. Būtina aktyvi aukštos kvalifikacijos ir mažiau kvalifikuotų darbuotojų priėmimo politika.

⁽¹⁾ COM(2001) 386 galutinis.

⁽²⁾ Žr. 2002 m. sausio 16 d. EESRK nuomonę dėl Pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos, susijusios su trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir apsigyvenimo, siekiant apmokamo darbo ir savarankiškai dirbančio asmens ekonominės veiklos, sąlygų. Pranešėjas Luis Miguel Pariza Castaños (OL C 80, 2002 4 3) ir EP pranešimas OL C 43 E, 2004 2 19 (Pranešėja Anna Terrón i Cusi).

⁽³⁾ Žr. 2007 m. gruodžio mėn. Tarybos išvada (Planas dėl teisėtos migracijos) ir 2003 m. gruodžio 10 d. EESRK nuomonę dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl imigracijos, integracijos ir užimtumo. Pranešėjas Luis Miguel Pariza Castanos (OL C 80, 2004 3 30).

1.4 Apgailestaujama, kad Europos Sąjungos Taryboje kai kurių valstybių vyriausybės vetavo Komisijos pasiūlymus dėl įstatymo galią turinčių teisės aktų ir laikosi senoviškos ribojančios politikos. Tačiau šešėlinė ekonomika auga ir nelegalaus darbo atvejų daugėja, taigi atsiranda tikras „traukos veiksnys“ migrantams be dokumentų. Siekiama šį reiškinį mažinti Pasiūlymu priimti direktyvą dėl sankcijų neteisėtai esančių trečiųjų šalių piliečių darbdaviams⁽⁴⁾, dėl kurio EESRK yra paskelbęs nuomonę⁽⁵⁾. Nesant bendrų Europos teisės aktų, valstybės narės priima naujus teisės aktus su labai skirtingomis politinėmis darbotvarkėmis ir taip sukuria dar daugiau kliūčių suderinimui. Šios skirtingos politinės darbotvarkės ir teisiniai skirtumai kelia sumaištį ir netikrumą tarp piliečių.

1.5 EESRK pritaria imigracijos teisės aktų įtraukimui į Lisabonos sutartį įprasta tvarka (Komisijos iniciatyva, kvalifikuota dauguma Taryboje ir bendro sprendimo su Parlamentu procedūra).

1.6 Tačiau šis pasiūlymas priimti direktyvą Taryboje svarstomas laikantis nekonstruktyvaus vieningumo principo. Todėl, kaip Komitetas yra pasiūlęs savo nuomonėje dėl Hagos programos⁽⁶⁾, „šie pokyčiai turi įvykti dabar, iki tyrimo dėl naujų teisės aktų pasiūlymų“. EESRK siūlo Tarybai priimti tarpinę procedūrą, kuri jau taikoma prieglobsčio sričiai, kad ji šias direktyvas galėtų priimti kvalifikuota dauguma, laikydamosi bendro sprendimo procedūros su Parlamentu.

⁽⁴⁾ COM(2007) 249 galutinis.

⁽⁵⁾ Žr. 2008 m. kovo 13 d. EESRK nuomonę dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl sankcijų neteisėtai esančių trečiųjų šalių piliečių darbdaviams. Pranešėja Metka Roksandić, bendrapranešėjis Almeida Freire. Nuomonė priimta 2008 m. kovo 12–13 d. plenarinėje sesijoje. (OL C 204, 2008 8 9, p. 70).

⁽⁶⁾ Žr. 2005 m. gruodžio 15 d. EESRK nuomonę dėl Komisijos komunikato Tarybai ir Eruopos Parlamentui „Hagos programa: dešimt prioritetų ateinantiems penkeriems metams. Partnerystė Europos atnaujinimo vardan laisvės, saugumo ir teisingumo srityje“, pranešėjas Luis Miguel Pariza Castaños (OL C 65, 2006 3 17).

1.7 Kaip yra nurodęs Komitetas, naujiems priėmimą reglamentuojantiems teisės aktams „geriau nustatyti išsamius teisinius pagrindus (horizontalaus pobūdžio) nei priimti specialius sektoriams skirtus teisės aktus“⁽⁷⁾. Pasiūlymas priimti direktyvą dėl migrantų priėmimo, kurį parengė Komisija ir kuriam pritarė EESRK, pasiūlęs keletą pakeitimų⁽⁸⁾, ir toliau laikomas geru teisės akto pasiūlymu. Be to, būtų galima parengti konkrečias taisykles sektorių klausimams ir konkrečioms situacijoms. Jeigu Europos Sąjungos Taryba pasirinktų sektorių požiūrį, orientuotą tik į aukštos kvalifikacijos darbuotojų migrantų priėmimą, jis būtų taikomas tik nedidelei migrantų daliai ir taip pat būtų diskriminuojančio pobūdžio. Tokia galimybė būtų lengvesnė Tarybai, tačiau neatitiktų Europos poreikių.

1.8 Lisabonos sutartyje nustatytos bendrų teisės aktų ribos, įskaitant valstybių narių teisę nustatyti į jų teritoriją atvykstančių migrantų priėmimo apimtį. Šios ribos netrukdo ES pasiekti aukšto lygio teisės aktų suderinimo. Tai paskata ekonominę migraciją nacionaliniu mastu administruoti taikant bendras, skaidrias procedūras. Teisė išduoti leidimus dirbti ir gyventi priklausytų valstybių narių institucijoms, tačiau jos turėtų laikytis Bendrijos teisės aktų. Kiekviena valstybė narė kartu su socialiniais partneriais galėtų nuspręsti, kokios rūšies imigracijos jai reikia⁽⁹⁾. Nacionaliniuose teisės aktuose reikėtų atsižvelgti į kiekvienos šalies konkrečius ypatumus, tačiau laikytis Europos teisės aktų.

1.9 EESRK mano, kad teisės aktams dėl imigrantų darbuotojų priėmimo esant susijus su darbo rinkos tendencijomis, nacionalinės valdžios institucijos ir socialiniai partneriai turėtų užmegzti dialogą.

1.10 2004 m. lapkričio mėn. Hagos programoje buvo aiškiai pripažinta, kad „legali migracija bus ypač svarbi stiprinant žiniomis pagrįstą ekonomiką Europoje, skatinant ekonomikos plėtrą ir tuo prisidedant prie Lisabonos strategijos įgyvendinimo“.

1.11 2006 m. gruodžio mėn. Europos Vadovų Taryba patvirtino Legalios migracijos politikos planą, kuriuo ketinama siekti dviejų tikslų:

1.11.1 nustatyti konkrečių kategorijų migrantų (aukštos kvalifikacijos darbuotojų, sezoninių darbuotojų, apmokamą praktiką atliekančių asmenų ir bendrovės viduje perkeliama asmenų) priėmimo sąlygas keturiais konkrečiais pasiūlymais dėl įstatymo galią turinčių aktų;

1.11.2 nustatyti bendrą pagrindą požiūriui, kuris būtų teisingas ir remtųsi pagarba darbuotojų migrantų teisėmis.

1.12 Neseniai Komitetas priėmė dvi nuomones⁽¹⁰⁾, kuriose siūlo imigraciją administruoti kartu su kilmės šalimis, kad paspartėtų jų vystymasis. Neseniai priimtoje nuomonėje⁽¹¹⁾ EESRK jau siūlė Direktyvos 2003/109 nuostatas ilgalaikiams gyventojams padaryti lankstesnes bei pateiktį kitus pasiūlymus, į kuriuos reikėtų atsižvelgti rengiant naujas direktyvas dėl priėmimo.

2. Pasiūlymas priimti direktyvą

2.1 Pasiūlymu siekiama padėti pritraukti aukštos kvalifikacijos darbuotojus suderinant paspartintą priėmimo tvarką, kuri remtųsi bendromis apibrėžtimis ir kriterijais bei palankiomis gyvenimo sąlygomis. Pasiūlyme numatoma speciali jauniems specialistams taikoma sistema ir skatinamas judumas Bendrijos viduje.

2.2 Taikymas asmenims ir materialiai sričiai

2.2.1 Tikslas — nustatyti trečiųjų šalių piliečių ir jų šeimos narių atvykimo ir apsigyvenimo valstybių narių teritorijoje ilgesniam nei trijų mėnesių laikotarpiui siekiant dirbti aukštos kvalifikacijos darbą sąlygas ir reguliuoti kriterijus, reglamentuojančius jų gyvenimą kitose valstybėse narėse. „Aukštos kvalifikacijos darbas“ — realus ir veiksmingas darbas, atliekamas vadovaujant kitam asmeniui, jam būtinas aukštojo mokslo diplomas arba bent trejų metų lygiavertė profesinė patirtis.

2.2.2 Šis pasiūlymas taikomas trečiųjų šalių piliečiams, kurie kreipiasi dėl priėmimo į valstybės narės teritoriją siekdami dirbti aukštos kvalifikacijos darbą. Jis netaikomas: asmenims, kurie valstybėje narėje paprašė tarptautinės apsaugos arba joje gyvena pagal laikinosios apsaugos sistemą; pabėgėliams; mokslininkams; ES piliečių, kurie naudojami savo teise laisvai judėti, šeimos nariams; asmenims, turintiems ilgalaikio gyventojų ES statusą; naudos gavėjams pagal tarptautinius susitarimus.

⁽⁷⁾ Žr. 2005 m. liepos 9 d. EESRK nuomonę dėl Žaliosios knygos dėl ES pozicijos ekonominės migracijos valdymo klausimų. Pranešėjas Luis Miguel Pariza Castaños (OL C 286, 2005 11 17).

⁽⁸⁾ Žr. 2002 m. sausio 16 d. EESRK nuomonę dėl Pasiūlymo priimti Tarybos direktyvą, susijusią su trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir apsigyvenimo, siekiant apmokamo darbo ir savarankiškai dirbančio asmens ekonominės veiklos, sąlygomis. Pranešėjas Luis Miguel Pariza Castaños (OL C 80, 2002 4 3).

⁽⁹⁾ Žr. 4 išnašą.

⁽¹⁰⁾ Žr. 2007 m. spalio 25 d. EESRK nuomonę savo iniciatyva dėl ES imigracijos ir bendradarbiavimo su kilmės šalimis politikos siekiant skatinti vystymąsi, pranešėjas Pariza Castaños (OL C 44, 2008 2 16) ir 2007 m. gruodžio 12 d. EESRK nuomonę savo iniciatyva dėl Migracijos ir vystymosi galimybių ir iššūkių, pranešėjas Madi Sharma, priimta 2007 m. gruodžio 12–13 d. plenarinėje sesijoje. (OL C 120, 2008 5 16, p. 82).

⁽¹¹⁾ Žr. 2007 m. spalio 25 d. EESRK nuomonę savo iniciatyva dėl ES imigracijos ir bendradarbiavimo su kilmės šalimis politikos siekiant skatinti vystymąsi, pranešėjas Pariza Castaños (OL C 44, 2008 2 16).

2.2.3 Ši direktyva nepažeis palankesnių dvišaliuose ir daugiašaliuose susitarimuose su trečiosiomis šalimis įrašytų nuostatų ir neturės įtakos valstybių narių teisei priimti arba toliau taikyti palankesnes nuostatas, išskyrus atvykimo į pirmąją valstybę narę sąlygas.

2.3 Sąlygos, procedūros ir teisės

2.3.1 Šiuo pasiūlymu siekiama nustatyti atvykimo sąlygas ir priėmimo kriterijus, pagal kuriuos asmenys turi:

- a) pateikti galiojančią darbo sutartį arba įpareigojantį pasiūlymą dirbti ne mažiau kaip vienerius metus atitinkamoje valstybėje narėje;
- b) atitikti nacionalinėje teisėje nustatytas sąlygas užsiimti darbo sutartyje arba įpareigojančiame pasiūlyme dėl darbo numatyta reglamentuojama profesine veikla;
- c) nereglamentuojamų profesijų atveju pateikti dokumentus, įrodančius, kad turi reikiamą aukštą profesinę kvalifikaciją nurodytoje profesinėje srityje arba nurodytame sektoriuje;
- d) pateikti galiojančią kelionės dokumentą ir galiojančią leidimą gyventi;
- e) turėti sveikatos draudimą;
- f) nebūti laikomi keliančiais grėsmę viešajai tvarkai, visuomenės saugumui ar sveikatai.

2.3.2 Darbo sutartyje arba įpareigojančiame pasiūlyme dėl darbo nurodytas bendrasis mėnesio atlyginimas negali būti mažesnis nei valstybių narių nacionaliniu lygiu apibrėžtas ir paskelbtas minimalus atlyginimas, ir turi būti bent tris kartus didesnis nei nacionalinėje teisėje nustatytas minimalus bendrasis mėnesio atlyginimas ⁽¹²⁾.

2.3.3 Jei paraišką pateikia aukštojo mokslo diplomą turintis trečiosios šalies jaunesnis nei 30 metų pilietis, taikomos kai kurios išimtys. Bendrasis mėnesio atlyginimas turi sudaryti mažiausiai du trečdalius minimalaus nacionalinio atlyginimo dydžio. Be to, jei pareiškėjas baigė aukštojo mokslo studijas valstybėje narėje ir gavo Bendrijos teritorijoje esančios aukštojo mokslo įstaigos bakalauro ir magistro diplomą, jam pakaks pateikti aukštojo mokslo diplomus ir nereikės profesinę patirtį liudijančių dokumentų.

2.3.4 Vadovaujantis 7 ir 19.5 straipsniais, tai nepanaikina valstybių narių įgaliojimų nustatyti trečiųjų šalių piliečių, priimanų dirbti aukštos kvalifikacijos darbo, skaičių.

⁽¹²⁾ „Valstybės narės, kuriose minimalus darbo užmokestis nenustatytas, nustato nacionalinį minimalų atlyginimo dydį, kuris turi būti bent tris kartus didesnis nei minimalios pajamos, kurias gaunantys atitinkamos valstybės narės piliečiai turi teisę į socialinę paramą toje valstybėje narėje“. 5.2 straipsnis.

2.4 Mėlynoji kortelė

2.4.1 Trečiųjų šalių piliečiams, atitinkantiems šiuos kriterijus, bus išduota ES mėlynoji kortelė. Pradinis ES mėlynosios kortelės galiojimo laikotarpis bus dveji metai, jį bus galima atnaujinti bent jau tokiam pačiam laikotarpiui ⁽¹³⁾. Jei darbo sutartis galioja trumpiau nei du metus, ES mėlynoji kortelė bus išduodama darbo sutarties galiojimo laikotarpiui.

2.4.2 Valstybės narės nustatys, ar paraišką mėlynajai kortelei gauti turės teikti darbuotojas imigrantas ar jo darbdavys.

2.4.3 Paprastai paraiška bus svarstoma ir nagrinėjama, kai atitinkamas trečiosios šalies pilietis dar negyvens valstybės narės, į kurią prašo būti priimtas, teritorijoje. Tačiau pasiūlyme taip pat leidžiama valstybėms narėms, laikantis savo nacionalinės teisės nuostatų, priimti pateiktą paraišką, kai konkretus trečiosios šalies pilietis neturi leidimo apsigyventi, tačiau jos teritorijoje yra teisėtai.

2.5 Teisės

2.5.1 Pirmuosius du metus teisėto (kaip ES mėlynosios kortelės turėtojo) gyvenimo metus atitinkamoje valstybėje narėje toks asmuo galės dirbti tik tokį apmokamą darbą, kuris atitinka mėlynosios kortelės išdavimo sąlygas. Šio laikotarpio pabaigoje darbuotojui imigrantui bus taikomos panašios galimybės patekti į darbo rinką ir dirbti aukštos kvalifikacijos darbą, kaip ir valstybės narės piliečiams. Nedarbas savaime negali būti ES mėlynosios kortelės panaikinimo pagrindu, su sąlyga, kad nedarbas netrunka ilgiau nei tris mėnesius iš eilės.

2.5.2 ES mėlynoji kortelė jos turėtojams suteikia teisę naudotis tomis pačiomis teisėmis, kuriomis naudojasi piliečiai šiose srityse: darbo sąlygomis (įskaitant atlyginimo ir atleidimo iš darbo sąlygas), taip pat darbuotojų sveikata ir sauga; asociacijų laisve; laisve jungtis į sąjungas ir stoti į darbuotojams ar darbdaviams atstovaujančias organizacijas; švietimu ir profesiniu mokymu (stipendijomis studijoms); diplomų, pažymėjimų ir kitų profesinės kvalifikacijos dokumentų pripažinimu; socialine apsauga; socialine parama; įgytos pensijos mokėjimu persikėlus į trečiąją šalį; mokesčių lengvatomis; teisėmis naudotis prekėmis ir paslaugomis bei visuomenei prieinamų prekių ir paslaugų pasiūla, įskaitant būsto įsigijimo tvarką ir įdarbinimo tarnybų teikiamą pagalbą; nevaržoma galimybe patekti į bet kurią atitinkamos valstybės narės teritorijos dalį.

⁽¹³⁾ ES mėlynosios kortelės forma turėtų atitikti 2002 m. birželio 13 d. Reglamento (EB) Nr. 1030/2002, nustatančio vienodą leidimų apsigyventi trečiųjų šalių piliečiams formą, nuostatas (OL L 157, 2002 6 15).

2.5.3 Valstybės narės gali taikyti leidžiančias nukrypti nuostatas, pvz., riboti galimybę užsiimti tam tikra darbo veikla ar naudotis socialinėmis teisėmis.

2.5.4 Pasiūlymo preambulėje teigiama, kad palankios sąlygos šeimos susijungimui ir sutuoktinių galimybei gauti darbą turėtų būti svarbiausias bet kokios sistemos, kuria siekiama pritraukti aukštos kvalifikacijos darbuotojus, elementas. Todėl siekiant, kad tokie imigrantai galėtų pasinaudoti šia teise, pasiūlyme pateikiama keletas nuo Direktyvoje 2003/86/EB dėl teisės į šeimos susijungimą ⁽¹⁴⁾ išdėstytų sąlygų nukrypti leidžiančių nuostatų.

2.5.5 Pasiūlyme taip pat numatyta keletas nuo Direktyvos 2003/109/EB dėl trečiųjų šalių valstybių piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, statuso ⁽¹⁵⁾ nukrypti leidžiančių nuostatų. Aukštos kvalifikacijos trečiųjų šalių piliečiai turės daugiau teisių ir jiems bus taikomos geresnės ir lankstesnės administracinės sąlygos nei kitiems asmenims, turintiems ilgalaikio gyventojų statusą.

2.5.6 Valstybės narės turės suteikti trečiųjų šalių piliečiams, kurių paraiškos patenkinamos, visas galimybes gauti vizas.

2.5.7 Pasiūlyme numatoma, kad praėjus dvejiems metams teisėto gyvenimo pirmojoje valstybėje narėje, turint ES mėlynąją kortelę atsirastų galimybė persikelti į antrą valstybę narę dirbti aukštos kvalifikacijos darbo, jeigu tik būtų įvykdytos tos pačios sąlygos, taikytos mėlynosios kortelės išdavimui pirmojoje valstybėje narėje. Tokio asmens šeimos nariai gali jį lydėti arba pas jį atvykti.

3. Bendrosios pastabos

3.1 EESRK mano, kad reikėtų bendros, greitos ir skaidrios darbuotojų priėmimo tvarkos, atitinkančios Lisabonos sutarties nuostatas dėl valstybių narių teisės pačioms nustatyti, kiek imigrantų jos ketina priimti.

3.2 EESRK mano, kad laikantis ES principų ir vertybių, imigraciją reglamentuojantys teisės aktai turėtų atitikti ES pagrindinių teisių chartiją ir kovos su diskriminavimu įstatymus.

3.3 Kai bus ratifikuota ir įsigalios Lisabonos sutartis, tarp ES ir valstybių narių bus aiškiau paskirstytos galios, o Taryba sprendimus priims kvalifikuota dauguma arba bendro sprendimo su

Parlamentu tvarka, pakeičiant dabartinę vieningumo taisyklę, kuri neleidžia priimti tikrai bendrų teisės aktų.

3.4 EESRK siūlo, kad teisės aktus dėl imigracijos (šių ir kitas direktyvas) Taryba priimtų įprasta tvarka (kaip ir teisės aktų dėl prieglobsčio suteikimo atveju), taip atsižvelgdama į numatomą Lisabonos sutarties nuostatų įsigaliojimą, ir siūlo Komisijai paspartinti ateinančiais mėnesiais planuojamą savo darbą, susijusį su kitomis direktyvomis dėl imigrantų priėmimo (skirtą sezoniniams darbuotojams, apmokamą praktiką atliekantiems asmenims ir bendrovės viduje perkeliama asmenims).

3.5 Komitetas tikisi, kad ES parengs tinkamus, pakankamai suderintus teisės aktus, kad imigracijos srautus būtų galima valdyti taikant teisėtą, lanksčią ir skaidrią tvarką, pagal kurią su trečiųjų šalių piliečiais būtų elgiamasi teisingai, jie turėtų panašias teises ir pareigas kaip ir ES piliečiai.

3.6 Trečiųjų šalių piliečių teisės ir pareigos, kurios nurodytos siūlomoje direktyvoje, paremtos vienodomis sąlygomis, kiek tai susiję su atlyginimais, darbo sąlygomis, asociacijų laisve, švietimu ir profesiniu rengimu, yra geras atspirties taškas rengti imigraciją reglamentuojančius teisės aktus, kurie turėtų būti taikomi plačiau — visoms imigrantų darbuotojų kategorijoms.

3.7 Komitetas sutinka, kad naujuosiuose imigracijai skirtuose teisės aktuose reikėtų numatyti šeimos susijungimą mažiau varžančių nuostatų nei Direktyvoje 2003/86.

3.8 EESRK taip pat džiaugiasi, kad imigraciją reglamentuojančiuose teisės aktuose yra lankstesnių leidimo apsigyventi nuostatų, kaip jis siūlė neseniai priimtoje nuomonėje ⁽¹⁶⁾, kad būtų galima sudaryti sąlygas apykaitinės migracijos sistemoms, kurios skatintų vystymąsi kilmės šalyse ir atsvertų kitus, daugiau neigiamus „protų nutekėjimo“ padarinius. Šioje nuomonėje EESRK, siekdamas didesnio procedūrų lankstumo, siūlė keletą Direktyvos dėl trečiųjų valstybių piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, statuso (2003/109/EB) pakeitimų. Nuomonėje taip pat buvo keletas pasiūlymų, susijusių su kitomis priėmimą reglamentuojančiomis direktyvomis.

4. Konkrečios pastabos

4.1 EESRK mano, kad atlyginimas nėra tinkamas kriterijus nustatyti, kad darbuotojas yra aukštos kvalifikacijos.

⁽¹⁴⁾ 2003 m. rugsėjo 22 d. Tarybos direktyva 2003/86/EB dėl teisės į šeimos susijungimą (OL L 251, 2003 10 3).

⁽¹⁵⁾ 2003 m. lapkričio 25 d. Tarybos direktyva 2003/109/EB dėl trečiųjų valstybių piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, statuso (OL L 16, 2004 1 23).

⁽¹⁶⁾ Žr. 2007 m. spalio 25 d. EESRK nuomonę dėl ES imigracijos ir bendradarbiavimo su kilmės šalimis politikos siekiant skatinti vystymąsi, pranešėjas Luis Miguel Pariza Castaños (OL C 44, 2008 2 16).

4.2 Sąvoka „aukšta kvalifikacija“ turėtų būti susieta su aukštojo mokslo diplomais arba atitinkamais profesiniais įgūdžiais, o ne su atlyginimu, kurį gaus darbuotojas ⁽¹⁷⁾.

4.3 Be to, jeigu atlyginimas taptų vienu iš reikalavimų pretenduoti į ES melynąją kortelę, būtų sunku pasiekti bendrą ES politiką. Suderinimui trukdo ir dideli dabartiniai minimalaus darbo užmokesčio dydžio skirtumai tarp valstybių narių.

4.4 ES turi pasistengti greičiau pripažinti profesinę kvalifikaciją atsižvelgiant į Bolonijos procesą, kurio tikslas — sudaryti geresnes sąlygas abipusiam Europos universitetų suteikiamų laipsnių pripažinimui. Kadangi šiuo metu nėra europinės kvalifikacijos pripažinimo sistemos, reikalinga nacionalinė valdžios institucija, kuri būtų atsakinga už tokį pripažinimą, atsižvelgiant į Direktyvos 2005/36 dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo nuostatas, Tarptautinės darbo organizacijos kriterijus, naudojamus aukštos kvalifikacijos darbuotojams nustatyti ⁽¹⁸⁾ ir UNESCO tarptautinę standartizuotą švietimo klasifikaciją ISCED 1997 m. ⁽¹⁹⁾.

4.5 EESRK sutinka, kad apibrėžiant „aukštos kvalifikacijos darbą“ būtų naudojamas trejų metų lygiavertės profesinės patirties kriterijus. Tačiau praktikoje tai gali sukelti problemų, nes yra profesijų, kurioms reikia plačiau apimančio aukštojo išsilavinimo. Bet koku atveju profesinį lygiavertiškumą, bendradarbiaudama su socialiniais partneriais, turėtų nustatyti nacionalinė valdžios institucija.

4.6 EESRK mano, kad Europos Komisijos pasiūlymas sudaryti palankesnes galimybes aukštos kvalifikacijos darbuotojams, jiems taikant geresnes sąlygas nei nustatyta Direktyvose 2003/86 ir 2003/109, gali paskatinti skirtingų sąlygų taikymą skirtingoms imigrantų grupėms. Būtina užtikrinti, kad šios išimtys neturėtų įtakos bendram Europos imigracijos politikos nuoseklumui ir vienodų sąlygų principui ⁽²⁰⁾.

4.6.1 Pasiūlymas priimti direktyvą dėl aukštos kvalifikacijos darbo numato geresnes sąlygas šeimų susijungimui ir teises į tokį susijungimą. EESRK mano, kad teisė į šeiminių gyvenimą yra

pagrindinė teisė, kuri neturi priklausyti nuo darbuotojo ekonominės veiklos arba darbo. Ankstesnėse nuomonėse EESRK jau siūlė, kad Direktyva 2003/86 dėl šeimos susijungimo būtų iš dalies pakeista, nes į ją reikėtų įtraukti išimtis, numatytas siūlomoje direktyvoje dėl aukštos kvalifikacijos darbo ⁽²¹⁾.

4.6.2 EESRK nerimauja, kad siūloma direktyva nenustato teisės dirbti melyniosios kortelės turėtojo šeimos nariams, kurie persikelia į kitą valstybę narę.

4.6.3 Be to, tie trečiųjų šalių piliečiai, kurie pragyvenę penkerius metus įgyja ilgalaikio Europos gyventojo statusą, turės mažiau palankių teisinių statusą už aukštos kvalifikacijos migruojančius darbuotojus. Stabilios ir nuolatinės gyvenamosios vietos kriterijus taps antraeiliu veiksniu, kai ES reikės užtikrinti teisinį tikrumą ir integraciją. Neseniai priimtoje nuomonėje ⁽²²⁾ EESRK jau siūlė Direktyvos 2003/109/EB nuostatomis suteikti lankstumo visiems ilgalaikiams gyventojams.

4.7 Abejotinas yra kai kurių pasiūlymo aspektų suderinamumas su valstybių narių tarptautiniais teisiniais įsipareigojimais. Pavyzdžiui, reikalavimas, kad ES melyniosios kortelės turėtojų profesinis judumas būtų ribojamas pirmuosius dvejus teisėto gyvenimo šalyje metus, neatitinka Europos konvencijos dėl migrantų darbuotojų teisinio statuso (1997 m.) 8 straipsnio nuostatų, kuriomis numatomas ne ilgesnis kaip vienerių metų laikotarpis.

4.8 Pagal siūlomą direktyvą, tris mėnesius iš eilės darbo neturintis asmuo negalėtų atnaujinti ES melyniosios kortelės. Tačiau šis trijų mėnesių apribojimas prieštarauja Europos konvencijos dėl migrantų darbuotojų teisinio statuso (9.4 straipsnio) nuostatomis, kuriomis numatomas penkių mėnesių laikotarpis.

4.9 EESRK siūlo, kad laikantis tarptautinių sutarčių ir sudarant geresnes sąlygas darbuotojams susirasti naują darbą, reikėtų apsvaistyti galimybę nustatyti šešių mėnesių nedarbo laikotarpį. Šis laikotarpis yra ypač reikalingas, kai darbuotojas mokosi norėdamas gauti naują darbą.

⁽¹⁷⁾ Žr. 2007 m. gegužės 30 d. EESRK nuomonės dėl pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos rekomendaciją dėl Europos kvalifikacijų sąrangos mokymuisi visą gyvenimą kūrimo 5.6 punktą, pranešėjas Rodríguez García-Caro (OL C 175, 2007 7 27).

⁽¹⁸⁾ Žr. TDO tarptautinį standartizuotą profesijų klasifikatorių (ISCO-88).

⁽¹⁹⁾ http://www.unesco.org/education/information/nfsunesco/doc/isced_1997.htm.

⁽²⁰⁾ Taperės Europos Vadovų Tarybos susitikimas, 1999 m. spalio 15–16 d., pirmininkaujančios valstybės narės išvados. 18 punktas: Europos Sąjunga privalo užtikrinti vienodų sąlygų taikymą trečiųjų šalių piliečiams, kurie teisėtai gyvena jos valstybių narių teritorijoje. Aktyvesne integracijos politika reikėtų stengtis suteikti jiems teises ir pareigas, panašias į ES piliečių teises ir pareigas. Taip pat reikėtų stengtis, kad mažiau diskriminacijos atvejų būtų ekonominėje, socialinėje ir kultūrinėje srityse ir parengti priemones prieš rasizmą ir ksenofobiją (vertėjo pastaba: vertimas neoficialus).

⁽²¹⁾ Ateinančias mėnesiais Komisija paskelbs ataskaitą, kurioje įvertins, kaip įgyvendinama direktyva.

⁽²²⁾ Žr. 16 išnašą.

4.10 EESRK mano, kad pereinamojo laikotarpio priemonės, laikinai apribojančios laisvą darbuotojų judėjimą iš naujų valstybių narių, yra nukrypimas, kurį, atsižvelgiant į aukštos kvalifikacijos darbuotojų įdarbinimą, reikėtų skubiai atšaukti, taip pat reikėtų užtikrinti pirmumo ES piliečiams principo taikymą.

4.11 Nepriimtina, kad direktyvos taikymo sritis neapima pabėgėlių ir prieglobsčio ieškotojų. Kaip EESRK siūlė, asmenys, kuriems reikia tarptautinės apsaugos, turėtų galėti dirbti ⁽²³⁾, taip pat įskaitant aukštos kvalifikacijos asmenis.

4.12 Faktas, kad pasiūlyme numatyta lankstesnė sistema mažiau kaip 30 metų turintiems asmenims (mažesnio darbo

užmokesčio grupė), turėtų būti laikomas diskriminuojančiu, taigi jam EESRK nepritaria.

4.13 Galiausiai EESRK norėtų pabrėžti integracijos svarbą. EESRK parengė keletą nuomonių savo iniciatyva, skatinančių integracijos politiką ⁽²⁴⁾ ir šia tema surengė ne vieną konferenciją ir klausymą. ES ir nacionalinės valdžios institucijos turėtų drauge stengtis skatinti integracijos politiką, nes integracija, vienodų sąlygų taikymas ir kova su diskriminacija yra sunkumai, su kuriais susiduria Europos visuomenė, ypač vietos valdžios institucijos, socialiniai partneriai ir pilietinės visuomenės organizacijos. Komitetas drauge su Europos Komisija dirba dėl Europos integracijos forumo ⁽²⁵⁾ įsteigimo.

2008 m. liepos 9 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Dimitris DIMITRIADIS

⁽²³⁾ 2008 m. kovo 12 d. EESRK nuomonė dėl Žaliosios knygos dėl būsimosios bendros Europos prieglobsčio sistemos, pranešėja An Le Nouail-Marlière, priimta 2008 m. kovo 12–13 d. plenarinėje sesijoje. (OL C 204, 2008 8 9, p. 77).

⁽²⁴⁾ 2002 m. kovo 21 d. EESRK nuomonė dėl imigracijos, integracijos ir pilietinės visuomenės organizacijų vaidmens, pranešėjas Luis Miguel Pariza Castaños (OL C 125, 2002 5 27).

2003 m. gruodžio 10–11 d. EESRK nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl imigracijos, integracijos ir užimtumo, pranešėjas Luis Miguel Pariza Castaños (OL C 80, 2004 3 30).

2006 m. rugsėjo 13/14 d. nuomonė „Imigracija į ES ir integracijos politika: regionų ir vietos valdžios institucijų bei pilietinės visuomenės organizacijų bendradarbiavimas“, pranešėjas Luis Miguel Pariza Castaños (OL C 318, 2006 12 23).

Konferencija „Pilietinės visuomenės vaidmuo skatinant integraciją“, Briuselis, 2002 m. rugsėjo 9 ir 10 d.

⁽²⁵⁾ <http://integrationforum.teamwork.fr/>.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos direktyvą dėl vienos paraiškų dėl vieno leidimo trečiųjų šalių piliečiams apsigyventi ir dirbti valstybės narės teritorijoje pateikimo procedūros ir valstybėje narėje teisėtai gyvenančių trečiųjų šalių darbuotojų vienodų teisių

COM(2007) 638 galutinis — 2007/0229 (CNS)

(2009/C 27/24)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2008 m. vasario 7 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo priimti Tarybos direktyvą dėl vienos paraiškų dėl vieno leidimo trečiųjų šalių piliečiams apsigyventi ir dirbti valstybės narės teritorijoje pateikimo procedūros ir valstybėje narėje teisėtai gyvenančių trečiųjų šalių darbuotojų vienodų teisių.

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. birželio 10 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Luis Miguel Pariza Castaños.

446-oje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. liepos 9–10 d. (liepos 9 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 140 narių balsavus už, 3 — prieš ir 7 susilaikius.

1. Įvadinės pastabos

1.1 Praėjo aštuoneri metai nuo Tamperės Europos Vadovų Tarybos, kurioje priimtas sprendimas paskatinti bendrą imigracijos politiką, tačiau vienoje iš svarbiausių šios politikos sričių — imigrantų priėmimo politikos ir teisės aktų — pasiekta menka pažanga. Vis dėlto reikėtų pridurti, kad šią sritį reglamentuojantys nacionaliniai teisės aktai visiškai nederinami ES lygiu. Nacionaliniai teisės aktai labai skiriasi ir atspindi prieštaringas politines nuostatas šioje srityje.

1.2 Praėjo daugiau kaip šešeri metai, kai Europos Komisija parengė pasiūlymą dėl direktyvos, susijusios su trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir apsigyvenimo siekiant apmokamo darbo ir savarankiškai dirbančio asmens ekonominės veiklos, sąlygų⁽¹⁾. Nors EESRK ir Europos Parlamentas šiam pasiūlymui pritarė⁽²⁾, Taryba pirmojo svarstymo metu jį atmetė. Nuo tada kai kurios valstybės parengė naujus imigraciją reguliuojančius teisės aktus laikydamosi visiškai skirtingų požiūrių.

1.3 Artimiausiais metais Europai reikės naujų ekonominių migrantų, kurie prisidėtų prie socialinės ir ekonominės plėtos⁽³⁾. Susiklostė tokia demografinė padėtis, kad, jei nebus pakeista imigracijos politika, gali žlugti Lisabonos strategijos įgyvendinimas. Būtina vykdyti aktyvią labai aukštos kvalifikacijos ir mažiau kvalifikuotų darbuotojų priėmimo politiką.

1.4 Nesuprantama, kad Europos Vadovų Taryboje kai kurios vyriausybės vetavo Komisijos teisės aktų pasiūlymus ir laikosi

senos ribojimo politikos. Tuo metu auga šešėlinė ekonomika ir daugėja nelegalaus darbo atvejų, taip sudaromos sąlygos tikram nelegalių migrantų traukos veiksniai atsirasti. Nesant bendrų Europos teisės aktų, valstybės narės patvirtina naujus teisės aktus, kurių politinis turinys labai skiriasi, ir taip toliau kuriamos derinimo proceso kliūtys. Šie skirtingi politiniai požiūriai ir su tuo susiję teisės aktų skirtumai yra piliečių abejonių ir netikrumo šaltinis.

1.5 EESRK siūlė ES Tarybai atsisakyti reikalavimo balsuoti vieningai svarstant su migrantų priėmimu susijusius teisės aktus ir priimti sprendimus kvalifikuota balsų dauguma taikant bendro sprendimo su Europos Parlamentu procedūrą⁽⁴⁾. Tik tuomet bus galima parengti kokybiškus teisės aktus, padėsiančius padaryti pažangą derinant Europos teisės aktus.

1.6 EESRK palankiai vertina tai, kad Lisabonos sutartyje imigracijos srities teisės aktams numatyta taikyti įprastą procedūrą (Komisijos iniciatyva, kvalifikuota balsų dauguma Taryboje ir bendro sprendimo su EP procedūra).

1.7 Vis dėlto šis klausimas svarstomas Taryboje ir sprendimas bus priimamas laikantis neproduktyvaus vieningo balsavimo reikalavimo. Todėl, kaip Komitetas yra siūlęs savo nuomonėje dėl Hagos programos⁽⁵⁾, ši padėtis turi būti pakeista dabar, prieš svarstant naujus pasiūlymus dėl įstatymo galią turinčių aktų.

⁽¹⁾ COM(2001) 386 galutinis.

⁽²⁾ Žr. 2002 m. sausio 16 d. EESRK nuomonę dėl *Pasiūlymo priimti Tarybos direktyvą dėl trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir apsigyvenimo siekiant apmokamo darbo ir savarankiškai dirbančio asmens ekonominės veiklos, sąlygų*. Pranešėjas L. M. Pariza Castaños (OL C 80, 2002 4 3) ir Europos Parlamento nuomonę, paskelbtą OL C 43 E, 2004 2 19. Pranešėja Terron i Cusi.

⁽³⁾ 2006 m. gruodžio mėn. Europos Vadovų Tarybos išvados (Teisėtoms migracijos politikos planas); žr. EESRK 2003 m. gruodžio 10 d. nuomonę dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl imigracijos, integracijos ir užimtumo (pranešėjas Pariza Castaños), OL C 80, 2004 3 30.

⁽⁴⁾ Žr. 2005 m. gruodžio 15 d. EESRK nuomonę dėl *Komisijos komunikato Tarybai ir Europos Parlamentui — Hagos programa: Dešimt prioritetų ateinančioms penkeriems metams — Partnerystė Europos atnaujinimo vardan laisvės, saugumo ir teisingumo srityje*. Pranešėjas L. M. Pariza Castanos (OL C 65, 2006 3 17).

⁽⁵⁾ Žr. 4 išnašą.

EESRK siūlo Tarybai priimti tarpinę procedūrą, kuri jau taikoma prieglobsčio sričiai, kad šias direktyvas būtų galima priimti kvalifikuota balsų dauguma ir taikant bendro sprendimo su Europos Parlamentu procedūrą.

1.8 Komitetas jau yra minėjęs, kad „priimant teisės aktus, reglamentuojančius migrantų priėmimą, horizontalios teisinės bazės modelis yra tinkamesnis nei sektorių teisės aktų modelis. Komisijos pateiktas ir EESRK palaikytas (su keliais pakeitimais) direktyvos dėl priėmimo pasiūlymas yra tinkamas teisės akto pasiūlymas. Be to, su sektoriais susijusiems klausimams ir ypatingoms situacijoms gali būti sukurtos specialios taisyklės. Jei Europos Sąjungos Taryba pasirinktų tik atskirus sektorius reglamentuojančių teisės aktų modelį, pritaikytą tik kvalifikuotų migrantų priėmimui, jo nebūtų galima taikyti didelei migrantų daliai ir tai būtų diskriminavimas. Šis pasirinkimas yra lengvesnis Tarybai, bet jis neatitinka Europos poreikių“⁽⁶⁾.

1.9 Lisabonos sutartyje nustatytos bendrų teisės aktų ribos numatant valstybėms narėms teisę nustatyti atvykstančių migrantų, kuriuos jos pasirengusios priimti savo teritorijoje, skaičių. Ši riba netrukdo ES pasiekti aukštą šios srities teisės aktų suderinimo lygį. Tai galima laikyti paskata administruoti ekonominę migraciją nacionaliniu lygiu taikant bendras ir skaidrias procedūras. Teisė išduoti leidimus dirbti ir gyventi priklausytų valstybių narių institucijoms, bet jos laikytųsi Bendrijos teisės aktų. Todėl kiekviena valstybė narė, kartu su socialiniais partneriais, galės nuspręsti, kokio pobūdžio imigrantų jai reikia. Nacionaliniuose teisės aktuose turėtų būti atsižvelgta į kiekvienos šalies konkrečius ypatumus, tačiau laikantis Europos teisės aktų.

1.10 Pasiūlymas priimti horizontaliai taikomą Tarybos direktyvą, kuria nustatoma bendra trečiųjų šalių piliečių paraiškų dėl bendro leidimo gyventi ir dirbti valstybės narės teritorijoje pateikimo tvarka ir nustatomos iš trečiųjų šalių atvykusių darbuotojų, teisėtai gyvenančių valstybėje narėje, vienodos teisės, atitinka Europos Sąjungos siekį — imigracijos srityje nustatyti bendrą politiką.

1.11 Šis tikslas jau buvo keliamas 1999 m. spalio mėn. Tarybos Europos Vadovų Tarybos susitikime, kurio baigiamojoje deklaracijoje pabrėžiama, kad Europos Sąjunga privalo užtikrinti palankų režimą valstybėse narėse teisėtai gyvenantiems trečiųjų šalių piliečiams ir suteikti jiems teises ir pareigas, prilygintas ES piliečių teisėms ir pareigoms.

1.12 Be to, 2004 m. lapkričio mėn. Hagos programoje pripažįstama, kad „teisėta migracija bus ypač svarbi stiprinant žiniomis grindžiamą ekonomiką Europoje, skatinant ekonomikos plėtrą ir tuo prisidedant prie Lisabonos strategijos įgyvendinimo“.

1.13 2004 m. Komisija paskelbė žaliąją knygą⁽⁷⁾ siekdama paskatinti diskusiją ir konsultacijas dėl ekonominės ES

migracijos valdymo. EESRK parengė nuomonę⁽⁸⁾, kurioje siūlė ES parengti kruopščiai suderintus bendrus migrantų priėmimą reglamentuojančius teisės aktus ir nurodė, kad horizontaliai taikomų teisės aktų modelis yra tinkamesnis nei sektorių teisės aktų modelis.

1.14 2006 m. gruodžio mėn. Europos Vadovų Taryba patvirtino Legalios migracijos politikos planą, kuriuo ketinama siekti dviejų tikslų:

1.14.1 nustatyti tam tikrų kategorijų migrantų priėmimo sąlygas parengiant keturis konkrečius pasiūlymus priimti teisės aktus dėl aukštos kvalifikacijos darbuotojų, sezoninių darbuotojų, apmokamą praktiką atliekančių asmenų ir bendrovės laikinai perkeltų dirbti asmenų;

1.14.2 nustatyti bendras požiūrio, kuris būtų teisingas ir grindžiamas pagarba darbuotojų migrantų teisėms, gaires.

2. Pasiūlymas priimti direktyvą

2.1 Pasiūlymo priimti direktyvą tikslas — iš trečiųjų šalių atvykusiems ir teisę apsigyventi šalyje jau įgijusiems darbuotojams suteikti tvirtą teisinį statusą ir supaprastinti procedūras teikiantiems paraišką.

2.2 Šiuo metu ES valstybės narės migruojančių darbuotojų atžvilgiu laikosi labai skirtingos tvarkos.

2.3 Be to, labai skiriasi migrantams ir ES darbuotojams taikoma tvarka.

2.4 Pasiūlymu norima nustatyti vieną paraiškų dėl vieno leidimo trečiųjų šalių piliečiams apsigyventi ir dirbti valstybės narės teritorijoje pateikimo procedūrą ir valstybėje narėje teisėtai gyvenančių trečiųjų šalių darbuotojų vienodas teises: darbo sąlygos, užmokestis, atleidimas iš darbo, asociacijų laisvė, profesinio tobulinimosi galimybės, galimybės naudotis pagrindinėmis socialinės apsaugos paslaugomis ir pan.

2.5 Tai horizontaliai taikoma direktyva, į kurios taikymo sritį patenka ekonominiai migrantai ir visi asmenys, kurie iš pradžių buvo priimti ne darbo, o kitais tikslais ir vėliau įgijo teisę dirbti kitų Bendrijos arba nacionalinės teisės aktų pagrindu (pvz., šeimos nariai, pabėgėliai, studentai, mokslininkai ir pan.).

2.6 Į jos taikymo sritį nepatenka pasienio teritorijų darbuotojai⁽⁹⁾, kurie nelaikomi valstybės narės darbo rinkos dalimi, jų bendrovės viduje laikinai perkelti asmenys, paslaugų pagal sutartį teikėjai, aukštųjų mokyklų absolventai stažuotojai,

⁽⁶⁾ Žr. 4 išnašą.

⁽⁷⁾ Žalioji knyga dėl ES pozicijos ekonominės migracijos valdymo klausimu, COM(2004) 811 galutinis.

⁽⁸⁾ Žr. 2005 m. birželio 9 d. EESRK nuomonę dėl Žaliosios knygos dėl ES pozicijos ekonominės migracijos valdymo klausimu. Pranešėjas L. M. Pariza Castaños (OL C 286, 2005 11 17).

⁽⁹⁾ Direktyva 96/71/EB.

sezoniniai darbuotojai ir, galiausiai, asmenys, kuriems suteiktas ilgalaikio gyventojo statusas.

2.7 Pagal šio pasiūlymo priimti direktyvą nuostatas valstybės narės įpareigojamos bet kokią paraišką leisti dirbti ir gyventi jų teritorijoje išnagrinėti per vieną paraiškos pateikimo procedūrą ir, jei paraiška patenkinama, išduoti vieną leidimą, suteikiantį pareiškėjui teisę apsigyventi ir dirbti.

2.8 Tuo tikslu kiekviena valstybė narė turi paskirti kompetentingą instituciją, kuriai būtų pavesta priimti paraiškas ir išduoti vieną leidimą, bet šis paskyrimas neturi pažeisti kitoms nacionalinėms institucijoms patikėtos atsakomybės ir jų įgaliojimų, susijusių su paraiškos nagrinėjimu ir atitinkamo sprendimo priėmimu.

2.9 Vieno leidimo forma turi atitikti suderintą trečiųjų šalių piliečiams išduodamo leidimo apsigyventi formą, nustatytą Reglamentu (EB) Nr. 1030/2002.

2.10 Vienas leidimas jo turėtoji suteikia teisę atvykti į leidimą išdavusios valstybės narės teritoriją ir ten gyventi, laisvai judėti visoje teritorijoje, vyksti per kitų valstybių narių teritorijas ir vykdyti veiklą, kurią leidžia minėtas leidimas.

2.11 Vienos procedūros atžvilgiu numatyta procedūrinių garantijų, pavyzdžiui, reikalavimas nurodyti paraiškos atmetimo motyvus ir priežastis. Bet kuriuo atveju sąlygos ir kriterijai, kuriais remiantis gali būti atmetama paraiška dėl vieno leidimo, turi būti nustatyti nacionalinių teisės aktų.

2.12 Kita vertus, pareiškėjui reikia suteikti galimybę ginti savo teises paraiškos atmetimo atveju, o šią galimybę pareiškėjui būtina nurodyti jam skirtoje rašytiniame pranešime. Pastarajam asmeniui taip pat turi būti pranešta, kokius dokumentus jis privalo pateikti kartu su pareiškimu ir kokius mokesčius sumokėti.

2.13 Sprendžiant teisių klausimą nustatytas minimalus reikalavimas, kuris asmenims, gavusiems vieną leidimą, turi užtikrinti vienodas sąlygas nepažeidžiant valstybių narių teisės priimti palankesnes nuostatas.

2.14 Numatyta, kad iš trečiųjų šalių atvykusiems darbuotojams ir valstybių narių darbuotojams turi būti užtikrintos šios vienodos sąlygos:

- darbo sąlygos, įskaitant darbo užmokestį ir atleidimą, darbuotojų sveikatą ir saugą,
- asociacijų ir jungimosi į sąjungas bei stojimo į darbuotojams ar darbdaviams atstovaujančias organizacijas ar į bet kurias kitas organizacijas, kurios nariai yra konkrečios profesijos atstovai, laisvė,
- švietimas ir profesinis mokymas,
- diplomų, pažymėjimų ir kitų profesinės kvalifikacijos dokumentų pripažinimas pagal atitinkamą nacionalinę tvarką,

— vienodos socialinio draudimo sąlygos, taikomos Reglamente (EEB) Nr. 1408/71 apibrėžtomis paslaugoms, šį reglamentą taip pat taikant asmenims, atvykstantiems į valstybę narę tiesiai iš trečiosios šalies,

— uždirbtos pensijos išmokėjimas persikėlimo į trečiąją šalį atveju,

— mokesčių lengvatos,

— galimybė naudotis prekėmis ir paslaugomis, įskaitant būsto įsigijimo tvarką ir įdarbinimo tarnybų teikiamą pagalbą.

2.15 Valstybės narės gali riboti vienodų sąlygų taikymą:

— reikalaujamos kalbos žinių iš norinčių pasinaudoti teise į profesinį mokymą,

— apribodamos teises gauti stipendijas studijoms,

— apribodamos teisę į vienodas darbo sąlygas (darbo užmokestis, atleidimas, darbuotojų sveikata), asociacijų laisvę, mokesčių lengvatas, socialinės apsaugos teises asmenims, dirbantiems specifinį darbą.

2.16 Kalbant apie diplomų pripažinimą, pasiūlyme numatomos vienodos sąlygos taikant nacionalines procedūras, darant nuorodą į Direktyvos 2005/36/EB nuostatas, kad trečiosios šalies piliečio kitose valstybėse narėse įgyta kvalifikacija turi būti pripažinta tomis pačiomis sąlygomis, kokios taikomos ir ES piliečiams.

2.17 Spręsdamos vienodų sąlygų, susijusių su galimybe įsigyti prekes ir naudotis paslaugomis, įskaitant galimybę įsigyti būstą, klausimą valstybės narės teisę į socialinį būstą gali taikyti tik trečiųjų šalių piliečiams, kurie jų teritorijoje išgyveno ne mažiau kaip trejus metus.

2.18 Pasiūlymu priimti direktyvą užtikrinama, kad būtų laikomasi palankesnių nuostatų, įtvirtintų Bendrijos susitarimais arba tarptautinėmis priemonėmis, įskaitant priimtas Europos Tarybos ir taikomas migruojantiems darbuotojams — tų šalių, kurios yra Europos Tarybos narės, piliečiams. Pasiūlymas nepažeidžia ir tarptautinių konvencijų, draudžiančių diskriminaciją dėl kilmės, palankesnių nuostatų.

3. Bendrosios pastabos

3.1 EESRK siūlė ES Tarybai atsisakyti reikalavimo balsuoti vieningai svarstant su migrantų priėmimu susijusius teisės aktus ir priimti sprendimus kvalifikuota balsų dauguma taikant bendro sprendimo su Europos Parlamentu procedūrą ⁽¹⁰⁾. Tik tuomet bus galima parengti kokybiškus teisės aktus, padėsiančius padaryti pažangą derinant Europos teisės aktus.

3.2 EESRK palankiai vertina tai, kad Lisabonos sutartyje numatyta imigracijos srities teisės aktams taikyti įprastą procedūrą (Komisijos iniciatyva, kvalifikuota balsų dauguma Taryboje ir bendro sprendimo procedūra su EP).

⁽¹⁰⁾ Žr 4 išnašą.

3.3 Reikia atsižvelgti į tai, kad, kai Lisabonos sutartis bus ratifikuota ir įsigalios, ES ir valstybių narių įgaliojimai taps aiškesni, o Taryba sprendimus priims kvalifikuota balsų dauguma kartu su Parlamentu. Tai leis išvengti šiuo metu taikomos vieningo balsavimo taisyklės, kuri tampa kliūtimi priimant bendrus veiksmingus teisės aktus; Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas Tarybai siūlo priimant teisės aktus imigracijos klausimais taikyti įprastą procedūrą (kaip kad buvo nuspręsta dėl dokumentų prieglobsčio klausimais) paankstinant Lisabonos sutarties nuostatų taikymą.

3.4 Komitetas Tarybai siūlo prioritetu laikyti šios direktyvos, o ne direktyvos dėl aukštos kvalifikacijos darbo (COM(2007) 637) ir kitų šiam sektoriui skirtų direktyvų, rengimą; Komitetas taip pat siūlo, kad Komisija sparčiau vykdytų kitų, artimiausiems mėnesiams jos numatytų direktyvų dėl priėmimo (laikini darbuotojai, apmokami stažuotojai, bendrovių viduje perkeliama asmenys) rengimo darbą.

3.5 Komitetas pageidauja, kad ES turėtų bendrus teisės aktus, kurie būtų pakankamai suderinti, kad leistų imigraciją valdyti pasitelkus lanksčias ir skaidrias teises procedūras, užtikrinančias vienodas sąlygas trečiųjų šalių piliečiams suteikiant jiems teises ir pareigas, panašias į tas, kurias turi Europos Sąjungos piliečiai.

3.6 Pasiūlyme priimti direktyvą trečiųjų šalių piliečiams numatytos teisės ir pareigos, susijusios su vienodomis sąlygomis darbo užmokesčio, darbo sąlygų, asociacijų laisvės, švietimo ir profesinio mokymo srityse, yra tinkamas pradinis pagrindas būsimiems teisės aktams imigracijos klausimais.

4. Konkrečios pastabos

4.1 EESRK mano, kad ši horizontaliai taikoma direktyva, kuria nustatoma viena paraiškų pateikimo procedūra ir valstybėje narėje teisėtai gyvenančių trečiųjų šalių darbuotojų vienodos teisės, ES atlieka esminį vaidmenį siekiant sukurti bendros ekonominės imigracijos politikos pagrindą. Pasiūlyme priimti direktyvą užtikrinama valstybių narių teisė nustatyti imigrantų skaičių, kurį jos pageidautų įsileisti.

4.2 EESRK norėtų pabrėžti, kad Komisijos pasiūlymas sukurti horizontaliai taikomus ES teisės aktus dėl priėmimo tvarkos ir trečiųjų šalių darbuotojų teisių valstybėse narėse yra labai svarbus.

4.3 EESRK nuomonėje dėl žaliosios knygos ⁽¹⁾ išreiškė pritarimą vienai darbuotojų imigracijos tvarkai teigdamas, kad skirtingų valstybių narių teisės aktų nuostatos dėl leidimo gyventi ir dirbti labai skiriasi. EESRK mano, kad būtina sukurti ES lygiu suderintus teisės aktus. Už leidimų išdavimą atsako valstybių

narių valdžios institucijos. Vienos valstybės narės išduotas leidimas turės būti visais atžvilgiais pripažįstamas kitose ES valstybėse. EESRK norėtų, kad teisės aktu būtų kuo labiau sumažintos biurokratinės procedūros ir sudarytos palankesnės sąlygos visiems suinteresuotiems subjektams: imigrantams, darbdaviams, valdžios institucijoms. Nuomonėje pritariama vienam leidimui — leidimui gyventi, kuris susietas su leidimu dirbti.

4.4 EESRK savo poziciją dėl teisių jau išdėstė pirmiau minėtoje nuomonėje dėl žaliosios knygos teigdamas, kad šiose diskusijose turėtų būti remiamasi nediskriminavimo principu. Darbuotojui imigrantui turėtų būti suteiktos tokios pačios ekonominės, profesinės ir socialinės teisės, kaip ir kitiems atitinkamos valstybės narės darbuotojams nepaisant leidimo gyventi ir dirbti galiojimo trukmės. Komitetas norėtų pabrėžti įvairių lygių (įmonių, sektorių, nacionalinio ir Europos) socialinių partnerių vaidmenį sudarant vienodas sąlygas užimtumo srityje. EESRK, bendradarbiaudamas su Dublino fondu ir Europos socialiniais partneriais, surengė klausymą, kurio išvados pateiktos kitoje nuomonėje ⁽¹²⁾.

4.5 Nuomonėje dėl žaliosios knygos ⁽¹³⁾ buvo suformuluotos Komiteto konkrečiai siūlomos teisės, kurios turėtų būti suteiktos trečiųjų šalių piliečiams, teisėtai laikinai dirbantiems ar gyvenantiems vienoje iš ES valstybių narių. Komitetas primena, kad darbuotojai imigrantai pagal valstybių narių teisės aktų nuostatas priėmusios šalies institucijoms moka mokesčius ir socialinio draudimo įmokas.

4.6 EESRK siūlo ne tik visiems darbuotojams darbovietėje užtikrinti vienodas sąlygas (darbo sąlygos, užmokestis ir atleidimas, sveikata ir darbo sauga, asociacijų laisvė ir kt.), bet ir įtraukti šias teises:

- teisę į socialinį draudimą, įskaitant medicininę priežiūrą,
- teisę naudotis prekėmis ir paslaugomis, įskaitant būstą, tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir tos šalies piliečiai,
- teisę į švietimą ir profesinį mokymą,
- diplomų, pažymėjimų ir kvalifikacijos pripažinimą laikantis Bendrijos teisės aktų nuostatų,
- nepilnamečių teisę į mokslą, įskaitant teisę gauti pašalpas ir stipendijas studijoms,
- teisę vykdyti pedagoginę veiklą ir mokslinius tyrimus, kaip apibūdėta pasiūlyme priimti direktyvą ⁽¹⁴⁾,
- teisę prirėkus gauti nemokamą teisinę pagalbą,
- teisę naudotis nemokamomis įdarbinimo paslaugomis (viešojo paslauga),

⁽¹²⁾ Žr. 2006 m. rugsėjo 13–14 d. EESRK nuomonę dėl imigracijos į ES ir integracijos politikos: regionų ir vietos valdžios institucijų bei pilietinės visuomenės organizacijų bendradarbiavimas. Pranešėjas L. Pariza Castaños (OL C 318, 2006 12 23).

⁽¹³⁾ Žr. 8 išnašą.

⁽¹⁴⁾ Žr. Komisijos pasiūlymą priimti direktyvą COM(2004) 178 dėl trečiųjų šalių piliečių įleidimo mokslinių tyrimų vykdymo tikslais. Žr. 2004 m. spalio 27 d. EESRK nuomonę dėl Komisijos komunikato Tarybai ir Europos Parlamentui dėl pasiūlymo priimti direktyvą ir dviejų pasiūlymų priimti rekomendacijas siekiant palengvinti trečiųjų šalių piliečių, atvykstančių vykdyti mokslinius tyrimus Europos Bendrijoje, įleidimą. Pranešėja B. King (OL C 120, 2005 5 20).

⁽¹⁾ Žr. 8 išnašą.

- teisę į priimančios bendruomenės kalbos mokymą,
- pagarbą kultūrų įvairovei,
- teisę laisvai judėti ir gyventi valstybės narės teritorijoje.

4.7 Be to, 2004 m. EESRK priėmė nuomonę savo iniciatyva ⁽¹⁵⁾, kurioje ES ir valstybėms narėms siūloma ratifikuoti 1990 m. JTO generalinės asamblėjos priimtą Tarptautinę konvenciją dėl darbuotojų migrantų ir jų šeimos narių teisių apsaugos ⁽¹⁶⁾, kad pagrindinės darbuotojų migrantų teisės būtų visuotinai pripažintos. EESRK siūlo Komisijai imtis naujų iniciatyvų dėl konvencijos ratifikavimo ir taip sustiprinti tarptautinę migrantų teisių sistemą.

4.8 Komitetas siūlo į direktyvos aiškinamąją dalį įtraukti naują punktą, kuriuo būtų užtikrinama, kad teisės aktuose dėl imigracijos bus laikomasi TDO standartų, ypač TDO standartų dėl darbuotojų migrantų (C 97 ir C 143).

4.9 EESRK taip pat prašo, kad direktyvoje ir kovos su diskriminacija teisės aktuose būtų užtikrinta Bendrijos *acquis* įtvirtinta lyčių lygybė.

4.10 Direktyvos nuostatos turi būti taikomos ir laikiniams darbuotojams. Nors Komisija šiuo metu rengia konkrečią direktyvą, EESRK mano, kad vienodos sąlygos, visų pirma užimtumo srityje, turi būti užtikrintos ir minėtos kategorijos darbuotojams.

4.11 Komitetas išreiškia susirūpinimą ir nepritaria tam, kad valstybėms narėms palikta galimybė apriboti teisę į vienodas darbo sąlygas (užmokestis ir atleidimas iš darbo, sveikata ir darbo sauga, socialinė apsauga) ⁽¹⁷⁾ ir asociacijų laisvę. Šie

apribojimai prieštarauja 2 straipsnio nuostatomis. Jie taip pat gali turėti neigiamo poveikio nediskriminavimo principo taikymui. Komitetas mano, kad, atsižvelgiant į Europos Teisingumo Teismo praktiką, vienodos sąlygos yra vienas iš Bendrijos teisės principų.

4.12 Bet kuriuo atveju, esami apribojimai turi būti vertinami vadovaujantis kitomis palankesnėmis privalomomis tarptautinėmis teisinėmis priemonėmis, konkrečiai Visuotinė žmogaus teisių deklaracija, Tarptautiniu pilietinių ir politinių teisių paktu ir Europos pagrindinių žmogaus teisių konvencija bei kitais palankesniais Bendrijos ir nacionaliniais norminiais aktais.

4.13 Direktyvoje numatyta, kad tuo atveju, kai neišduodamas vienas leidimas, apie paraiškos atmetimą būtų pranešta raštu, o suinteresuotas asmuo galėtų kreiptis į valstybės narės teismo institucijas. Komitetas siūlo, kad tuo atveju, kai paraiška atmetama dėl vieno leidimo atnaujinimo, sustabdymo ar panaikinimo, suinteresuotam asmeniui kreipusis į teismą ⁽¹⁸⁾ administracinio sprendimo įsigaliojimas būtų sustabdytas tol, kol bus priimtas galutinis teismo sprendimas.

4.14 Galiausiai, Komitetas pabrėžia integracijos svarbą. Jis parengė keletą nuomonių dėl integracijos politikos skatinimo ⁽¹⁹⁾ ir šiuo klausimu surengė konferencijų bei klausymų. ES ir nacionalinės valdžios institucijos turi bendradarbiauti skatindamos integracijos politiką, kadangi integracija, vienodų sąlygų užtikrinimas ir kova su diskriminavimu yra iššūkis Europos visuomenei ir tai ypatingai svarbu vietos valdžios institucijoms, socialiniams partneriams ir pilietinės visuomenės organizacijoms. EESRK šiuo metu bendradarbiauja su Europos Komisija kuriant Europos integracijos forumą ⁽²⁰⁾.

2008 m. liepos 9 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁵⁾ Žr. 2004 m. birželio 30 d. EESRK nuomonę savo iniciatyva dėl Tarptautinės konvencijos dėl darbuotojų migrantų. Pranešėjas L. M. Pariza Castanos (OL C 302, 2004 12 7).

⁽¹⁶⁾ 1990 m. gruodžio 18 d. Rezoliucija Nr. 45/158, įsigaliojusi 2003 m. liepos 1 d.

⁽¹⁷⁾ 12–2 str.

⁽¹⁸⁾ 8 str.

⁽¹⁹⁾ Žr. 2002 m. kovo 21 d. EESRK nuomonę dėl Imigracijos, integracijos ir organizuotos pilietinės visuomenės vaidmens. Pranešėjas L. M. Pariza Castanos (OL C 125, 2002 5 27).

2003 m. gruodžio 10–11 d. EESRK nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl Imigracijos, integracijos ir užimtumo. Pranešėjas L. M. Pariza Castanos (OL C 80, 2003 3 30).

2006 m. rugsėjo 13–14 d. nuomonė dėl Imigracijos į ES ir integracijos politikos: regionų ir vietos valdžios institucijų bei pilietinės visuomenės organizacijų bendradarbiavimas. Pranešėjas L. M. Pariza Castanos (OL C 318, 2006 12 23).

Konferencija „Imigracija: organizuotos pilietinės visuomenės vaidmuo integracijos procese“, 2002 m. rugsėjo 10 d., Briuselis.

⁽²⁰⁾ <http://integrationforum.teamwork.fr/>.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą dėl Europos kūrybiškumo ir naujovių metų (2009 m.)

COM(2008) 159 galutinis — 2008/0064 (COD)

(2009/C 27/25)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2008 m. balandžio 7 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą dėl Europos kūrybiškumo ir naujovių metų (2009 m.).

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto biuras pavedė Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyriui organizuoti komiteto darbą šiuo klausimu.

Kadangi darbas skubus, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas 446-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. liepos 9–10 d. (2008 m. liepos 9 d. posėdis), pagrindiniu pranešėju paskyrė J. I. Rodríguez García-Caro ir priėmė šią nuomonę 108 nariams balsavus už ir 5 susilaikius.

1. Išvados

1.1 EESRK visiškai pritaria visoms Europos Sąjungos piliečių kūrybiškumo skatinimo ir naujovių rėmimo priemonėms ir palankiai vertina iniciatyvą Europos metus pašvęsti kūrybiškumo rėmimui ir skatinimui pasitelkiant visą gyvenimą trunkančių mokymąsi kaip naujovių diegimo variklį. EESRK ne kartą yra pabrėžęs naujovių skatinimo svarbą siekiant Lisabonos strategijos tikslų⁽¹⁾. Vis dėlto, nors EESRK remia Europos kūrybiškumo ir naujovių metų sumanymą, jis mano, kad šioje nuomonėje nagrinėjamas pasiūlymas priimti sprendimą nėra geriausia priemonė siūlomam tikslui pasiekti atsižvelgiant į toliau pateiktas pastabas.

1.2 Ankstesnių Europos metų organizavimui buvo skiriama daugiau laiko, todėl pasiūlymus buvo galima parengti netgi likus dviems metams iki atitinkamų metų pradžios, o šį kartą Europos Komisijos pasiūlymo priėmimą nuo Europos metų pradžios skirs tik septyni mėnesiai, per kuriuos Europos Parlamentas ir Taryba turės patvirtinti sprendimą, o Europos Komisija ir valstybės narės — organizuoti ir suderinti tolesnius veiksmus. EESRK supranta, kad šis procesas yra skubotas ir gali trukdyti Europos kūrybiškumo ir naujovių metų renginiams, kuriems reikalingas jų svarbą atitinkantis pasirengimas ir deramas dėmesys.

⁽¹⁾ 2006 m. gruodžio 13 d. EESRK nuomonė dėl Europos potencialo išlaisvinimo ir stiprinimo mokslinių tyrimų, vystymo ir naujovių diegimo srityje. Pranešėjas Gerd Wolf (OL C 325, 2006 12 30).
2005 m. gruodžio 14 d. EESRK nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą, nustatantį Bendrąją konkurencingumo ir inovacijų programą. Pranešėjas Welschke, bendrapranešėja Lucia Fusco (OL C 65, 2006 3 17).
2007 m. liepos 12 d. EESRK nuomonė dėl Investicijų į žinias ir inovacijas (Lisabonos strategija). Pranešėjas Gerd Wolf (OL C 256, 2007 10 27).

1.3 Pasiūlymas priimti sprendimą tebėra labai neaiškus dėl dviejų, EESRK nuomone, itin svarbių aspektų, kuriuos reikėtų paaiškinti ir patikslinti pasiūlymo tekste. Minėti du aspektai susiję su Europos metų finansavimu ir užuomina apie kitų Europos Sąjungos programų ir politikos sričių, nesusijusių su visą gyvenimą trunkančiu mokymusi, paramą ar indėlį.

1.3.1 EESRK pritaria Europos Komisijos pasiūlymui nekurti papildomų biudžeto eilučių Europos metams ir panaudoti asignavimus, skirtus Mokymosi visą gyvenimą programai, kuri apima konkrečius naujovių skatinimo tikslus. Pasiūlyme nenurodoma jokia šiam renginiui skirta suma, tik paminima, kad biudžeto šaltinis yra Mokymosi visą gyvenimą programa ir kad iniciatyvos bus bendrai finansuojamos pagal kitas programas, kurios konkrečiai nenurodytos ir nepaminėtos. Dėl pasiūlymo priimti sprendimą turinio Komitetas mano, kad reikėtų pateikti keletą skaičių, atspindinčių galimas šios iniciatyvos išlaidas. EESRK nuomone, į pasiūlymą reikėtų įtraukti biudžeto sąmatą.

1.3.2 Kalbant apie kitų programų ir politikos sričių paramą finansavimui, pasiūlymas priimti sprendimą dar labiau neaiškus. Iš teksto turėtų būti aišku, kad atsižvelgiant į tai, jog naujovių skatinimas yra vienas iš konkrečių tikslų, iškeltų kitose programose, pavyzdžiui, Verslininkystės ir inovacijų programoje ir IRT politikos rėmimo programoje (abi įtrauktos į Bendrąją konkurencingumo ir inovacijų programą), Europos metų renginiai būtų bendrai finansuojami pagal šio pobūdžio programas. Šiuo klausimu EESRK mano, kad pasiūlyme reikėtų konkrečiai nurodyti, pagal kurias programas bus finansuojami Europos metai, koku mastu ir kaip bus koordinuojamos įvairių bendro finansavimo programų, kurias valdo skirtingi Europos Komisijos generaliniai direktoratai, iniciatyvos.

1.4 EESRK, vadovaudamasis šiais argumentais, kurie yra pagrindinių šioje nuomonėje išdėstytų pastabų santrauka, siūlo Europos Komisijai persvarstyti savo pasiūlymą ir atsižvelgti į pateiktas pastabas. EESRK siūlo Europos Parlamentui ir Tarybai taip pat atsižvelgti į minėtas pastabas ir atitinkamai pakoreguoti pačius neaiškiausius sprendimo teksto aspektus.

2. Įžanga

2.1 2000 m. kovo mėn. Lisabonoje surengtos neeilinės Europos Vadovų Tarybos išvadose ne tik pabrėžiama būtinybė Europos metmenyse nustatyti naujus pagrindinius įgūdžius, kuriuos turėtų suteikti visą gyvenimą trunkantis mokymasis, akcentuojant kad svarbiausias Europos turtas yra žmonės, bet ir teigiama, kad Europos švietimo ir mokymo sistemos turėtų būti pritaikytos prie žinių visuomenės poreikių ir būtinybės padidinti užimtumo lygį bei pagerinti jo kokybę.

2.2 Šie bendrieji visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimai arba pagrindiniai įgūdžiai apibrėžti 2006 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos rekomendacijoje ⁽²⁾ ir gali būti laikomi pagrindiniu veiksniu, skatinančiu inovacijas, produktyvumą ir konkurencingumą, kurie itin svarbūs žinių visuomenėje. EESRK yra parengęs nuomonę dėl šios rekomendacijos ⁽³⁾.

2.3 2007 m. kovo 8–9 d. Briuselyje vykusio Europos Vadovų Taryba savo išvadose prašė valstybių narių ir Europos Sąjungos institucijų toliau stengtis sudaryti geresnes pagrindines sąlygas inovacijoms ir investicijoms į mokslinius tyrimus bei technologijų plėtrą. Skyriuje „Inovacijų, mokslinių tyrimų ir švietimo stiprinimas“ Europos Vadovų Taryba pripažįsta, kad valstybės narės yra pasiryžusios gerinti pagrindines inovacijų sąlygas, pavyzdžiui, užtikrinti konkurencingas rinkas, ir sutelkti papildomus išteklius mokslinių tyrimų, technologijų plėtros ir inovacijų veiklai. Todėl Europos Vadovų Taryba ragina Europos Komisiją ir valstybes nares toliau vykdyti inovacijų politikos strategiją, kadangi švietimas ir mokymas yra būtinos išankstinės sąlygos geram žinių trikampio (švietimas, moksliniai tyrimai ir inovacijos) veikimui.

2.4 Europos kūrybiškumo ir naujovių metų minėjimas yra puikus būdas prisidėti prie svarstymų apie Europai išskylančius iššūkius gilinant visuomenės žinias apie kūrybiškumo ir inovacinio pajėgumo svarbą asmeniniam tobulėjimui ir visuotinės gerovės didinimui.

3. Pasiūlymo santrauka

3.1 Pasiūlyme priimti sprendimą 2009 m. skelbiami Europos kūrybiškumo ir naujovių metais, kurių bendras tikslas — remti valstybių narių pastangas skatinti kūrybiškumą plėtojant mokymąsi visą gyvenimą, kuris yra naujovių variklis ir svarbus visuomenės narių asmeninių, profesinių, verslumo ir socialinių gebėjimų ugdymo veiksnys. Su šiuo bendru tikslu susiejama trylika veiksmų, kurie galėtų prisidėti prie kūrybiškumo ir inovacinio pajėgumo skatinimo.

3.2 Nustatytiems tikslams pasiekti be kitų siūlomos šios priemonės: konferencijos ir iniciatyvos, skirtos informuoti apie kūrybiškumą ir inovacinį pajėgumą, informavimo kampanijos svarbiausioms idėjoms skleisti, gerosios patirties pavyzdžių nustatymas ir sklaida, Bendrijos ir nacionalinio lygmens tyrimai.

3.3 Įsteigiama nacionalinio Europos metų koordinatoriaus, atsakingo už veiklos organizavimą nacionaliniu lygmeniu, pareigybė ir numatoma, kad Europos Komisija šauks nacionalinių koordinatorių posėdžius siekdama koordinuoti veiklą Europos lygiu.

3.4 Galiausiai, pasiūlyme nustatyta, kad finansavimas bus teikiamas pagal Mokymosi visą gyvenimą programą neatmetant galimybės Europos metų veiklą remti ir bendrai finansuoti pagal kitų susijusių sričių (įmonių, sanglaudos, mokslinių tyrimų ir informacinės visuomenės) programas.

4. Bendros pastabos dėl pasiūlymo

4.1 Komitetas visiškai pritaria visoms Europos Sąjungos piliečių kūrybiškumo skatinimo ir naujovių rėmimo priemonėms. Nuomonėje savo iniciatyva dėl *Inovacijų įtakos pramonės permainoms ir EIB vaidmens* ⁽⁴⁾ EESRK tvirtino, kad „norint diegti naujoves, visų pirma reikia įgyti visapusišką išsilavinimą ir profesinių žinių ir laikytis visą gyvenimą trunkančiam mokymuisi nustatytų kriterijų“. Todėl laikydamasis savo pozicijos EESRK tvirtai remia visas priemones, galinčias paskatinti kūrybiškumą ir inovacinį pajėgumą, nors mano, kad reikia pateikti tolesnes pastabas dėl nagrinėjamo pasiūlymo.

4.2 Komitetas palankiai vertina iniciatyvą Europos metus pašvęsti Europos piliečių kūrybiškumo rėmimui ir skatinimui pasitelkiant mokymąsi visą gyvenimą kaip naujovių diegimo variklį. EESRK ne kartą yra išreiškęs nuomonę dėl naujovių

⁽²⁾ OLL 394, 2006 12 30.

⁽³⁾ 2006 m. gegužės 18 d. EESRK nuomonė dėl *Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos rekomendaciją dėl bendrųjų visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimų*. Pranešėja Mária Herczog (OL C 195, 2006 8 18).

⁽⁴⁾ 2007 m. liepos 11 d. EESRK nuomonė dėl *Inovacijų įtakos pramonės permainoms ir EIB vaidmens*. Pranešėjas János Tóth, bendrapranešėjis Enrique Calvet Chambón (OL C 256, 2007 10 27).

skatinimo svarbos siekiant Lisabonos strategijos tikslų. Esko Aho pranešime ⁽⁵⁾ teigiama, kad būtina skatinti inovacijų kultūrą siekiant įveikti socialinius ir produktyvumo iššūkius Europoje.

Vis dėlto, nors EESRK remia Europos kūrybiškumo ir naujovių metų idėją, jis mano, kad šioje nuomonėje nagrinėjamas pasiūlymas priimti sprendimą nėra geriausia priemonė siūlomam tikslui pasiekti tiek dėl dokumento esmės ar turinio, tiek dėl jo rengimo ir priėmimo tvarkos.

4.3 Komiteto nuomone, šios iniciatyvos pagrindas nėra pats tinkamiausias tokio pobūdžio veiklai. Pasiūlymo priimti sprendimą aiškinamojo memorandumo 3 punkte dėl konsultacijų su suinteresuotomis šalimis teigiama, kad iš anksto buvo neformaliai diskutuojama su Europos Parlamento nariais ir valstybėmis narėmis. Vadinas, pasiūlymas buvo rengiamas pagal metodą „iš viršaus į apačią“, nuo institucijų prie piliečių.

EESRK mano, kad tokio pobūdžio metodai, pagal kuriuos visuomenė, organizacijos ir joms priklausantys individai nedalyvauja nei planuojant Europos metus, nei jiems rengiantis, turi daugiau galimybių likti piliečių nepastebėti negu tuo atveju, jei būtų imtasi priemonių aktyviai įtraukti tuos, kurių vėlesnis dalyvavimas yra ypač svarbus galutiniam rezultatui.

Šiuo atveju reikėtų priminti Komiteto pastabą, pateiktą jo nuomonėje dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl Europos žmonių su negalia metų (2003 m.) įgyvendinimo, rezultatų ir bendro įvertinimo ⁽⁶⁾. Šioje nuomonėje ⁽⁷⁾ Komitetas ragino Europos institucijas rengiant tokio pobūdžio iniciatyvas ir toliau vadovautis principu „iš apačios į viršų“. Todėl EESRK dar kartą pabrėžia, kad rengiantis Europos metams reikėtų laikytis šio metodo.

4.4 Atsižvelgdamas į tai, kad Europos kūrybiškumo ir naujovių metai turėtų prasidėti 2009 m. sausio 1 d., ir į terminus, kurie reikalingi sprendimui priimti Europos Parlamente ir Taryboje pirmojo svarstymo metu, Komitetas mano, kad šių Europos metų rengimo ir tvirtinimo tvarkaraštis yra labai skubotas. Ankstesniais atvejais Komitetas priėmė savo

nuomonę likus metams iki Europos metų pradžios ⁽⁸⁾, ir tai rodo perspektyvinį Komisijos planavimą. Geras tokio perspektyvinio planavimo pavyzdys yra 2008 m. gegužės mėn. plenarinėje sesijoje EESRK priimta nuomonė ⁽⁹⁾ dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą dėl Europos kovos su skurdu ir socialine atskirtimi metų (2010 m.) ⁽¹⁰⁾.

Galbūt protingiau būtų atidėti šią iniciatyvą ir 2009 m. neskelbti Europos metais negu skubotai priimti sprendimą, kuris neleistų pasiekti norimų tikslų dėl laiko, reikalingo atitinkamai veiklai suplanuoti, stokos.

4.5 Pasiūlymo aiškinamojo memorandumo 3.2 punkte numatoma, kad Europos metų poveikis bus ne mažiau reikšmingas nei ankstesnių tokio pobūdžio iniciatyvų (pavyzdžiui, Europos mokymosi visą gyvenimą metų ar Europos švietimo per sportą metų). Tačiau pasiūlyme nėra jokio punkto nei užuominos apie vėlesnį veiklos rezultatų įvertinimą, o tai reiškia, kad poveikio tyrimas bus atliekamas empiriniu būdu arba remiantis netiesioginiais Mokymosi visą gyvenimą programos ar kitų su iniciatyva susijusių programų rodikliais.

4.6 Komitetas pritaria Komisijos nuomonei, kad Mokymosi visą gyvenimą ir kitose susijusiose programose numatyta lanksti galimybė kasmet ar kas kelerius metus iš naujo nustatyti prioritetus suteikia pakankamą finansinių veiksmų laisvę, kad papildomo finansavimo Europos metų veiklai nereikėtų. Naujovių skatinimas iš tikrųjų yra vienas iš konkrečių tikslų, iškeltų Mokymosi visą gyvenimą programoje ir kitose programose, pavyzdžiui, Verslininkystės ir inovacijų programoje ir IRT politikos rėmimo programoje (abi įtrauktos į Bendrąją konkurencingumo ir inovacijų programą). Todėl, nors pasiūlyme ši bendroji programa konkrečiai neminima, EESRK mano, kad šią iniciatyvą galima vykdyti panaudojant esamas programas ir biudžetus, kaip nurodyta pasiūlymo aiškinamojo memorandumo 5 punkte.

⁽⁵⁾ 1999 m. gruodžio 8 d. EESRK nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą dėl Europos kalbų metų (2001 m.). Pagrindinis pranešėjas Rupp (OL C 51, 2000 2 23).

2002 m. balandžio 24 d. EESRK nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą dėl 2004 metų paskelbimo Europos švietimo per sportą metais. Pranešėjas Christoforos Koryfidis (OL C 149, 2002 6 21).

2005 m. gruodžio 14 d. EESRK nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą dėl Europos lygių galimybių metų (2007 m.) — Teisingos visuomenės linkme. Pranešėja Mária Herczog (OL C 65, 2006 3 17).

2006 m. balandžio 14 d. EESRK nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą dėl Europos kultūrų dialogo metų (2008 m.). Pranešėja Ágnes Cser (OL C 185, 2006 8 8).

⁽⁹⁾ 2008 m. gegužės 29 d. EESRK nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą dėl Europos kovos su skurdu ir socialine atskirtimi metų (2010 m.). Pranešėjas Krzysztof Pater, bendrapranešėja Erika Koller. OL C 224, 2008 8 30, p. 106.

⁽¹⁰⁾ COM(2007) 797 galutinis.

⁽⁵⁾ „Novatoriškos Europos kūrimas“ EUR 22005 ISBN 92-79-00964-8.

⁽⁶⁾ COM(2005) 486 galutinis.

⁽⁷⁾ 2006 m. vasario 14 d. EESRK nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl Europos žmonių su negalia metų (2003 m.) įgyvendinimo, rezultatų ir bendro įvertinimo, 1.2 punktas. Pranešėja Gunta Anča (OL C 88, 2006 4 11).

5. Konkrečios pastabos dėl pasiūlymo

5.1 Pasiūlymo 2 straipsnyje nustatytas konkretus tikslas pabrėžti veiksmus, galinčius padėti stiprinti kūrybiškumą ir inovacinį pajėgumą. Šie veiksniai suskirstyti į tryliką didelių grupių, apimančių įvairius aspektus, kuriuos reikia vystyti.

EESRK nuomone, reikėtų konkrečiau nurodyti šiuos tikslus ir (arba) veiksmus, kad veiksmas, kurių reikia imtis, būtų sutelkti į keletą pagrindinių aspektų, susijusių su kūrybiškumu ir naujovėmis, kurie yra pagrindinės veiklos kryptys, piliečiais, ypač jauniausiais, kuriems ši veikla skirta, taip pat švietimo įstaigomis ir socialiniu, ekonominiu bei verslo tinklu, kurie yra šios veiklos kanalai.

5.2 Europos metams, pavadintiems kūrybiškumo ir naujovių metais, turėtų būti naudojamos novatoriškos priemonės, kad būtų pasiekti užsibrėžti tikslai. 3 straipsnyje numatytos priemonės iš esmės yra tinkamos; jos paprastai naudojamos bet kokiai informavimo, skatinimo ar reklamos kampanijai. EESRK mano, kad būtų labai pamokoma, ypač pačių jauniausių atžvilgiu, be minėtame straipsnyje nurodytų priemonių numatyti ir keletą novatoriškų priemonių, kad būtų pasiekti pasiūlyme iškelti tikslai. Pavyzdžiui, būtų galima surengti idėjų konkursą siekiant surasti priemonę, kuri padėtų nuolat skatinti kūrybiškumą ir inovacinį pajėgumą visoje Europoje. Be to, būtų galima įsteigti Europos premiją (teikiamą kartą arba du kartus per metus), kuri deramai įvertintų ir paskatintų mūsų jaunųjų piliečių tikrai novatoriškas idėjas ir kūrybiškumą pačiose įvairiausiose srityse ir veiklose.

5.3 Nepaneigdamas dalyje „Bendros pastabos“ pateiktų komentarų dėl Europos metų bendro finansavimo pagal Mokymosi visą gyvenimą programą ir Bendrąją konkurencingumo ir inovacijų programą, Komitetas išreiškia nuomonę, kad pasiū-

lymo 6 straipsnyje reikėtų plačiau paaiškinti šį veiklos sėkmei tokių svarbų aspektą.

5.3.1 Pasiūlyme turėtų būti pateikta bent jau biudžeto sąmata. Tai galėtų atspindėti 2009 m. ir paskesniais finansiniais metais programoms, pagal kurias būtų bendrai finansuojama Europos metų veikla, skirta suma arba atitinkamais finansiniais metais numatytas maksimalus minėtų programų išlaidų procentas. Tiktų bet kuri iš minėtų galimybių, kadangi, EESRK nuomone, nederėtų visiškai nepaminėti galimų išlaidų, susijusių su šia iniciatyva.

5.3.2 Minėtas pasiūlymo 6 straipsnis prasideda sakiniu „Neatimant galimybės remti Europos metų veiklą pagal kitų susijusių sričių (kaip antai įmonių, sanglaudos, mokslinių tyrimų ir informacinės visuomenės) programas ...“. Dėl šio straipsnio redakcijos EESRK mano, kad minėtas sakinytis yra dviprasmiškas ir sunku suprasti, kaip turėtų dalyvauti ir prie bendro finansavimo prisidėti kiti Europos Komisijos generaliniai direktoratai ir kitos programos, nesusijusios su švietimu, kultūra ir visą gyvenimą trunkančiu mokymusi. Todėl EESRK mano, kad minėtame straipsnyje reikėtų konkrečiai nurodyti, pagal kurias programas bus finansuojami Europos metai, kokių mastu ir kaip bus koordinuojamos įvairių bendro finansavimo programų, kurias valdo skirtingi Europos Komisijos generaliniai direktoratai, iniciatyvos.

5.4 Paskutinis, bet ne mažiau svarbus dalykas yra tas, kad, EESRK nuomone, pasiūlyme reikėtų paminėti Europos metų rezultatų ir veiklos masto įvertinimą. Pasibaigus Europos metams, reikėtų įvertinti atliktą darbą ir pasiektus rezultatus, kad įgyta patirtimi būtų galima pasinaudoti organizuojant kitus Europos metus ir būtų išsiaiškintas įdėtų pastangų poveikis bei sėkmė.

2008 m. liepos 9 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Geresnės integracijos į vidaus rinką, kaip pagrindinio sanglaudos ir augimo salose veiksnio

(2009/C 27/26)

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2007 m. rugsėjo 27 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Geresnės integracijos į vidaus rinką, kaip pagrindinio sanglaudos ir augimo salose veiksnio.

Ekonominės ir pinigų sąjungos ir ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. birželio 3 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėja Sylvia Gauci.

446-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. liepos 9–10 d. (2008 m. liepos 10 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 118 narių balsavus už, 1 — prieš ir 1 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK ragina ES laikytis integruoto požiūrio siekiant geresnės salų integracijos į vidaus rinką, kaip pagrindinio veiksnio didinant sanglaudą ir augimą Europos Sąjungoje, ir taip pasiekti visus persvarstyto Lisabonos darbotvarkės tikslus. Toks integruotas požiūris yra pagrįstas, nes nepaisant skirtumų (ypač jų dydžio) salos susiduria su bendromis pagrindinėmis problemomis.

1.2 EESRK rekomenduoja sukurti integruotą Bendrijos politikos sistemą, nuosekliai apimančią visas atitinkamas Europos salų problemas.

1.3 EESRK pabrėžia, kad norint išspręsti kiekybinio ir kokybinio duomenų vertinimo, bendros strateginės vizijos, tinklų ir branduolių kūrimo arba pilietinės visuomenės dalyvavimo klausimus reikalingas geras valdymas. Todėl siekiant šio tikslo svarbu sudaryti palankias sąlygas, kad salų vietos valdžios institucijos galėtų apskaičiuoti izoliuotumo kainą. Todėl salose reikalingos statistikos tarnybos ir kainų indeksai. Galiausiai visos Europos salų vietos statistikos tarnybos turėtų pradėti naudoti bendrą vertinimo metodiką.

1.4 Kalbant apie įgyvendinimą, EESRK ragina atlikti visų ES vidaus rinkos iniciatyvų poveikio saloms įvertinimą, visose ES politikos srityse atsižvelgti į salų reikalus ir supaprastinti administracines procedūras, ypač skirtas MVĮ.

1.5 Kadangi pasiekiamumas yra svarbus salų klausimas, EESRK norėtų pabrėžti teritorinio tęstinumo svarbą. ES šią priemonę reikėtų labiau patobulinti. Ji turėtų būti taikoma pagal principą „iš salų į žemyną“, o ne atvirkščiai.

1.6 EESRK prašo Komisijos Europos Parlamentui, Tarybai, Regionų komitetui ir jam pateikti atitinkamų priemonių, kurių

imtasi Europos salų problemoms spręsti, stebėsenos ir įvertinimo metinę ataskaitą. Į šią metinę ataskaitą taip pat reikėtų įtraukti Komisijos pasiūlytus veiksmus. Todėl galima teigti, kad šia nuomone pradedamas ilgalaikis dinamiškas procesas.

2. Įvadas

2.1 Vadovaujantis Eurostato apibrėžtimi, sala privalo:

- būti ne mažesnė kaip vieno kvadratinio kilometro dydžio,
- būti ne arčiau kaip už vieno kilometro nuo žemyno,
- turėti ne mažiau kaip 50 nuolatinių gyventojų,
- neturėti nepertraukiamo susisiektimo su žemynu, ir
- joje neturi būti įsikūrusi ES sostinė.

2.2 Tačiau šią apibrėžtį reikėtų peržiūrėti ir atnaujinti pradedant nuo paprasčiausio fakto, kad sala yra vietovė, į kurią negalima nueiti pėsčiomis. Be to, 2.1 punkte pateikta apibrėžtis neturi teisinio pagrindo ir yra tik nuoroda, kadangi nėra geresnės apibrėžties, kuri atsižvelgtų į naują išsiplėtusios Europos Sąjungos, į kurią įstojo ir salose esančios valstybės narės, tikrovę.

2.2.1 Apibrėžiant salas reikėtų atsižvelgti ir į Lisabonos sutarties 33 deklaraciją, kurioje teigiama, kad: „Konferencija (tarpyriausybė) mano, kad 174 straipsnyje daroma nuoroda į salų vietoves gali apimti visą salose esančių valstybių teritoriją, jei jos atitinka būtinus kriterijus“.

2.3 Šiuo metu ES salos priklauso keturiolikai Europos Sąjungos valstybių narių. ES salose gyvena apie 21 mln. salų gyventojų. Dėl šių salų ES ekonominiu ir geopolitiniu požiūriu yra beveik visuose pasaulio vandenynuose ir jos sienos ribojasi su keliais žemynais.

2.4 Salos, kaip ir valstybės narės, yra įvairios. Todėl EESRK norėtų pasiūlyti šią tipologiją.

2.4.1 Struktūriniu požiūriu jos skiriasi, nes vienos yra periferinės, kitos — atokios (jų ypatumai išdėstyti ES sutarties 299 straipsnio 2 dalyje), o dar kitos — mažos (kelete jų gyventojų skaičius yra mažesnis nei 50) ir didelės.

2.4.2 Jos taip pat skiriasi instituciniu požiūriu, nes keletas yra salos valstybės, keletas turi regiono statusą ir keletas pakrantės salų priklauso žemyno regionų valdžios institucijoms.

2.5 Tačiau nepaisant visų šių skirtumų, salos turi bruožų, dėl kurių jos gali iš esmės skirtis nuo žemyninių teritorijų, pavyzdžiui, kultūros, švietimo, transporto, aplinkos ir kt. požiūriais. Šiems aspektams reikia skirti daugiau dėmesio, kad nustatant politiką šių teritorijų atžvilgiu, būtų atsižvelgiama ir į bendrus bruožus, ir į konkrečius ypatumus, dėl kurių atskiroms saloms gali susidaryti skirtingos galimybės ir problemos. EESRK šią temą ketina aptarti vėliau.

2.6 Tačiau nepaisant visų šių skirtumų, jos būdingi bendri bruožai, pavyzdžiui, kultūros, švietimo, susisiekimo (papildomų išlaidų klausimai) ir aplinkos atžvilgiu.

2.7 2007 m. lapkričio 20 d. paskelbusi naująjį Komunikatą „Bendroji rinka XXI a. Europai“⁽¹⁾ Europos Komisija pradėjo diskusijas dėl vidaus rinkos ateities. Atsižvelgiant į šias aplinkybes, būtina apsvarstyti salų padėtį.

3. Pagrindimas

3.1 Kadangi naudojama nauja valdymo metodika (ypač Žalioji knyga ir Mėlynoji knyga dėl būsimos ES jūrų politikos), kuriai būdingas integruotas požiūris, vidaus rinkos klausimų nederėtų svarstyti skyrium nuo regioninių klausimų. Vidaus rinka nėra savitiksė — tai teritorijoms ir žmonėms skirta priemonė.

3.2 Salos visuomet ieškojo būdų vystyti vidaus rinką ir jos turi tikėtis būsimų pokyčių.

3.3 Regioninė politika — tai saloms naudinga priemonė. Tačiau tai priemonė, kurią privalu vystyti ir tobulinti integruotoje ES sistemoje siekiant sudaryti saloms sąlygas ne tik teisiškai priklausyti vidaus rinkai, bet ir joje geriau atlikti savo ekonominį ir socialinį vaidmenį. Atsižvelgiant į būsimą teritorinės sanglaudos politiką, kurią pagal Lisabonos sutartį turi suformuoti Komisija, į svarstymus taip pat derėtų įtraukti ir šį aspektą.

⁽¹⁾ Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto Bendrosios rinkos observatorija (BRO) šiuo metu rengia nuomonės projektą dėl šio paketo (INT/409, pranešėjas B. Cassidy, bendrapranešėjai R. Hencks ir C. Cappellini) ir dėl bendrosios rinkos socialinių ir aplinkos aspektų (INT/416, pranešėjas A. Adamczyk), kuris papildo pirmąjį paketą. Dar nepaskelbta Oficialiajame leidinyje (priimtas 2008 m. rugsėjo mėn.).

3.4 Ši Bendrijos politikos integruota sistema apima ne tik regioninę ir sanglaudos politiką, bet visų pirma šias politikos sritis: transportą, energetiką ir vandenį, švietimą ir darbą, mokslinius tyrimus, technologijų plėtrą ir inovacijas, konkurenciją, pramonės politiką, aplinką, žemės ūkį ir žuvininkystę.

3.5 Šiuo metu salų klausimus pirmiausia derėtų nagrinėti atsižvelgiant į Ketvirtąją sanglaudos ataskaitą.

3.5.1 Nors Europos institucijos remia savo politikos integruotą požiūrį, stebėtina yra tai, kad Komisija, atrodo, neturi integruotos salų problemų analizės.

3.5.2 Komisijos nuomone, pasiekiamumas — tai „tam tikra problema“, kurią turi spręsti salos.

3.5.3 Komisija teisingai pabrėžia, kad kita problema — tai mažas salų gyventojų skaičius. Todėl salų vidaus rinkos yra mažos, o tai dėl nepakankamo ekonomikos masto riboja salų MVĮ augimą. Tai ypač riboja salų galimybes užkariauti Europos rinkas.

3.5.4 Kitas svarbus aspektas yra tai, kad dauguma salų negali pasikliauti savo vidaus rinka⁽²⁾, kuri paprastai yra per maža išlaikyti plataus masto ir gyvybingą ekonomiką. Šis paprastas faktas verčia vietas MVĮ eksportuoti. Tai vienintelė išeitis.

3.5.5 Be to, atsižvelgiant į salų gamtines kliūtis, t. y. visus su jų izoliuotumu susijusius sunkumus, reikia apsvarstyti kitą problemų grupę. Didelės papildomos išlaidos transportui labai mažina salų konkurencingumą. Paradoksalu, tačiau aplinkybės, kai transporto išlaidos gali apsaugoti salų rinkas apribodamos konkurenciją iš žemyno, taip pat iš esmės gali būti salose besiformuojančios monopolijos priežastis.

3.5.6 Izoliaciją apibūdina ir šie aspektai (problemos, kurios taip pat nulemia ilgalaikės salų vystymosi perspektyvas):

— pagrindiniai ištekliai (pvz., geriamasis vanduo, energija, žaliavos, gyvenamoji vieta ir dirbama žemė) yra riboti, todėl patiriamas jų stygius ir ekonominė įvairovė yra nepakankama. Tai taip pat kelia vienos rūšies veiklos problemą. Tai pabrėžiama *Europos Sąjungos salų ir atokiausių regionų analizėje*⁽³⁾, kurioje ypač pabrėžiamas geriamojo vandens trūkumas, sukeliantis didelių problemų Viduržemio jūros salose vasarą, kai gausu turistų. Įkurtos gėlinimo gamyklos, tačiau jos yra tradicinės ir naudoja daug elektros energijos. Daugelyje salų nėra pakankamų energijos išteklių ir jos turi importuoti iškastinį kurą arba elektros energiją povandeniais kabeliais,

⁽²⁾ Privalu pabrėžti, kad šis klausimas sėkmingai pripažįstamas Ketvirtojo sanglaudos ataskaitoje dėl atokiausių regionų (COM(2007) 273 galutinis, p. 50).

⁽³⁾ 2003 m. kovo mėn. Planistato parengta Europos Sąjungos salų ir atokiausių regionų analizė.

- gamtiniai pavojai turi sunkių padarinių. Salos yra ekologiškai pažeidžiamos.

3.5.7 Pasiekiamumo klausimas:

- pirmiausia — pastaba: Komisija teisi teigdamą, kad pasiekiamumo sunkumus galima apibūdinti kaip „kelionės automobiliu ar traukiniu laiką, pailgėjusį dėl būtinybės keliauti jūra“. Todėl salų gyventojai ir MVĮ dėl salų atokumo ⁽⁴⁾ patiria didelių transporto išlaidų, susiduria su nepatogaus susisiekimo problema, socialiniais ir klimato keliamais pavojais,
- antra, Komisija taip pat teisi transportą ir komunikacijas laikydama svarbiausiais regionų konkurencingumo klausimais. Todėl, jei miesto centrai vystomi atsižvelgiant į trejųpą susisiekimą (keliais, geležinkeliu, oru) ⁽⁵⁾, tokia analizė yra dar tinkamesnė saloms, daugelis kurių turi ir prieigos prie HDŠL ⁽⁶⁾ technologijos problemų. Tai suteikia specifinį aspektą, nes tarptautiniai ryšiai su kitais pagrindiniais ekonominiais centrais yra pagrindinis kriterijus renkant investavimo vietą ⁽⁷⁾,
- galiausiai salos susiduria su dideliais sunkumais siekdamos patekti į didelę Europos rinką. Kaip jau minėta, jos patiria didelių transporto išlaidų, todėl salų MVĮ nėra patrauklios. Jos nukenčia ir dėl to, kad negali naudoti tų pačių gamybos būdų, kaip žemyno MVĮ. Dėl tiekimo sąnaudų jos negali dirbdamos laikytis terminų. Todėl gamybos sąnaudos yra didesnės.

3.6 Visi šie veiksniai išryškina į vidaus rinką integruotinių salų trūkumus: jos neturi visų būtinų sąlygų pasinaudoti šios apie 500 mln. vartotojų turinčios rinkos teikiama nauda.

3.6.1 ES turėtų vengti visiems vienodos politikos ir skatinti taikyti pirmiau minėtą integruotą požiūrį. Salų problema yra sudėtinga, nes jos turi keletą trūkumų. Tačiau jos turi naudotis ir turimu turtu, kuris galėtų būti integruoto socialinio ir ekonominio vystymosi pagrindas. Pavyzdžiui, žuvininkystės ištekliai, atsinaujinančios energijos šaltiniai, su turizmu susijusi ekonominė veikla, stipri kultūrinė tapatybė, gamtos ir kultūros paveldas.

3.6.2 Be to, privalu pabrėžti, kad prie pirmiau minėto Komunikato „Bendroji rinka XXI a. Europai“ pridėtame dokumente Komisija propaguoja galimybės naudotis visuotinės ekonominės svarbos paslaugomis visoje Europos Sąjungos teritorijoje užtikrinimo idėją. Komisija teigia, kad ji būtina skatinant ES teritorinę sanglaudą ir priduria, kad teritorijose, kuriose yra geografinių ar gamtinių kliūčių, kaip antai atokiausiuose regionuose, salose, kalnuose, mažo gyventojų tankumo teritorijose ir prie

⁽⁴⁾ Tačiau Bendra mokėjimų eurais erdvė (SEPA) (2008 m. sausio 28 d.) tarpvalstybinius mokėjimus padarys tokius paprastus, kaip ir vidaus.

⁽⁵⁾ Ketvirtoji sanglaudos ataskaita (COM(2007) 273 galutinis, p. 65).

⁽⁶⁾ Didelės spartos DSL.

⁽⁷⁾ Ketvirtoji sanglaudos ataskaita (COM(2007) 273 galutinis, p. 60).

išorės sienų, dėl didelio atstumo nuo pagrindinių rinkų arba dėl didesnių susisiekimo sąnaudų dažnai sunku užtikrinti galimybę naudotis visuotinės ekonominės svarbos paslaugomis. Privalu atsižvelgti ir į šiuos specifinius poreikius. Taigi atrodo, kad Komisija labai gerai žino, kad ši problema egzistuoja, todėl šioje srityje galima tikėtis iniciatyvų.

3.7 Todėl šis salų integracijos į vidaus rinką klausimas išliko problemine nuo Suvestinio Europos akto paskelbimo. Salos vis dar yra pažeidžiamos teritorijos. Kaip pirmiau minėta, daugelis jų negali pasikliauti savo vidaus rinka; salų MVĮ savo produktus ir paslaugas turi parduoti žemyne esančioje Europos dalyje. Tačiau pasiekiamumas ir vienos rūšies veiklos problemos trukdo jų konkurencingumui.

3.8 Į visa tai atsižvelgdamas EESRK ragina į būsimus teisės aktus įtraukti visų atitinkamų su salomis susijusių pasiūlymų specifinį vertinimą. EESRK pabrėžia integruoto požiūrio į salų problemas poreikį, ypač siekiant atsižvelgti į svarbius proporcingumo ir subsidiarumo principus, kuriuos salos prašo taikyti.

4. Europos salų turtu pagrįstas integruotas požiūris

4.1 Kaip jau minėta, EESRK ragina laikytis integruoto požiūrio Europos salų klausimų atžvilgiu ir kartu taikyti Bendrijos politikos integruotą sistemą.

4.2 Atlikant vidaus rinkos peržiūrą ⁽⁸⁾ privalu skirti dėmesio saloms. 2007 m. lapkričio 20 d. komunikate patvirtinamos mažosios ir vidutinės įmonės (MVĮ) palankios gairės, kaip minėta 2007 m. vasario mėn. tarpinėje ataskaitoje.

4.3 Būtina raginti MVĮ dalyvauti tarpvalstybinėje veikloje. Ši idėja reiškia, kad yra teritorinio tęstinumo mechanizmas, kuris galėtų padėti Europos salų gyventojams skverbtis į rinkas arba per savo žemyne esančią valstybę (narę) ar per kaimyninę valstybę (narę). Yra konkrečių ir veiksmingų pavyzdžių. Danijos sala Bornholmas naudojasi valstybės subsidijuojamu susisiekimu jūra su Istadu Švedijoje. Teritorinis tęstinumas egzistuoja ir tarp pagrindinės Prancūzijos teritorijos ir Korsikos.

4.3.1 Ši subsidijuojama susisiekimo jūra priemonė pagerino transporto sąlygų tarp šių dviejų Prancūzijos teritorijų kokybę ir ją vertėtų plėtoti su Italija (žinant, kad korsikiečiams žemyne esančią Europą paprasčiau pasiekti per Italiją nei per Prancūziją). Todėl EESRK mano, kad būtų įdomu išnagrinėti galimybę tokią patirtimi naudotis visose Europos salose ir ją „sueuropinti“. Patirtis rodo, kad tokią priemonę reikėtų taikyti pagal principą „iš salų į žemyną“, o ne atvirkščiai.

⁽⁸⁾ Žr. Nuomonę CESE 89/2007 dėl bendrosios rinkos peržiūros.

4.3.2 Toks teritorinio tęstinumo priemonės „sueuropinimas“ būtų tarpvalstybinės integracijos sukonkretinimas, kaip pabrėžė Komisija savo Komunikate „Bendroji rinka XXI a. Europai“.

4.4 Į žinių visuomenę sutelkta vidaus rinka, be kitų dalykų, gali padėti skleisti naują informaciją ir komunikacijų technologijas ES. Ši idėja galėtų būti reali galimybė pajvairinti salų ekonomiką.

4.5 Privalu priminti, kad salų gamtinė aplinka yra palanki inovacijoms (pvz., atsinaujinantys energijos šaltiniai, mėlynosios biotechnologijos ir kt.). Žinodamos, kad pagal pirmiau minėtą Ketvirtąją sanglaudos ataskaitą, ekonominės veiklos ir inovacijų rezultatai yra susiję, salos turi daug galimybių veikti.

4.6 Turint galvoje, kad daugelis salų verčiasi žvejyba, bioenergija gali sudominti žuvininkystės ūkius ir žvejus. Viešojoji politika privalo suteikti galimybių šioms iniciatyvoms rengti ir padėti saloms plėtoti atsinaujinančius jūros išteklius, pavyzdžiui, jūros bangavimo energiją, jūros srovių energiją ir, be to, atokiuose regionuose — vandenyno terminę energiją.

4.7 Žemės ūkio srityje reikėtų užtikrinti lankstumą įgyvendinant 2 BŽŪP ramsčių priemones, kad salų ūkininkai gautų daugiau naudos.

4.8 Tokia energija būtina saloms, kurios patiria didelį spaudimą dėl žemėtvarkos ir kurių geografinė priklausomybė nuo iškastinio kuro stabdo jų vystymąsi. Todėl reikėtų ieškoti šios priklausomybės nuo atsinaujinančių energijos šaltinių alternatyvų, kurios galėtų tapti kitais šių teritorijų energijos šaltiniais. Salos — tai puiki vieta eksperimentams ir vystymuisi ir dėl to jos gali būti naudingos Europai. Pavyzdžiui, Reunionas neseniai paskelbė savo pageidavimą laikytis „visų atsinaujinančių šaltinių“ politikos; jau nustatyta daug atsinaujinančios jūrų energijos šaltinių. Kitas geras pavyzdys — vėjo energija. Nuo 2008–2009 m. Kanarų salyno El Hierro sala bus visiškai aprūpinama vėjo turbinų ir hidroelektrinės gaminama energija.

4.9 Kuriant vidaus rinkos, kuri būtų pagrįsta geru europiniu reguliavimu⁽⁹⁾, būtina išnagrinėti, kaip įgyvendinami dabartiniai Europos teisės aktai, ir patikrinti, ar jie turi iš pradžių numatytą poveikį. Atsižvelgiant į pirmiau minėtas reguliavimo problemas, tokia iniciatyva neabejotinai turėtų teigiamą poveikį saloms. Galbūt šiuo tikslu būtų galima įgyvendinti tokį bandomąjį projektą: pagal Paslaugų direktyvą Komisija iki 2011 m. gruodžio 28 d. ir po to kas trejus metus pateikia Europos Parlamentui ir Tarybai išsamią ataskaitą apie šios direktyvos taikymą. Šiomis aplinkybėmis būtų galima laikytis teritorinio požiūrio ir padėti salose vertinti jas lyginant su kitais regionais.

4.10 Visi šie elementai padeda ieškoti galimų sprendimų, kaip geriau integruoti salas į vidaus rinką ateityje. Tokia integracija grindžiama dviejų tikslų — patrauklumo ir įvairovės — siekimu.

⁽⁹⁾ Žr. nuomones dėl geresnės teisėkūros (OL C 24/39, 2006 1 31) ir geresnio ES teisės aktų įgyvendinimo (OL C 24/52, 2006 1 31).

5. Tinkamas politikos įgyvendinimas Europos salose

5.1 EESRK mano, kad norint pasiekti du pirmiau minėtus tikslus, tinkamas politikos įgyvendinimas priklauso nuo šių iniciatyvų.

5.1.1 Transporto ir inovacijų politika užtikrintų geresnį susiekimą tarp salų ir žemyno.

5.1.1.1 Daugelis salų verslininkų skundžiasi dėl papildomų išlaidų (transportui), kai jų produktai atplukdomi į žemyno uostą. Pagal kai kuriuos tyrimus papildomos išlaidos siekia 20 proc. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad produktai skiriasi vienas nuo kito, derėtų atlikti tikslus tyrimus (kurių metodika galėtų būti pagrįsta atokiausiems regionams naudota metodika). Todėl siekiant šio tikslo svarbu sudaryti palankias sąlygas, kad salų vietos valdžios institucijos galėtų apskaičiuoti izoliuotumo kainą. Todėl salose reikalingos statistikos tarnybos ir kainų indeksai. Galiausiai visos Europos salų vietos statistikos tarnybos turėtų pradėti naudotis bendra vertinimo metodika.

5.1.1.2 Apskritai saloms reikalingos veiksmingos visuotinės ekonominės svarbos paslaugos.

5.1.2 Reikėtų laikytis geografinio požiūrio į geresnio reglamentavimo iniciatyvą, kuris reiškia:

- atlikti visų ES iniciatyvų dėl vidaus rinkos poveikio saloms įvertinimą; atlikti ne tik poveikio įvairiems sektoriams, bet ir geografinio poveikio įvertinimą; salų reikalus įtraukti į visas ES politikos sritis,
- lanksčiai taikyti ES reglamentus,
- supaprastinti administracines procedūras, ypač susijusias su MVĮ galimybėmis gauti finansavimą,
- nacionalinės, regionų ir vietos valdžios institucijos taip pat turi laikytis šių nuostatų,
- todėl, be supaprastinimo aspekto, būtina pabrėžti strategijų, kurios neprieštarautų viena kitai skirtinguose politikos lygmenyse, būtinybę.

5.1.3 Europos pareigūnai turėtų būti skatinami dalyvauti mokymuose salose, kad geriau suprastų šių vietovių padėtį. Todėl EESRK labai pritaria Įmonių patirties programai (angl. *Enterprise Experience Program*) ir ragina salų MVĮ pateikti paraiškas priimti Europos pareigūnus. Tai puiki galimybė jiems su salų gyventojais tiesiogiai vietoje aptarti europinius reikalus. Tai įrodė 2008 m. balandžio 7–8 d. Ajače surengtas tyrimo grupės posėdis. Kai susitinkama su ES piliečiais valstybės narėse, daug geriau suprantama ir aptariama ES ir jos politika.

5.1.4 Reikėtų pabrėžti valstybės pagalbos regionams politikos svarbą ateityje. Šiuo konkrečiu klausimu EESRK labai rėmė F. Musotto pranešimo pasiūlymus visų pirma:

- esamos ir būsimos valstybės pagalbos politikos įgyvendinimo lankstumas, be kurio būtų iškreipta rinka Europos Sąjungoje, o tai nepageidautina,

— kitose valstybės pagalbos regionams gairėse ištirti galimybę plačiau taikyti pagalbos veiklai vykdyti teikimo režimą visiems salų regionams, kurie nėra salos valstybės ar vidaus salos.

5.1.5 Reikėtų stiprinti salų MVĮ pajėgumus:

5.1.5.1 palengvinti MVĮ prieigą prie mokslinių tyrimų ir inovacijų, pavyzdžiui, naudojantis tokia priemone kaip JEREMIE (Jungtiniai Europos ištekliai mažoms ir vidutinėms įmonėms). Iš esmės salose labai trūksta mokslininkų, laboratorijų ir patentų. Privatieji moksliniai tyrimai yra labai menkai vykdomi, todėl reikėtų sustiprinti viešuosius mokslinius tyrimus. Taip pat reikėtų išnagrinėti laisvųjų zonų idėją. Palyginti su žemyno padėtimi salos ir nepalankesnėje pozicijoje, išskyrus tas salas, kur valdžios institucijos savanoriškai taiko politikos priemones arba tas, kur tam tikras sektorius yra toks ekonomiškai svarbus, kad leidžia pasiekti atitinkamą lygį, kai galima pradėti mokslinius tyrimus arba juos remti. Be to, toks požiūris pagrįstas tradicinės patirties išsaugojimu — inovacijų aspektu, kurio negalima pamiršti;

5.1.5.2 eksportuoti į trečiąsias šalis. Privalu prisiminti, kad Komisija savo tarpiniame pranešime dėl vidaus rinkos peržiūros (2007 m. vasario mėn.) ragina būsimą vidaus rinką atverti visam pasauliui. Tokią poziciją patvirtina Komunikatas „Bendroji rinka XXI a. Europai“. Jame Komisija ragina „išplėsti reguliuojamą bendros rinkos erdvę“. Ši mintis gali būti sukonkretinta pasiūlykus ES ir jos valstybių narių bendradarbiavimo su kaimyninėmis šalimis programas;

5.1.5.3 pasinaudoti kvalifikuota darbo jėga. Salos susiduria su universitetinio išsilavinimo ir didelių pajamų žemyno regionuose siekiančių jaunų žmonių emigraciją. Nors BVP ir nėra tobulas rodiklis ar kriterijus, Ketvirtojoje sanglaudos ataskaitoje pabrėžiama, kad BVP augimas priklauso nuo našumo ir dirbančių gyventojų. EESRK įsitikinęs, kad būtina skatinti universitetų ir kitų aukšto lygio švietimo institucijų plėtros salose iniciatyvas. Jos yra salų gyventojų mokymo sąlyga. Pavyzdžiui, vėl atsidaręs 1981 m., Korsikos universitetas dėl didėjančio studentų skaičiaus sugebėjo ir kiekybiškai, ir kokybiškai sustiprinti regiono žmogiškąjį kapitalą. Šie pokyčiai sumažino kai kuriuos darbo rinkos pusiausvyros sutrikimus ir parėmė ekonominių sektorių (pvz., maisto perdirbimo, turizmo, informacinių ir komunikacijos technologijų ir kt.) ir įmonių plėtrą;

5.1.5.4 remtis salų ypatumais siekiant tinkamiausio vystymosi. Šiuo požiūriu Komisija savo Žaliojoje knygoje dėl jūrų politikos teisingai pabrėžia, kad turizmo gaminių ir paslaugų įvairinimas gali palankiai paveikti pakrančių ir salų vietovių konkurencingumą. Kadangi šis įvairinimas atitinka (ne)technologinių inovacijų aspektą ir salų ekonominės veiklos bendro įvairinimo poreikį (daugelis salų nukentčia, nes jose vystoma vienos rūšies veikla — turizmas), būtina:

- atlikti išsamią kiekvienos Europos salos padėties apžvalgą,
- sudaryti visų salų trūkumų turizmo srityje sąrašą,

— nustatyti kiekvienos salos infrastruktūros lygį,

— remti mainus ir prisidėti prie viešbučių bei transporto infrastruktūros paslaugų vystymo pasirašant specialias Europos Sąjungos ir salų regionų sutartis,

— tirti paramos ir struktūrizavimo galimybes, kurias galima būtų numatyti siekiant sudaryti sąlygas turizmo įvairinimui (kultūrinio, kaimo, archeologinio, jaunimo, sporto, žvejybos, verslo turizmo ir kt.),

— nagrinėti pasiūlymą įgyvendinti regioninio salų turizmo perspektyvinius planus, kurie galėtų būti vykdomi prieš imantis Europos lygio veiksmų ir būti privalomi siekiant pasinaudoti konkrečiu Europos finansavimu, skirtu ES salų regionams, įtrauktiems į 2007–2013 m. struktūrinių fondų programavimo laikotarpio regioninės konkurencijos ir užimtumo tikslą,

— nustatyti metodus, kurie suteiktų galimybę saloms savo aplinką paversti ekonominės veiklos (ypač turistų pritraukimo strategijos, kurios remtųsi ekoviešbučiais, biorestorais, veikla lauke, biologinės įvairovės pažinimo kelionėmis ir kt.) šaltiniu; tokias iniciatyvas visų pirma taikyti namudinei pramonei.

6. Geras valdymas siekiant tinkamai atsižvelgti į Europos Sąjungos salų padėtį

6.1 EESRK siūlo per teisėkūros procesą įgyvendinti šiuos pasiūlymus:

6.1.1 reikia gauti kuo išsamesnės informacijos apie padėtį salose. Tolesnis statistinių duomenų apie salas atnaujinimas ir kaupimas yra be galo svarbus. Tai būtina nuoseklios viešosios politikos Europos nacionaliniu ir regioniniu lygmeniu priemonė. Toks požiūris visų pirma turėtų būti grindžiamas atskiru kiekvieno atvejo vertinimu, kuriame, be kitų dalykų, atsižvelgiama į specifinę socialinę ir ekonominę salų padėtį. Tai suteiktų galimybę apsvarstyti ir BVP kriterijų tinkamumą vertinant regionų problemas.

6.1.1.1 Todėl siekiant suformuoti ir įgyvendinti bet kurią Bendrijos politikos sritį, susijusią su salomis, būtina turėti pakankamai patikimų statistinių duomenų ir tinkamų rodiklių. Kaip BVP kriterijus, taip ir nedarbo lygis, bent jau paimti skyrium, akivaizdžiai netinka siekiant aiškiai suprasti salų realijas ir sudėtingus mechanizmus, dėl kurių salos labai skiriasi nuo likusios Bendrijos.

6.1.1.2 Šios aplinkybės nėra naujos, bet jų svarbą ilgai nustelbdavo tai, kad didelė dalis ES salų gyventojų vis tiek gaudavo didžiausią paramą (1 tikslas), todėl faktiškai nebuvo reikalo imtis spresti tokį sudėtingą klausimą. Tačiau plėtros procesas ir jo „statistinis poveikis“ (t. y. sąlyginis kažkada turėjusių ne tokias palankias sąlygas teritorijų praturtinimas) išryškino, kad salų teritorijų padėtį ir poreikius reikia apibūdinti tinkamesniais ir tikslingesniais statistiniais rodikliais.

6.1.1.3 Kaip siūloma F. Musotto pranešime: „atliekant tolesnį darbą turėtų būti siekiama nustatyti statistinius rodiklius, kurie padėtų geriau apibūdinti išsivystymo lygį konkrečiuose regionuose, ypač regionuose, turinčiuose geografinių ir gamtinių trūkumų, itin sudėtingas sąlygas, pavyzdžiui, kalnynai, salų grupės ir dvigubo izoliuotumo atvejai [...]. Šie rodikliai taip pat turėtų padėti geriau įvertinti šių regionų ir likusios ES skirtumus“.

6.1.2 Įsteigti Komisijos tarpžinybinę salų reikalų darbo grupę, kad būtų užtikrintas integruotas požiūris sprendžiant salų problemas.

6.1.3 EESRK ragina vietos valdžios institucijas ir pilietinę visuomenę bendradarbiauti (o tuos, kurie jau bendradarbiauja, tęsti darbą) siekiant sukurti bendras vystymosi strategijas. Labai svarbu, kad salų bendruomenės laikytųsi bendro požiūrio į projektus pagal teigiamos partnerystės sistemą.

6.2 EESRK mano, kad siekiant gero valdymo reikėtų atlikti įprastą salų padėties peržiūrą ir prašo Komisijos Europos Parlamentui, Tarybai, Regionų komitetui ir jam pateikti metinę atitinkamų priemonių, kurių imtasi Europos salų problemoms spręsti, stebėsenos ir įvertinimo ataskaitą. Į šią metinę ataskaitą taip pat reikėtų įtraukti Komisijos pasiūlytus veiksmus. Todėl galima teigti, kad šia nuomone pradedamas ilgalaikis dinamiškas procesas.

7. Baigiamosios pastabos

7.1 Baigiant, geresnės salų integracijos į vidaus rinką klausimas galbūt paskatintų suinteresuotas šalis išnagrinėti šiuos du skirtingus metodus ir palyginti su pirmiau minėtaisiais.

7.2 Glaudesnis salų turinčių valstybių narių ar valstybių narių, kurios yra salos (Portugalija, Ispanija, Prancūzija, Italija, Graikija, Malta, Kipras, JK, Airija, Nyderlandai, Danija, Estija, Suomija, Švedija), bendradarbiavimas. Atsižvelgiant į būtinas sąlygas tikslui suformuoti Europos salų politiką pasiekti, šis sprendimas gali atrodyti neįgyvendinamas. Kadangi pasiūlymą privalo pateikti valstybės narės, reikėtų pasirinkti metodą „iš apačios į viršų“. Todėl, kaip pirmiau minėta, reikalingos vietos lygio vystymosi strategijos. Šiuo požiūriu veiklos programas

(pagal 2007–2013 m struktūrinius fondus) galima būtų laikyti tinkamu pagrindu būsimam 2014–2020 m. laikotarpiui.

7.3 Būsimas Europos teisinis pagrindas gali pagerinti dabartinius sprendimus dėl Lisabonos sutarties ir EB sutarties 158 straipsnio pakeitimų.

7.3.1 Naujasis 158 straipsnis Lisabonos sutartimi iš dalies keičiamas taip:

- a) pirmoje dalyje žodžiai „ekonominę ir socialinę sanglaudą“ pakeičiami žodžiais „ekonominę, socialinę ir teritorinę sanglaudą“;
- b) antroje dalyje žodžiai „arba salų“ ir žodžiai „įskaitant kaimo vietoves“ išbraukiami;
- c) pridedama tokia nauja pastraipa: „Šiuo požiūriu ypatingas dėmesys skiriamas kaimo vietovėms, pramonės pereinamojo laikotarpio vietovėms bei didelių ir nuolatinių gamtinių arba demografinių trūkumų turinčioms vietovėms, pavyzdžiui, labai retai apgyvendintiems toliausiai į šiaurę esantiems regionams bei salų, pasienio ir kalnuotoms vietovėms“.

7.3.2 Šis pakeitimas patvirtina faktą, kad dėl Lisabonos sutarties (kurią dar reikia ratifikuoti) teritorinis aspektas tampa nauju Europos sanglaudos elementu. Tai rodo ES ketinimą atsižvelgti į visas jos teritorijos realijas. Todėl būsimu nauju 158 straipsniu šis ketinimas sukonkretinamas.

7.3.3 Teritorinės sanglaudos apibrėžtis — nelengva užduotis. Be abejo, būsimą Žalioji knyga bus įdomi galimybė susipažinti su esamais skirtingais metodais. Šiomis aplinkybėmis, EESRK mano, kad svarstyti teritorinės sanglaudos klausimą — tai žvelgti giliau ekonominės statistikos, įvertinant akivaizdžius vietovės geografinius ypatumus ir su jais susijusius sunkumus, kurie kai kurių vietovių atveju gali kelti didelę grėsmę socialinei ir ekonominei sanglaudai. Teritorinė sanglauda taip pat galėtų tapti būdu gerinti bendradarbiavimą salos teritorijoje ir visų teritorijų bendradarbiavimą ir stiprinti visų suinteresuotų šalių (valdžios institucijų ir pilietinės visuomenės) partnerystę formuojant ir įgyvendinant atitinkamą politikos sritį.

2008 m. liepos 10 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Skirtumo tarp įsivaizduojamos ir faktinės infliacijos priežasčių

(2009/C 27/27)

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2008 m. sausio 17 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Skirtumo tarp įsivaizduojamos ir faktinės infliacijos priežasčių.

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. birželio 3 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas **Olivier Derruine**.

446-oje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. liepos 9–10 d. (2008 m. liepos 9 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 125 nariams balsavus už ir 2 susilaikius.

1. Rekomendacijos

1.1 Kaip Komitetas jau yra rekomendavęs, „Statistiniai duomenys apie darbo užmokestį (arba pajamas) turėtų būti nurodomi kvantiliu, kad būtų galima geriau įvertinti atlyginimų politikos poveikį kainų stabilumui“ ⁽¹⁾. 4.3.3 dalyje nurodytas vartojimo profilių skirtumus pagal pajamų lygį. Tai rodo faktas, kad ribinis polinkis vartoti taip pat kinta, todėl svarbu gebėti nustatyti, kurios pajamų kategorijos atstovai pasinaudoja šiuo atlyginimų kilimu (procentais). Be to, pinigų politika gali būti netinkamai reaguojama į atlyginimų ir pajamų augimą.

1.1.1 Be to, būtų protinga, jei Europos Komisija ir (arba) Europos centrinis bankas, sekdami Belgijos nacionalinio banko ⁽²⁾ pavyzdžiu, bent kartą per metus skelbtų duomenis apie infliacijos poveikį namų ūkių perkamajai galiai pagal jų pajamų lygį.

1.1.2 Visoms Europos saloms būtina vietos lygiu turėti statistikos tarnybas ir kainų indeksą, kad būtų galima objektyviai įvertinti salų regionams tenkančias papildomas išlaidas. Šiuo tikslu salų statistikos tarnybos turėtų susikurti bendrą vertinimo metodiką.

1.2 Taip pat reikėtų paraginti valstybes nares ir Eurostatą geriau panaudoti kainų duomenis siekiant parengti išsamius kainų kitimo rodiklius skirtingose platinimo grandinėse ir pagal gaminių kategoriją (gaminiai gali būti žemiausios, vidutinės, aukščiausios kategorijos). Iš tiesų galima nuogaustai, kad „žemiausios kategorijos“ gaminių, ypač maisto produktų, kainos gali dar kilti. Be to, kainų duomenų, kuriuos kaupia už infliacijos apskaičiavimą atsakingos institucijos, palyginimas tarptautiniu mastu galėtų padėti atsakyti į 1.4 punkte keliamus klausimus. EESRK taip pat kelia klausimą, ar nederėtų pasvarstyti apie atskirą kainų indeksą vyresnio amžiaus žmonėms.

1.3 Komitetas nori, kad šiandien Eurostatui vadovaujant pradėti svarstymai, kokius griežtus metodus reikėtų pasiūlyti siekiant į infliacijos apskaičiavimą įtraukti būsto kaštų kitimą, būtų skubiai baigti ir kad būtų parengta veiklos pasiūlymų, kuriuos būtų galima pateikti suinteresuotiems socialiniams ir ekonominiams partneriams. Taigi, Komitetas pageidautų dalyvauti Eurostat persvarstant SVKI metodologinius klausimus.

1.4 Europos Komisija turėtų išnagrinėti lygiagretų vartojimo, gamybos ir importo kainų indeksų kitimą, kadangi stebina tai, kad kai kurių pagrindinių prekių importo kaina gerokai sumažėjo, tačiau galutinis vartotojas to nepajuto. Būtų nepriimtina, jeigu minėti kainų indeksai liktų per aukšti, kadangi juos nustatant neatšizvelgiama į tam tikrą esminę informaciją. Tai turėtų įtakos bendrajai valiutai: ji būtų diskredituota ir padėties nebūtų galima ištaisyti.

⁽¹⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl Finansų rinkų raidos socialinių ir ekonominių pasekmių, OL C 10, 2008 1 15, p. 96, 1.14 pt.

⁽²⁾ Belgijos nacionalinis bankas, *L'évolution de l'inflation en Belgique: une analyse de la Banque nationale de Belgique réalisée à la demande du gouvernement fédéral* (Infliacijos raida Belgijoje. Belgijos nacionalinio banko tyrimas, atliktas federalinės vyriausybės prašymu), *Revue économique*, 2008 m., p.17.

1.5 Suprasdamas, su kokiais sunkumais Eurostatas susiduria rinkdamas duomenis, Komitetas vis dėlto kelia klausimą, ar nebūtų galima greičiau paskelbti privačių namų ūkių vartojimo išlaidų duomenis. Dabar jų skelbimo terminas yra treji metai (t. y. 2005 m. duomenys paskelbti tik 2008-aisiais!). Tam tikri duomenys (būtent susiję su pajamų pasiskirstymu) neatnaujinami jau nuo 2001 m. Todėl gali kilti klausimas, ar atsižvelgiant į socialinius pokyčius nederėtų sumažinti tyrimų intervalo (dabar jie atliekami kas šešerius metus).

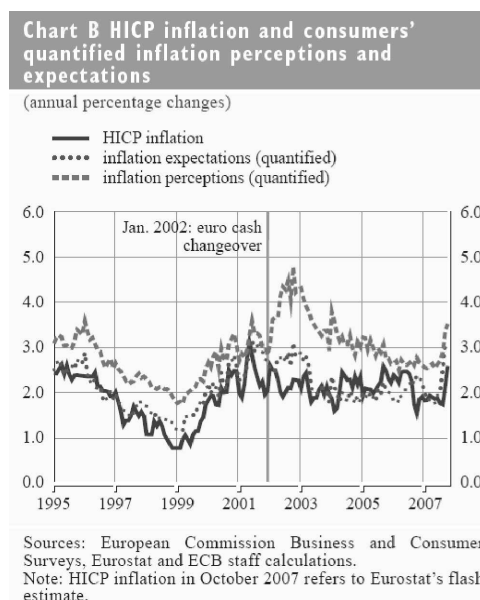
1.6 Galiausiai, EESRK rekomenduoja remti valstybines institucijas ir nevyriausybinės organizacijas, prisidedančias prie vartotojų švietimo, ir padėti joms priimti sprendimus, kuriuos vis sunkiau suprasti dėl vis sudėtingėjančių rinkodaros mechanizmų ir pasiūlymų grupavimo.

2. Išanga

2.1 Nuo pat įvedimo (paritetai nustatyti 1999 m., monetos ir banknotai pirmosiose EPS narėse į apyvartą išleisti 2002 m.) bendroji valiuta buvo dažnai kritikuojama: nors iš pradžių euro nuvertėjimas, palyginti su didžiosiomis tarptautinėmis valiutomis, kėlė tam tikrą pašaipą, spartus jo kurso augimas pastaruosius trejus metus sužadino būgštavimus dėl Europos įmonių išorės konkurencingumo. Beje, kai kurios vyriausybės skatino šiuos būgštavimus taip norėdamos nuslėpti savo ekonominės politikos klaidas. Nedidelė dalis netgi prikaišiojo, kad bendroji valiuta yra veiksnys, bent jau iš dalies paaiškinantis realaus euro zonos šalių suartėjimo nebuvimą, galėjusį jas paskatinti svarstyti galimybę pasitraukti iš euro zonos.

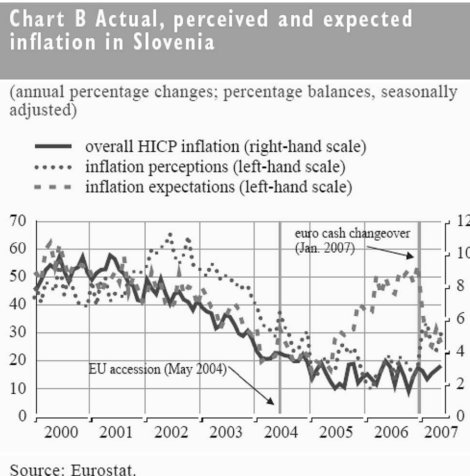
2.2 Statistika, susijusi su suderintu vartotojų kainų indeksu (SVKI), rodo, kad trečiuoju EPS pasirengimo etapu infliacija gerokai sumažėjo ir kad nuo to laiko jos lygis išliko istoriškai žemas galbūt dėl to, kad didesnės galimybės palyginti kainas paskatino konkurenciją ir apribojo kainų kilimą. Tačiau dauguma europiečių mano, kad euras kaltas dėl sunkumų, su kuriais susiduria jų ekonomika ir kad perėjimas prie bendros valiutos sukėlė infliacinį spaudimą, sumažinusį jų perkamąją galią. Beje, kai kas pritartų dvejopam kainų skelbimui, o Europos integracijos šalininkams tai reikštų žlugdantį grįžimą atgal. Tai lemia nepasitikėjimą euru, o kartu ir Ekonominę ir pinigų sąjungą. Taigi 2002 m. rugsėjo mėn. 59 % europiečių manė, kad bendroji valiuta yra „apskritai naudinga“, o skeptikų buvo 29 % (Eurobarometro tyrimas, 2006 m.). Po ketverių metų entuziazmas, sukeltas vieno didžiausių pastarojo dvidešimtmečio Europos politinių projektų, tiesiog išseko, kadangi 81,4 % piliečių mano, kad euras sukėlė kainų augimą.

2.3 Iki euro įvedimo vartotojų įsivaizduojamos infliacijos raida iš esmės atitiko SVKI. Nuo 2002 m. padėtis jau buvo kitokia, 2003 m. atotrūkis buvo didžiausias, o vėliau iš dalies sumažėjo. Nuo 2006 m. atotrūkis vėl ėmė didėti. Nuo 2004 m. pabaigos įsivaizduojama infliacija stabilizavosi aukštesniu negu 2001 m. lygiu.

2.4 Daugumoje šalių, į ES įstojusių 2004 m., reali infliacija išaugo stojimo momentu — ar net nuo 2003-ųjų, — padidinus netiesioginius mokesčius ir administruojamas kainas, visų pirma žemės ūkio produktų kainas. Vėliau daugelyje šalių ji vėl krito. Tačiau įsivaizduojama infliacija didėjo greičiau. Remiantis 2008 m. pradžios duomenimis, vienintelė šalis, kurioje įsivaizduojama infliacija mažesnė už faktinę, yra Čekija.

2.5 Jei panagrinėsime Slovėnijos, kuri pirmoji iš šių šalių įsivedė bendrą valiutą, atvejį, taip pat pastebėsime, kad įsivaizduojama infliacija šoktelėjo 2007 m. pereinant prie popierinio euro ir kad šiam „šuoliui“ buvo rengiamasi dvejus metus prieš tai iš anksto didinant kainas.

2.6 Šie svarstymai euro sveikatos klausimu labai skiriasi nuo šalių, įskaitant ir ne Europos šalis, vertinimo: pasak TVF, euro dalis tarptautiniuose rezervuose 1999 m. padidėjo apie 18 %, o 2004 m. — apie 25 %. Besivystančiose šalyse susilaukta dar didesnės sėkmės. Šią sėkmę patvirtina ir faktas, kad 37 % visų pasaulio valiutų keitimo sandorių ir 41–63 % importo ir (arba) eksporto operacijų reiškiami eurai.

2.7 Šia nuomone savo iniciatyva siekiama geriau paaiškinti infliacijos raidą ir priežastis, dėl kurių plačios visuomenės įsivaizduojama infliacija ir faktinė infliacija skiriasi, bei galbūt pateikti keletą rekomendacijų.

3. Kainų kitimas euro zonoje ir trijose jai nepriklausančiose šalyse

3.1 Daugelio europiečių nuomone, euras paskatino kainų kilimą. Tačiau jei taip nutiktų, infliacija euro zonos ir kitose šalyse būtų skirtinga. Vis dėlto kainų kitimas euro zonoje buvo panašus kaip trijose šalyse (Danijoje, Jungtinėje Karalystėje, Švedijoje), kurios tuo metu nebuvo įsivedusios bendros valiutos.

3.1.1 Koreliacinė matrica rodo, koks panašus yra kainų kitimas euro zonoje ir trijose kitose šalyse bei kiekvienoje iš jų. Kiekviename langelyje pateikiami skaičiai nuo 0 (koreliacijos nėra) iki 1 (tobula koreliacija).

Koreliacijų matrica 2000–2002 m.

	Euro zona	Danija	Švedija	Jungtinė Karalystė
Euro zona	1,00	0,52	0,67	0,67
Danija		1,00	0,35	0,47
Švedija			1,00	0,47
Jungtinė Karalystė				1,00

Korelacių matrica 2002–2004 m.

	Euro zona	Danija	Švedija	Jungtinė Karalystė
Euro zona	1,00	0,29	0,78	0,80
Danija		1,00	0,34	0,40
Švedija			1,00	0,75
Jungtinė Karalystė				1,00

Šaltinis: Eurostatas. Pačių atlikti skaičiavimai.

3.1.2 Koreliacija tarp infliacijos euro zonoje ir Jungtinėje Karalystėje bei Švedijoje sustiprėjo išgaliojus eurui. Danijoje pastebima priešinga padėtis. Tačiau reikia pažymėti, kad koreliacija tarp daniškų ir angliškų kainų silpsta, o koreliacija su švediškais kainomis lieka stabili, tik silpnesnė.

3.1.3 Sukrečia tai, kad tenka konstatuoti, jog, išskyrus Daniją ir Jungtinę Karalystę, šių trijų euro neįsivedusių šalių koreliacija su euro zona yra stipresnė negu tarp jų pačių!

3.2 Tai įrodo, kad kainų kitimo euro zonoje negalima priskirti eurui, kadangi šalyse, neįsivedusiose bendros valiutos, jos buvo panašios.

3.3 Toliau pateikiamoje lentelėje vaizduojama 12 didelių prekių ir paslaugų kategorijų (namų ūkių individualaus vartojimo funkcijos), kuriomis remiamasi skaičiuojant SVKI, atitinkamas jų statistinis svoris ir kainų didėjimo tempas dvejus metus iki euro įvedimo ir po jo. Tenka konstatuoti, kad šiuo lygmeniu aiškiai padidėjo tik trijų kategorijų kainos (alkoholinių gėrimų ir tabako, kurių kainų kilimą galima paaiškinti didesniais akcizais, bei sveikatos ir transporto). Be to, tenka pastebėti, kad atskirais etapais tam tikruose sektoriuose užfiksuotas kainų augimas (pvz., nuomos kaina 2002–2002 m. padidėjo 1,5 %, o 2002–2004 m. — 2 %).

Euro zona	2000–2002 m.	2002–2004 m.	Kainos padidėjimas	Svorinis vidurkis 2002–2004 m.
kp00 Bendras SVKI	2,31	1,99		
kp01 Maisto produktai ir nealkoholiniai gėrimai	4,47	1,50	×	157,91
kp02 Alkoholiniai gėrimai, tabakas ir svaiginančios medžiagos	3,11	5,42	✓	39,71
kp03 Apranga ir avalynė	0,64	–0,09	×	75,87
kp04 Būstas, vanduo, elektra, dujos ir kitas kuras	2,81	2,19	×	154,96
kp05 Baldai, buitinė technika ir įprastinė namų priežiūra	1,68	1,12	×	79,84
kp06 Sveikata	1,59	4,93	✓	36,04
kp07 Transportas	1,49	2,51	✓	153,67
kp08 Ryšiai	–5,07	–0,73	✓	28,23
kp09 Laisvalaikis ir kultūra	1,22	0,10	×	98,10

Euro zona	2000–2002 m.	2002–2004 m.	Kainos padidėjimas	Svorinis vidurkis 2002–2004 m.
kp10 Mokymas	3,46	3,49	✓	9,21
kp11 Viešbučiai, kavinės ir restoranai	3,69	3,23	✗	91,25
kp12 Kitos prekės ir paslaugos	2,86	2,53	✗	75,25

Šaltinis: Eurostatas. Pačių atlikti skaičiavimai.

4. Skirtumo tarp įsivaizduojamos ir faktinės infliacijos priežastys

4.1 Socialiniai ir ekonominiai paaiškinimai

4.1.1 Eurais buvo įvestas kaip tik po rugsėjo 11-osios, kai vyravo visuotinio nesaugumo, taip pat ir ekonominio, atmosfera. Tai sustiprino bendras padėties blogėjimas: šis laikotarpis labai skyrėsi nuo 1999 ir 2000 metų, kuriems buvo būdingas ypač spartus augimas.

4.1.2 Vienas iš pagrindinių faktorių, paaiškinančių nuolatinį atotrūkį tarp įsivaizduojamos ir faktinės infliacijos, yra kelių veiksnių kombinacija: įvairių prekių ir paslaugų, įeinančių į SVKI skaičiavimo kategorijas, pirkimo dažnumas, atitinkamų jų kainų augimas, vartotojų joms teikiama svarba.

4.1.2.1 Toliau pateikiamoje lentelėje bandoma šiuos veiksnus objektyvizuoti visus SVKI veiksnus suskirstant į penkias „šeimas“: reguliariai (bent kartą per mėnesį) išsilyjamas prekes ir paslaugas, rečiau išsilyjamas prekes ir paslaugas ir tas prekes ir paslaugas, kurių išsilyjimo dažnumas skirtingas ir priklauso nuo individų bei aplinkybių. Dvi pirmąsias kategorijas dar galima skirstyti pagal tai, ar atitinkamų prekių ir paslaugų srityje veikia stipri nacionalinė ar tarptautinė konkurencija.

4.1.2.2 Aiškiai matyti, kad apskritai silpnai konkurencijos veikiamos svarbiausių prekių ir paslaugų kainos augo daug sparčiau negu vidutinė infliacija 2000–2007 m. (+ 2,12 %). Be to, lentelė patvirtina, kad rečiau išsilyjamų ir stiprios konkurencijos veikiamų prekių kainos daug prisidėjo prie infliacijos pristabdymo (+ 0,37 %), juo labiau, kad jomis paaiškinama didelė infliacijos dalis (jų įtaka sudaro 27 % ir užima antrą vietą po „reguliariai perkamų ir mažos konkurencijos produktų“ šeimos, sudarančios 34 %).

Veiksnių kategorijos	Konkurencijos intensyvumas	Metinis augimas % 2000–2007 m.	Indėlis į SVKI	Svoris SVKI
Reguliarus pirkimas	silpna	2,34	0,92	339,4
	stipri	2,00	0,06	28,8
Nereguliarus pirkimas	silpna	2,91	0,51	204,7
	stipri	0,37	0,26	269,1
Kintamo dažnumo pirkimas	—	2,38	0,37	157,88
SVKI		2,12	2,12	1 000,00

Šaltinis: Eurostatas. Pačių atlikti skaičiavimai.

4.1.2.3 Nereguliaraus ir stiprios konkurencijos veikiamo pirkimo vaidmuo atspindi tarptautinės prekybos ir jos struktūrinių pokyčių tendencijas. 1995 m. du trečdaliai importuojamų gaminių iš šalių, nepriklausančių euro zonai, buvo atvežami iš šalių, kuriose kainos aukštos. 2005 m. jų dalis sumažėjo iki 50 %. Taip atsitiko Jungtinės Karalystės, Japonijos ir Jungtinių Valstijų gaminiams, o besivystančių šalių ir šiek tiek mažiau naujųjų valstybių narių gaminių dalis išaugo. Be to, keitimo kurso kitimas gali skatinti arba stabdyti prekybos ryšius su euro zonos prekybos partneriais.

Šalių (jų grupių) dalis euro zonos importe

	Aukštos kainos	Iš to skaičiaus			Žemos kainos	Iš to skaičiaus	
		JAV	Japonija	Jungtinė Karalystė		Kinija	Naujosios valstybės narės
1995	65,7	16,1	10,7	20,3	34,3	5	8
1997	65,2	17,7	9,6	21,2	34,8	5,8	8,4
1999	64,1	18,4	9,8	19,6	35,9	6,3	9,8
2001	60,2	18,1	8,5	18,6	39,8	7,9	11,6
2003	55,1	15,1	7,8	16,6	44,9	11	14
2005	50,7	13,9	6,7	15	49,3	14,8	13,1
Pokytis 1995–2005 m.	–15,0	–2,2	–4,0	–5,3	15,0	9,8	5,1

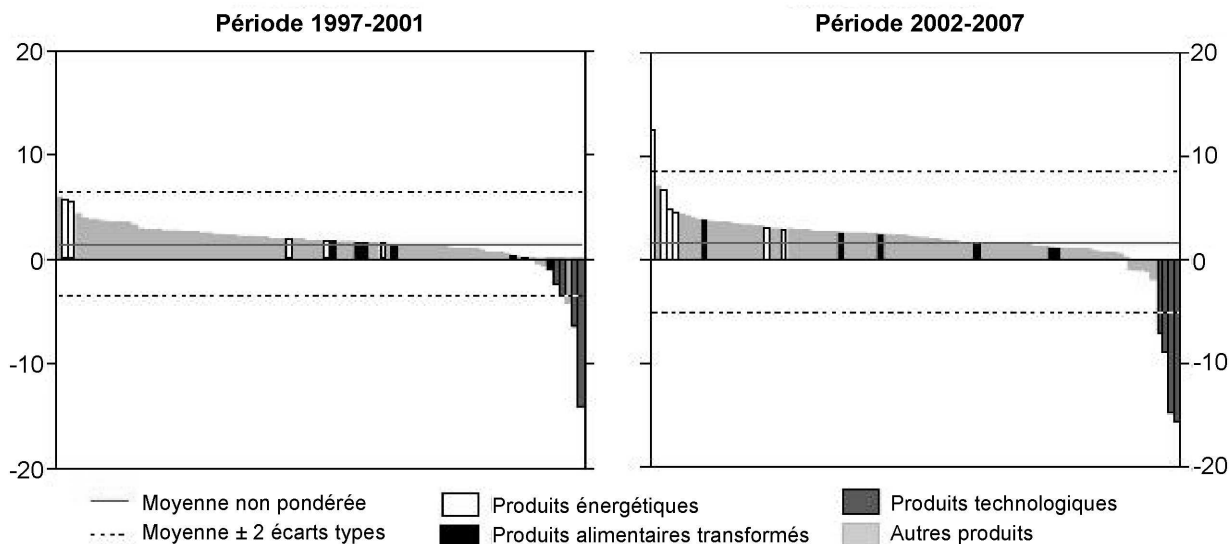
Europos centrinio banko mėnesinis biuletenis, 2006 m. rugpjūčio mėn.

4.1.3 Kainų nepastovumas pastebimas nuo 2002 m., ir jis kur kas didesnis negu metais prieš popierinio euro įvedimą.

Dispersion de l'évolution des prix relatifs

(pourcentages de variation annuelle)

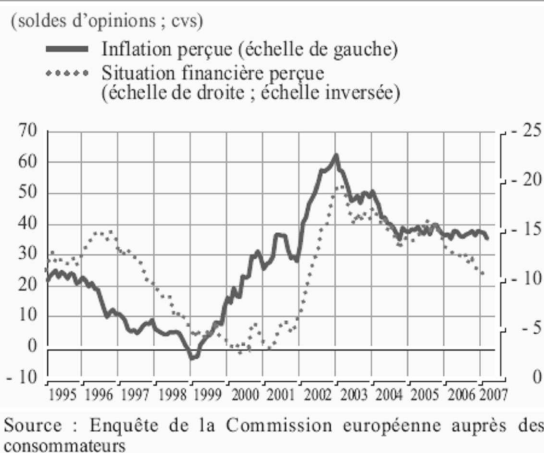
ZONE EURO

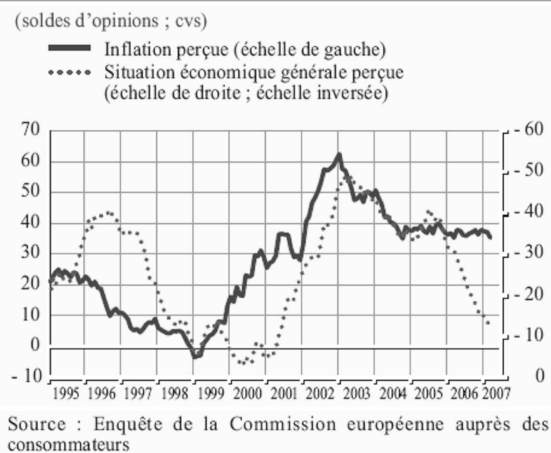
Sources: Commission européenne, Banque Nationale de Belgique, février 2008

4.1.4 Namų ūkių pajamų lygis padeda paaiškinti kainų kitimo suvokimą. Be to, skirtingą gyventojų suvokimą gali sustiprinti po vieną gyvenančių asmenų, kuriems tenka visas išlaidas apmokėti iš vieno atlyginimo (vienų pajamų), skaičiaus didėjimas. Ypač sunki padėtis asmenų, turinčių vaikų, gaunančių mažas pajamas, turinčių žemą kvalifikaciją, moterų, kurios vis dar diskriminuojamos darbo užmokesčio ir užimtumo požiūriu, asmenų, dirbančių pagal lanksčias darbo sutartis.

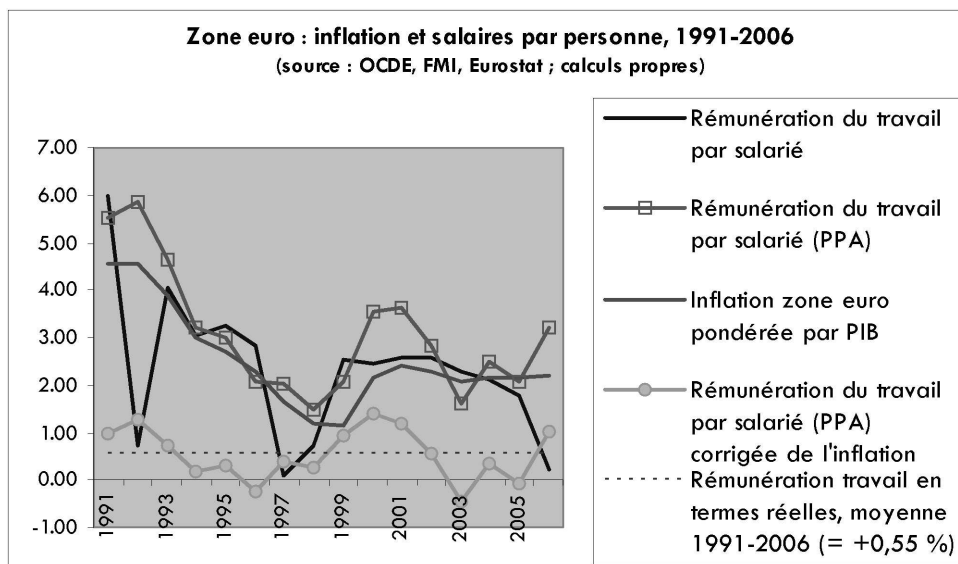
Graphique 2a Perception de l'inflation et de leur propre situation financière par les consommateurs de la zone euro

Graphique 2b Perception de l'inflation et de la situation économique générale par les consommateurs de la zone euro

Šaltinis: „Inflacijos stabdymo priemonės ir jos suvokimas euro zonoje“, Europos centrinio banko mėnesinis biuletenis, 2007/05, p. 63–72.

4.1.5 Reikia pažymėti, kad SVKI sudarančių prekių ir paslaugų savybės kasmet gali keistis atspindėdamos jų kokybės gerėjimą, o kaina gali ir nekisti. Tačiau, kadangi nustatant indeksą į tokius pakitimus neatsižvelgiama, jie fiksuojami kaip kainų mažėjimas (gali būti ir taip, kad ankstesnio pavyzdžio prekės ar paslaugos rinkoje jau nebėra. Tokiu atveju kainos kritimas yra tik „popierinis“ ir visiškai neatitinka tikrovės). Pasak ECB, „išlaidų prekėms, kurių kokybė labai ir sparčiai gerėja, dalis sudaro apie 8–9 % viso SVKI“ (automobiliai, kompiuteriai, judriojo ryšio telefonai ir kt.).

4.1.6 Reikia paminėti, kad kai kurie mažmenininkai ir įmonės, įsivesdami popierinį eurą, neleistinai suapvalino kainas jas padidindami (nuomos mokestis). Tam tikras papildomas išlaidas galima pateisinti etikečių perklijavimo ir panašiais darbais arba tuo, kad išlaidų didėjimas tiesiogiai neatspindėjo kainose, kadangi verslininkai buvo linkę „vienu šūviu nušauti du zuikius“ kainų didinimą atidėdami iki perėjimo prie euro. Eurostatto vertinimu, perėjimas prie popierinio euro 2002 m. sudarė nuo 0,12 iki 0,29 viso euro zonos SVKI procentinio punkto.

4.1.7 Galiausiai, su popierinio euro įvedimu sutapo tam tikri atsitiktiniai įvykiai, nesusiję su bendra valiuta, tačiau galėję prisidėti prie išivaizduojamos infliacijos padidėjimo. Tai nemažas naftos kainų pakilimas (+ 35 % nuo 2001 m. gruodžio iki 2002 m. balandžio mėn.) ir dėl Europą užklupusios itin šaltos žiemos užauginti prasti derliai, paveikę ir euro zonai nepriklausančių šalių ūkius.

4.2 Psichologiniai paaiškinimai

4.2.1 Kad ir kokią produktą turėtume omenyje, vartotojai gali būti jautresni kainų augimui negu jų mažėjimui, ir ši jautrumą dar labiau padidino šuolis į nežinomybę įvedant naują bendrą valiutą, nepasitikėjimas po euro įvedimo skelbtomis keliomis to paties produkto kainomis ir didelės išlaidos, susijusios su prekių ir paslaugų (nuomos, maisto produktų, benzino) kainų pakilimu.

4.2.2 Kadangi būsto savininkų išlaidos būstui šiuo metu į SVKI neįskaičiuojamos, išivaizduojamos ir faktinės infliacijos skirtumą kai kuriose šalyse galima paaiškinti dideliu nekilnojamojo turto kainų kilimu.

4.2.3 Be to, vartotojai, perkamo gaminio kainą perskaičiuojantys senąja nacionaline valiuta, pagrindu laiko iki euro įvedimo galiojusią kainą. Tai lemia iškreiptą požiūrį, nes dėl infliacijos senoji kaina nebeaktuali ⁽³⁾.

4.2.4 Reikia pažymėti ir tai, kad daugelis vartotojų ir net stebėtojų dažnai painioja perkamosios galios augimą ir vis didėjančius lūkesčius, susijusius su pragyvenimo lygiu. Tačiau daugelis rodiklių rodo, kad vartotojų pragyvenimo lygio lūkesčius labiau negu anksčiau skatina dažni technologijų pasikeitimai, naujų prekių ar paslaugų atsiradimas (jie linkę „papildyti“ įprastą vartoseną), vis sudėtingesnė rinkodara ir labai spartus socialinio spaudimo diktuojamų vartojimo standartų plitimas. Taigi, be kitų vartojamų gaminių išsivystyma, pavyzdžiui, GPS sistema, arba vietoje įprastų daržovių perkamos nuplautos ir paruoštos, todėl susidaro įspūdis, kad šios išlaidos mažina perkamąją galią, nors jos atsiranda dėl sparčiau už pajamas augančių lūkesčių spaudimo namų ūkių biudžetui.

4.3 Metodologiniai paaiškinimai

4.3.1 Nereikėtų abejoti SVKI tinkamumu, kadangi jis grindžiamas daugiau kaip 700 tipišκών prekių ir paslaugų stebėjimu, atliekamu nacionalinių statistikos institutų, ir jo mėnesiniais rezultatais, o tai sudaro apie 1,7 mln. stebėjimo seansų, kas mėnesį atliekamų 180 000 pardavimo taškų.

4.3.2 Tačiau dera priminti, kad suderintas vartotojų kainų indeksas grindžiamas tam tikrais susitarimais, visų pirma susijusiais su 1) prekių ir paslaugų, kuriomis remiamasi jį skaičiuojant ir kurios įeina į jo sudėtį, pasirinkimu bei 2) kiekvienos jų statistiniu svoriu.

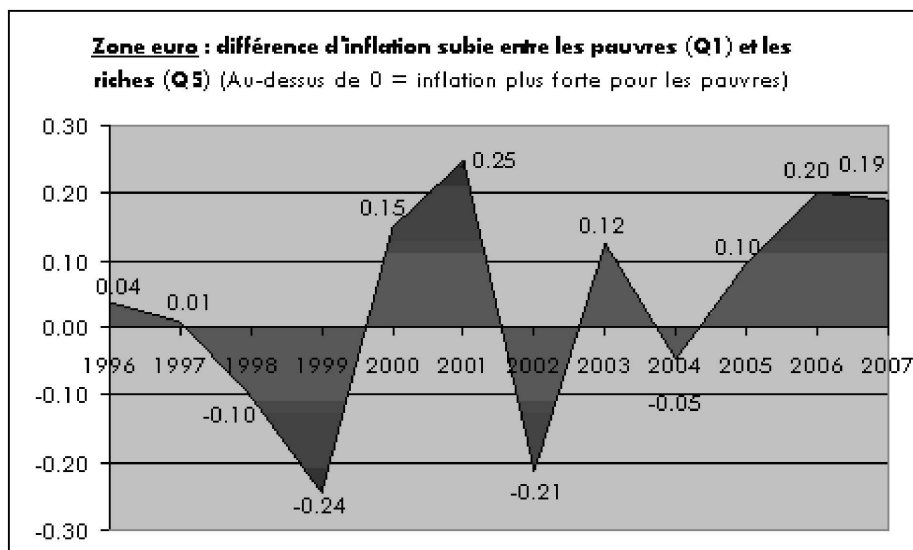
4.3.3 Tačiau, kaip rodo lentelė, namų ūkių išlaidų struktūra kinta atsižvelgiant į gaunamas pajamas. Labiausiai kinta faktinės būsto nuomos kainos: 20 % prasčiausiai apsirūpinusių namų ūkių jos tampa 5–6 kartus didesne našta palyginti su 20 % turtingiausiųjų. Šis faktas paaiškinamas tuo, kad pastarieji kartu yra ir savininkai, ir nuomininkai. Todėl šie namų ūkiai nekilnojamojo turto kainas išivaizduoja kitaip. Varginiausi namų ūkiai 81 % daugiau pajamų skiria maisto produktams ir nealkoholiniams gėrimams įsigyti, todėl tampa jautresni šių maisto produktų kainų kilimui pasaulio rinkose. Turtingesni namų ūkiai naujoms transporto priemonėms skiria 67 % daugiau lėšų negu 1-ojo kvantilio namų ūkiai. Kadangi 2000–2008 m. laikotarpiu naujų transporto priemonių kainos kilo kur kas lėčiau negu SVKI, šioje srityje teigiami pokyčiai juntami stipriau.

⁽³⁾ Pvz., aš ketinu 2002 m. pabaigoje pirkti automobilį ir prisimenu, kad prieš metus jis man būtų kainavęs 100. 100 šiandien man yra atskaitos taškas, tačiau nuo to laiko SVKI matuojamas infliacijos koeficientas pakilo 2,2 ir kaina, kurią turėčiau svarstyti, yra ne 100, o 102,2. Jeigu tą patį planą svarstyčiau 2007 m., atotrūkis būtų dar didesnis, nes kaina būtų 114!

Euro zona — SVKI = 1 000 (2005 m.)	Metinis augimas % (2000–2008 m.; SVKI = 2,3)	1 kvantilis	5 kvantilis	Skirtumas tarp 1 ir 5 kvantilių	Vidutinės vartojimo išlaidos (SPA)	Svoris SVKI	Skirtumas
kp01 Maisto produktai ir nealkoholiniai gėrimai	2,5	195	108	80,6	143,3	154,91	11,6
kp02 Alkoholiniai gėrimai, tabakas ir svaiginančios medžiagos	4,1	29	17	70,6	21,4	40,71	19,3
kp03 Apranga ir avalynė	1,4	54	62	–12,9	60,3	74,20	13,9
kp04 Būstas, vanduo, elektra, dujos ir kitas kuras	3,1	325	251	29,5	278,9	150,50	–128,4
iš to skaičiaus kp041 Reali būsto nuoma	1,9	134	24	458,3	53,8	63,50	9,7
kp042 Numanoma būsto nuoma	—	106	151	–29,8	143,9		—
kp05 Baldai, buitinė technika ir įprastinė namų priežiūra	1,3	41	69	–40,6	56,8	76,5	19,7
kp06 Sveikata	2,5	31	42	–26,2	35,7	41,67	5,9
kp07 Transportas	2,8	92	146	–37,0	125,6	153,31	27,7
iš to skaičiaus kp071 Trans- porto priemonių įsigijimas	1,2	23	70	–67,1	48,1	47,93	–0,1
kp08 Ryšiai	–2,7	37	24	54,2	28,6	29,19	0,6
kp09 Laisvalaikis ir kultūra	0,6	64	90	–28,9	83,0	94,66	11,7
kp10 Mokymas	4,0	7	10	–30,0	8,7	9,49	0,8
kp11 Viešbučiai, kavinės ir restoranai	3,2	42	67	–37,3	55,2	93,19	38,0
kp12 Kitos prekės ir paslaugos	2,3	85	113	–24,8	102,5	81,67	–20,8
iš to skaičiaus kp121 Asmens priežiūra	1,9	27	25	8,0	26,1	26,36	0,2
kp125 Draudimas	2,5	44	63	–30,2	55,2	18,60	–36,6

Šaltinis: Eurostatas. Pačių atlikti skaičiavimai.

4.3.3.1 Toliau pateikta lentelė atspindi pagal vartojimo profilį mažiausias ir didžiausias pajamas gaunančių grupių patirtos infliacijos skirtumus ir tarp jų atsiradusį atotrūkį nuo 1996 m. Per pastaruosius 12 metų vargingiausių namų ūkių patirta infliacija 6 kartus viršijo turtingiausių patirtą infliaciją, o priešingas atvejis užfiksuotas 3 kartus. Per pastaruosius 3 metus didelių skirtumų nepastebėta.

4.3.3.2 Be šio struktūrinio padarinio aiškėja, kad ypač spartaus maisto pramonės žaliavų kainų augimo laikotarpiais infliaciją dar aštriau patirs vargingiausi namų ūkiai, kurie renkami pigius prekių ženklus arba apsiperka pigesnes prekes siūlančiuose dideliuose prekybos centruose (angl. *hard discounters*), nes maisto pramonės žaliavų dalis maisto prekių mažmeninėje kainoje pati didžiausia (o pakuotės, rinkodaros ir kt. išlaidų dalis mažesnė).

4.3.3.3 Be to, vargingiausi namų ūkiai negali sušvelninti kainų kilimo padarinių savo biudžetui, kadangi jų santaupos yra struktūriniu požiūriu menkos, ir jie susiduria su didesniais sunkumais gauti kreditą, todėl rizikuoja patekti į per didelio išsiskolinimo spąstus.

4.3.3.4 Ši išvada galioja ir valstybių narių lygmeniu, kadangi, kaip matyti iš toliau pateiktos lentelės, namų ūkiai įvairioms prekių ir paslaugų kategorijoms skiria skirtingą savo pajamų dalį. Tai priklauso nuo geografinių ypatumų (salose patiriamos didelės transporto išlaidos), jų socialinio ir ekonominio išsivystymo lygio (Rumunijos ir Bulgarijos namų ūkiai maistui išleidžia beveik 3 kartus daugiau savo pajamų negu kitų šalių namų ūkiai) ir pan. Dvi paskutinės lentelės skiltys rodo kiekvienos šalies grupės arba euro zonos šalių santykinį išlaidų vienodumo lygį (kuo mažesnis variacijos koeficientas, tuo didesnis vienodumas). Tarp euro zonos šalių yra daug panašumų, o tarp kitų šalių grupių — mažiau. Tai rodo SVKI ribotumą: jis grindžiamas svoriniu vidurkiu ir iš esmės negali atspindėti konkrečios šalių padėties. Į euro zoną stojančios šalys turėtų atkreipti dėmesį į šią išvadą dėl galimų padarinių pinigų politikai ir infliacijai.

	Euro zona (išskyrus Liuksemburgą)	3 senosios valstybės narės, nepriklausančios euro zonai	Naujos valstybės narės, priklausančios euro zonai (išskyrus Kiprą, Maltą ir Slovėniją)	Kipras, Malta	Rumunija, Bulgarija	Variacijos koeficientas tarp šių grupių	Variacijos koeficientas euro zonoje
Būstas, vanduo, elektra, dujos ir kitas kuras	26,11	30,57	22,86	15,33	25,15	0,23	0,10
Maisto produktai ir nealkoholiniai gėrimai	14,24	11,06	25,85	18,17	37,88	0,50	0,18
Transportas	12,94	13,82	10,22	15,60	5,73	0,33	0,16

	Euro zona (išskyrus Liuksemburgą)	3 senosios valstybės narės, nepriklausančios euro zonai	Naujos valstybės narės, priklausančios euro zonai (išskyrus Kiprą, Maltą ir Slovėniją)	Kipras, Malta	Rumunija, Bulgarija	Variacijos koeficientas tarp šių grupių	Variacijos koeficientas euro zonoje
Kitos prekės ir paslaugos	10,14	7,65	6,25	6,89	3,07	0,38	0,29
Laisvalaikis ir kultūra	8,65	12,33	6,98	8,02	3,54	0,40	0,32
Viešbučiai, kavinės ir restoranai	6,21	5,27	3,97	7,68	2,34	0,40	0,35
Alkoholiniai gėrimai, tabakas ir svaiginančios medžiagos	2,61	2,56	3,05	2,32	4,78	0,32	0,40
Baldai, buitinė technika ir įprastinė namų priežiūra	5,77	6,34	5,00	8,30	3,39	0,31	0,13
Apranga ir avalynė	5,70	4,92	6,02	8,04	4,66	0,23	0,21
Sveikata	3,53	2,12	3,54	3,89	4,07	0,22	0,44
Ryšiai	3,06	2,73	5,21	3,16	4,72	0,29	0,17
Mokymas	1,05	0,63	1,05	2,59	0,66	0,68	0,61

Pastaba. Duomenų apie Liuksemburgą nėra.

4.3.4 Taip pat kartais esama didelio skirtumo tarp vidutinės vartojimo išlaidų struktūros ir SVKI sudarančių prekių bei paslaugų statistinio svorio. Pavyzdžiui, euro zonos namų ūkiai vidutiniškai 27,5 % pajamų išleido būstui, vandeniui ir energijai, todėl ši rubrika sudaro vos 16,3 % SVKI. Nepakankamai vertinamos ir sveikatos bei draudimo paslaugos. Kita vertus, SVKI pervertinami maisto produktai, transportas ir punktas „viešbučiai, restoranai ir kavinės“.

2008 m. liepos 10 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų
komiteto
pirmininkas
Dimitris DIMITRIADIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pilietinės visuomenės vaidmens ES pasirengimo narystei paramos programose, skirtose Albanijos Respublikai

(2009/C 27/28)

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2007 m. vasario 16 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Pilietinės visuomenės vaidmens ES pasirengimo narystei paramos programose, skirtose Albanijos Respublikai.

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. birželio 12 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėja Suzanna Florio.

446-oje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. liepos 9 d., Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 122 nariams balsavus už ir 1 susilaikius.

1. Įžanga

1.1 Europai ir dabar, ir ateityje itin svarbu, kad visas Vakarų Balkanų regionas būtų stabilus, taikus, išsivystęs ir integruotas. Todėl pastaraisiais metais vis labiau aiškėja, kad šio regiono šalių atžvilgiu Europos Sąjunga turi vykdyti aktyvesnę politiką.

1.2 Atsižvelgiant į Albanijos, esančios šalia Viduržemio jūros regiono, geografinę padėtį ir jos svarbą šio dažnai neramaus regiono pusiausvyrai, ši šalis nusipelno ypatingo ES institucijų dėmesio. Daugiau nei dešimtmetį, plėtojant Europos Sąjungos ir jos partnerių, esančių pietinėje Viduržemio jūros pakrantėje, santykius, svarbiausia struktūra buvo Europos ir Viduržemio jūros regiono valstybių partnerystė, kurios tikslas — užtikrinti ilgalaikį šio regiono stabilumą. Albanija prie Europos ir Viduržemio jūros regiono valstybių partnerystės prisidėjo 2007 m. lapkričio mėn. pradžioje.

1.3 ES veiksmai Albanijoje apima daug priemonių, skatinančių šios šalies institucijų ekonominį, demokratinį ir socialinį vystymąsi. Programose, kurių tikslas — skatinti visuomenės veiklą ir dalyvavimą ES integracijos procese, pagrindinis dėmesys skiriamas vietos valdžios institucijoms ir pilietinei visuomenei.

1.4 Šia nuomone savo iniciatyva EESRK siekia pabrėžti pilietinės visuomenės vaidmenį, poreikį kontroliuoti, pasiektą pažangą ir kliūtis, kurios vis dar kyla stiprinant Albanijos demokratines institucijas ir glaudžiau jas susiejant su ES politikos kryptimis.

1.5 EESRK narių delegacija, atstovaujanti trims Komiteto grupėms, lankėsi Tiranoje vizito į Albaniją metu 2008 m. kovo 31–balandžio 1 d. Tai buvo galimybė susitikti su daugybe žmonių, atstovaujančių Albanijos pilietinės visuomenės asociacijoms ir organizacijoms. Dialogas su jomis buvo ypač konstruktyvus ir padėjo parengti šią nuomonę.

2. Išvados ir rekomendacijos

2.1 Bet kokio pobūdžio pilietinė visuomenė yra nepaprastai svarbi visų šalių demokratiniam ir pilietiniam vystymuisi ⁽¹⁾. Tai

ypač būdinga tokiai šaliai kaip Albanija, kuri, pasinaudodama savo svarbios geopolitinės padėties privalumais, pastaraisiais metais padarė didelę pažangą kurdama demokratines institucijas ir integruodamasi į Europos ir Vakarų organizacijas (NATO).

2.2 Norint pasiekti visapusišką ir demokratinę socialinę pažangą, būtina stebėti vyriausybės vykdomą politiką ir užtikrinti veiksmingą piliečių indėlį.

2.3 Todėl EESRK pabrėžia, kad Europos Komisijos delegacija Albanijoje turėtų skirti daugiau dėmesio bei išteklių visos pilietinės visuomenės veiklai ir kad tai turėtų būti vienas iš šios delegacijos prioritetų. Tokia veikla turėtų būti aktyviau vykdoma šios šalies kaimo ir mažiau išsivysčiusiose vietovėse.

2.4 Atsižvelgiant į tai, kad Albanijoje yra daug tarptautinių veikėjų, kurie įvairiais projektais remia pilietinės visuomenės veiklą, ir turint omenyje tam tikrus šalies socialinei struktūrai būdingus sunkumus bei ypatumus, ES santykių plėtojimo būdas šiomis sąlygomis yra labai svarbus. Konkrečiai galimybė pasinaudoti finansavimu turėtų būti siejama su tam tikrais reikalavimais pirmenybę teikiant organizacijoms, turinčioms nustatytus ir laiko požiūriu aiškiai apibrėžtus tikslus, bei asociacijoms, faktiškai atstovaujančioms piliečiams.

2.5 Bet kurioje besivystančioje visuomenėje pagrindinį vaidmenį turi atlikti trišalis socialinis dialogas. EESRK džiaugiasi nuo 1996 m., kai buvo sukurta Nacionalinė darbo taryba, pasiekta pažanga. Vis dėlto iki šiol kyla problemų, susijusių su šios institucijos veikla. Reikia užtikrinti didesnę skaidrumą ir aktyviau įtraukti atitinkamus veikėjus, kurie taip pat turėtų būti atstovaujantys ir atskaitingi. Tarybos posėdžiai turėtų vykti reguliariai ir jų darbotvarkė turėtų apimti visas svarbiausias problemas, susijusias su šalies ekonominio vystymosi politika. Vykstančios diskusijos turėtų daryti realią įtaką vyriausybės darbui.

⁽¹⁾ Europos Komisija pabrėžia Vakarų Balkanų pilietinės visuomenės svarbą ir problemas savo komunikate dėl *Plėtos strategijos ir pagrindinių iššūkių 2007–2007 m.*, COM(2007) 663 galutinis.

2.6 Tuo pačiu metu siekiant sustiprinti Albanijos piliečių vaidmenį dalyvaujamojoje demokratijoje, reikia užtikrinti aktyvesnį pilietinį dialogą. Šioje srityje ES gali atlikti svarbų vaidmenį užtikrinant profesinį mokymą visos pilietinės visuomenės veikėjams pirmenybę teikiant organizacijoms, kurios aktyviai veikia Albanijos visuomenėje.

2.7 Turėdamas omenyje, kad padėtis vystosi sparčiai, ir dar kartą pabrėždamas šalies svarbą viso regiono stabilumui, EESRK įsipareigoja toliau stebėti ir remti Albanijos pilietinės visuomenės organizacijas.

2.8 Kaip numatyta II Vakarų Balkanų pilietinės visuomenės forumo (2008 m. birželio 4–5 d., Liubliana) išvadose, su Albanija įsteigtas jungtinis konsultacinis komitetas galėtų išreikšti pilietinės visuomenės reikalavimus ir prisidėti prie atitinkamų šios šalies organizacijų ir ES institucijų tvirtų santykių plėtojimo. Be to, EESRK, vykdydamas veiklą Balkanų regionuose, galėtų skatinti šios geografinės srities valstybių pilietinės visuomenės organizacijų glaudesnę bendradarbiavimą į jį visapusiškai įtraukdamas Albaniją.

2.9 Europos pilietinės visuomenės organizacijos turi atlikti svarbų vaidmenį informuojant Albanijos organizacijas apie ES politikos kryptis bei programas ir užtikrinant šių organizacijų dalyvavimą jose.

3. ES veiklos Albanijoje priemonės

3.1 ES bendra politika, skirta Vakarų Balkanų šalims, apima Stabilizavimo ir asociacijos procesą, kuriame dalyvauja ir Albanija.

3.2 2006 m. sausio mėn. Europos Vadovų Taryba patvirtino Europos partnerystę su Albanija ir nustatė siektinus trumpalaikius ir vidutinės trukmės prioritetus. Todėl 2006 m. liepos mėn. Albanija priėmė nacionalinį veiksmų planą, kad galėtų įgyvendinti Europos partnerystės rekomendacijas. Šiuo metu Albanijos vyriausybė persvarsto 2006 m. veiksmų planą siekdama įgyvendinti Europos partnerystę 2008 m. 2006 m. birželio 12 d. Albanija pasirašė Stabilizavimo ir asociacijos sutartį, kuri sudaro pagrindą bendriems susitarimams politiniams, prekybos ir ekonominiais klausimais ir kartu skatina regioninį bendradarbiavimą.

3.3 2001–2007 m. Europos Komisijos pagrindinė finansinė priemonė bendradarbiaujant su Albanija buvo programa CARDS (Bendrijos parama rekonstrukcijai, plėtrai ir stabilizavimui), kurioje buvo numatytos penkios pagrindinės intervencijos sritys:

— demokratijos stabilizavimas įgyvendinant mikroprojektus, skatinančius pilietinės visuomenės ir NVO, remiančius

žmogaus, socialines ir politines teises, plėtojamą, ir iniciatyvas, skirtas rinkimų sistemai tobulinti;

— teisingumas ir vidaus reikalai remiant teisinės sistemos, prokuratūrų ir policijos reformas; integruoto jūrų ir sausumos sienų valdymo veikla remiant pasienio policijos darbą;

— administracinių gebėjimų stiprinimas įgyvendinant mokesčių ir tarifų sistemų reformas, viešųjų pirkimų, statistinių tyrimų ir duomenų vadybos programas;

— ekonominis ir socialinis vystymasis sudarant geresnes sąlygas prekybai ir vietos bendruomenių vystymuisi. Be to, remiama programa „Tempus“, skatinamas švietimas ir aukštasis mokslas;

— aplinka ir gamtos ištekliai įgyvendinant priemones, skatinančias kurti teisės aktus dėl miestų ir regionų teritorijų planavimo aplinkos apsaugos aspektų. Taip pat remiamos programos, susijusios su vandens ir oro kokybe bei atliekų tvarkymu.

Iš pradžių programos CARDS pagalba buvo skirta fizinei rekonstrukcijai, o dabar — valstybės administraciniam gebėjimams stiprinti, kad būtų laikomasi Europos partnerystės prioritetų ir SAS įgyvendinimo reikalavimų. 2001–2006 m. Albanijai pagal programą CARDS iš viso buvo skirta 282,1 mln. EUR ⁽²⁾.

3.4 Po Bendrijos išorės pagalbos reformos ir atliktų pakeitimų 2007 m. sausio mėn. programą CARDS pakeitė nauja pasirengimo narystei pagalbos priemonė (IPA). Pagrindinis IPA tikslas — vienoje programoje sutelkti visą pasirengimo narystei pagalbą, skirtą ir šalims kandidatėms, ir potencialioms šalims kandidatėms. 2007 m. kovo mėn. pagal IPA buvo priimtas daugiamečio orientacinio planavimo dokumentas (MIPD) 2007–2009 m. Albanijai, kuriuo remiantis Albanija iš viso gaus 212,9 mln. EUR sumą.

3.5 2007 m. rugsėjo mėn. buvo pasirašytas ES ir Albanijos susitarimas dėl lankstesnių vizų išdavimo sąlygų, kuris turėtų įsigaliooti 2008 m. pirmąjį pusmetį, kai bus įvykdytos visos sąlygos. Tai turėtų palengvinti Albanijos piliečių keliones į ES.

3.6 Albanijos prisijungimas prie **Vidurio Europos laisvosios prekybos susitarimo** (CEFTA) ir Pietryčių Europos stabilumo pakto kartu su Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko (EBRD) ir Europos investicijų banko (EIB) veikla padėjo sukurti įvairių veikėjų intervencijos tinklą, padedantį Albanijai priartėti prie Europos standartų.

⁽²⁾ Europos Komisija,
http://ec.europa.eu/enlargement/albania/eu_albania_relations_en.htm.

4. Politinė ir ekonominė padėtis Albanijoje

4.1 Pastaruoju metu Albanijos ekonomikos augimas šiek tiek sulėtėjo dėl šalį ištikusios energetikos krizės. Pagrindinis veiksnys, palaikantis Albanijos ekonomiką, išlieka emigrantų pervedami pinigai, ypač iš Italijos ir Graikijos. Žemės ūkis sudaro trečdalį BVP, o oficialus nedarbo lygis siekia 13,46 proc., tačiau vis dar stipri šešėlinė ekonomika.

4.2 Išlieka skirtumai tarp neturtingesnių ir atsiliekančių šiaurinių kaimo vietovių ir pietinių miestų vietovių, kurie toliau daro labai didelę įtaką padėčiai šalyje. Šiuos skirtumus iš dalies paaiškina naujausi įvykiai, dažniausiai susiję su Balkanuose kilusiais konfliktais ir jų politinėmis, ekonominėmis ir socialinėmis pasekmėmis (įskaitant embargą) tiesiogiai arba netiesiogiai susijusioms regiono šalims.

4.3 Reikia padaryti nemažą pažangą kovojant su korupcija, kuri vis dar paplitusi daugelyje ekonomikos ir administracijos sričių.

4.4 Nors visos politinės jėgos sutinka dėti pastangas Europos integracijos procesui paspartinti, praktiškai valdančiosios daugumos ir opozicijos bendradarbiavimas įgyvendinant būtinas reformas yra neveiksmingas.

4.5 Laikantis Albanijos laikinojo susitarimo pagal SAS neseniai buvo pasiekta pažanga teismų sistemos srityje (tai pažymėta ir neseniai paskelbtame Komisijos komunikate dėl Vakarų Balkanų⁽³⁾). Tačiau būtina imtis veiksmų dėl teisės aktų, susijusių su žiniasklaidos priemonėmis, kova su nelegaliu darbu, korupcija, organizuotu nusikalstamumu ir skurdu. Būtina kontroliuoti dažnai pastebimą atotrūkį tarp teisinių reformų ir jų įgyvendinimo.

4.6 Parlamento rinkimai įvyks 2009 m. Prieš juos būtų pageidautina patobulinti rinkimų sistemą ir infrastruktūrą, reikalingą demokratiniams rinkimams užtikrinti, pavyzdžiui, turinčių teisę balsuoti rinkėjų sąrašai.

4.7 Oficialus kvietimas Albanijai įstoti į NATO, paskelbtas 2008 m. balandžio 2–4 d. Bukarešto aukščiausio lygio susitikime, — tai aspektas, į kurį būtina atsižvelgti apibendrinant bendrą geopolitinę padėtį ir Albanijos integracijos į vakarų institucijas procesą.

5. Pilietinės visuomenės vaidmuo siekiant integracijos į Europą

5.1 ES pradėjo vykdyti strategiją, kurios pagrindas — pilietinės visuomenės, vietos valdžios institucijų ir paramos teikėjų dalyvavimas. Šiuo tikslu buvo sukurtas dalyvavimu pagrįstas veiksmų planas, kuris užtikrina pilietinės visuomenės įtraukimą sudarant vidutinės trukmės laikotarpio išlaidų plano projektą, pagal kurį priimami sprendimai dėl išteklių skyrimo įvairioms veiklos sritims.

⁽³⁾ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai „Vakarų Balkanai. Europos perspektyvos artinimas“, COM(2008) 127 galutinis.

5.2 Be to, sukurtos pilietinės visuomenės konsultacinės grupės keturiuose pagrindinėse srityse: žemės ūkio, švietimo, sveikatos ir socialinių reikalų bei užimtumo. Finansų ministerijoje sukurta nacionalinė patariamoji grupė ir techninis sekretoriatas. Vietos valdžios institucijoms stiprinti skirti projektai taip pat yra nepaprastai svarbūs skatinant jų dalyvavimą šiame procese.

5.3 Vietos valdžios institucijų ir kitų šiuo pagrindu dirbančių organų įtraukimas yra ypač svarbus stiprinant demokratiją ir suteikiant visuomenei tam tikrą centrinės vyriausybės veiksmų kontrolę. Tai ypač svarbu Albanijai, kadangi ji stengiasi atitikti europinius kriterijus siekdama visateisės ES narystės ateityje.

5.4 Albanijos pilietinės visuomenės darbui trukdo ribota dalyvaujamoji demokratija. Tarptautinės organizacijos ir jų pagalbos vystymuisi programos atlieka svarbų vaidmenį finansuojant pilietinės visuomenės organizacijų ir asociacijų veiklą: tai svarbiausias aspektas, į kurį reikia atsižvelgti turint omenyje visuomenę, kuri žingsnis po žingsnio kuria ir stiprina savo demokratines institucijas. Svarbu pabrėžti, kad JAV taip pat vykdo aktyvią veiklą Albanijos visuomenėje įgyvendindama pagalbos vystymuisi programas, už kurias visų pirma atsako JAV agentūra USAID.

5.5 Politinės perspektyvos požiūriu, ES ir kitų tarptautinių organizacijų parama, teikiama siekiant atitikti integracijai reikalingus standartus, turi sutapti su albanų tautos ir jos atstovų aiškia ir laisva politine valia įgyvendinti reformas, kuriomis siekiama gerinti šalies ekonomines ir socialines sąlygas. Todėl EESRK pritaria Albanijos vyriausybės sprendimui skirti 1 mln. EUR pilietinei visuomenei, išdėstytam naujausiame įstatyme dėl biudžeto. Komisija tikisi, kad lėšų administravimo ir skyrimo priemonės (dėl kurių šiuo metu sprendimas dar nepriimtas) bus tikrai skaidrios ir tinkamai kontroliuojamos.

5.6 Siekiant stiprinti pilietinės visuomenės vaidmenį, turi būti skatinamas šiuo metu nepakankamas ir neveiksmingas pilietinės visuomenės ir vyriausybės dialogas. Pilietinės visuomenės organizacijų dalyvavimas teisėkūros procese tiek rengiant teisės aktus, tiek ir užtikrinant jų įgyvendinimo stebėseną yra naudingas reformų veiksmingumo ir visuomenės pritarimo joms požiūriu.

5.7 Albanijoje yra daug nevyriausybinių organizacijų, veikiančių įvairiose srityse, nuo moterų teisių iki demokratijos, skaidrumo ir meritokratijos institucijose užtikrinimo, nuo mokslinių tyrimų centrų iki vartotojų apsaugos organizacijų ir pan. Joms būdingi tam tikri trūkumai, pavyzdžiui, dažniausiai jos yra susitelkusios Tiranoje, o ne paplitusios visoje šalies teritorijoje; kartais jų intervencijos sritis yra pernelyg plati, kad būtų galima užtikrinti veiksmų veiksmingumą, arba veiklos koncepcija yra pernelyg „profesionali“.

5.8 Savo vizito į Albaniją metu EESRK atstovavę nariai pastebėjo Albanijos pilietinėje visuomenėje tam tikras tendencijas, kurios, deja, yra būdingos daugeliui į Albaniją panašių šalių, pavyzdžiui, įkuriamos organizacijos dažnai turi labai mažai narių, pilietinės visuomenės veikėjai tiek „profesionalizuojami“, kad organizacija tampa rinkos dėsniams paklūstančiu subjektu.

5.9 Žemės ūkis, kuris vis dar sudaro didelę Albanijos BVP ir darbo jėgos dalį, iki šiol moka 1990–2000 m. privatizacijos (atliktos pagal Pasaulio banko pasiūlytą programą) kainą. Buvo sukurta itin daug labai mažų žemės ūkio įmonių, kurių struktūra nepalanki visuotiniams interesams tenkinti. Todėl žemės ūkio asociacijos Komitetui patvirtino, kad jos pasiryžusios siekti Albanijos žemės ūkio ekonominės ir gamybinės sistemos modernizavimo reformos.

6. Socialinis dialogas

6.1 Socialinis dialogas ir socialinių partnerių atstovavimas Albanijoje nesivystė tokiu pat būdu kaip ES šalyse. Ekonominė, socialinė ir politinė pastarųjų metų padėtis nebuvo palanki stipraus socialinio dialogo formavimuisi.

6.2 Vis dar yra labai didelių kliūčių, trukdančių įteisinti vyriausybės ir socialinių partnerių (ypač profesinių sąjungų) santykius. Padėtis tapo kritiška 2007 m. rugpjūčio mėn., kai policijos lydimi antstoliai įsakė dviem šalies profesinėms sąjungoms palikti jų nuomojamas būstines. Profesinės sąjungos kaltina vyriausybę dėl šio sprendimo. EESRK mano, kad reikia rasti bendrą šios problemos sprendimą siekiant kuo skubiau pagerinti profesinių sąjungų ir vyriausybės santykius bei užtikrinti, kad kiekviena šalis atliktų savo vaidmenį daug veiksmingiau.

6.3 Albanijos profesinės sąjungos ⁽⁴⁾ siekia aktyvesnio dalyvavimo, ypač opiais klausimais, pavyzdžiui, susijusiais su kainų didėjimo ribojimo priemonėmis, pastangomis pažaboti korupciją ir neteisėtą ekonominę veiklą, energetikos ir naftos sektoriaus reforma bei jos poveikiu užimtumui.

6.4 Darbdavių organizacijos, nors yra susiskaldžiusios ir dar ne itin linkusios bendradarbiauti, taip pat skundžiasi, kad trūksta skaidrumo, dalyvavimo teisėkūros procese ir įtraukimo į jį, ypač kai jis susijęs su priemonėmis, kurios turi didžiausio poveikio ekonominei veiklai. Jos jaučia, kad visoms trišaliame dialoge dalyvaujančioms šalims reikia laikytis taisyklių ir užtikrinti tinkamą atstovavimą.

6.5 Pagrindinis trišalio dialogo forumas Albanijoje yra Nacionalinė darbo taryba, įkurta 1996 m. Ji siekia suderinti įvairių ekonomikos veikėjų interesus, spręsti konfliktus ir palaikyti socialinę harmoniją ⁽⁵⁾.

6.6 Bėgant metams taryba pripažino socialinių partnerių teisėtumą ir padidinti įtakos laipsnį priimant tam tikrus sprendimus, ypač darbo užmokesčio politikos srityje. Dėl Albanijos politinio nestabilumo, ypač dešimtojo dešimtmečio pabaigoje, dažnai keitėsi darbo ministrai, ir į tai reikia atsižvelgti vertinant Nacionalinę darbo tarybą.

6.7 Nacionalinės darbo tarybos veikla netenkina nei darbuotojų, nei darbdavių organizacijų, kadangi jos darbui trūksta tęstinumo ir jos požiūris nenukreiptas į esmines politines problemas, pavyzdžiui, privatizaciją ir finansinius teisės aktus.

6.8 EESRK laiko Nacionalinę darbo tarybą nepaprastai svarbiu organu socialiniam dialogui Albanijoje plėtoti. Jis turi būti realių diskusijų ir tarpininkavimo forumas, kuriame būtų svarstomi nacionalinės svarbos klausimai. Jo dalyvių atstovaujumas ir posėdžių planavimas bei reguliarumas yra nepaprastai svarbūs sklandesniam šios institucijos veikimui.

6.9 Albanijoje buvo priimtas įstatymas, įsteigiantis darbo inspekciją. Tačiau šis organas vis dar apribotas kompetencijos ir dalyvavimo galimybių požiūriu, ir vis dar kyla problemų dėl spragų turinčių sveikatos ir saugos darbo vietoje teisės aktų bei nepakankamo jų įgyvendinimo.

2008 m. liepos 9 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁴⁾ Albanijoje yra dvi pagrindinės profesinės sąjungos: Nepriklausomų Albanijos profesinių sąjungų susivienijimas (BSPSH) ir Albanijos profesinių sąjungų konfederacija (KSSH). Jos abi buvo įkurtos 1992 m.

⁽⁵⁾ Nacionalinės darbo tarybos veiklą reguliuojančios taisyklės nustatytos Albanijos darbo kodekso 200 straipsnyje (1995 7 12 įstatymas Nr. 7961 ir vėlesni pakeitimai).

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pilietinės visuomenės organizacijų tinklų sukūrimo Juodosios jūros regione

(2009/C 27/29)

Už išorės santykius ir Europos kaimynystės politiką atsakinga Europos Komisijos narė Benita Ferrero-Waldner, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2007 m. liepos 15 d. kreipėsi laišku į Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetą prašydama pateikti tiriamąją nuomonę dėl

Pilietinės visuomenės organizacijų tinklo sukūrimo Juodosios jūros regione.

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. birželio 12 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Mihai Manoliu ir bendrapanešėjis Vesselin Mitov.

446-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. liepos 9–10 d. (2008 m. liepos 9 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 143 nariams balsavus už, 1 — prieš ir 4 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Juodosios jūros sinergija skirta tam, kad politinis dėmesys būtų sutelktas į regioną ir būtų pasinaudota naujomis galimybėmis, kurios atsirado Rumunijai ir Bulgarijai tapus ES narėmis. Juodosios jūros sinergija skirta penkiems klausimams: geram valdymui, transportui, energetikai, aplinkai ir kovai su tarptautiniu nusikalstamumu.

1.2 Juodosios jūros sinergija turėtų taip pat padėti propaguoti Europos socialinį modelį ir socialinio bei pilietinio dialogo principą. Ji, kartu su atitinkamomis tarptautinėmis organizacijomis, taip pat turėtų būti skirta skurdo mažinimui Juodosios jūros regione.

1.3 EESRK ragina Juodosios jūros regiono šalių vyriausybes, regionines ir tarptautines organizacijas įtraukti pilietinę visuomenę į regioninį dialogą ir bendradarbiavimą siūlant naują perspektyvą tokiais svarbiausiais klausimais kaip politinio stabilumo, demokratijos, teisinės valstybės, žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių palaikymas, ekonomikos reformų, vystymosi ir prekybos rėmimas, bendradarbiavimas transporto, energetikos ir aplinkos srityse bei žmonių tarpusavio ryšiai.

1.4 EESRK manymu, Juodosios jūros regione yra didelių galimybių ir sunkumų, kuriems išspręsti reikia suderintų regionų lygmens veiksmų įtraukiant pilietinę visuomenę, pirmiausia į tokius svarbius sektorius kaip energetika, transportas, aplinka, judėjimas ir saugumas.

1.5 EESRK pritaria įvairioms privačioms ir viešosioms iniciatyvoms, skirtoms aktyviam pilietinės visuomenės ir socialinių organizacijų dalyvavimui kuriant regiono ateitį remti. Pirmiausia EESRK remia dabartinių pilietinės visuomenės ir socialinių organizacijų bendradarbiavimo tinklų susiejimą su Juodosios jūros forumu, skirtu partnerystei ir dialogui (J) forumas), ir Juodosios jūros regiono ekonominio bendradarbiavimo (JEB) organizacija.

1.6 EESRK remia nacionalinių ESRT ir trišalių komisijų steigimą bei jų vaidmens didinimą visose Juodosios jūros regiono šalyse ir regiono trišalių struktūrų tarpusavio regioninio bendradarbiavimo vystymą. Šalių, kuriose nėra nacionalinių ESRT, socialiniai partneriai turėtų būti paraginti pradėti konsultacijas ir įsteigti nacionalines ESRT.

1.7 EESRK skatina atlikti išsamų Juodosios jūros regiono šalių pilietinės visuomenės ir socialinių partnerių padėties tyrimą.

1.8 2008 m. lapkričio mėn. EESRK ir TDO surengs bendrą konferenciją dėl pilietinės visuomenės organizacijų vaidmens Juodosios jūros regiono šalyse „Regioninio tinklo sukūrimas ir socialinio dialogo skatinimas“. Konferencijoje dalyvaus regioniniai suinteresuoti subjektai; konferencija bus susijusi su tolesniu darbu priėmus tiriamąją nuomonę.

2. Įžanga

2.1 Komitetas džiaugiasi galėdamas patenkinti Europos Komisijos narės, atsakingos už išorės santykius ir Europos kaimynystės politiką, Benitos Ferrero-Waldner prašymą parengti tiriamąją nuomonę dėl Juodosios jūros sinergijos. Komisija itin domisi vertinimu, kaip pilietinės visuomenės organizacijos (PVO) galėtų aktyviau dalyvauti įgyvendinant Komisijos komunikatą Tarybai ir Europos Parlamentui „Juodosios jūros sinergija — nauja regioninio bendradarbiavimo iniciatyva“ COM(2007) 160 galutinis.

2.2 EESRK džiaugiasi, kad 2008 m. vasario 14 d. Kijeve įvyko pirmasis bendras 27 ES valstybių narių užsienio reikalų ministrų ir jų kolegų iš Juodosios jūros regiono šalių posėdis. EESRK dalyvavimas šiame posėdyje stebėtojo teisėmis buvo svarbus žingsnis įgyvendinant Juodosios jūros regioninio bendradarbiavimo strategiją.

2.3 Integruotas Juodosios jūros regiono vystymasis

2.3.1 Juodosios jūros regionas ⁽¹⁾ yra geografinė zona, kurioje daug gamtinių išteklių ir kuri užima strateginę vietą Europos, Vidurinės Azijos ir Artimųjų Rytų sankirtoje. Labiau nei bet kada anksčiau Europos Sąjungai rūpi ir yra strategiškai svarbu, kad Europos Sąjungos kaimynės, esančios prie Juodosios jūros ⁽²⁾, klestėtų, būtų stabilios ir saugios. Juodosios jūros regionas yra rinka, turinti didelį vystymosi potencialą gyventojų skaičiui artėjant prie 200 mln., svarbus energijos ir transporto šrautų centras, vieta, kurioje susiliejo skirtingos kultūros ir kurioje taip pat yra neišspręstų konfliktų.

2.3.2 Atsižvelgiant į šias sąlygas, yra svarbios trys ES politikos sritys: Turkijos pasirengimo narystei procesas, Europos kaimynystės politikos įgyvendinimas su penkiomis Rytų Europos kaimynystės politikos partnerėmis (Ukraina, Moldovos Respublika, Gruzija, Armėnija, Azerbaidžanu), kurios taip pat aktyviai bendradarbiauja su Juodosios jūros regiono šalimis, ir strateginė partnerystė su Rusijos Federacija, paremta keturiomis bendromis erdvėmis.

2.3.3 EESRK remia Komisijos indėlį į daugelį šiam regionui svarbių sektorių iniciatyvų: žmogaus teisės ir asmens laisvės, teisinės valstybės principai, bendradarbiavimas teisingumo, laisvės ir saugumo klausimais, prekyba ir ekonominė integracija bei teisės aktų derinimas, transportas, jūrų politika, energetika, aplinka, informacinė visuomenė, užimtumas, socialinė politika ir lygios galimybės, žmogiškasis kapitalas, švietimas ir visuomenės sveikata.

2.3.4 EESRK manymu, Juodosios jūros regione yra didelių galimybių ir sunkumų, kuriems išspręsti reikia suderintų regioninio lygmens veiksmų, pirmiausia tokiuose svarbiuose sektoriuose kaip energetikos, transporto, aplinkos apsaugos, judėjimo ir saugumo.

2.3.5 EESRK mano, kad struktūriniu aspektu įvairios Juodosios jūros regioninės organizacijos, jų metodų ir įgyvendinamos politikos įvairovė pabrėžia mastą, kuriuo remiantis galima apibūdinti bendradarbiavimą kuriant ir valdant sinergiją Juodosios jūros zonoje. Dabartinių regioninių organizacijų, bendradarbiavimo iniciatyvų, programų ir politikos tyrimo centrų apžvalga pateikta prieduose.

2.4 ES tikslai Juodosios jūros regione

2.4.1 Pastaruosius penkiolika metų Europos Sąjunga dėjo daug pastangų Juodosios jūros regione stiprindama demokratiją, remdama ekonomines reformas ir socialinę raidą, saugodama stabilumą ir stiprindama regioninį bendradarbiavimą.

2.4.2 EESRK siūlo aktyvesniu ES dalyvavimu papildyti abipuses pastangas, pagyventi regioninį bendradarbiavimą, užtikrinti didesnę darną ir politines gaires bei politinį dėmesį sutelkti

į regioninių lygmenį; tai savo ruožtu skatintų teritorijos stabilumą, klestėjimą ir bendradarbiavimą su visais naujais būsimais kaimynais.

2.4.3 EESRK mano, kad Juodosios jūros regioninė strategija neturėtų būti nukreipta ir naudojama kaip alternatyva ES narystei ar galutinėms ES sienoms nustatyti.

3. Juodosios jūros regiono pilietinės visuomenės organizacijų ypatumai

3.1 Istorinės, politinės ir socialinės ekonominės sąlygos ir pilietinės visuomenės organizacijų veiklos sąlygos dešimtyje Juodosios jūros regiono šalių labai skirtingos. Sovietiniu laikotarpiu valdančiosios partijos režimas „visuomenės veikėjus“ ar „profesinį bendradarbiavimą“ apribojo iki paprasčiausių „perdavimo zonų“. Tokia padėtis buvo įprasta Juodosios jūros regione, išskyrus Turkiją ir Graikiją. Nuo dešimtojo dešimtmečio pradžios visose Vidurio ir Rytų Europos šalyse sparčiai keitėsi politinės ir ekonominės sąlygos, todėl keitėsi ir šių šalių pilietinė visuomenė.

3.2 EESRK pritaria nuostatai remti glaudesnę ES ir Juodosios jūros regiono šalių bendradarbiavimą, pagrįstą vienodu bendrų vertybių supratimu, pagrindinėmis laisvėmis, įsipareigojimais atvirai visuomenei ir nepriklausomų pilietinės visuomenės partnerių dialogu.

3.3 EESRK mano, kad PVO Juodosios jūros regione lėtai vystosi dėl šių svarbiausių priežasčių: teisinė sistema silpna ir priklauso nuo vyriausybės, dažniausiai teisinė sistema gina valdžios institucijų, o ne piliečių interesus, netolygus valdžios ir atsakomybės paskirstymas tarp centrinės ir vietos valdžios institucijų, vyriausybės vykdomos baudžiamosios ir mokesinės funkcijos griežtinimas, manipuliavimas pareigūnais papirkinėjant ir kyšininkaujant, pilietinės teisės ir laisvės — tik išgalvotos sąvokos, visuomenės galimybių gauti informaciją ribojimas, vyriausybės apsimestinis dialogas su rinktiniais vadinamosios pilietinės visuomenės atstovais, teisinių ir ekonominių sąlygų, palankių tikrai laisvoms pilietinės visuomenės organizacijoms, nebuvimas, PVO priklausomybė nuo tarptautinių fondų ar bendrovių finansinės paramos, menkas demokratinės kultūros ugdymas.

3.4 Būtina atlikti išsamų lyginamąjį tyrimą dėl Juodosios jūros regiono pilietinės visuomenės organizacijų padėties. Šiame tyrime turi būti nagrinėjamos problemos, kurias lėmė dabartinė regiono padėtis, dėmesį skiriant esamoms pilietinės visuomenės organizacijų galimybėms, įskaitant regioninio tinklo vaidmenį, ir analizuojamos atsirandančios regionų ir Europos lygmens iniciatyvos, skirtos organizuotai pilietinei visuomenei. Atliekant tyrimą taip pat reikėtų nagrinėti ir laisvės kurti susivienijimus, registravimo ir fiskalinių taisyklių bei procedūrų, žodžio laisvės ir trišalių konsultacijų tvarkos klausimus.

⁽¹⁾ Juodosios jūros regionui priklauso Graikija, Bulgarija, Rumunija ir Moldovos Respublika vakaruose, Ukraina ir Rusija šiaurėje, Gruzija, Armėnija ir Azerbaidžanas rytuose ir Turkija pietuose. Nors Armėnija, Azerbaidžanas, Moldovos Respublika ir Graikija nėra pakrantės valstybės, dėl istorinių priežasčių, teritorinio artumo ir artimų ryšių jos iš tikrųjų yra šio regiono dalyvės.

⁽²⁾ Bulgarijai ir Rumunijai įstojus į Europos Sąjungą Juodoji jūra tapo Europos jūra.

4. Juodosios jūros regiono pilietinės visuomenės organizacijų tinklai

4.1 EESRK primena, kad pilietinė visuomenė ir socialinės organizacijos yra atsakingos už sprendimą, kokios organizacinės struktūros jos turėtų būti nacionaliniu, regioniniu ir tarptautiniu lygmeniu.

4.2 EESRK remia Komisijos požiūrį nekurti naujos regioninės pilietinės visuomenės organizacijų struktūros ir skatinti pilietinės visuomenės aspekto vystymą dabartiniuose tinkluose bei pilietinės visuomenės organizacijų dalyvavimą regioniniuose ir tarptautiniuose tinkluose.

4.3 EESRK rekomenduoja pilietinės visuomenės ir socialinių organizacijų tinklams, įsteigtiems regionų lygmeniu, užmegzti glaudesnius ryšius su Juodosios jūros ekonominio bendradarbiavimo organizacija (JJEB), kuri yra regiono ekonominio bendradarbiavimo pagrindas ir labiausiai išsivysčiusi Juodosios jūros regiono tarpvyriausybė organizacija. EESRK mano, kad vertėtų įtraukti veiksmingą pilietinės visuomenės organizacijų partnerystę kaip pagrindinį Juodosios jūros ekonominio bendradarbiavimo (JJEB) politinių gairių ir veiklos aspektą.

4.4 EESRK mano, kad Juodosios jūros forumas, remdamasis savo patirtimi, kaip suburti regiono NVO ir padėti vyriausybėms ir nevyriausybėms struktūroms kartu dirbti, galėtų tapti vyriausybių ir organizuotos pilietinės visuomenės atviro dialogo platforma. Forumą 2006 m. įsteigė keleto Juodosios jūros šalių vadovai. Šis forumas neketina nei tapti nuolatine struktūra, nei kartoti jau esamų regiono bendradarbiavimo priemonių veiklos.

4.5 EESRK siūlo pilietinės visuomenės tinklams nustatyti šias prioritetines bendradarbiavimo sritis: apibrėžti bendrus interesus, parengti vidutinės trukmės ir ilgalaikę strategiją pilietinės visuomenės gebėjimams ugdyti, skatinti didesnę pilietinės visuomenės organizacijų sinergiją, kad būtų sudarytos sąlygos sėkmingai įgyvendinti regioninio bendradarbiavimo projektus, įvertinti esamas priemones, nacionalinius ir regioninius gebėjimus, nustatyti esminius reikalavimus ir aktyviai pasirengti atečiai.

4.6 Sukurti organizuotos pilietinės visuomenės ir socialinių organizacijų tinklai turėtų būti atviri visoms Juodosios jūros regiono suinteresuotoms pilietinės visuomenės organizacijoms.

5. Juodosios jūros regiono ekonomikos ir socialinių reikalų tarybos

5.1 Šiuo metu EESRK bendradarbiauja su trimis Juodosios jūros regiono nacionalinėmis ekonomikos ir socialinių reikalų tarybomis (ESRT) ir dviem panašiomis organizacijomis (žr. II priede pateiktą išsamų aprašymą), kurios taip pat aktyviai dalyvauja Tarptautinės ekonomikos ir socialinių reikalų tarybų asociacijos veikloje:

— Bulgarija — Ekonomikos ir socialinių reikalų taryba;

— Graikija — Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas;

— Rumunija — Ekonomikos ir socialinių reikalų taryba;

— Rusija — Piliečių rūmai;

— Ukraina — Nacionalinė trišalė ekonomikos ir socialinių reikalų taryba.

5.2 EESRK su Rusijos piliečių rūmais pasirašė susitarimo memorandumą. Ketinama sustiprinti bendradarbiavimą su Ukrainos nacionaline trišale ekonomikos ir socialinių reikalų taryba. Be to, Rusijoje veikia trišalė komisija, su kuria EESRK turėtų užmegzti dialogą.

5.3 EESRK bendradarbiauja su Turkija padedant Jungtiniam konsultaciniam komitetui. EESRK remia Turkijos dabartinės ekonomikos ir socialinių reikalų tarybos reformą, kad ji būtų tinkamos institucinės struktūros ir galėtų dalyvauti tarptautiniuose ESRT tinkluose.

5.4 Moldovos Respublikoje veikia Nacionalinė konsultacijų ir kolektyvinių derybų komisija, tai trišalis organas, įsteigtas pagal kolektyvinių derybų įstatymą. Komisijai pirmininkauja pirmasis ministro pirmininko pavaduotojas, o sekretoriato paslaugas teikia Ekonomikos ir prekybos ministerija, užsiimanti ir darbo klausimais. Gruzijoje taip pat kuriama ekonomikos ir socialinių reikalų taryba, tačiau EESRK šiuo metu su šiais organais nebendradarbiauja.

5.5 Šalių, kuriose nacionalinių ESRT nėra, socialiniai partneriai turėtų būti paraginti pradėti konsultacijas ir steigti nacionalines ESRT.

5.6 Reikėtų skatinti stiprinti bendradarbiavimą regioniniu lygmeniu ir tarptautinį EESRK ir Juodosios jūros regiono ESRT bendradarbiavimą. Laikui bėgant EESRK galėtų prisidėti kuriant dabartinių ir besikuriančių ekonomikos ir socialinių reikalų tarybų tinklą bei kitas trišales struktūras regione.

6. Pilietinės visuomenės dalyvavimas formuojant nacionalinę, regioninę ir tarptautinę politiką

6.1 Besivystanti pilietinė visuomenė suteikia galimybę iš naujo pažvelgti į svarbiausius klausimus, todėl EESRK ragina Juodosios jūros šalių vyriausybes, regionines ir tarptautines organizacijas paskatinti pilietinę visuomenę veiksmingiau dalyvauti regioniniame dialoge. EESRK mano, kad vykdant dialogą ir bendradarbiaujant daugiausia dėmesio turėtų būti skiriama šioms keturioms sritims:

— politinio stabilumo, demokratijos, teisinės valstybės principų, žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių užtikrinimas;

— ekonomikos reformų, vystymosi ir prekybos skatinimas;

— bendradarbiavimas transporto, energetikos ir aplinkos apsaugos srityse;

— žmonių tarpusavio ryšiai.

6.2 Politinio stabilumo, demokratijos, teisinės valstybės principų, žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių užtikrinimas

6.2.1 EESRK požiūris skatina Komisiją visapusiškai panaudoti Juodosios jūros sinergiją ir Europos priemonę demokratijai ir žmogaus teisėms remti, kad būtų skatinamas tarpvalstybinis ir regioninis pilietinės visuomenės organizacijų bendradarbiavimas. EESRK pabrėžia kultūrų dialogo svarbą sprendžiant konfliktus, kuriant tvarios demokratijos erdvę, kurioje būtų laikomasi teisinės valstybės principų ir gerai valdoma vietos ir regiono lygmeniu.

6.2.2 Svarbiausias ES išorės politikos aspektas dvišaliuose santykiuose ir taikant regioninį požiūrį turi būti žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių laikymasis, įskaitant socialinių partnerių ir pilietinės visuomenės organizacijų nepriklausomybę bei spaudos laisvę.

6.2.3 Juodosios jūros sinergija taip pat turėtų padėti propaguoti Europos socialinį modelį, socialinio ir pilietinio dialogo principą. Ji, kartu su atitinkamomis tarptautinėmis organizacijomis, pirmiausia Pasaulio banku ir TDO, taip pat turėtų būti skirta skurdo mažinimui Juodosios jūros regione.

6.3 Ekonomikos reformų, vystymosi ir prekybos skatinimas

6.3.1 Per paskutinį dešimtmetį Juodosios jūros regione buvo įvykdytos reikšmingos politinės, institucinės, makroekonominės ir reguliavimo reformos. Regiono šalių ekonomika labai skiriasi lyginant esamus gamybos veiksmus, gamtinius išteklius, gamybos pajėgumus ir rinkos dydį. Juodosios jūros regiono šalys yra pasiekusios skirtingą išsivystymo lygį, ne tą patį reformų įgyvendinimo etapą, nevienodą ekonominės ir socialinės pusiausvyros lygį, be to, skiriasi gebėjimai patenkinti pagrindinius savo piliečių poreikius. Regiono šalys turi spręsti šešėlinės ekonomikos, korupcijos, migracijos ir skurdo problemas.

6.3.2 Juodosios jūros regiono šalyse labai dinamiškai vystosi privatusis sektorius. Tai lemiamas veiksnys, turintis poveikio ekonomikos konkurencingumui ir ilgalaikio augimo potencialui. Siekiant užtikrinti ekonominę ir socialinę pusiausvyrą, reikia skatinti remti mažąsias ir vidutines įmones.

6.3.3 EESRK mano, kad ilgalaikis ekonomikos tvarumas Juodosios jūros regione yra tiesiogiai susijęs su aplinka, didėjančia neigiamą išorės veiksmų įtaka, socialinės atsakomybės klausimais, bendrų socialinių normų laikymusi ir didėjančia atsakomybe dėl gamtos apsaugos. EESRK pabrėžia, kad kovojant su skurdu ir nelygybe svarbu gerinti visiems piliečiams prieinamas socialines, švietimo ir kultūros paslaugas.

6.3.4 EESRK pabrėžia, kad reikia gerinti investavimo sąlygas, remti rinkos ekonomikos reformas, skatinti liberalizavimo priemones, ir pritaria laisvosios prekybos zonos Juodosios jūros regione kūrimui laikantis PPO principų. Technologinių inovacijų diegimas galėtų atverti naujas erdves tarptautiniam bendradarbiavimui, išorės investicijoms ir paslaugų vystymui.

6.4 Bendradarbiavimas transporto, energetikos ir aplinkos srityse

6.4.1 EESRK mano, kad Juodosios jūros regionas yra geopolitiškai ir strategiškai svarbi teritorija kaip gamybos ir transportavimo vieta, susijusi su energijos tiekimo ES įvairinimu. EESRK pritaria, kad reikia skatinti energijos tiekimo įvairinimo procesą, t. y. toliau didinti paramą, skirtą naujai, perspektyviai ir saugiai infrastruktūrai bei transporto koridoriams, tiekėjams bei keliams nustatyti ir kurti.

6.4.2 Kylančios naftos ir dujų kainos, didėjanti ES priklausomybė nuo keleto išorės tiekėjų ir pasaulinis klimato atšilimas taip pat yra opūs klausimai Juodosios jūros regiono šalims. ES pradėjo diskusijas apie tai, kad Europos energetikos politika turėtų užtikrinti tvarų vystymąsi, konkurencingumą ir energijos tiekimo saugumą⁽³⁾. EESRK supranta, kad kylančios energijos kainos gali turėti didelio poveikio regiono šalių ekonominei ir socialinei pusiausvyrai.

6.4.3 Nauji tiekimo keliai, pvz., Kaspijos jūros regiono ir Juodosios jūros regiono energijos tiekimo koridorius⁽⁴⁾ ir Nabuko dujotiekis⁽⁵⁾ (dujotiekio projekte numatytas vamzdyno ilgis 3 400 km, per metus bus tiekiama 31 milijardas kubinių tonų gamtinių dujų), taip pat INOGATE ir TRACECA projektai turėtų būti pakankamas pagrindas sukurti konkurencingą energetikos rinką. Rusija inicijavo „Pietinio srauto“ dujotiekio, kuris tęsis nuo Rusijos po Juodąją jūrą per Balkanus ir Vidurio Europą, ir „Šiaurinio srauto“ dujotiekio Baltijos jūroje statybą.

6.4.4 EESRK pabrėžia, kad veiksmingas užsienio politikos, susijusios su galimais naujais energijos koridoriais, kuriais būtų tiekiama nafta ir dujos iš Juodosios ir Kaspijos jūrų regionų, vykdymas turėtų būti pagrįstas parama Azerbaidžano naftos ir dujų pramonės vystymui, kad Azerbaidžanas kaip energijos tiekėjas taptų tikrai nepriklausomas, bei parama Gruzijai, Moldovos Respublikai, Rumunijai ir Ukrainai kaip pagrindinėms šalims, per kurių teritoriją gali nusidriekti nauji energijos perdavimo koridoriai į Europos erdvę. Reikia turėti omenyje, kad Rusija taip pat yra suinteresuota šio proceso veikėja. EESRK siūlo visapusiškai remti ES bendroves, dalyvaujančias naftos ir dujų pramonės vystyme bei dujotiekių ir naftotiekių statybose Rytų Europoje ir Vidurinėje Azijoje. ES turėtų taip pat stengtis stiprinti Turkijos vaidmenį kaip regiono stabilumo veiksnį.

⁽³⁾ 2007 m. kovo 7–9 d. Europos Vadovų Taryba patvirtino Europos energetikos politiką. Vėliau buvo parengtas ES energetikos dviejų metų veiksmų planas (2007–2009 m.).

⁽⁴⁾ Į šį koridoriaus projektą įtraukti jau įvykdyti projektai, pvz., naftotiekis Baku–Tbilis–Džeichanas, taip pat šiuo metu svarstomi ar rengiami energetikos infrastruktūros projektai, pvz., Odesos–Brodų naftotiekis ir jo pratęsimas iki Plocko, Konstancos–Omislj–Triesto, Burgo–Vliorės ir Burgo–Aleksandropolio naftotiekiai.

⁽⁵⁾ Šio projekto vykdymui iškilo kliūčių dėl vilkinimo logistikos srityje, ginčų dėl finansavimo ir politinės valios trūkumo.

6.4.5 EESRK mano, kad energijos taupymo politikos, skirtos Juodosios jūros regionui, parengimas turėtų tapti vienu pagrindinių ES bendradarbiavimo ir techninės pagalbos programų prioritetų. Su energetika susijusios programos turėtų prisidėti prie energijos taupymo, išlaidų ir taršos mažinimo.

6.5 Žmonių tarpusavio ryšiai

6.5.1 EESRK palankiai vertina vykdomą Tarprezidentinio bendradarbiavimo (angl. CBC) programą Juodosios jūros baseine, įgyvendinant Europos kaimynystės politikos finansinę priemonę (ENPI 2007–2013 m.), ir pabrėžia, kad svarbu Juodosios jūros šalyse skatinti tiesioginius žmonių tarpusavio, ypač jaunosios kartos, ryšius.

6.5.2 EESRK pritaria, kad reikia toliau stiprinti bendradarbiavimą, siekiant gerinti tarpusavio supratimą ir skatinti ekonominius, socialinius ir kultūrinius ryšius bei žmonių tarpusavio

ryšius kaip būdą didinti ilgalaikį augimą, gerovę, stabilumą ir saugumą Juodosios jūros regione.

6.5.3 EESRK pabrėžia, kad būtina veiksmingai supaprastinti vizų išdavimo tvarką ir įgyvendinti readmisijos susitarimus, kurie padėtų vykdyti švietimo ir jaunimo mainų programas, skatintų verslo kontaktus, didintų mokslininkų judumą siekiant geresnio bendradarbiavimo mokslinių tyrimų srityje, stiprintų vietos ir regionų valdžios institucijų, NVO ir kultūrinių grupių ryšius.

6.5.4 Žmonių tarpusavio ryšiai gali skatinti bendradarbiavimą ugdymo, mokymo ir mokslinių tyrimų srityse ir parodo, kaip svarbu stiprinti kultūrų dialogą įgyvendinant ES programas ⁽⁶⁾. Verslo kontaktai ir darbdavių organizacijų bendradarbiavimas turėtų būti aktyviai skatinamas, kad užsimegztų stipresni ryšiai, būtų perduodama patirtis ir veiklos standartai.

2008 m. liepos 9 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁶⁾ Tempus, Erasmus Mundus, Septintoji bendroji mokslinių tyrimų programa, Juodosios jūros tarpvalstybinio bendradarbiavimo programa.

I PRIEDAS

Juodosios jūros šalių regioninio bendradarbiavimo apžvalga

1. Organizacijos suskirstytos į keturias kategorijas, nurodant regioniniame bendradarbiavime dalyvaujančias šalis ir tikslus:

- 1.1 Pirmoji kategorija — apibrėžtos struktūros institucionalizuotos organizacijos

- **Juodosios jūros ekonominio bendradarbiavimo organizacija** — **JJEB** (Albanija, Armėnija, Azerbaidžanas, Bulgarija, Graikija, Gruzija, Moldovos Respublika, Rumunija, Rusija, Serbija, Turkija, Ukraina. 13 stebėtojų, įskaitant ES ir JAV). Įgyvendina daugiašales politines ir ekonomines iniciatyvas, skirtas skatinti valstybių narių sąveiką.
- **Juodosios jūros komisijos organizacija** — **Juodosios jūros komisija** (Bulgarija, Gruzija, Rumunija, Rusija, Turkija ir Ukraina) siekia saugoti Juodąją jūrą nuo užteršimo, įgyvendinti Bukarešto konvenciją ir Juodosios jūros strategijos veiksmų planą.
- **Demokratijos ir ekonominio vystymosi organizacija** — **GUAM** (Azerbaidžanas, Gruzija, Moldovos Respublika ir Ukraina) siekia sukurti Europą ir Aziją jungiantį Kaukazo transporto koridorių bei bendrąją integracijos ir saugumo erdvę šios organizacijos šalyse.
- **Juodosios jūros karinių laivynų bendradarbiavimo grupė** — **BLACKSEAFOR** (Bulgarija, Gruzija, Rumunija, Rusija, Turkija ir Ukraina) prisideda prie tarpusavio pasitikėjimo ir stabilumo regione stiprinimo, karinių laivynų pajėgoms glaudžiai bendradarbiaujant ir vykdant bendras operacijas.
- **Nepriklausomų valstybių sandrauga** — **NVS** (Armėnija, Azerbaidžanas, Baltarusija, Gruzija, Kazachstanas, Kirgizija, Moldovos Respublika, Rusija, Tadžikistanas, Ukraina ir Uzbekistanas, Turkmėnistanas yra asocijuotasis sandraugos narys) siekia kurti bendrą ekonominę erdvę, kurioje laisvai judėtų prekės, paslaugos, darbuotojai ir kapitalas.
- **Juodosios jūros ir Kaspijos konfederacijos įmonių sąjunga** — **angl. UBCCE** (Albanijos, Austrijos, Azerbaidžano, Bosnijos ir Hercegovinos, Bulgarijos, Graikijos, Gruzijos, Irano, Kazachstano, Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos, Rumunijos, Serbijos ir Turkijos privačiojo sektoriaus pramonininkų ir darbdavių organizacijų atstovai) siekia įgyvendinti politiką, kuri būtų palankesnė rinkos ekonomikos veikimui, ir skatinti konkurencingos aplinkos vystymą, kad Juodosios ir Kaspijos jūrų regione atsirastų tinkamos sąlygos tvariam augimui.

- 1.2 Antroji kategorija — forumai, neturintys oficialios sprendimų priėmimo struktūros

- **Juodosios jūros partnerystės ir dialogo forumas** ⁽¹⁾ — **Juodosios jūros forumas** (Armėnija, Azerbaidžanas, Bulgarija, Gruzija, Graikija, Moldovos Respublika, Rumunija, Turkija ir Ukraina). Tai bendradarbiavimo ir išipareigojimų sukurti naują regioninę strategiją ir bendrą viziją, platforma.
- **ES Rytų kaimynystės parlamentinė asamblėja (EURO-NEST)**. Europos Parlamentas 2007 m. lapkričio mėn. nusprendė sukurti jungtinį daugiašalį EP ir Ukrainos, Moldovos Respublikos, Armėnijos, Gruzijos ir Azerbaidžano parlamentų forumą, kuriame taip pat dalyvautų demokratiškų pažiūrų stebėtojai iš Baltarusijos.
- **Demokratinio pasirinkimo bendrija** — **DPB** (Nariai: Estija, Latvija, Lietuva, Gruzija, Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija, Moldovos Respublika, Rumunija, Rusija, Slovėnija ir Ukraina. Dalyviai: Azerbaidžanas, Bulgarija, Čekija, Vengrija ir Lenkija. Stebėtojai: JAV, ES, Europos Taryba ir ESBO) siekia aukštesnių tvaraus vystymosi standartų stiprinant regioninį bendradarbiavimą, remiant demokratiją ir ginant žmogaus teises.
- **Juodosios jūros regiono NVO tinklas** — **angl. BSNN** (60 Bulgarijos, Gruzijos, Rumunijos, Rusijos, Turkijos ir Ukrainos NVO asociacija) yra PVO, kuri siekia saugoti aplinką, remti demokratines vertybes ir tvarų vystymąsi regione.
- **Baku iniciatyva** ⁽²⁾ (Partneriai: Armėnija, Azerbaidžanas, Baltarusija, Gruzija, Iranas, Kazachstanas, Kirgizija, Moldovos Respublika, Ukraina, Uzbekistanas, Tadžikistanas, Turkija, Turkmėnistanas. Stebėtoja: Rusija. ES atstovai: Energetikos ir transporto GD, Išorės santykių GD, EuropeAid bendradarbiavimo tarnyba) siekiama, kad vyktų laipsniška Juodosios jūros ir Kaspijos jūros regiono energetikos rinkos integracija į ES rinkas.

⁽¹⁾ Šis forumas yra Rumunijos iniciatyva.

⁽²⁾ Susijusi su bendradarbiavimo programa INOGATE.

1.3 Trečioji kategorija — programos, kurias iš esmės parengė ES

- **Tarptautinis naftos ir dujų tiekimas į Europą — INOGATE** (Bulgarija, Gruzija, Moldovos Respublika, Rumunija, Turkija, Ukraina ir 15 kitų šalių). Tai yra tarptautinė bendradarbiavimo programa, remianti regioninę dujų tiekčių ir naftotiečių sistemų integraciją ir siekianti sudaryti geresnes sąlygas naftai ir dujomis tiekti.
- **Transporto koridorius, jungiantis Europą, Kaukazą ir Aziją — TRACECA** (Armėnija, Azerbaidžanas, Bulgarija, Gruzija, Moldovos Respublika, Kazachstanas, Kirgizija, Rumunija, Tadžikistanas, Turkija, Ukraina, Uzbekistanas, Turkmėnistanas) siekia palengvinti prekybos ir transporto sąlygas koridoriais, jungiančiu Europą, Kaukazą ir Aziją.
- **Dunojaus ir Juodosios jūros darbo grupė — DABLAS** (Bulgarija, Gruzija, Moldovos Respublika, Rumunija, Rusija, Turkija, Ukraina ir 9 kitos šalys, Tarptautinės Dunojaus apsaugos komisijos (angl. ICPDR) sekretoriatas, Juodosios jūros komisija, tarptautinės finansavimo institucijos ir Europos Komisija) siekia koordinuoti visų regione veikiančių finansavimo priemonių veiksmus. Pilietinė visuomenė dalyvauja įgyvendinant įvairius DABLAS darbo grupės uždavinius.

1.4 Ketvirtoji kategorija — politinių iniciatyvų nagrinėjimas ir finansavimas

- **Vokietijos Maršalo fondas — Juodosios jūros regioninis bendradarbiavimas (angl. BST)** (veikia Bulgarijoje, Gruzijoje, Moldovos Respublikoje, Rumunijoje, Rusijoje, Turkijoje ir Ukrainoje). Tai viešųjų ir privačių organizacijų partnerystė, siekianti atkurti pasitikėjimą ir stiprinti viešąsias institucijas, įrodyti piliečių dalyvavimo demokratiname procese vertę, skatinti viešojo, privačiojo ir pelno nesiekiančio sektorių regioninius ir tarpvalstybinius ryšius.
- **Tarptautinis Juodosios jūros tyrimų centras — angl. ICBSS** (Albanija, Armėnija, Azerbaidžanas, Bulgarija, Gruzija, Graikija, Moldovos Respublika, Rumunija, Rusija, Serbija, Turkija ir Ukraina). Tai nepriklausomas mokslinių tyrimų ir mokymo centras, vykdamas taikomuosius, politiką įgyvendinti padedančius tyrimus, kuriais siekiama ugdyti gebėjimus ir skleisti informaciją apie Juodosios jūros regioną. Šis centras yra susijęs su JIEB.
- **Krizių valdymo iniciatyva (CMI)**. Tai ne pelno siekianti organizacija, įgyvendinanti iniciatyvą „Pilietinės visuomenės dalyvavimas Europos kaimynystės politikoje (EKP) — regioninis konfliktų sprendimo būdas“. Šia iniciatyva siekiama sukurti regioninės partnerystės tinklą, kuriam priklauso 4 pagrindinės NVO ir ekspertų grupės, veikiančios Armėnijoje, Azerbaidžane, Gruzijoje ir Moldovos Respublikoje, kad būtų skatinamas pilietinės visuomenės dialogas su šių šalių vyriausybėmis.

II PRIEDAS

Eesrk bendradarbiavimas su juodosios jūros regiono ekonomikos ir socialinių reikalų tarybomis

Bulgarijos ekonomikos ir socialinių reikalų taryba buvo įsteigta 2001 m. Įstatymu dėl ekonomikos ir socialinių reikalų tarybos. Tai yra patariamoji institucija, kurią sudaro pirmininkas ir 36 nariai, paskirti nacionalinio lygmens atstovaujančiųjų organizacijų valdymo organų: 12 narių delegavo darbdaviai, 12 narių — darbuotojai bei darbininkai ir 12 narių — kitos organizuotos grupės, įskaitant ir du nepriklausomus mokslininkus, kuriuos paskyrė Ministrų taryba. ESRT priima deklaracijas dėl įstatymų, nacionalinių programų, nacionalinių planų ir Nacionalinės asamblėjos dokumentų. Taryba kasmet skelbia memorandumą dėl ekonominės ir socialinės raidos, kartu nagrinėja ekonominę ir socialinę politiką.

Graikijos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (OKE) buvo įsteigtas Įstatymu 2232/1994. Tai trišalė organizacija, atstovaujanti skirtingiems interesams, t. y. darbdavių, darbuotojų ir įvairių interesų grupių, kurias sudaro ūkininkai, laisvųjų profesijų atstovai, vietos valdžios institucijos ir vartotojai. OKE sudaro pirmininkas ir 48 nariai, kurie suskirstyti į tris vienodo narių skaičiaus grupes. OKE tikslas — skatinti socialinį dialogą randant bendrą poziciją dėl klausimų, susijusių su visa visuomene arba su konkrečiomis jos grupėmis.

Rumunijos ekonomikos ir socialinių reikalų taryba (ESRT) yra apibrėžta Rumunijos konstitucijoje (2003 m. redakcija) kaip parlamento ir vyriausybės patariamoji institucija srityse, nustatytose Įstatyme dėl ESRT sudarymo ir veiklos metodų. ESRT sudaro 45 nariai, kurie skiriami taip: 15 narių skiria nacionalinio lygmens darbdavių konfederacija, 15 narių — nacionalinio lygmens profesinių sąjungų konfederacija ir 15 narių — vyriausybė. ESRT atlieka patariamąją funkciją kuriant strategijas ir ekonominę bei socialinę politiką ir kaip tarpininkė sprendžia socialinių partnerių ginčus.

Rusijos Federacijos piliečių rūmai buvo įsteigti remiantis 2005 m. balandžio 4 d. Federaliniu įstatymu Nr. 32. Šiai institucijai priklauso 126 nariai: 42 narius skiria Rusijos prezidentas, tada paskirtieji nariai išrenka 42 kitus narius iš nacionaliniu mastu veikiančių pilietinės visuomenės organizacijų, o po to visi 84 nariai atrenka likusius 42 narius iš regioniniu mastu veiklą vykdančios pilietinės visuomenės. Nariai dirba 18 komisijų ir darbo grupėse, kurių veikloje dalyvauja nepriklausomi ekspertai. Piliečių rūmai teikia pastabas dėl naujų teisės aktų projektų, peržiūri galiojančius įstatymus ir skelbia savo ataskaitas.

Ukrainos nacionalinė trišalė socialinių reikalų ir ekonomikos taryba (NTSRET) buvo įsteigta 2005 m. Prezidento įsakymu ir veikia kaip Respublikos Prezidento patariamoji institucija. Jai priklauso 66 nariai: 22 nariai atstovauja įvairioms profesijoms ir profesinėms asociacijoms, 22 nariai — darbdaviams ir 22 nariai — Ukrainos ministrų kabinetams viceministrų lygmeniu. NTSRET, kurią remia Tarptautinė darbo organizacija, skirta plėtoti pilietinį ir socialinį dialogą nacionaliniu lygmeniu.

ES ir Turkijos jungtiniam konsultaciniam komitetui priklauso 18 narių iš EESRK ir 18 narių, atstovaujančių Turkijos organizuotai pilietinei visuomenei. Komitetas posėdžiauja du kartus per metus (vieną kartą Briuselyje ir vieną kartą Turkojoje) ir nagrinėja įvairius abiem šalims aktualius klausimus, susijusius su pilietine visuomene. Pagrindinis tikslas — užtikrinti organizuotos pilietinės visuomenės dalyvavimą stojimo į ES derybose: skirtingų nagrinėjamų derybų skyrių stebėjimas, Bendrijos *acquis* įgyvendinimo ekonominių ir socialinių pasekmių analizė, susitikimai su ES ir Turkijos institucijomis ir rekomendacijų teikimas.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Kaip suderinti informavimo apie Europą nacionalinį ir europinį aspektą“

(2009/C 27/30)

2007 m. spalio 25 d. Europos Sąjungos Tarybai pirmininkauti besirengianti Prancūzija raštu kreipėsi į Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetą, norėdama pasikonsultuoti dėl

„Kaip suderinti informavimo apie Europą nacionalinį ir europinį aspektą?“.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 20 straipsniu, pagrindine pranešėja paskyrė Béatrice Ouin.

Nuomonėje taip pat panaudotos mintys, išsakytos 2008 m. balandžio 2 d. Komisijos komunikate „Diskutuokime apie Europą, remdamiesi D plano (demokratija, dialogas, diskusijos) įgyvendinimo patirtimi“⁽¹⁾.

446-oje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. liepos 9–10 dienomis (liepos 10 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 115 narių balsavus už ir 2 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

EESRK rekomenduoja:

1.1 Paprastais, netgi vaikams suprantamais žodžiais, paaiškinti Europos Sąjungos susikūrimo ištakas, jos vertybes ir tikslus.

1.2 Europos lygmeniu nustatyti mokiniams skirtą bendrą žinių pagrindą, kuris būtų išverstas į 22 oficialias Europos Sąjungos kalbas. Jį turėtų patvirtinti Europos Parlamentas. Šis pagrindas turėtų būti įtrauktas į mokyklines pilietinio ugdymo programas ir jis pirmiausia sudarys galimybę mokyti nuomonės formuotojus: pedagogus, deputatus ir žurnalistus. Už šių mokymų organizavimą būtų atsakingos valstybės narės.

1.3 Turėtų būti parengta ir visų institucijų vykdoma bendra komunikacijos politika. Komunikate „Diskutuokime apie Europą“ pateikti pasiūlymai šia linkme teikia vilčių, tačiau turėtų būti einama dar toliau. Komunikate turėtų būti vengiama Briuselyje vartojamo eurožargono.

1.4 Šią bendrą komunikacijos politiką turi įgyvendinti Europos Sąjungos institucijoms vadovaujantys politikai ir politikės bei Europos Sąjungos vyriausybės atstovai, kurie priima sprendimus ministrų tarybose ir yra žinomi savo šalyse. Norint, kad informacija iš Briuselio pasiektų 495 milijonus europiečių, komunikacijos veiklą reikia nukreipti į nuomonės formuotojus (pilietinės visuomenės atstovus, vietos savivaldos atstovus, žurnalistus, pedagogus ir t. t.).

1.5 Nacionaliniu lygmeniu pilietinės visuomenės atstovai ir vietos savivaldos atstovai turėtų būti Europos dalyvaujančiosios

demokratijos ugdytojai: jie kartu turi išklausti piliečių nuomonę apie Europos Sąjungos projektus. Vietos savivaldos nariai turi daugiausia galimybių atkreipti vietos spaudos, kuri yra labiausiai skaitoma, dėmesį. Jei jie kalbės apie Europą, vietos spauda apie tai informuos. Tie, kuriems suteiktas europinis mandatas, kartą per metus turėtų pateikti juos išrinkusiems piliečiams ataskaitą apie savo atliktą veiklą. Vietos lygmeniu reikėtų sudaryti sąrašą asmenų, sukaupusių europinės patirties ir galinčių skleisti informaciją mokyklose, asociacijose ir asamblėjose.

1.6 Europos Sąjungos lygmeniu jiems (vietos savivaldos nariams, žurnalistams, pedagogams, nacionalinėms ekonomikos ir socialinių reikalų taryboms ir kitiems pilietinės visuomenės atstovams) reikėtų sudaryti galimybę naudotis atnaujintais informacijos šaltiniais bei įvairių Europos Sąjungos valstybių lyginamąją medžiagą visais klausimais. Ši informacija visų pirma galėtų būti perduodama gausiai pilietinės visuomenės žinias-klaidai.

1.7 Nacionaliniu lygmeniu reikia skatinti tiesioginius piliečių susitikimus ir mainus: dvynių programas, sporto varžybas, kitos valstybės narės atstovų dalyvavimą įvairiuose mokymuose, susijusiuose su Europos Sąjunga, numatant paprastą ir decentralizuotą kelionės išlaidų apmokėjimo tvarką (Europos komunikacijos fondai), kuri papildytų veikiančias judumo programas.

1.8 Geriau panaudoti turimus išteklius, visų pirma išverstus dokumentus, kuriais šiandien labai dažnai naudojasi tik institucijų pareigūnai, ir skatinti daugiakalbystę, kaip būtiną europiečių bendravimo sąlygą⁽²⁾.

⁽¹⁾ 2008 m. balandžio 2 d., Briuselis, COM(2008) 158 galutinis.

⁽²⁾ 2006 m. spalio 26 d. EESRK nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl naujos daugiakalbystės pagrindų strategijos, pranešėja An Le Nouail Marlière (2006 12 30, OL C 324), ir 2008 m. liepos mėn. svarstyta tiriamoji nuomonė SOC 306, pranešėja An Le Nouail Marlière, bei Amin Maalouf grupės pasiūlymai.

1.9 Pasiūlyti valstybėms narėms sukurti visavertę Europos reikalų ministerijas. Užsienio reikalai yra susiję su valstybėmis, esančiomis už ES ribų, o ES klausimai yra vidaus politikos reikalas. Tokio principo turėtų laikytis ir organizacijos bei žiniasklaida.

1.10 Nacionaliniu lygmeniu pasinaudoti vykstančiais renginiais (Europos ir tarptautinės sporto varžybos, Europos Parlamento rinkimai, Europos diena, įvairių įvykių, pavyzdžiui Berlyno sienos nugriovimo metinių minėjimas) ir organizuoti renginius, kurių metu būtų kalbama apie Europą naudojant Europos Sąjungos simbolius, himną ir vėliavą.

2. Aiškinamoji dalis

2.1 *Kaip suderinti informavimo apie Europą nacionalinį ir europinį aspektą*

2.1.1 Po to, kai prancūzai ir olandai pasakė „ne“ Sutarties dėl Konstitucijos projektui, buvo sutarta, kad visuomenę būtina geriau informuoti apie Europą, tačiau Airijos referendumo rezultatai rodo, kad šis tikslas dar nėra veiksmingai įgyvendintas nei nacionaliniu, nei Europos lygmeniu.

2.1.2 Komisija parengė daug dokumentų, kurie jau apsvaistyti, o EESRK pateikė puikių nuomonių šiuo klausimu, kurių turinio nekartosime. Baltojoje knygoje dėl Europos komunikacijos politikos (CESE 972/2006 ⁽³⁾) nurodoma, kad „nacionalinės valdžios institucijos, pilietinė visuomenė ir Europos Sąjungos institucijos turi drauge dirbti, siekdamos atrasti Europos vaidmenį viešojoje sferoje“. Šio darbo tikslas nėra pateikti naujų pasiūlymų, o peržiūrėti jau pateiktus, nustatant, kas už ką yra atsakingas — nacionalinės valdžios institucijos, pilietinė visuomenė ir Europos Sąjungos institucijos, taip pat apibrėžti prioritetinius veiksmus.

2.2 *Skleisti žinias apie Europą — sudėtinga užduotis*

2.2.1 Europos Sąjungos projektas niekada neturėjo vieningo palaikymo, visada buvo kritikų, iš kurių vieni mažiau, kiti daugiau palaikė Europos Sąjungą, o tretieji norėjo, kad viskas vyktų greičiau. Taigi subalansuotas ir suprantamas informavimas apie Europą — tai kova. Turima omenyje, kad reikia ne „parduoti“ Europą, o suteikti piliečiams galimybę gyventi Europos erdvėje ir gerai išmanant padėti dalyvauti renkantis Sąjungos ateitį nulemsiančias gaires.

2.2.2 Informuoti apie Europą — tai padėti suprasti unikalią žmonijos istorijoje politinę realybę ir pasiūlyti projektą. Būtina rasti pusiausvyrą tarp informavimo apie projektą (tai priklauso

nuo atsakingų politikų) ir būtinos informacijos apie tai, ką veikia konkrečios institucijos (už tai atsakingos pačios institucijos ir ši informacija skirta konkrečiai auditorijai).

2.2.3 Pradinis projektas turi būti atnaujintas. Paaiškinti, kad „Europa — tai taika“, kartoms, kurios augo ne Antrojo pasaulinio karo griuvėsiuose ir kurios pradėjo domėtis pasauliu tuomet, kai bombos krito ant Sarajevo, nėra paprasta. Kartos, gimusios po 1970 m., jaučiasi taip, lyg Europos Sąjunga joms būtų brukama per prievartą, mano, kad ji jų neapsaugojo nei nuo karo prie jų durų, nei nuo to, ką kai kurie laiko globalizacijos kraštutinumais.

2.2.4 Reikėtų paaiškinti, kad „Europa — tai horizonto išplėtimas“ naikinant sienas, konkrečiai parodant, kaip žingsnis po žingsnio nyksta kliūtys, trukdančios tarpusavio supratimui, dialogui, judėjimui, prekybai, darbui, išikūrimui kitoje šalyje ir pan., parodant, kad Europos Sąjunga išplečia galimybes, suteikdama Europos piliečiams didesnę teritoriją gyventi, atvirą įvairioms kultūroms, štai kas gali labiau motyvuoti. Konkrečią Europos Sąjungos naudą taip pat galima parodyti aiškinant, kad Europa sudaro galimybę, lyginant skirtingas sistemas, plėtoti tai, kas kiekvienoje jų yra geriausia.

2.2.5 Galiausiai reikia pasakyti, kad visi kartu mes esame stipresni kovoje su klimato kaita, saugant aplinką, užtikrinant maisto saugą, vartotojų teises ir pan. Europai reikia paprastų koncepcijų, kokios naudojamos valstybėse narėse. Vaikas nesunkiai supras, jog keliai ir geležinkeliai reikalingi tam, kad būtų galima nuvažiuoti į kitą vietą, jog kiekvienas turi mokėti skaityti, kad suprastų pasaulį, jog reikia bausti tuos, kurie skriaudžia kitą žmogų ar jų grupę, ir kad šias paslaugas — teritorijų planavimą, švietimą, teisėtvarką, kurios reikalingos visiems, teikia valstybė ir kad valstybė tam ir yra, kad užtikrintų sveikatos apsaugą, saugumą ir solidarumą. Kadangi tai nauja struktūra, kurią kai kurie piliečiai sunkiai supranta, ne lengviau paaiškinti ir tai, kas yra Europos Sąjunga, kam ji reikalinga ir naudinga. Vaikams ir jų tėvams reikėtų paaiškinti, kad visiems kartu lengviau sukurti didesnę erdvę gyventi, būti stipresniems ir kūrybingesniems.

2.2.6 Nors ir neapima visų Europos Sąjungos valstybių narių, euro įvedimas yra pasiekimas, kurį reikėtų labiau populiarinti kaip sienų panaikinimo simbolį, kaip priklausymo Europos Sąjungai ženklą ir kaip priemonę visiems kartu būti stipresniems.

2.2.7 Europos Sąjungos tapatybę taip pat reikia sieti su išliomis asmenybėmis ir ryškiais simboliais, kuriuos žino visi, pvz., Europos Sąjungos vėliava.

⁽³⁾ OLC 309, 2006 12 16, p. 115–119.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Politinė ir institucinė komunikacija

3.1.1 Reikia paminėti, kad kiekviena Europos Sąjungos institucija, ir tai yra numatyta teisės aktuose, skiria nemažai išteklių tam, kad informuotų apie savo veiklą: veikia viešųjų ryšių tarnybos, kuriose dirba daug kvalifikuotų pareigūnų, internetiniai tinklalapiai, skelbiami straipsniai, vaizdo medžiaga ir t. t. Pilietis, besilankantis institucijose, išeina iš jų su šūsniimi dokumentų, tačiau tai nereiškia, kad jis suprato, kaip visa tai veikia ir kaip tai yra susiję su jo kasdieniu gyvenimu. Šis šūsnis dokumentų veikiau sukelia sudėtingumo ar net chaoso išpūdį. Informuoti reikia ne daugiau, bet geriau. Priemonių netrūksta, reikia tik jas tinkamai panaudoti. Informavimo priemonės nėra blogos kokybės, tačiau joms trūksta nuoseklumo ir ilgalaikiškumo. Jos yra blogai orientuotos tiek kalbant apie jų turinį, tiek apie asmenis ir institucijas, kuriems jos siunčiamos. Yra per daug brošiūrų.

3.1.2 Kadangi visiškai nepasitikima Europos Sąjungos gebėjimu veiksmingai bendrauti su savo piliečiais, ES turėtų iš esmės keisti savo komunikacijos kultūrą. Dabartinės Europos pastangos geriausiu atveju yra neadekvačios, kad būtų galima pasiekti nieko apie ES nežinančius žmones (tokių piliečių ES daugiausia), o blogiausiu atveju jos gali būti žalingos. Taip yra todėl, kad nustatydamos informavimo strategijas ES institucijos ir valstybės narės „nemąsto kartu“.

3.1.3 Sudėjus visas lėšas, skiriamas institucijų vykdomai komunikacijos veiklai, gaunami labai dideli skaičiai. Šie pinigai, skirti politinei komunikacijai, turėtų būti panaudojami geriau. Būtų tikslinga paskaičiuoti, kiek lėšų komunikacijai skiria kiekviena institucija ir valstybė narė, taip pat reiktų nustatyti, kas už jas atsakingas.

3.1.4 Sutariama, kad informavimas apie Europą yra tik priemonė, tarnaujanti konkrečiam projektui, tačiau jei pats projektas nėra geras, tai negali būti ir geros komunikacijos. Bet sunkumai nėra susiję vien tik su gera arba bloga projekto kokybe, problema yra ta, kad nėra priemonių projektui propaguoti: išteklių yra tik atskirose institucijose. Europos projektą į pirmą vietą turi iškelti aukščiausio lygio politikai: Europos Sąjungai pirmininkaujantis valstybės vadovas (būsimas Europos Vadovų Tarybos pirmininkas pagal Lisabonos sutartį), valstybių ir vyriausybės vadovai, Komisijos pirmininkas. Taryboje dalyvaujantys ministrai savo šalyse gali geriausiai paaiškinti kolektyviai priimtus sprendimus.

3.1.5 Institucijų vykdoma komunikacijos veikla yra aiški, nes ji dažniausiai skirta supažindinti su institucijų veikla. Informavimo apie projektą veikla dėl savo pobūdžio visuomet yra stipriai kritikuojama. Specialių lėšų trūkumas, kritika iš visų pusių ir faktas, kad už savo šalies ribų mažai žinomi politikai

dažnai labiau rūpinasi savo įvaizdžiu šalyje, kur yra išrinkti, paaiškina, kodėl Europos politinė komunikacija yra tokia silpna ir nepastebima.

3.1.6 Vykdydamos vienu metu politinę ir institucinę komunikaciją, Europos Sąjungos ir nacionalinės institucijos gali tinkamai plėtoti naują bendrą komunikacijos politiką. Tai bus iššūkis XXI amžiaus Europos Sąjungai, kuri savo struktūra skiriasi nuo vienalypių darinių kitose pasaulio dalyse. Henry Kissinger žodžiai, jog Europa neturi telefono numerio, vis dar yra aktualūs.

3.1.7 Reikia sukurti bendrą komunikacijos politiką, kuri sujungtų ES institucijas ir valstybes nares nustatius bendrus pagrindinius ES komunikacijos ir informacijos strategijos principus. Tokia politika paremtų įvairių vyriausybės ir nevyriausybinių organizacijų, kurios kiekvienoje šalyje vietos lygmeniu siekia geriau informuoti apie Europą, veiklą.

3.1.8 Ši politika taip pat labai svarbi siekiant užtikrinti, kad visos ES institucijos „pūstų į vieną dūdą“. Tikrai juokinga, kai institucijos varžosi tarpusavyje. Žinoma, jos turi atsižvelgti į skirtingus informacijos poreikius ir reikalavimus, tačiau juk visos jos siekia vieno tikslo, nors atrodo, kad besiteisindamos ir besirūpindamos savo „ego“ tai pamiršta.

3.1.9 Europos Sąjungai atėjo laikas dėmesį sutelkti į vieną iš svarbiausių uždavinių, kuris tikrai bus labai svarbus per ateinančią dešimtmetį — siekti, kad jos piliečiai iš tiesų pasijustų esantys perspektyvą turinčio projekto dalimi.

3.2 Nustatyti tikslinę auditoriją

3.2.1 Net ir pasitelkus internetą, neįmanoma iš Briuselio apie Europą informuoti 495 milijonus piliečių.

3.2.2 Institucijų komunikacijos veikla turi būti tikslinga, skirta ne plačiai auditorijai, o tiems, kurie turi kvalifikaciją, leidžiančią imtis su projektais susijusios išankstinės veiklos, nes tai yra jų kompetencijos sritis, ir tiems, kurie vėliau gali pasinaudoti priimtais dokumentais juos taikydami ir (arba) supažindindami su jais suinteresuotuosius asmenis. Jie ir yra tie tarpininkai, kurie gali geriausiai paaiškinti praeities ir dabartinius Europos Sąjungos kūrimo laimėjimus. Šiuo požiūriu EESRK yra tinkamas tarpininkas, kadangi jis vienija visų visuomenės sudedamųjų dalių atstovus.

3.2.3 Prieš rengiant dokumentą, popierinį ar elektroninį, reikia išsiaiškinti, kam jis bus skirtas, kadangi, atsižvelgiant į tai, vartojamos skirtingos kalbos bei vaizdai. Daugelis dokumentų, regis, neranda savo adresato, kadangi savo forma jie skirti plačiajai visuomenei, o turiniu — specializuotai skaitytojų grupei.

3.2.4 Reikia kreiptis į tam tikroje kompetencijos srityje specializuotą tarpininkų auditoriją. Šiuo požiūriu EESRK iniciatyva dėl elektroninio informacinio biuletenio „e-bridge“, pritaikyto kiekvienam nariui ir siunčiamo jo tarpininkams, yra geras pavyzdys. Galima paminėti ir Europos Parlamento projektą, kurio tikslas — suvienyti Europos Parlamento ir valstybių narių parlamentų narius, kadangi dirbdami kartu jie gali užmegzti ryšį su daugeliu jų šalyse įtakingų asmenų.

3.2.5 Speciali informacija turi būti teikiama deputatams, nacionalinių ekonomikos ir socialinių reikalų tarybų nariams, žurnalistams ir pedagogams, išsiaiškinus, kokios informacijos jiems reikia, kad būtų galima skleisti Europos idėją bei informuoti apie Europos Sąjungos laimėjimus. Reikia labiau atsižvelgti į jų poreikius, o ne į institucijų poreikį informuoti apie savo darbus.

3.2.6 Taip pat svarbu rengti susitikimus su nuomonės formuotojais, ten, kur jie vykdo savo veiklą. Vis daugiau dėmesio sulaukia „socialinė žiniasklaida“. Informacijai skleisti turi būti pasirinkta tinkama žiniasklaidos priemonė.

3.3 Išrinktųjų valdžios atstovų vaidmuo dalyvaujamojoje demokratijoje

3.3.1 Politinio pobūdžio pranešimas turi pasiekti 495 milijonus europiečių. Jame pateikiama informacija apie Europos Sąjungos projektą, paaiškinama, ką veikė, veikia ir ketina nuveikti Europos Sąjunga, kokie yra jos privalumai, kam ir kodėl Europa padeda. Už šią informaciją atsakingos valstybės narės, ypač ministrai, dalyvaujantys Taryboje ir geriausiai informuoti apie sprendimus, politiniai lyderiai bei pilietinės visuomenės nariai, kurie gali kalbėti piliečiams savo kalba, yra jiems pakankamai artimi ir žinomi, kad būtų išklausti. Nors Europos Sąjungos laimėjimai yra vienodai svarbūs visiems europiečiams, tačiau bulgarui, estui arba švedui negalime tokiu pat būdu paaiškinti, kodėl jie yra reikšmingi jam ir jo šaliai.

3.3.2 Šis informavimas apie Europos projektą turi būti dalyvaujamas, būtina atsižvelgti į piliečių poreikius, lūkesčius ir nuomonę. Todėl politikai turi sugebėti išgirsti kito nuomonę. Šis konsultavimasis su piliečiais negali vykti iš Briuselio ar Strasbūro. Piliečių forumai gali padėti perteikti visuomenės nuomonę, tačiau to nepakanka, kad visi piliečiai jaustųsi išklausti.

3.3.3 Arčiausiai savo rinkėjų yra vietos savivaldos deputatai, kurių įgaliojimai igrįti atstovaujamosios demokratijos keliu. Būtent deputatai, o ne apklausų vykdytojai gali sužinoti tikrąją piliečių nuomonę apie Europos projektus. Taip pat ir pilietinės visuomenės veikėjai turėtų pasiteirauti piliečių, kuriems jie atstovauja, jų nuomonės dėl klausimų, svarstomų Europos lygmeniu ir priklausančių jų kompetencijai. Jei deputatai kalbės apie Europą, spauda tai paskelbs. Būtent taip Europa turėtų atsiderinti pačiame žiniasklaidos (vietos spauda, televizija ir radijas) ir politikų interneto dienoraščių dėmesio centre.

3.3.4 Valstybių narių atstovai, ministrai, Europos Parlamento nariai, EESRK ir Regionų komiteto nariai, socialiniai partneriai, NVO atstovai arba valstybės pareigūnai programų komitetuose, visi turi kasmet informuoti savo rinkėjus arba tuos, kuriems jie atstovauja, apie savo veiklą Briuselyje (metinė ataskaita ir posėdis vietoje). Norint sukurti Europą nepakanka veikti Briuselyje, kiekvienas, kuris darbuojasi šioje srityje, turi gimtinėje paaiškinti, kokie sprendimai priimami Briuselyje. Reikia tęsti iniciatyvą „Atgal į mokyklą“ (*Back to school*).

3.4 Bendras Europos pilietinis švietimas

3.4.1 Europos lygmeniu reikėtų sukurti bendrąjį žinių pagrindą visiems suprantama kalba apie Europos Sąjungos kūrimąsi, jos veikimą, vertybes ir planus, kuris būtų skirtas moksleiviams. Svarbu, kad jis būtų vienodas visam Europos jaunimui ir jį patvirtintų Europos Parlamentas. Kad su juo būtų supažindinti mokiniai, visų pirma su juo turėtų susipažinti vietos savivaldos nariai, kurie yra arčiausiai piliečių esantys valdžios atstovai. Bendras žinių pagrindas turėtų būti sutelktas viename suprantamame dokumente. Jame turėtų būti pristatyta Europos Sąjungos vėliava, Europos žemėlapis ir „Europos piliečių chartija“, taip pat turėtų būti pateikta informacija apie projektą, jo istoriją ir vertybes bei informacija apie Europos Sąjungos politiką ir jos poveikį kasdieniam piliečių gyvenimui (sienų panaikinimas, euras, struktūriniai fondai, judumo programos ir pan.). Šis dokumentas išreiškia visumą, padaro įvairovę suprantamesnę ir jis bus išverstas į 22 Europos Sąjungos kalbas. Jis turėtų būti įteikiamas kiekvienam piliečiui kartu su asmens pasu.

3.4.2 Mokymas apie Europą yra pirmasis iššūkis, kurį būtina atremti: kiekviena valstybė turėtų pasistengti šį bendrą žinių pagrindą diegti visais įmanomais lygmenimis: įtraukti į mokymo programas, pilietinio ugdymo vadovėlius, taip pat į mokymus Europos Sąjungos klausimais, skirtus pedagogams, pareigūnams, žurnalistams, pilietinės visuomenės veikėjams ir deputatams bei įvairioje konsultavimo, koordinavimo ir sprendimų priėmimo veikloje Briuselyje dalyvaujantiems asmenims. Vykstant tęstiniam profesiniam mokymui su juo galėtų būti supažindinami ir samdomieji darbuotojai.

3.4.3 Siekiant patikrinti, ar minėtos žinios įsisavintos, reikėtų užduoti klausimus apie Europos Sąjungą per baigiamuosius egzaminus, priimant į darbą pedagogus ir pareigūnus, taip pat žurnalistų mokyklose. Reikėtų sudaryti pedagogų, dėstančių apie Europos Sąjungą, tinklą.

3.4.4 Bendrasis žinių pagrindas apima Europos Sąjungos pasirinktas vertybes, dėl kurių ji skiriasi nuo kitų pasaulio vietų:

— Pagarba žmogaus orumui, kuri reiškia, kad Europoje netaikoma mirties bausmė ir vykdomi Strasbūro Žmogaus teisių teismo sprendimai, privataus gyvenimo neliečiamumas, kartų solidarumas.

- Gerbiama kultūrų įvairovė, ne kaip bendruomenių atskirimas, bet kaip individuali teisė. Už rasizmą, antisemitizmą ir ksenofobiją traukiama baudžiamojon atsakomybėn.
- Pagrindinių teisių chartija puoselėja socialines teises, socialinį dialogą, lygias galimybes.
- „Tarptautinė teisinė valstybė“. Europos Sąjungoje teisinė valstybė pakeitė stipresniojo teisę. Taip yra valstybėse narėse, tačiau tai pasakytina ir apie visą Europos Sąjungą. Kiekvienas Europos Sąjungos pilietis gali ginti savo teises už savo kilmės valstybės sienų ir tai taikytina tiek nacionalinei, tiek ir Bendrijos teisei.
- Tarpvalstybinį, regioninį, kartų ir socialinį solidarumą įkūnija įvairių Europos fondų veikla.

3.5 Pateikti informaciją apie Europą

3.5.1 Tarpininkaujančioms institucijoms jau dabar tenka svarbus vaidmuo informuojant visuomenę ir didinant jos sąmoningumą. Reikėtų šias institucijas aprūpinti priemonėmis, leisiančiomis dar geriau atlikti šį vaidmenį.

3.5.2 Pilietinės visuomenės organizacijų (profesinių sąjungų, darbdavių organizacijų, savidraudos, žemdirbių federacijų, NVO ir kt.) spauda yra labai veiksminga tarpininkė. Be informacijos apie Europos Sąjungos projektus, susijusius su jų veiklos sritimis, šios žiniasklaidos priemonės galėtų pateikti bendresnių palyginimų, aprašydamos, kas kuriuo nors konkrečiu klausimu daroma kitose Europos šalyse. Šie palyginimai paskatintų nacionalines diskusijas dėl būtinų reformų.

3.5.3 Europos Sąjunga galėtų šiai žmonėms artimai, tačiau pakankamai išteklių neturinčiai spaudai sudaryti galimybę naudotis duomenų bankais, kuriuose informacija pateikiama įvairiomis kalbomis.

3.6 Skatinti susitikimus ir mainus

3.6.1 Kaip parodė mainų programos, tarp jų ir programa ERASMUS, niekas kitas taip neskatina priklausymo Europai jausmo, kaip tiesioginiai ryšiai tarp europiečių. Mokyklinės ir verslo kelionės, miestų, mokyimo įstaigų, senelių namų, visuomeninių ir humanitarinių asociacijų ir kt. dvynių programos yra puikiosios tarpusavio supratimo skatinimo priemonės. Tačiau yra ir kitų priemonių, kurias būtų galima įgyvendinti: priimti sprendimą, kad į profesinių sąjungų, darbdavių ar asociacijų mokymus būtų kviečiamas dalyvauti atstovas iš kitos valstybės narės. Taip pat kiekvienoje savivaldybės taryboje bent kartą per metus būtų galima priimti deputatą iš kitos Europos Sąjungos valstybės. Europos civilinė tarnyba jauniems savanoriams galėtų sudaryti sąlygas įgyti profesinės patirties kitoje Europos valstybėje.

3.6.2 Vietos mokinių tarybų, trečiojo amžiaus universitetų dvynių programos bei sporto renginiai yra tik keletas išvardytų galimybių susitikti ir susipažinti. Jei kelionės išlaidos nebekeltų problemų, šie susitikimai greitai taptų įprastu dalyku.

3.6.3 Organizuojant daugiau valstybių narių piliečių susitikimų įvairiais klausimais, reikia lėšų svečių iš kitų ES šalių kelionės išlaidoms finansuoti. Įgyvendinant Švietimo ir kultūros generalinio direktorato iniciatyvą „Auksinė žvaigždė“ (*Golden star*), kuria skatinami dvynių komitetų ir vietos iniciatyvų kūrėjų susitikimai, einama gera linkme. Reikėtų sukurti paprastą ir decentralizuotą sistemą, kuri leistų už palyginti nedidelę sumą pasiekti labai veiksmingų rezultatų. Pinigai, sutaupyti mažinant brošiūrų skaičių, galėtų būti pervedami į decentralizuotą fondą, kurio lėšomis būtų skatinamas Europos partnerių dalyvavimas profesinių sąjungų, miestų bendruomenių, pramonės federacijų, dvynių komitetų veikloje. Siekiant aktyvesnio vietos atstovų dalyvavimo, iš šių pinigų būtų padengiamos tik kelionės išlaidos ir juos laikydami paprastos ir greitos procedūros suteiktų vietos tarpininkai, pvz., *Europe direct* arba Europos namai. Skiriant šiuos pinigus būtų konsultuojamasi su Europos Sąjungos vietos veikėjais pasitelkus leidinį, kuriame būtų pateikiama informacija apie visus vietos veikėjus, turinčius įgaliojimus koordinavimo ir sprendimų priėmimo institucijose Briuselyje ar kitur (Europos įmonių komitetas, universitetiniai mainai ir pan.).

3.6.4 Būtų galima skatinti idėją, jog kiekvienas europietis turėtų siekti kartą gyvenime nuvykti į Briuselį, Strasbūrą ir Liuksemburgą, kad apsilankytų institucijose ir geriau suprastų, kaip veikia Europos Sąjunga.

3.6.5 Būtų naudinga, kad į institucijų bendrai finansuojamus projektus būtų įtrauktos pasienio bendradarbiavimo iniciatyvos, kaip numatyta Komisijos komunikate dėl D plano „Diskutuo-kime apie Europą“.

3.7 Geriau panaudoti turimus išteklius

3.7.1 EESRK nuomonės naudingos ne tik savo turiniu (jos yra visiems prieinamos, jose apibendrinami klausimai, aptariami reglamentuojantys dokumentai (nuomonės, gavus prašymą pateikti nuomonę), išdėstomos piliečiams rūpinčios problemos (nuomonės savo iniciatyva)), bet ir dėl to, kad dokumentai verčiami į visas Europos Sąjungos kalbas, o tai galėtų tapti pagrindu bendriems apmąstymams.

3.7.2 Tam, kad žinotume, kas vyksta kitur, reikalinga Europos žiniasklaida. Sienų panaikinimas taip pat reiškia sužinoti, kaip estai šalina atliekas, kaip šildomos patalpos Barselonoje, kiek dienų motinystės atostogų suteikiama Airijoje, koks darbo užmokestis Rumunijoje. Sužinoti, kad vietos problemos yra tos pačios, kaip ir už daugybės kilometrų, taip pat sužinoti, ką kiti daro, kad jas išspręstų, ir tai padės kiekvienam pasijusti tos pačios Europos nariu.

3.7.3 Tarptautinės garso ir vaizdo žiniasklaidos priemonės, pavyzdžiui, Europos TV naujienų kanalas *EuroNews*, turi atlikti ypač svarbų vaidmenį transliuojant vaizdus ir reportažus. Reikėtų numatyti, kad Europos Sąjungos reikalų pristatymas būtų viena iš konkrečių nacionalinių viešųjų audiovizualinių paslaugų teikėjų pareigų, ir būtina vystyti Europos viešąsias audiovizualines paslaugas.

3.7.4 Siekiant atkreipti dėmesį į tam tikrus įvykius ir padėti piliečiams geriau suvokti Europos projektą, būtų galima labiau panaudoti Eurovizijos idėją, pavyzdžiui, transliuoti Europos Komisijos pirmininko sveikinimus visomis kalbomis, Europos sporto varžybas ir pan.

3.8 Europa — ne užsienio valstybė

3.8.1 Daugelyje Europos Sąjungos vyriausybių Europos Sąjungos reikalai pavedami užsienio reikalų ministerijoms, dar daugelyje žiniasklaidos priemonių informacija apie Europos Sąjungą pateikiama skiltyje „Užsienyje“, daugelyje įstaigų Europos Sąjungos klausimus sprendžia tarptautinių ryšių skyriai. Tačiau, turint galvoje tai, kad Europos Sąjungos direktyvas įgyvendina nacionaliniai parlamentai ir jos yra susijusios su visomis visuomenės sritimis, taigi yra ne užsienio, o vidaus reikalų sritis. Šiuo metu Europos klausimai aktualūs visose Europos Sąjungos valstybių narių vidaus politikos srityse. Reikėtų sukurti pilnavertes Europos reikalų ministerijas, kurios turėtų savus analizės, prognozių, komunikacijos ir paramos pilietinei visuomenei skyrius.

3.8.2 Be to, kiekvieną kartą, svarstant konkretų klausimą, reikia aptarti jo europinį aspektą ir pasidomėti, kaip šis klausimas sprendžiamas kitose valstybėse narėse.

3.8.3 Užsienis prasideda už Europos Sąjungos, o ne už valstybių narių sienų. „Europos modelio“ patrauklumas žvelgiant iš Sąjungai nepriklausančių šalių perspektyvos padeda suprasti Europos Sąjungos projekto naudą, nesvarbu, ar tai būtų didelės rinkos kūrimas, ar tarptautinis demokratiškas įvairovės valdymo modelis.

3.8.4 Informacinių susitikimų kitų žemynų atstovams organizavimas, aiškinant jiems, kaip Europos Sąjunga sukurta ir kaip ji

veikia, gali padėti sukurti geresnį įvaizdį tiek Europos išorėje, tiek ir viduje.

3.9 Organizuoti renginius

3.9.1 Visi ryšių specialistai žino, kad norint informuoti apie save reikia organizuoti renginius ir naudotis organizuojamais renginiais. Pavyzdžiui, ar per tarptautinius sporto renginius teikiant medalius čempionams nereikėtų kartu su nacionaline vėliava iškelti ir Europos Sąjungos vėliavos? Gal ant dalyvių aprangos greta nacionalinės vėliavos būtų galima pavaizduoti ir Europos Sąjungos vėliavą? Suskaičiuoti, kiek medalių Olimpinesėse žaidynėse iškovojo Europa?

3.9.2 Europos Parlamento rinkimai, Berlyno sienos nugriovimo datos minėjimas — tai galimybės, kuriomis būtina pasinaudoti. Be to, Europos diena — gegužės 9 d. — turėtų būti nedarbo diena. Taip pat reikėtų išvaduoti europinius renginius iš Briuselio kontrolės, o švenčiant nacionalines šventes joms suteikti europinį aspektą.

4. Ankstesnių Komiteto rekomendacijų priminimas

4.1 Komitetas primena savo ankstesnes Komisijai pateiktas rekomendacijas dėl komunikacijos, visų pirma tas, kurios buvo išdėstytos 2005 m. spalio mėn. nuomonės dėl Apmatymų laikotarpio: diskusijos apie Europos Sąjungą įvertinimo struktūra, klausimai ir kontekstas (CESE 1249/2005 ⁽⁴⁾) priede, 2005 m. gruodžio mėn. nuomonėje dėl Komisijos indėlio apmąstymų laikotarpiu ir jam pasibaigus: D planas (demokratija, dialogas ir diskusijos) (CESE 1499/2005 ⁽⁵⁾), 2006 m. liepos mėn. nuomonėje dėl Baltosios knygos dėl Europos komunikacijos politikos (CESE 972/2006 ⁽⁶⁾) ir 2008 m. balandžio mėn. priimtoje nuomonėje dėl Europos komunikacinės partnerystės (CESE 774/2008).

2008 m. liepos 10 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁴⁾ OL C 28, 2006 2 3, p. 42–46.

⁽⁵⁾ OL C 65, 2006 3 17, p. 92–93.

⁽⁶⁾ OL C 309, 2006 12 16, p. 115–119.